

Κεφάλαιο 01

Το επιβατικό πλοίο ΑΓΓΕΛΙΚΑ.

Η θεοφώτιστη μέρα πήρε να χαράζει στα 1929, σ' ένα χωριό της Κεφαλλονιάς, στη Λακήθρα. Στο σπίτι έχει απλωθεί παγωμάρα. Η μάνα με αργές κινήσεις κάνει τις τελευταίες ετοιμασίες. Οι αδερφές σιωπηλές. Πού και πού ρίχνουν φευγαλέες ματιές στο δεκαπεντάχρονο αγόρι που κάθεται σιωπηλό σε μια γωνιά. Ο πατέρας, ο σιορ Γεράσιμος, έχει βγει στην αυλή κι ετοιμάζει την άμαξά του. Αυτό το αγώι, είναι καροτσέρης, θα το κάνει με μαύρη καρδιά. Όταν είναι πια έτοιμος, μπαίνει στο σπίτι με βαριά βήματα.

- Ελένη, είν' όλα κόμοδα (έτοιμα); ρωτά τη γυναίκα του.

- Ναίσκε..., του απαντά η σιόρα Ελένη με φωνή ίσα που ακούγεται κι ας προσπαθεί να την κρατά σταθερή, μη φανεί το τρεμούλιασμα.

- Πάμετε το λοιπό...

Ξεκινούν όλοι με δισταχτικά βήματα. Ο δεκαπεντάχρονος Φωκίων είχε πάρει, καιρό τώρα, τη μεγάλη απόφαση. «Θα ξενιτευτώ, πατέρα», είχε πει στο γονιό του. «Έβρηκα δουλειά. Μαζί με το Νιόνιο. Το Διονύση το Μιχαλιτσιάνο. Ξέρεις, τον Ψάγο! Μας έστειλε αβίζο (ειδοποίηση) ο μπάρμπαρς του να πάμε στην Αθησούνια. Είν' ωραία, λέει, έδεκει! Θα μας έχει φαΐ και ύπνο και θα μας πλερώνει κιόλα! Δε θα μας λείπει τίποτα!...»

Έλεγε, έλεγε το αμούστακο αγόρι. Ο πατέρας τον άκουγε χωρίς ν' αρθρώσει λέξη.

«Άντρεψε παιδί πράμα!» σκεφτόταν. «Ένοιωσε τσι δυσκολίες, ανανοήστηκε τη ζωή και δε θέλει να γένεται βάρος! Περφάνεψε! Μα είν' ακόμη παιδί..., ό,τι που μπήκε στα δεκαπέντε του...»

Προσπάθησε ο σιορ Γεράσιμος να τον μεταπείσει, όμως ο Φωκίων είχε πάρει τη μεγάλη απόφαση. Κι αυτό, γιατί τα δύο μεγαλύτερα αδέρφια του είχαν ήδη μπαρκάρει και ταξίδευαν στις μεγάλες θάλασσες. Η ανέχεια ήταν μεγάλη, το ίδιο και η οικογένεια. Ο σιορ Γεράσιμος, η σιόρα Ελένη, τα αδέρφια του, ο Αντρέας, ο Σταύρος, η Αθηνά, η Νίκη, εκείνος, και το στερνοπούλι της οικογένειας, ο Κωστής.

Ο δρόμος από το χωριό μέχρι το λιμάνι είναι πότε πολύ σύντομος και πότε ατελείωτος. Κανείς δε μιλά. Όταν φτάνουν επιτέλους στο Αργοστόλι, στο λιμάνι, κι αντικρίζουν το καράβι, ένας λυγμός ανεβαίνει στα χείλη όλων. Από κανενός το στόμα, όμως, δεν τολμά να ξεπροβάλει. Είναι όλοι τους περήφανοι.

- Πάρε, Φωκίο μου, πάρε, αφέντη μου, ψιθυρίζει η μάνα και του δίνει τομπογαλάκι του. Να προσέχεις. Να 'χεις τα μέντε σου (το νου σου), παιδί μου, και να μας γράφεις κανιά παρόλα.

Είχε πάει μέχρι την τρίτη μικρή, όπως λέγεται η τρίτη τάξη του δημοτικού. Δεν μπόρεσε να συνεχίσει. Κάτι δεν έπαιρνε τα γράμματα, κάτι η ανέχεια...

Ήταν μεγάλη πολυτέλεια για τον Φωκίο το σχολειό. Έπρεπε να δουλέψει. Παίρνει από τα χέρια της μάνας την ντεμέλλα του, όπως λένε τη μαξιλαροθήκη στην Κεφαλλονιά, όπου του έχειβάλει όλα τα απαραίτητα, φιλά τ' αδέρφια του και πέφτει στην αγκαλιά της μάνας του.

- Στο καλό, αφέντη μου. Με την ευχή μου. Η Παναγιά, η κυρά η Αγία Άννα και η χάρη τ' Αγίου να 'ναι πάντα κοντά σου! λέει με όσο γίνεται σταθερή φωνή.

Ο πατέρας στέκεται παρέκει αμίλητος. Περιμένει καρτερικά τη σειρά του. Κι άλλες φορές πήγε τέτοιο αγώι, όμως τότε ήταν για την Αθήνα ή για τ' άλλα δυο τα μεγαλύτερα, που μπάρκαραν στα καράβια, τον Αντρέα και τον Σταύρο. Τούτος δω είναι κούτσικος ακόμα. Είναι

μια σταλιά παιδί. Και πού πάει; Στην Αβησσυνία, λέει. Που είναι κάπου στην Αφρική. Έχει, λέει, άγρια ζώα, θηρία! Ο λαός είναι μαύρος!

- Αγία Άννα μου, κυρά μου, πρόσεχέ μου τόνα!

- Πατέρα..., ακούγεται μισοαντρίκεια η φωνή του Φωκίωνα.

Σφιχταγκαλιάζονται. Όταν απομακρύνει ο πατέρας το γιο του, ένα δάκρυ κυλά, τον ξεγέλασε το άτιμο, από τα μάτια του. Δεν πρόλαβε να το καταπιεί, ωστόσο τα κατάφερε να πει με φωνή σταθερή:

- Άκου ν' ακούσεις τι θα σου ειπώ, λεβέντη μου. Αν το 'χεις μετανοήσει, δε φελάει (αξίζει) να πας. Δεν είναι δα και κανιά πομπή! Θαν τα μαϊνάρουμε, θαν τα φέρουμε βόρτα, έγνοια σου!...

- Όχι, πατέρα..., όχι, όχι.

- Το επήρες ντούνκουε (λοιπόν) απόφαση;

- Ναι, πατέρα..., ναι.

- Τότενες, στο καλό, παιδί μου, κι η Παναγιά κοντά σου. Αν πάλε ανανοϊστείς ότι τα πράματα δεν είναι όπως σου τα 'πανε και κακοπερνάς, θε να σου στείλω εγώ τα όβολα να ματάρτεις! Ψάγο, παιδί μου, γυρίζει και λέει στο Νιόνιο, να μου τότε προσέχεις, ναν τον έχεις στα μέντε σου, είναι μικρός ακόμα ο Φωκίος μου...

Στο καράβι αμολιούνται τα σχοινιά, τραβούν την άγκυρα κι αργά-αργά αρχίζει να ξεμακραίνει. Το ίδιο ξεμακραίνουν οι δικοί του, το λιμάνι, μα κι ολόκληρο τ' Αργοστόλι.

- Στο καλό, παιδί μου..., σιγοπιθυρίζει ο πατέρας.

- Στο καλό, αφέντη μου..., βογγάει η μάνα.

- Στο καλό ..., λένε και τα αδέρφια του.

Άραγε ξέρει ο Φωκίων πως μόλις τώρα αρχίζει η περιπλάνησή του, η δική του μικρή οδύσσεια; Σαν το ταξίδι του συμπατριώτη του Οδυσσέα.. Μα πώς να το καταλάβει το μυαλό ενός δεκαπεντάχρονου αγοριού, όταν άλλα παιδιά στην ηλικία του δεν έχουν να σκεφτούν παρά τα μαθήματα και τα παιχνίδια τους. Όμως στα 1929 πόσα να ήταν τα παιδιά που έχουν τα ίδια προβλήματα και πόσα τα προνομιούχα... Σίγουρα λίγα είναι τα αποφασιστικά, τα περήφανα και τολμηρά, όπως τούτος ο μικρός Κεφαλλονίτης.

Το καράβι είναι μεσοπέλαγα κι η Κεφαλλονιά δε φαίνεται πουθενά. Βρίσκουν μια γωνιά στο κατάστρωμα και ανοίγουν ο καθένας το μπογαλάκι του. Κόβουν λίγο ψωμί, τυρί, μια ντομάτα κι αρχίζουν να τρώνε αμίλητοι. Όσο περνά η ώρα πιάνουν να κουβεντιάσουν για το ταξίδι τους κι αποκαμωμένοι γρήγορα γέρνουν πάνω στα σανίδια κι αποκοιμούνται.

Όταν μετά από ώρα ο Φωκίων ανοίγει τα μάτια του έχει σκοτεινιάσει για καλά. Η θάλασσα, σαν να ξέρει ότι σ' αυτό το καράβι βρίσκονται δύο παιδιά που πρέπει να κρατήσουν το λόγο τους, πρέπει να τα καταφέρουν εκεί που ξεκίνησαν να πάνε, είναι ήρεμη, γλυκομίλητη..

Ο Μιχαλτσιάνος, ο μπάρμπα του Νιόνιου με τον οποίο έχει γίνει η συνεννόηση να πάνε στην Αφρική, είναι μεγαλέμπορος καφέδων, έχει φυτείες εκεί, στην Αβησσυνία...

Η καρδιά του Φωκίωνα χτυπά δυνατά. Φοβάται λιγάκι. Ανοίγει μ' ευλάβεια την ντεμέλλα του. Η μάνα τού έχει βάλει δύο αλλαξιές εσώρουχα, δυο μαντήλια, δύο ζευγάρια κάλτσες, ένα ξύλινο αυγό και ένα ροκέλλο, όπως λένε την ξύλινη κουβαρίστρα στα Κεφαλλονίτικα. Ξαναδένει τη μαξιλοθήκη και χωρίς να το καταλάβει το χέρι του ψαχουλεύει τη φανέλα του, εκεί που του είχε περάσει ένα φυλαχτό η σίορα Ελένη.

- Ναν το φοράς, αφέντη μου. Θα σε φυλάει. Θε να 'ναι σα να 'μαι σιμά σου! Ναν το φοράς για να σε προστατεύει. Μην το βγάλεις ποτέ απάνωθό σου...

- Ναι, μάνα, ποτέ δε θα το βγάλω. Θα 'ναι σαν να σ' έχω κοντά μου.

ΟΤΑΝ ΕΦΤΑΣΑΝ στον Πειραιά κατέβηκαν στο λιμάνι και πήγαν να προμηθευτούν τα εισιτήρια και τα απαραίτητα έγγραφα, όπως είχε γράψει ο καφεδέμπορος από την Αβησσυνία.

- Βωρέ, πόσο μεγάλο παπόρο! λέει δυνατά ο Φωκίων όταν μετά από ώρα πλησιάζουν το καράβι που θα τους πάει στον προορισμό τους..

- Ναι. Έχε τα μέντε σου (το νου σου) μη σε χάσω...

- Με κογιονάρεις; Και να θες, δε με χάνεις. Εσύ δεν έχεις ούλα τα σκρίτα; Να σου ειπώ. Σε πόσον καιρό θ' αριβάρουμε; Πώς το 'πες το πόρτο όπου θα κατέβουμε; Θα πιάσουμε κι άλλα πόρτα; Θα μας περιμένουν εδεκεί; Ποιος...

- Αμάν, βωρέ Φωκίο, με τσ' ερωτήσεις σου. Με κούρλανες. Μικρό παιδί είσαι; Πώς κάνεις έτσι;

Ανεβαίνουν πιασμένοι σχεδόν χέρι-χέρι. Τέταρτη θέση κατάστρωμα. Την ώρα που δείχνουν τα εισιτήριά τους, τους δίνουν ένα πιάτο, κουταλομαχαιροπύρουνα κι ένα τάσι, όπως σε κάθε επιβάτη. «Προσέξτε μην τα χάσετε γιατί χωρίς αυτά φαγητό δεν έχει!» τους λέει ο ναύτης που βρίσκεται στη σκάλα.

Βρίσκουν μια γωνιά, ακουμπούν τα πράματά τους και κάθονται.

- Αγία Άννα μου, κυρά μου, και βάρ' το χέρι σου! Βόχτα να σταματήσει εφκειό το χτυποκάρδι! Δεν φελάει να σκιάζομαι. Δεν πρέπει. Μοναχός έκαμα την απόφαση. Κανείς δε με πίεσε. Είμαι μεγάλος πια!

Άντρας ολάκερος! μουρμουρίζει ο Φωκίων.

Με τούτα και με κείνα τον παίρνει ο ύπνος. Η συγκίνηση, η αγωνία, τον έφεραν απόφιο στην αγκαλιά του Μορφέα.

- Ξύπνα, Φωκίο! Είν' ώρα για φαγητό.

- Πού είμαστε;

- Άσε τσ' ερωτήσεις. Στο πέλαο είμαστε. Πάρε το πιάτο σου και άμε.

Ψάχνει στα πράματά του. Η ντεμέλλα στη θέση της. Το πιάτο; Τα κουταλοπίρουνα; Πουθενά.

- Ψάγο, το πιάτο μου! Λείπει το πιάτο μου!

- Πούθενε το 'χες απιθώσει;

- Εδεπά...

- Τήρα καλά και μην απορπίζεσαι. Σπαβεντάρεις χωρίς λόγο...

- Πού, βωρέ; Μεδά έχω και τα πολλά πράματα; Έντηση η ντεμέλλα μου. Τήρα και συ..., και βάζει τα κλάματα.

- Έλα, πάψε, μην κλαουνίζεις. Εγώ φταίω που δε σ' είχα στα μέντε μου (νου μου). Που διάλ' έμπα μέσα τσου όποιοι το επήρανε! Κάτι θα κάμουμε. Νηστικός πάντως δε θα μείνεις...

Όρσε, απόψε θα μοιραστούμε το δικό μου κι απ' αύριο βλέπουμε, και του ανακατεύει τα μαλλιά, παίρνει το πιάτο του κι απομακρύνεται.

Ο Φωκίων στη γωνιά του ακίνητος. Σα χαμένος. Πόσο ντρέπεται... Τι θα κάνει τώρα; Τους το 'χε πει ο ναύτης «χωρίς πιάτο, φαγητό δεν έχει!» Πώς θα περάσουν τόσες μέρες; Είναι δυνατόν να στερεί τη μερίδα του Ψάγου μεσημέρι-βράδυ; Όσες μέρες θα κρατήσει το ταξίδι; Ακόμη δεν ξεκίνησαν κι απέτυχε;

Δεν πρόλαβε ν' αποτελειώσει τις σκέψεις του, να δώσει τις απαντήσεις, να μαλώσει τον εαυτό του και νάτος ο Νιόνιος με γεμάτο το πιάτο και δυο φέτες ψωμί.

- Άντεστε, τρώε... Μη σκας. Κάτι θα γίνει. Κάτι θα σκαρφιστούμε. Μη σκιάζεσαι... Ένα ατσιδέντε (μία ατυχία) ήτο...

Μια μπουκιά ο Ψάγος, μια ο Φωκίος. Αμίλητοι. Πεινασμένοι. Σε λίγο έχουν γλείψει το πιάτο.

- Ούτε πλύσιμο δε χρειάζεται, γελά ο Ψάγος.

- Όχι, θα πάω εγώ ναν το πλύνω, απαντά ο μικρός και σηκώνεται.

Οι ώρες περνούν. Ξαπλώνουν εκεί κοντά σε μια γωνιά. Έχει νυχτώσει για καλά. Δε βλέπουν τίποτα.

Εκτός από τα λιγοστά φώτα του βαποριού, παντού βασιλεύει σκοτάδι. Αρχίζει ν' απλώνεται και μια περίεργη ησυχία. Όσο περνά η ώρα οι μόνοι ήχοι που επικρατούν είναι από τις μηχανές και το κύμα.

Τα φώτα χαμηλώνουν, οι κουβέντες αραιώνουν, οι ανάσες βαραίνουν, γίνονται ρυθμικές.

Λίγο πιο κει έχει γείρει κοντά τους ένας μεσόκοπος που κοιμάται βαθιά, σα νεκρός. Ο Φωκίων που δε νυστάζει, βάζει για προσκέφαλο το μπογαλάκι του, όπως είχε κάνει και πριν, με τα χέρια κάτω από το κεφάλι και κοιτάζει τον έναστρο ουρανό. Γυρίζει, βλέπει τον Ψάγο, κάτι πάει να του πει, μα καταλαβαίνει πως κι εκείνος κοιμάται. Προσπαθεί να μη σκέφτεται. Αρχίζει να μετράει τ' αστέρια. Ο ρυθμικός θόρυβος

του караβιού, ο παφλασμός και το λίκνισμά του τον αποκοιμίζουν γλυκά, σαν να έβαλαν τα δυνατά τους να τον νανουρίσουν όσο πιο όμορφα γίνεται.

Η μέρα παίρνει να χαράζει. Ο Ψάγος ανοίγει τα μάτια του. Ανασηκώνεται. Όλοι τριγύρω κοιμούνται.

Δεν προλαβαίνει όμως να σαλέψει περισσότερο όταν ακούει το Φωκίωνα να του ψιθυρίζει:

- Εξύπνησες;

- Σσσς. Μίλα σιγά. Ούλοι κοιμούνται. Δε τσ' ακούς που ρουχουνίζουνε; Εσύ δεν κοιμήθηκες;

- Εκοιμήθηκα. Μα να, είχα τα μέντε μου μη μας νοικοκυρέψουνε πάλε!...

- Καλά, καλά. Ξέχνα το. Πάει, ετέλεψε...

Ανασηκώνονται και περιεργάζονται γύρω τους. Ξάφνου ο Ψάγος κάνει συνωμοτικό νόημα στον Φωκίωνα να μείνει ακίνητος και δείχνει με τα μάτια το διπλανό τους. Κοιμάται του καλού καιρού. Έχει απλωθεί και ροχαλίζει κιόλας. Φαίνεται όμως πως καθώς γύρισε, ξέφυγαν από τα πράγματά του το πιάτο με τα κουταλοπίρουνά του. Ο Νιόνιος χωρίς να χάσει ευκαιρία και με δύο προσεκτικές κινήσεις τα παίρνει και τα βάζει στη μαξιλαροθήκη

τού μικρού.

- Τα μέντε σου, ψημένε μου, μη σου τα βουτήξουνε!

- Μα...

- Μη πεις τίποτσι, νιέντε. Τσίτο, κουβέντα. Το ίδιο δεν εκάμανε και σε σε; Μοναχά γι' άλλονα σκοπό.

- Που πα να πει;

- Εσέ, ψημένε μου, σου τα επήρανε για δικό τσου νιντερέσι, να τρώνε δυο μερίδες τη βολά, ενώ εμείς τα εβουτήξαμε για να τρώμε εφτείνη τη μία που δικαιούμαστε. Εκατάλαβες; Ούτε εμέ μου πολυσονάρει (πολυαρέσει), μα τώρα κουβέντα. Εγώ πάω να νιφτώ. Τα μέντε σου στα πράματα. Τόμου (αφού) γυρίσω, πας εσύ.

Ο Φωκίων γνέφει καταφατικά. Αγκαλιάζει από τη μια τη βαλίτσα του Νιόνιου, απ' την άλλη τη ντεμέλλα του και περιμένει. Έχει χαράξει πια για καλά. Αρχίζουν σιγά-σιγά ν' ακούγονται κουβέντες. Ο Ψάγος γυρίζει και σηκώνεται ο Φωκίων. Στο μεταξύ όσοι ξυπνούν, με τις πετσέτες στα χέρια κατευθύνονται στις τουαλέτες. Όταν γυρίζει ο Φωκίων, βλέπει το διπλανό τους ανάστατο να ψάχνει με αγωνία στα πράματά του. Έχει καταλάβει τι έπαθε και με κόπο κρατά τα δάκρυά του. Ο Ψάγος τραβά απότομα το μικρό φίλο του που αρχίζει να κλαίει. Ξέρει τι έχει κάνει. Ξέρει πως είναι άτιμο αυτό που έγινε!...

- Τι είπαμε, βωρέ; Μείνε απίκου και παράτα το λεμέντο (κλαψούρισμα)! Τσίτο, κουβέντα. Θα βολευτεί...

Είναι μεγάλος εκείός και θαν τα μαϊνάρει...

Έτσι κι έγινε. Το μεσημέρι τον βλέπουν να τρώει. Πού τα βρήκε, τι έγινε, ούτε ρώτησαν, ούτε έμαθαν.

Πάντως ο Φωκίων ησύχασε.

Κεφάλαιο 02

Το κυβερνείο του Τζιμπουτί.

Οι μέρες του ταξιδιού του Φωκίωνα και του Ψάγου με το μεγάλο βαπόρι από τον Πειραιά για την Αφρική κυλούν ανάμεσα σε ουρανό και θάλασσα. Είναι η τρίτη μέρα και ο καιρός αρχίζει ν' αλλάζει.

Κάνει ζέστη. Ζέστη πολλή. Έχουν από ώρες που βλέπουν ξηρά και τώρα κι άλλα καράβια.

- Φτάσαμε στο Πορτ Σάιντ. Στην Αίγυπτο. Πιάσαμε Αφρική. Τέλος η Ελλάδα. Αλ φίνε (τέλος) κι η Μεσόγειος! ενθουσιάζεται ο Νιόνιος.

Βλέπουν από το κατάστρωμα τον κόσμο στο λιμάνι. Είναι ηλιοκαμένοι. Οι άντρες φορούν μακριές πουκαμίσες. Λευκές μακριές πουκαμίσες...

- Δεν είναι μαύροι! Και δε φορούνε τράουζα (πανταλόνια)...

- Είν' Άραβες, Φωκίο. Οι πουκαμίσες εφκειές λέγονται κελεμπίες και τσι φορούν επειδή κάνει πολλή ζέστη.

- Κι εγώ κασιώνω! Φορώ και μακρύ σώβρακο κι έχω βγάλει τη μπέμπελη!

- Κάμε πομονή. Θα κατέβουμε τώρα και θ' αλλάξουμε παπόρο. Τα μέντε σου μη χαθούμε!

- Αστειεύεσαι;

Πιασμένοι χέρι-χέρι κατεβαίνουν, δείχνουν τα χαρτιά τους σ' ένα γεροδεμένο ευρωπαϊό άντρα μ' ολόλευκη στολή που με νοήματα τους δείχνει το επόμενο καράβι που πρέπει να πάρουν. Ανεβαίνουν, βρίσκουν μια γωνιά, ακουμπούν τα πράματά τους και χαζεύουν την κίνηση κάτω στο λιμάνι μέχρι να ξεκινήσουν.

Από την Αίγυπτο μπαίνουν στην Ερυθρά θάλασσα. Η ζέστη όσο πάει και γίνεται αφόρητη, ειδικά την ημέρα. Το βράδυ τα ρούχα είναι υποφερτά μα κολλούν επάνω τους. Το ταξίδι είναι γεμάτο εντυπώσεις. Από μακριά φαίνονται, από τη μια πλευρά τα παράλια της Αφρικής κι από την άλλη της Σαουδικής Αραβίας.

Συναντούν κι άλλα καράβια που πάνε αντίθετα. Το βαπόρι τους μοιάζει μ' ένα σιδερένιο καμίνι που τους φρυγανίζει. Τα χαμσίνια όμως που έρχονται απ' τον Ινδικό κάπου-κάπου τους δροσίζουν. Σηκώνουν κάτι θεόρατα κύματα και τότε καλπάζουν σαν σε θαλασσινό άτι. Μα μόλις κοπάζουν, η απέραντη αυτή θάλασσα ξανακοιμάται...

Μετά από οκτώ μέρες φτάνουν στο Τζιμπουτί. Εδώ οι ιθαγενείς είναι πιο μαύροι μα πιο λυγρόκορμοι και φορούν κάτι μακριές φούστες μόνο! Είναι ένα παραλληλόγραμμο ύφασμα και το πίσω μέρος του το περνούν ανάμεσα στα σκέλια και το στερεώνουν μπροστά, στη μέση. Μόλις τελειώνουν τη δουλειά τους, που είναι συνήθως το χαμαλίκι, αφού πλένονται, κατεβάζουν το μπροστινό, που πέφτοντας κάτω γίνεται μια μακριά φούστα.

Στον Ψάγο και τον Φωκίωνα κάνει μεγάλη εντύπωση το ντύσιμό τους. Τους φαίνεται περιεργο και που το καράβι έμεινε στ' ανοιχτά μαζί με τα άλλα. Αργότερα μαθαίνουν πως αυτό γίνεται διότι το λιμάνι αδειάζει απ' τη φυρονεριά. Φεύγει η θάλασσα, σαν να πισωπατεί αθόρυβα, όπως η κλέφτρα, και μετά από δώδεκα περίπου ώρες ξαναγυρίζει με ορμή. Τα μικρά αράπικα καϊκια και οι βάρκες κάθονται στη μαύρη άμμο που είναι σαν λάσπη και περιμένουν την φουσκονεριά.

Τα δύο Ελληνόπουλα πιασμένοι πάλι χέρι-χέρι κατεβαίνουν στο λιμάνι.

- Πούθε πάμετε τώρα;

- Πάψε, Φωκίο. Κάποιος θε να 'ρτει να μας παραλάβει. Έτσι έλεγε το γράμμα του μπάρμπα μου. Το 'χω μάθει απόξω. Στο Τζιμπουτί, λέει, που θε να κατεβούμε, θα μας παραλάβουνε για να πάμε στον προορισμό μας, στην Αβησσυνία. Εδεπά που είμαστε τώρα είν' η Γαλλική Σομαλία!

- Λέγεσαι Μιχαλιτσιάνος;

Τους έχει πλησιάσει ένας κοντόχοντρος κύριος. Φορά χακί κοντό παντελόνι μέχρι το γόνατο, ίδιο σακάκι με κοντά μανίκια, λευκές βαμβακερές κάλτσες ως το γόνατο, σανδάλια και χακί σκληρό καπέλο, την κάσκα.

Έχει αστεία όψη μα φαίνεται καλοκάγαθος.

- Μάλιστα. Εγώ είμαι ο Διονύσης Μιχαλιτσιάνος και εφετίνος 'δώ είν' ο Φωκίος!

-Καλώς ήρθατε, παιδιά! Λέγομαι Σπύρος Λούζης. Μ' έστειλε ο κύριος Μιχαλιτσιάνος, ο θεός σου. Με ειδοποίησε να σας παραλάβω και να σας βοηθήσω να φτάσετε στην Ντίρε Ντάουα. Εκεί θα σας παραλάβει ο ίδιος. Έχετε άλλα πράγματα;

- Όχι, κύριε, απαντά ο Νιόνιος.

- Ωραία. Πάμε!

Η ζέστη δεν υποφέρεται. Μέχρι και η λιγοστή άσφαλτος αχνίζει...

- Ωρέ, έτσι και βάλεις αβγά, τα ψένεις χωρίς ν' ανάψεις φωτιά..., ψιθυρίζει ο Φωκίων στον Νιόνιο.

Είναι κι οι δυο τους μούσκεμα στον ιδρώτα. Στο δρόμο για το σπίτι του ο κύριος Σπύρος τούς εξηγεί για την παλίρροια ενώ τους δίνει και συμβουλές.

- Να προσέχετε. Να προσέχετε πολύ. Να μην εμπιστεύεστε κανέναν. Να 'χετε πάντα το νου σας. Τα μάτια σας δεκατέσσερα. Να μη χαλάτε τα λεφτά σας. Να κάμετε οικονομίες. Εάν τηρήσετε αυτά που σας λέω, θα προκόψετε...

Μόλις φτάνουν, τους δείχνει πού ν' ακουμπήσουν τα πράματά τους. Είναι ένα σπίτι πολύ προσεγμένο και καθαρό, όπως και όσα έχουν συναντήσει στο δρόμο τους. Όλα ασβεστωμένα! Σπίτια, μαγαζιά και αποθήκες.

- Ωραία. Φαντάζομαι θα θέλετε να πλυθείτε, να δροσιστείτε, ν' αλλάξετε. Πω, πω, το θερμόμετρο αυτή τη στιγμή δείχνει σαράντα βαθμούς. Να φορέσετε πιο ελαφρά ρούχα.

- Μα..., λέει ο Νιόνιος.

- Καλά, καλά. Ξέρω. Θα πάω να πάρω. Άλλωστε, αυτές τις εντολές έχω από τον θείο σου.

Στο μεταξύ, εσείς δρόμο για πλούσιμο!

Όταν επιστρέφει τους δίνει τα καινούρια ρούχα και κάθονται να φάνε. Στο τραπέζι υπάρχει και του πουλιού το γάλα! Τρώνε με βουλιμία. Τους έχει ετοιμάσει κι ένα δέμα για το ταξίδι με το τρένο, για την Ντίρε Ντάουα, που θα κρατήσει - όπως τους είπε - εικοσιτέσσερις περίπου ώρες. Θα διανύσουν γύρω στα τριακόσια χιλιόμετρα.

Στο σιδηροδρομικό σταθμό, δίνει στον Νιόνιο τα εισιτήρια και τα απαραίτητα έγγραφα, και τους συνοδεύει μέχρι το βαγόνι τους. Υπάρχουν κι άλλοι λευκοί. Οι ιθαγενείς ταξιδεύουν σε άλλα βαγόνια που έχουν μόνο πάγκους, όπως τους εξηγεί. Σ' αυτό που μπήκαν ο Ψάγος

με τον Φωκίωνα υπάρχουν τέσσερις κουκέτες που γίνονται κρεβάτια. Δύο επάνω και δύο κάτω.

- Μόλις ακούσετε να φωνάζουν "Ντίρε Ντάουα", εκεί θα κατεβείτε. Εκεί θα σας περιμένει ο θείος σου. Άντε

τώρα, παιδιά, καλό ταξίδι, καλή τύχη κι όπως είπαμε. Να θυμάστε τις συμβουλές μου και δε θα χάσετε.

Σύμφωνοι;

Τι εμπειρία κι αυτή. Πρώτη φορά έμπαιναν σε τρένο... Τι θόρυβος και τι κούνημα! Και το αγκομαχητό...Με δυσκολία ανεβαίνει την έρημο της Σομαλίας. Βλέπουν κάμπους κλιμακωτούς, κατάξερους. Τι ερημιά...

Και τεράστιες μαύρες πέτρες. Πάνω στους τηλεγραφικούς στύλους κουρνιάζουν τεράστια άσπρα γεράκια που μοιάζουν σα μαρμαρωμένα. Η φύση είναι κοιμισμένη...

- Πού πάμε, βωρέ Νιόνιο μου; λέει με δέος ο Φωκίος και σφίγγεται κοντά του.

- Έχει ο Θεός, πάψε! κι η δική του καρδιά έχει σφιχτεί στο στήθος του, νοιώθει να την έχει χάσει...

Έχει αρχίσει να νυχτώνει. Οι σταθμοί από το Τζιμπουτί για την Ντίρε Ντάουα είναι σε αραιά διαστήματα, φτωχοί, με λίγες χωμάτινες καλύβες ολόγυρα. Όσο περνά η ώρα το σκοτάδι πέφτει πολύ βαθύ. Έξω δε φαίνεται τίποτα άλλο από τον έναστρο ουρανό. Τα τρία κρεβάτια είναι ήδη πιασμένα απ' τους συνταξιδιώτες τους που είναι ξένοι κι έτσι οι δυο τους μοιράζονται το ένα. Γέρνει ο ένας απ' τη μια κι ο άλλος από την άλλη αποκαμωμένοι.

Όταν ξυπνούν χαράματα πια, τους κάνει εντύπωση ο πελώριος κόκκινος δίσκος, ο ήλιος, που ανεβαίνει αργά στον ορίζοντα, γίνεται πιο κίτρινος και φωτίζει γλυκά το παράξενο τοπίο. Έχουν συνηθίσει τους ήχους του τρένου και κοιτάζουν από το παράθυρο χωρίς να λένε κουβέντα. Απέραντες εκτάσεις από μαυριδερό χώμα. Χωριουδάκια δεξιά κι αριστερά με καλύβια από λάσπη και χόρτο.

Οι πεδιάδες που περνούν τώρα από μπροστά τους είναι με λιγοστή βλάστηση. Τα δέντρα είναι χαμηλά σαν κάτι να τα πιέζει και δεν τα αφήνει να ψηλώσουν. Μοιάζουν με μεγάλες γκριζοπράσινες ομπρέλες γεμάτες αγκάθια. Βλέπουν και καμήλες. Πολλές μαζί, φορτωμένες. Η μία πίσω από την άλλη. Μπροστά από τις καμήλες είναι κάποιοι λυγερόκορμος ιθαγενής. Το σώμα του είναι καλυμμένο από τη μέση και κάτω, μέχρι τα ξυπόλυτα πόδια του, μόνο μ' ένα σκούρο πανί σαν ίσια μακριά φούστα. Αυτός τραβά την πρώτη μ' ένα μικρό σχοινί. Στον ώμο του έχει περασμένο ένα ξύλο σαν μακρύ μπαστούνι απ' όπου κρέμονται τα χέρια του από τους αγκώνες και κάτω. Αργότερα θα μάθουν πως αυτός ο τρόπος κάνει το μακρύ ταξίδι του καμηλιέρη πιο ξεκούραστο. Τώρα στους σταθμούς βλέπουν και γυναίκες, ντυμένες με αραχνοῦφαντα ρούχα που πουλούν γάλα μέσα σε νεροκολοκύθες. Οι πιο νέες στέκονται παράμερα φοβισμένες, μεσκεπασμένα τα κεφάλια τους, ενώ φορούν στο λαιμό, τα χέρια και τα πόδια χάντρες κι ασημένια βραχιόλια. Τα πιτσιρίκια πλησιάζουν τα βαγόνια με τους ευρωπαϊούς ταξιδιώτες και φωνάζουν με απλωμένα χέρια.

- Μπαξίς...μπαξίς!...

- Χριστέ μου, τι ψημάρα (δυστυχία)! Πούθενε πάω; Βωρέ Νιόνιο μου, πού πάμε;

- Πάψε, έχει ο Θεός! Θα ιδούμε...

Όσο πλησιάζουν στην Ντίρε Ντάουα οι πεδιάδες αλλάζουν χρώμα, γίνονται πιο πράσινες. Γαζέλια ξεπετιούνται πού και πού τρομαγμένα απ' το θόρυβο του τρένου. Αγριογούρουνα, φαράδοτες, ντιγκντίκια κι αγριόδιανοι. Κοπάδια από μαϊμούδες φεύγουν τρομαγμένες και στριγκλίζουν σαν κακές μάγισσες. Ο Φωκίων κι ο Νιόνιος τις κάνουν χάζι και πιο πολύ τα μικρά τους που είναι γαντζωμένα στο σβέρκο της μάνας τους. Βλέπουν βουνά και δάση που ξεχωρίζουν από μακριά. Καταπράσινα λιβάδια και τεράστια πανύψηλα ευκάλυπτα...

Η ζέστη είναι πια υποφερτή. Δεν περνά πολύ ώρα όταν ακούγεται η σφυρίχτρα του τρένου και μια δυνατή φωνή που επαναλαμβάνει:

- Ντίρε Ντάουα! Ντίρε Ντάουα!

Τα δύο Ελληνόπουλα σηκώνονται από τις θέσεις τους, όπως όλοι, κοιτάζουν από τα παράθυρα και βλέπουν και την ταμπέλα που γράφει DIRE DAWA. Πάνω από τους λατινικούς χαρακτήρες υπάρχουν κάτι σκαλίσματα σα σπιτάκια. Φαίνεται πως είναι η γραφή τους. Το τρένο έχει μπει πια στο σταθμό και σταματά.

Τα δύο παιδιά παίρνουν γρήγορα τα πράματά τους και πηδούν κάτω. Τότε βλέπουν έναν κύριο με λευκό κοστούμι, λευκή τραγιάσκα και λευκά παπούτσια.

- Ο μπάρμπας μου ο Γεράσιμος! φωνάζει ο Νιόνιος και τρέχει προς το μέρος του.

- Καλώς ήρτετε! λέει ο σημαντικός μετανάστης κι αγκαλιάζει τον ανιψιό του. Κι εσύ πρέπει να 'σαι ο Φωκίος!

και τον αγκαλιάζει καλοσυνάτα, όπως έκανε και με τον Νιόνιο. Εκάμετε καλό ταξίδι; Το χωριό μας τι κάνει;

Είν' όλοι καλά;

Ρωτά για την Κεφαλλονιά, για τους συγχωριανούς έναν-έναν, για την Ελλάδα κι ο Ψάγος πρόθυμα απαντά.

Ο Φωκίων κοιτάζει τα όμορφα περιποιημένα σπίτια μέσα σε ανθόκηπους. Στο μυαλό του, όμως, έρχονται οι μαύροι που είδε στο σταθμό... Ήταν για λύπηση, μόνο που είναι πιο λευκοί και πιο όμορφοι από τους άλλους μαύρους που έχει δει τις τελευταίες μέρες.

Καθώς προχωρούν, βλέπουν και καλοντυμένους ιθαγενείς. Αργότερα θα μάθουν πως είναι οι προύχοντες της περιοχής ή κυβερνητικοί υπάλληλοι. Είναι ντυμένοι στα ολόλευκα. Λευκό στενό παντελόνι σαν κάλτσα κι από πάνω ένας λευκός χιτώνας ριγμένος και δεμένος έτσι, που μοιάζει σαν ένα πολύ μακρύ σακάκι.

- Μα δεν καψώνουν; απορεί φωναχτά ο Φωκίων.

- Όχι, αγόρι μου. Το ύφασμα είναι βαμβακερό και πολύ αραιά πλεγμένο. Αυτό για να το ξέρετε και να φοράτε βαμβακερά, για ν' απορροφούν τον ιδρωτα και να μην κρυολογείτε.

Όταν φτάνουν στο σπίτι, τους περιμένουν ένα ζευγάρι Αθησυνών. Μόλις τους βλέπουν, λυγίζουν το πανωκόρμι τους για να τους χαιρετίσουν, ψιθυρίζοντας:

- Τιενά ίστιλιν. Τιενά ίστιλιν.

Στην κυριολεξία σημαίνει, υγεία να σας δίνει ο Κύριος, κι είναι ο συνηθέστερος χαιρετισμός των Αθησυνών.

Είναι κι οι δυο τους χαμογελαστοί και καλοσυνάτοι. Ο άντρας πλησιάζει τα παιδιά να πάρει τα πράματά τους, μα ο Φωκίων κρατά σφιχτά την αποσκευή του και δεν τη δίνει. Ο κυρ Γεράσιμος χαμογελά καλοσυνάτα.

- Ελάτε! Ελάτε να σας δείξω το σπίτι. Εδεφτού είν' η κάμαρα που θα κοιμάστε όσο θα μείνετε εδεπά.

Εδεκέι είναι το μπάνιο. Πετσέτες έχει μέσα. Αμέτε να νιφτείτε, ν' αλλάξετε και θα σας περιμένω στη βεράντα να δειπνήσουμε.

Και τι δεν έχει εκείνο το τραπέζι! Μόλις αδειάσει το πιάτο τους, έρχεται το επόμενο φαγητό. Η περιποίηση, η προθυμία κι ο σεβασμός που δείχνουν οι μελαψοί υπηρέτες τούς κάνει εντύπωση. Και πάντα με το καλοσυνάτο χαμόγελο.

- Θέλετε να πάμετε κανιά βορτούλα ή καλύτερα να πλαγιάσετε; Ξέρω ότι είστε κουρασμένοι. Έχει αρχίσει πια να σκοτεινιάζει.

- Θα πάμετε να πέσουμε, μπάρμπα μου.

- Αμέτε, το λοιπό. Καλό σας ύπνο και καλή ξεκούραση.

Τα δυο αγόρια πλαγιασμένα στα κρεβάτια τους σκέπτονται κατάπληκτα πόσο πλουσιοπάροχα έφαγαν και με τι τέλειο τρόπο τους φρόντιζαν οι ντόπιοι.

- Ψάγο, εκατάλαβες λέξη από κειά πο'λεγαν με τον μπάρμπα σου; ρώτησε ο Φωκίος.

- Κουρλό είσαι, βωρέ; Πούθενε θες να καταλάβω. Πού θα πάει όμως, θα μάθουμε κι εμείς τη γλώσσα σου, θαν τήνε μάθουμε! Έλα, έλα τώρα, κοιμήσου!

Επιτέλους, βρέθηκαν σε κανονικό κρεβάτι. Και σεντόνια και μαξιλάρι και κουνουπιέρα! Και στο Τζιμπουτί είδαν κουνουπιέρες και ρώτησαν τον κύριο Σπύρο που τους εξήγησε το πόσο απαραίτητη είναι η κουνουπιέρα. Τους προστατεύει όχι μόνον από τις μύγες και τα κουνούπια που είναι βλαβερά, αλλά κι από τις επικίνδυνες αράχνες και τους σκορπιούς. Τους υπέδειξε ότι πάντα πριν ξαπλώσουν οπουδήποτε, θα πρέπει να ψάχνουν με μεγάλη προσοχή και για φίδια. Τα πάντα είναι βλαβερά και σχεδόν όλα θανατηφόρα.

Από τα μεν κουνούπια προέρχεται η ελονοσία, ενώ τα άλλα που είναι δηλητηριώδη έχουν σαν αποτέλεσμα τον μαρτυρικό θάνατο. Όταν τα άκουσαν αυτά, ανατρίχιασαν. Τους συμβούλεψε πώς να θηλυκύνουν την κουνουπιέρα κάτω από το στρώμα για να μην έχουν πρόσβαση όλ' αυτά τα «θεριά»! Επίσης, πως πρέπει πάντα να τινάζουν τα ρούχα τους πριν τα φορέσουν, ακόμα και τις κάλτσες και τα παπούτσια τους...

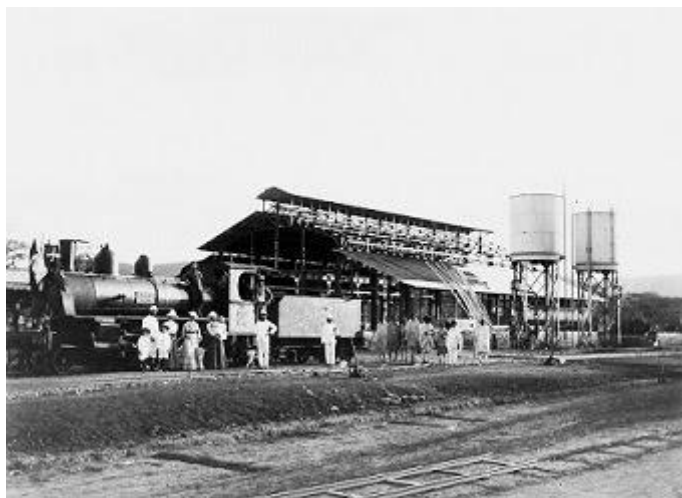
- Ω Αγία Άννα μου, κυρά μου, και βάρ' το χέρι σου! ψιθυρίζει ο Φωκίων.

Αυτές οι σκέψεις δεν αφήνουν τον μικρό μετανάστη ν' απολαύσει την άνεση που του προσφέρεται.

- Ψάγο! Νιόνιο! Κοιμάσαι;

Απάντηση καμία. Έχει αποκοιμηθεί. Τι να κάνει τώρα ο Φωκίων; Ποιος θα τον παρηγορήσει; Χωρίς να το καταλάβει το χέρι του χουφτώνει το φυλαχτό και το σφίγγει. Φέρνει στο νου του τους δικούς του, το λόγο που 'χει δώσει στον πατέρα του κι επιτέλους αποκοιμιέται δακρυσμένος.

Κεφάλαιο 03

Ο σιδηροδρομικός σταθμός της Ντίρε Ντάουα (Αιθιοπία).

Τόσες μέρες στο κατάστρωμα, η κούραση, οι νέες εικόνες, η αγωνία κι ο φόβος για το άγνωστο, τα μπερδεμένα συναισθήματα και η ζέστη, έχουν σαν αποτέλεσμα να κοιμηθούν βαριά οι δύο νεαροί μετανάστες. Όταν ξυπνούν το πρωί κάνουν προσπάθειες να συνειδητοποιήσουν πού βρίσκονται.

- Αμάν, βωρέ Ψάγο! Πού τον είχες τον ύπνο! Δεν επρόκαμες ν' απιθώσεις την καρκάλα σου στο μαξιλάρι κι αποκοιμήθηκες!

- Γιατί, εσύ τι έκαμες;

- Άσ' τα! Σε φώναζα γιατί εσκιαζόμουνα, αλλά πού εσύ! Τελικά τα εκατάφερα κι εγώ ν' αποκοιμηθώ.

Στη βεράντα τους περιμένει από ώρα ο κυρ-Γεράσιμος που παίρνει το πρωινό του.

- Καλώς τους! Καλημερουδία σας! Πώς κοιμηθήκατε; Ελάτε, ελάτε. Το πρωινό είναι έτοιμο αμπωνώρα. Έχουμε και να κουβεντιάσουμε... Θα πιείτε τσάι ή μήπως προτιμάτε γάλα;

- Ό,τι να 'ναι, απαντούν και οι δύο με μια φωνή.

Στο τραπέζι υπάρχει άφθονο ψωμί, βούτυρο, μαρμελάδα, φρούτα γνωστά και φρούτα ξωτικά, άγνωστα στα δυο παιδιά. Τι περιέργες μυρωδιές, εντελώς άγνωστες για τον Ψάγο και τον Φωκίωνα. Και το τσάι έχει κι αυτό μια διαφορετική γεύση και μυρωδιά. Είναι πιο βαρύ, μυρωδάτο κι εύγεστο. Κι εκείνα τα φρούτα! Μπανάνες, μάνγκο, παπάγια, πορτοκάλια, ζεϊτούνια, πεπονάκια μικρά σαν αυγά. Κι όλα τόσο ζουμερά. Ο κυρ-Γεράσιμος παίρνοντας σοβαρό ύφος τους εξηγεί:

- Το λοιπόν, για δυο μήνες θα δουλέψετε δοκιμαστικά, μέχρι να μάθετε τη δουλειά. Φυσικά, θε να 'χετε φαΐ και ύπνο κι από λεφτά μόνον όσα στοιχίζουν τα γραμματόσημα, για να στέρνετε γράμματα σσου δικούς σας. Οι υποχρεώσεις σας είναι να επιβλέπετε τσου εργάτες και ειδικά όταν ζυγιάζουν τα σακιά με τσου καφέδες. Μια χούφτα ο καθένας να παίρνει από κάθε σακί, η ζημιά θα 'ναι μεγάλη. Μετά θαν τα φορτώνετε στ' αυτοκίνητα ή τα μουλάρια και θαν τα φέρνετε στην Ντίρε Ντάουα για ναν τα πουλάμε στην αγορά, στο εμπόρους. Οι φυτείες δεν είν' εδεπά. Είναι στο Ντέντερ κι απέχει περίπου τρακόσα χιλιόμετρα. Θα πάτε έδεκει σε κανιά-δυο μέρες. Βάρτε καλά στο νου σας αυτό: όρντινε (εντολές) θα παίρνετε μοναχά από εμέ, από κανέναν άλλονα. Οι καφέδες δε θα 'ρκονται μόνον εδεπά. Θα πηγαίνουν και σ' άλλα χωριά που είτε θα σας στέρνω εγώ άνθρωπο, είτε θαν τσου πηγαίνετε εσείς. Εδεκεί, όθε έχω κι άλλα μαγαζιά. Αυτό βέβαια αργότερα...

Τον ακούν με μεγάλη προσοχή. Τους δίνει οδηγίες για το πώς θα επιβλέπουν, πώς θα μετράνε στις ζυγαριές, πώς θα φορτώνουν. Κανείς τους δε μιλά. Μόνον ο Φωκίων τολμά και μάλλον του ξεφεύγει να ρωτήσει:

- Και καλά. Πώς θα συνενογιόμαστε; Θα υπάρχει κάποιος Έλληνας, ε; Ή κάποιος που να μιλά τα ελληνικά...

Ο κυρ-Γεράσιμος βάζει τα γέλια και μετά σοβαρεύει απότομα.

- Α δε μάθετε τη γλώσσα τσου, πάτε χαμένοι. Βάρτε τα δυνατά σας για να μπορείτε να συνενογιόστε με τσου μαύρους. Έχουνε πολλές διάλεκτους, αφού είναι πολλές φυλές

σπαρμένες σ' ολάκερη τη χώρα. Στο Ντέντερ μιλάνε τα γκάλικα, λίγα αβησσυνέζικα, σομάλικα κι αραβικά. Στην αρκή με νοήματα κι αβόζο-αβόζο (σιγά-σιγά) μερικές λέξεις, ώσπου ναν τα καταλαβαίνετε και ναν τα μιλάτε. Προπάντων να καταλαβαίνετε τι λένε! Επίσης, θαν τσου δώκετε από ξαρκής ν' ανανοηστούνε ότι πρέπει να σας υπολογίζουνε σαν αφεντικά, να σας σέβονται, ακόμη-ακόμη και να σας φοβόνται!

Ποιος να φοβάται ποιόν; Ο Γιάννης το θεριό ή το θεριό το Γιάννη, αναρωτιώνται τα δυο αγόρια.

-Εδεκεί που θα πάτε, θα κοιμάστε μέσα στο μαγαζί. Σπίτια δεν υπάρχουν εδεφτού, μόνον τοκούλια. Α, ναι, τοκούλια είναι οι καλύβες τους. Καλύβες κτισμένες με «τσίκια», που είναι λάσπη, ξερά ξύλα και χωνεμένες καβαλίνες. Θα είδατε μερικές από δαύτες στη διαδρομή με το τρένο... Είν' ολάκερη τέχνη το πώς τα ποστιάζουνε και τα χτίζουνε. Το πάτωμα είναι πατημένο χώμα, στρωμένο με δέρματα από κατσίκια, πρόβατα ή και γκουρέζες, ένα είδος πιθήκου. Για σκεπή βάνουνε άχερα ή φύλλα από φοινικόδεντρα. Εδεκεί μέσα κοιμάται ούλη η φαμίλια με τα ζωντανά τσου. Είναι ένας χώρος τετράγωνος ή στρογγυλός, ανάλογος με το πόσοι είναι. Κουζίνα, μπάνιο και αποχωρητήριο είναι όξω. Γι αυτό θα μένετε στο μαγαζί. Αυτοί θα σας μαγερεύουνε και θα πλένουνε και τα ρούχα σας.

Όσες μέρες έμειναν στην Ντίρε Ντάουα ο κυρ-Γεράσιμος τους κατατοπίζει συνεχώς. Τους αγοράζει και ρούχα, κάλτσες, κάσκες, σάνδαλα κι ό,τι άλλο νομίζει πως θα χρειαστούν. Όπως το 'πε, έτσι κι έγινε. Σε τρεις μέρες ο Νιόνιος με τον Φωκίωνα, που έχει γουρλώσει μάτια κι αυτιά, ξεκινούν μ' ένα φορτηγό. Ο οδηγός είναι ντόπιος και καταπώς φαίνεται, καταλαβαίνει τα ελληνικά...!

Η διαδρομή είναι ονειρεμένη. Η βλάστηση σ' όλο της το μεγαλείο. Περνούν από βουνά που οι δασωμένες χαράδρες είναι πολύ απότομες. Μοιάζει σαν κάποιο αόρατο χέρι να έχει κόψει τα βουνά μ' ένα κοφτερό τσεκούρι. Ο δρόμος είναι όλο στροφές, χωματόδρομος. Από τη μια υψώνονται τα βουνά, ενώ από την άλλη χάσκουν οι γκρεμοί. Κυριαρχεί το πράσινο και διάφορα ζώα. Βλέπουν πανέμορφες ζέβρες μα και πολλές, πάρα πολλές μαϊμούδες σε αγέλες που μόλις ακούν αυτοκίνητο, ουρλιάζοντας τρέχουν και πηδούν από δέντρο σε δέντρο και γιατί φοβούνται, μα και να ειδοποιήσουν το υπόλοιπο κοπάδι για τον κίνδυνο που μπορεί ν' αντιμετωπίσει. Βλέπουν και πολλά ελάφια, γαζέλες, στρουθοκαμήλους, πέρδικες, φαράοκοτες, ορτύκια, κατσίκια, ύαινες, καμήλες, βουβάλια, μα κι άλλα ζώα που μέχρι τώρα δεν τα γνώριζαν. Σ' όλη τη διαδρομή είναι αμίλητοι. Τους έχει συνεπάρει η αγριάδα που κυριαρχεί.

- Βάστα, καρδιά μου, βάστα..., μουρμουρίζει ο Νιόνιος.

- Πάψε! Με κάνεις και σκιάζομαι...

- Τι σκιάζεσαι, βωρέ; Αν δούμε τα σκούρα, γυρίζουμε τα μπρος πίσω!

- Τι λες, ωρέ; Πώς θα γυρίσουμε; Με τι ναύλα; Είσαι με τα σύγκαλά σου; Αλήθεια, τα γράμματα τα 'δωκες στον μπάρμπα σου ναν τα ταχυδρομήσει;

- Ναι, τα 'δωκα. Και λοιπό; Μεδά ξέρουμε πώς περνάμε, πού είμαστε τώρα δα; Α μας συμβεί κάτι πώς θαν τσου δώκουμε τη νοβιτά; Υπομονή θα κάμουνε κι εφκείνοι, όπως και μεις...

Μετά από δέκα ώρες δρόμο περίπου έφτασαν στον προορισμό τους. Ο οδηγός τούς κάνει νόημα να κατέβουν. Μοιάζει με χωριό και με την περιγραφή που έκανε ο κυρ-Γεράσιμος. Μερικά καλύβια, τοκούλια, εδώ κι εκεί, δεξιά κι αριστερά απ' το δρόμο. Ζώα, άντρες, γυναίκες, παιδιά, όλοι μαζί. Στη μέση στέκεται επιβλητικά ολόλευκο το μοναδικό στέρεο κτίσμα, το μαγαζί. Κατεβαίνουν κι ακολουθούν τον οδηγό. Στο μεταξύ μαζεύονται τα πιτσιρίκια, σχεδόν γυμνά, που φωνάζουν και προσπαθούν να τους αγγίσουν. Οι μεγάλοι, άντρες και γυναίκες αφήνουν ό,τι έκαναν, πλησιάζουν σκουπίζοντας τα χέρια στα φαρδιά και βρώμικα ρούχα τους και υποκλίνονται συνεχώς. Κάτι λέει ο οδηγός κι εκείνοι, ειδικά οι άντρες, σκύβουν και σηκώνονται, ψιθυρίζοντας στη λαλιά τους «καλώς ήλθατε».

- Φερέντζ! Φερέντζ! (Ευρωπαίοι, Ευρωπαίοι), φωνάζουν τα πιτσιρίκια.

Μπαίνουν στο μαγαζί και πίσω τους ακολουθούν τρεις γεροδεμένοι άντρες που κάτι κουβεντιάζουν με τον οδηγό. Στέκονται μπροστά τους και με μεγάλη σεμνότητα απλώνουν τα χέρια για να τους χαιρετίσουν. Πρώτος ανταποδίδει ο Φωκίων. Ο μεγαλύτερος άντρας παίρνει στα τεράστια χέρια του το χέρι του Φωκίωνα και κάνοντας αλλεπάλληλες μετάνοιες λέει συνέχεια «γκετότς», που σημαίνει «μικρός κύριος». Τον μιμείται ο Νιόνιος, ενώ και οι άλλοι δύο μαύροι επαναλαμβάνουν τα ίδια. Σε λίγο παρουσιάζονται δύο γυναίκες, ντυμένες με μακριά και φαρδιά μεσάτα φορέματα και καλυμμένο το κεφάλι με ίδια εσάρπια, κρατώντας ένα δίσκο με τσαγερό και ποτήρια κι ένα πιατάκι βαθουλωτό γεμάτο ζάχαρη, όλα τσίγκινα. Τα ακουμπούν σ' έναν τεράστιο πάγκο και λένε με χαμηλωμένο το κεφάλι:

- Σσάι, σσάι! (τσάι, τσάι).

Σερβίζουν και περιμένουν. Κανείς δεν πίνει. Τότε ο οδηγός κάνει νόημα στα δύο παιδιά να πιουν, αλλά μόνον όταν πλησιάζουν οι «γκετότς» τα ποτήρια στα χείλη τους, σηκώνουν κι οι Αβησσυνοί τα δικά τους και πίνουν. Ύστερα από ώρα, αφού τακτοποίησαν τα πράματά τους στο μαγαζί, πηγαίνουν στις φυτείες με τον οδηγό μπροστά και τους άλλους τρεις γύρω τους. Είναι μια μεγάλη δεντρόφυτη έκταση από πελώρια δέντρα που στη σκιά καθενός υπάρχουν οι καφεδόθαμοι. Κι αυτό, για να προστατεύονται από το δυνατό ήλιο ή τις καταρρακτώδεις βροχές. Είναι θάμνοι αιθαλείς με λευκά άνθη. Ο κάθε κατακόκκινος καρπός του, στο μέγεθος κερασιού, έχει δύο σπόρους κι ωριμάζει αργά. Παίρνει το καφετί χρώμα κι όταν σκουρύνει αρκετά είναι έτοιμος για συγκομιδή. Κοντά στους θάμνους αυτούς, που έχουν ύψος περίπου τρία μέτρα, βρίσκονται δύο τρία άτομα. Άλλοι μαζεύουν κι άλλοι καθαρίζουν.

Στο κέντρο της φυτείας υπάρχει μια αλάνα που γίνεται το καθάρισμα του καφέ κι η τοποθέτησή του στα σακιά. Εκεί βρίσκονται τριάντα περίπου εργάτες, άντρες και γυναίκες. Κρατούν στα χέρια τους, μπροστά στο στέρνο, και τινάζουν μεγάλα πλατιά πλεκτά πανέρια και φυθούν συγχρόνως για να φύγουν τα φλούδια και τα σκουπίδια. Κάθε τέτοιο πανέρι που καθαρίζεται, το αδειάζουν σ' ένα σακί. Όλοι μαζί σιγοτραγουδούν, μα μόλις πλησιάζουν οι επισκέπτες σταματούν και με σεβασμό ακούν όσα τους λέει ο μεγαλύτερος. Αμέσως υποκλίνονται και ψιθυρίζουν κι εκείνοι πολλές φορές τη λέξη «γκετότς».

Όταν επιστρέφουν οι δύο μικροί κύριοι στο μαγαζί, παρατηρούν ότι το φορτηγό είναι φορτωμένο, έτοιμο να φύγει. Οι ντόπιοι έχουν ετοιμάσει το δείπνο κι είναι σερβιρισμένο κατάχαμα. Ο Νιόνιος με τον Φωκίωνα κοιτάζονται με απορία. Τους κάνουν νόημα να καθίσουν σε κάτι χαρτόνια που είναι στρωμένα χάμω. Στη μέση υπάρχει ένας μεγάλος πήλινος δίσκος σαν ταψί στρογγυλό, βαθουλωτό. Μυρίζει πολύ όμορφα, μόνο που έχει περίεργη όψη. Είναι σκούρος. Πάνω στο δίσκο είναι απλωμένη μια γκριζα λεπτή πίτα που μοιάζει με πετσέτα. Εκεί, στη μια μεριά υπάρχει κοκκινιστό κρέας κομμένο σε μικρά κομμάτια, σ' άλλη μεριά κοτόπουλο, επίσης κοκκινιστό και τεμαχισμένο και λίγο πιο κει ένας πολτός που μοιάζει με κόκκινη φάβα, ψιλοκομμένη φρέσκια ντομάτα, πιπεριά και κάτι άλλο που μοιάζει με τυρί. Μαχαιροπίρουνα δεν υπάρχουν πουθενά.

Ο μεγαλύτερος από τους άντρες προσφέρει με ενωμένα τα δυο του χέρια στους γκετότς μία πίτα, λέγοντας «ιντζέρα, ιντζέρα!». Ναι, είναι το ψωμί τους. Είναι μια άζυμη πίτα κάπως ξινή στη γεύση. Τα Ελληνόπουλα δεν ξέρουν τι να κάνουν. Κοιτάζουν αμήχανα. Τότε οι Αβησσυνοί τους δείχνουν πώς να φάνε με τα χέρια. Ενώνουν τα τρία δάχτυλα, αντίχειρα-δείκτη-μέσο, με ευκολία κόβουν την ιντζέρα, τυλίγουν το κρέας και στη συνέχεια φέρνουν στο στόμα τους.

Μόλις τα παιδιά γεύονται το φαγητό, νοιώθουν δυνατό κάψιμο. Σαν να τους έχει πέσει παραπάνω πιπέρι. Το καταλαβαίνει ο οδηγός και χαμογελώντας, τούς δείχνει να κόψουν περισσότερη ιντζέρα, καθώς επίσης και τυρί για να τους γλυκάνει. Ναι, πράγματι, είναι τυρί. Μυρίζει κάπως σαν τραγίλα, μα είναι τυρί. Μοιάζει με τρίμματα φέτας. Τελικά τα καταφέρνουν. Πεινούν κιόλας κι έτσι η πρώτη τους εμπειρία με το «ουότ», όπως λέγεται το φαγητό, περνά χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα.

Μόλις απόφαγαν, ήρθαν οι γυναίκες, μάζεψαν το καθετί κι εξαφανίστηκαν πάλι αμίλητες. Αυτό είναι το έθιμό τους. Να μην τρώνε οι γυναίκες στο τραπέζι όταν βρίσκονται στο σπίτι ξένοι άντρες.

Ο οδηγός που έφερε τους ευρωπαίους «γκετότς» από την Ντίρε Ντάουα χαιρετά τα δύο παιδιά, τον Νιόνιο και τον Φωκίωνα, τα πιτσιρίκια που έχουν μαζευτεί γύρω απ' το αυτοκίνητο και ξεκινά για το γυρισμό του. Σαν ξεμάκρυνε το φορτηγό, να 'σου πάλι οι μετάνοιες των Αβησσυνών που τώρα όμως απομακρύνονται κι εκείνοι.

- Και τώρα τι κάνουμε; ρωτά ο μικρότερος «γκετότς».

- Καλά, φχαριστώ! Τι θες να κάνουμε, βωρέ Φωκίο;

- Ελόου σου γιατί απώνεις, βωρέ Ψάγο; Είσαι ή δεν είσαι ο μεγαλύτερος και μάλιστα τ' ανιψούδι του μπαρτσινέβελου (αφεντικού); Εσέ ρωτάω. Ποιόνα θες να ρωτήσω;

- Πάμε μέσα ν' απιθώσουμε τα πράματά μας, να ιδούμε πώς και πού θα πλαγιάσουμε κι απέ γλέπουμε...

Τις λύσεις τις βρίσκουν σιγά-σιγά. Το κάθε πράμα μπαίνει στη θέση του. Για κρεβάτι χρησιμοποιούν τον πάγκο, μόνο που εδώ σεντόνια, στρώματα και κουνουπιέρες δεν υπάρχουν. Στο μαγαζί εκτός από τα σακιά για τους καφέδες πουλούν και υφάσματα σε τάκους ή τόπια. Αυτά χρησιμοποιούν τα δύο ελληνόπουλα για μαξιλάρια. Από τις πρώτες μέρες που οι Αβησσυνοί αντιλαμβάνονται πως οι μικροί «γκετότς» δεν έχουν με τι να σκεπαστούν και κοιμούνται με τα ρούχα τους, τους φέρνουν από ένα κομμάτι υφαντό ύφασμα, το «ναταλά», σαν αυτό που φορούν κι οι ίδιοι. Μ' αυτό σκεπάζονται όταν

πηγαίνουν για ύπνο, μα κι αυτό χρησιμοποιούν και τα βράδια όταν πέφτει η δροσιά. Σηκώνονται για δουλειά μόλις χράζει, όπως κι οι ντόπιοι. Αυτοί είναι Γκάλα, μια από τις φυλές της Αβησσυνίας. Είναι λίγο πιο μαύροι από τους Αμάρα, την κυρίαρχη φυλή, μα το ίδιο καλοσυνάτοι.

Οι δύο γκετότς πηγαίνουν στις φυτείες και τηρούν κατά γράμμα όσα τους είχε πει το αφεντικό, ο κυρ-Γεράσιμος. Παρακολουθούν τη συγκομιδή, το καθάρισα, το ζύγισμα και το σάκιασμα. Στη συνέχεια, αφού τα ποσιάσουν, τα ξαναμετρούν. Τις πρώτες μέρες πηγαίνουν και οι δύο μαζί, μα σιγά-σιγά κανονίζουν ο ένας να μένει στο μαγαζί κι ο άλλος να επιβλέπει στις φυτείες. Άλλωστε πέρα από τους καφέδες και τα υφάσματα πουλούν στους χωρικούς πετρέλαιο, αλάτι, λάδι και ζάχαρη.

Κεφάλαιο 04

Το χωριό Ντέντερ (περιοχή Χάραρ).

Στο Ντέντερ ξημερώνει γύρω στις πέντε και μέχρι τις δώδεκα η ζέστη είναι υποφερτή. Από τις δώδεκα όμως που ο καυτός ήλιος βρίσκεται μεσούρανα και μέχρι τις τρεις περίπου η ζέστη είναι ανυπόφορη. Τότε σταματούν για φαγητό κι έναν μεσημεριανό ύπνο τόσο λυτρωτικό έως τη δύση που αρχίζει η ψύχρα. Το απόγεμα οι δύο νεαροί μετανάστες, ώσπου να νυχτώσει, πάλι δουλειά. Αυτές τις ώρες τακτοποιούν τα σακιά στο μαγαζί και καταγράφουν τα εμπορεύματα. Ηλεκτρισμός δεν υπάρχει. Ο μόνος φωτισμός είναι η λάμπα πετρελαίου. Οι ιθαγενείς στα καλύβια φωτίζονται όταν ανάβουν τα τζάκια για να ζεσταθούν και να μαγειρέψουν. Βάζουν κλαριά από ευκαλύπτους που αναδύουν και ευχάριστη μυρωδιά.

Ο Φωκίων με τον Νιόνιο τα καταφέρνουν μια χαρά. Μαθαίνουν τις τοπικές διαλέκτους, τα γκάλικα και τα κότικα, μα και τα αμάρικα, την επίσημη αιθιοπική γλώσσα. Εκτός απ' αυτά μαθαίνουν και μερικές λέξεις σομάλικα, γιατί πολλοί Σομαλοί περνούν από το Ντέντερ και ψωνίζουν.

Έχουν περάσει περίπου έξι μήνες από τον ερχομό τους και κάνουν κι οι ίδιοι μεταφορές από χωριό σε χωριό με μουλάρια και πάντα μετά από εντολή που παίρνουν από τον κυρ-Γεράσιμο. Ανακατεύονται και στο εμπόριο. Πουλούν καφέδες κι αγοράζουν υφάσματα, ζάχαρη, αλάτι, λάδι κι ό,τι άλλο υπάρχει στην αγορά. Μαθαίνουν να συναλλάσσονται με όλες τις φυλές, τους Αμάρα, Γκάλα, Σομαλούς, Ντανκάληδες, Κότιδες και Άραβες.

Ο καιρός περνά κι οι δύο νεαροί έχουν αρχίσει να κάνουν κομπόδεμα. Τώρα πια παίρνουν και μηνιάτικο. Στα γράμματά τους στο χωριό, στη Λακήθρα της Κεφαλλονιάς, γράφουν πως είναι ευχαριστημένοι, πως περνούν πολύ ωραία. Και γιατί όχι. Έχουν εξασφαλισμένο φαγητό και ύπνο κι ο μισθός μένει ολόκληρος.

Στα ταξίδια που κάνουν γνωρίζουν κι άλλους πατριώτες. Βέβαια το καλύτερό τους ταξίδι είναι αυτό στην Ντίρε Ντάουα. Πρώτ' απ' όλα γιατί είναι πολύ όμορφη πόλη. Έχει νοικοκυρεμένη ρυμοτομία. Τη χωρίζει στα δύο ένα ποτάμι που τον περισσότερο καιρό είναι ξερό. Απ' τη μια μεριά του ξεροποτάμου είναι η ευρωπαϊκή πόλη με τις ωραίες μονοκατοικίες, τα πολλά δέντρα, τα φλαμπουαγιάν που είναι φυτεμένα δεξιά κι αριστερά στον κεντρικό δρόμο: Πανύψηλα δέντρα που ανθίζουν δύο φορές το χρόνο. Τα λουλουδία

τους είναι λευκά και κόκκινα μπουκέτα που σχηματίζουν τσαμπιά και βγάζουν τέτοια μυρωδιά...

Από την άλλη μεριά του ποταμού όπου ζουν οι ιθαγενείς, στη Μαγκάλα, το τοπίο είναι πολύ διαφορετικό. Φτωχό, με χαμόσπιτα βρώμικα, τσίγκινες στέγες, ταπεινής ράτσας. Έχουν όμως πολύ καλή αγορά. Οι Ευρωπαίοι που ζουν στην πόλη της Ντίρε Ντάουα εκεί πηγαίνουν και ψωνίζουν. Υπάρχουν μαγαζάκια που πουλούν υφάσματα και είδη νοικοκυριού. Όταν όμως βρέχει, ο ξεροπόταμος ξεχειλίζει τόσο, που παρασύρει στο διάβα του μουλάρια φορτωμένα με εμπόρευμα, μα και αγωγιάτες. Δεν είναι απαραίτητο να βρέχει στην Ντίρε Ντάουα για να ξεχειλίσει το ποτάμι. Αρκεί μια δυνατή νεροποντή στα βορειότερα. Τότε είναι που δεν προλαβαίνουν να περάσουν το ποτάμι και τα ορμητικά νερά παρασύρουν ό,τι βρουν στο πέρασμά τους. Ο κόσμος, οι ιθαγενείς κυρίως, ποτέ δε μένει αδιάφορος. Μόλις ακούνε τη βουή του ποταμού, μα και όποια φωνή καλεί σε βοήθεια, αμέσως τρέχουν. Μαζεύονται στις όχθες με μακριά ξύλα για να πιαστεί όποιος παρασύρεται από το νερό και τον τραβούν έξω. Η αλληλεγγύη και πολλές φορές η αυτοθυσία των ιθαγενών είναι αξιοζήλευτη!

Εχει περάσει ένας χρόνος από την ημέρα που οι δύο νεομετανάστες έφτασαν στη φιλόξενη Αβησσυνία.

- Φωκίο, άκου ν' ακούσεις τι εσκέφτηκα, λέει ο Νιόνιος μια μέρα την ώρα που τρώνε. Λέω να φύγω για το χωριό, στην πατρίδα. Έχω γιομόσει μ' αρκετή μονέδα (χρήματα) κι ορπίζω (ελπίζω) και πιστεύω πως φτάνουν, όχι μονάχα για τα ναύλα μου, μα και για ναν τσου πάω κιόλα!

- Τσερταμέντε (ασφαλώς) και καλά θα κάμεις. Κι εγώ τσ' αποθύμησα τσου δικούς μου, μα θα πάω υστερότερα. Θα σου δώκω όμως όσα τάλαρα έχω μάσει ναν τα πας στο σιορπάρι (πατέρα) μου. Μόνε, κάμε μου νια χάρη. Σε ξέρω γιε πως μπορεί ναν τσου πεις διάφορα. Μην κάτσεις και πεις πούθε κοιμόμαστε, πούθενε τρώμε κι όλα τα άλλα, για θαν τσου σπαβεντάρεις. Δεν ανανογιώνται πόσο καλά περνάμε εμείς εδεπά! Σε ξέρω, μαγκούφη μου, πόσο τραγικά μπορείς ναν τα κάμεις! Εγώ τσου γράφω ότι περνάω βασιλικά και δεν είναι μακριά από την αλήθεια. Αλίμονο σου, ψημένε μου, έτσι και μου τσου στεναχωρήσεις! Σύμφωνοι;

- Καλά...

Δεν περνά μια βδομάδα κι ο Νιόνιος είναι έτοιμος. Την ώρα του αποχαιρετισμού αγκαλιάζονται, δακρύζουν και οι δύο.

- Στο καλό! Καλό ταξίδι! Να μου τσου φιλήσεις ούλους! Α, πάρε κι εκείό. Άμα φτάσεις με το καλό, τράβα να μ' ανάψεις κι εμέ ένα κερί στον τον Αη-Γεράσιμό μας. Κι όπως είπαμε. Μη λησμονήσεις να δώκεις στο σιορπάρι μου το φάκελο. Και τα μέντε σου τι θαν τσου πεις... και καλήν αντάμωση να 'χουμε.

- Ναι. Όχι όμως εδεπά...

Σιγά μην ξαναγύριζε ο Ψάγος. Το είχε καταλάβει από καιρό ο Φωκίων. Από κάτι μισόλογα που έλεγε, φάνηκε πως δεν μπορούσε να προσαρμοστεί. Δε θα ξαναγύριζε αν έφευγε.

Ο Νιόνιος στο καράβι του γυρισμού είναι χαρούμενος. Τώρα έχει λεφτά και δεν ταξιδεύει κατάστρωμα, αλλά σε καμπίνα.

- Α, ρε Φωκίο, τι χάνεις! Πού 'σαι να γδεις τον Ψάγο μεγαλεία! Πού θα πάει όμως; Α μομέντο (σε λίγο) θε να 'ρτεις κι εσύ. Δε θ' αντέξεις για πολύ ακόμη.

Πόσο λίγο γνωρίζει τον Φωκίωνα. Γιατί αυτός ο μικρός, όπως συχνά τον έλεγε, πήγε στην Αβησσυνία για να προκόψει. Πήγε να βρει την τύχη του με τις δικές του δυνάμεις και να στρώσει τη ζωή του εκεί.

Δεν περνά ένας μήνας από τότε που έφυγε ο Νιόνιος, κι ο Φωκίων λαβαίνει γράμμα από τους γονείς του.

«Αγαπημένο μας παιδί», διαβάζει με μεγάλη αγωνία και λαχτάρα. Είναι τα γράμματα της μάνας του, της σιόρα Ελένης. «Ελάβαμε το φάκελο με τα ούλα του. Μη δεν έπρεπε να τα στείλεις ούλα; Να 'σαι καλά, αφέντη μου. Να 'χεις την ευχή μου.»

- Αυτό θέλω κι εγώ, μάνα μου. Την ευχή τη δική σου και του πατέρα, ψιθυρίζει συγκινημένος ο Φωκίων.

Και συνεχίζει το γράμμα πως όλοι είναι καλά, έχουν και νέα από τα παιδιά, τα αδέρφια του, τον Αντρέα και τον Σταύρο, που ξεμπάρκαραν στην Αμερική. Μα παρακάτω γράφει ο πατέρας που φαίνεται ταραγμένος. «...Φωκίων μου, για δεν ήρθες και συ, αφέντη μου, με τον Νιόνιο; Μας τα είπε όλα, παιδί μου. Ένα μπουκούνη (κομμάτι) ψωμί θα φτάσει και για σε. Έλα πίσω, γιε μου. Δεν εχάθηκε ο κόσμος. Δεν έκαμες, γιε, και κানা δελίτο (έγκλημα). Αφού υποφέρεις, για δεν έρχεσαι; Κάπου θα βρεις να βολευτείς. Μια δουλίτσα, ένα μεροκάματο και να 'σαι έδεπα, κοντά μας. Είσαι παιδί ακόμα για να τα βάζεις με τα

θερία...»

- Βωρέ πάρτε διαόλοι βάγια! φωνάζει θυμωμένα ο Φωκίων. Ποια θερία, πατέρα; Και συνεχίζει το γράμμα. «... Δεν είναι κακό να γυρίσεις, παιδί μου. Κανείς δε θα τολμήσει να ειπεί κουβέντα...»

- Α, βωρέ αδούρητε (ανεπρόκοπε) Νιόνιο, τι μό 'καμες, πο' μπήκε ο διάολος μέσα σου! Σαν ναν τού 'πα να πει τόσα κι άλλα τόσα! Α, ρε Νιόνιο, μου πίκρανες τσου γονιούς μου! Γιατί; Γιατί, βωρέ; Ξαπόστα τό 'καμες; Ε και να σ' είχα εδεπά! Αδιάβαστόνε, βωρέ, θα σ' έστερνα! Θα σ' έπνιγα με τα ίδια μου τα χέρια, κακοθάνατε! Άκου θερία! Πού τα 'δε, βωρέ, τα θερία; Που κακό να μη σό 'ρτει! Έχω αφώσει τώρα κι έχω γενεί εγώ θεριό ανήμερο! Α σ' είχα μπροστάθενέ μου, θα σου 'τρωα το γούργουρα (λαρύγγι)! Ή θα σε πέταα στα μεγαλύτερα θερία να σε φάνε! Α, ρε Ψάγο!

Μια και δυο, δε χάνει ευκαιρία, παίρνει χαρτί και μολύβι και τους γράφει πως όσα έμαθαν απ' τον Νιόνιο είναι παραμύθια και φαντασιώσεις του για να δικαιολογήσει το φευγιό του. Είναι μια χώρα, τους γράφει, με γη παρθένα, ανεκμετάλλευτη, μα με προοπτική να προκόψει. Εκείνος περνά καλά και δεν έχει παράπονο από κανέναν. Είναι όμορφα, τελείως διαφορετικά από την Κεφαλλονιά, από την Ελλάδα. Η φύση είναι άγρια, όπως και τα ζώα, μα αν δεν τα πειράξεις είναι φιλικά μαζί σου. Άλλωστε, τώρα έχει κάνει γνωριμίες και με Αβησσυνούς, μα και Έλληνες και μάλιστα Κεφαλλονίτες. Οι άνθρωποι είναι όλοι φιλικοί και οι ντόπιοι καλοσυνάτοι.

Κλείνει το γράμμα και μια ηρεμία τον τυλίγει. Είναι σίγουρος τώρα πως όταν οι δικοί του το διαβάσουν και ειδικά ο πατέρας του, θα ησυχάσουν.

- Τι σου είναι το μυαλό τ' ανθρώπου! μουρμουρίζει και σβήνει τη λάμπα για να κοιμηθεί. Και πού να ξέρατε ότι κάθε λίγο και λιγάκι οι ψείρες κι οι κοριοί, που δεν είναι δα και θερία, με βασανίζουνε, μου πίνουνε το αίμα! γελά καθώς ξύνεται με μανία.

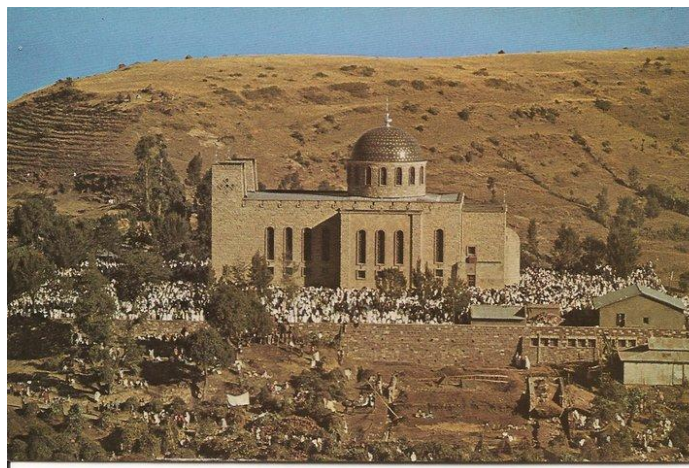
Το νερό είναι λιγοστό σ' αυτή την άκρη της γης, η ζέστη μεγάλη και οι συνθήκες υγιεινής ανύπαρκτες. Η ψείρα με τους κοριούς παρέα κάνουν παρέλαση και στήνουν γλέντι τρικούβερτο. Βέβαια μια φορά τη βδομάδα, ειδικά όταν φορτώνουν τους καφέδες στα μουλάρια ή τ' αυτοκίνητα κι αδειάζει σχεδόν το μαγαζί, ο Φωκίων βγάζει όλα τα πράματα έξω με τη βοήθεια των μαύρων και περνούν όλους τους χώρους με πετρέλαιο, για να εξουδετερωθούν για λίγο οι μικροσκοπικοί μα τόσο αιμοβόροι εχθροί.

Έτσι όπως είναι, με τα μάτια κλειστά, φέρνει στο μυαλό του την εικόνα του πατέρα, της μάνας, των κοριτσιών, του Κωστή... εκεί, στην προβλήτα. Τι θυμάται! Την πρώτη φορά που πήγε για μεροκάματο μονάχος. Ήταν δεν ήταν τότε δέκα χρονών. Στις Κεραμειές, ένα χωριό κοντά στο δικό τους, τη Λακήθρα. Δούλεψε ως λαγουρέντης, βοηθός κτίστη, σε κάποια οικοδομή. Στο γυρισμό για το σπίτι συνάντησε στη δημοσιά τον μανάβη με το κάρο του. Με το πρώτο του αυτό μεροκάματο αγόρασε ένα κάβولة, όπως λένε το κουνουπίδι στην Κεφαλλονιά. Τόσα ήταν τα λεφτά που είχε πάρει!

- Και μου λένε τώρα να γυρίσω πίσωθε; Όχι. Ποτέ! Δεν το βάνω κάτω, δε θαν το βάλω στα πόδια. Πρέπει να παλέψω και ναν τα καταφέρω. Πρέπει. Στο κάτω κάτω τση γραφής, εδεπά για να φας κρέας δε χρειάζεται να 'ναι γιορτή ή σκόλη. Κάθε μέρα τρώω κρέας και τι κρέας! Και όχι μόνο. Τα πλούσια φρούτα, τα λαχανικά, η δουλειά των Αβησσυνών! Θα 'μουν αχάριστος α δεν τ' αναγνώριζα εφκειά και δεν επροσπαθούσα να καλυτερέψω τη ζωή μου, μα και τώνε δικώνε μου! Να 'ν' καλά κι ευλογημένη η φιλόξενη αυτήνη χώρα με τα τόσα αγαθά και το' ανθρώπους της!

Δεν περνά καιρός από την ημέρα που έμεινε ο Φωκίων μονάχος στο Ντέντερ και το αφεντικό, ο κύριος Μιχαλιτσιάνος, του στέλνει μήνυμα. Πρέπει να φύγει από κει και να πάει στο Κολούμπι που βρίσκεται πιο κοντά στην Ντίρε Ντάουα. Κι αυτό, για να μη μείνει μόνο του το δεκαεξάχρονο αγόρι σ' αυτό το απομονωμένο χωριό, όπου οι φυτείες δεν έχουν πια ικανοποιητική παραγωγή. Το έχει διαπιστώσει κι ο ίδιος και το επισήμανε και στον κυρ-Γεράσιμο.

Κεφάλαιο 05

Η εκκλησία του Αρχάγγελου Γαβριήλ (Κολούμπι, περιοχή Χάραρ)

Για το Κολούμπι η διαδρομή με το μουλάρι είναι πραγματικά υπέροχη. Δεν πηγαίνει από τη δημοσιά, μα μέσα από δάση και καλλιέργειες. Η βλάστηση, τα πανύψηλα ευκάλυπτα, τα διάφορα ζώα που συναντά, μοιάζουν με πίνακα φτιαγμένο από σπουδαίο ζωγράφο. Περνά από βουνά και χαράδρες πάλι, μα τώρα πια δε φοβάται όσο κι αν το ζωντανό του προχωρά στο φρύδι του γκρεμού. Τον συνεπαίρνει αυτή η αίσθηση κινδύνου. Απολαμβάνει τη φύση που τόσο απλόχερα έχει χαρίσει τα δώρα της. Η περιοχή, η επαρχία του Χάραρ, είναι η πιο εύφορη της χώρας. Σ' αυτό το κομμάτι της γης έχει πολύ νερό και μεγάλες καλλιέργειες οπωροκηπευτικών.

Όσο καιρό μένει ο Φωκίων στο Κολούμπι, γνωρίζει τους θρησκευτικούς δεσμούς που έχουν με τους Αβησσυνούς οι Ορθόδοξοι και βέβαια οι Έλληνες. Το θρήσκευμά τους είναι Κόπτες, χριστιανική ορθόδοξη αίρεση. Προστάτης της χώρας ο Αρχάγγελος Γαβριήλ, «Κ-Ντους Γκαμπριέλ» όπως τον επικαλούνται οι Αβησσυνοί. Το ξακουστό μοναστήρι του βρίσκεται εκεί, στο Κολούμπι. Ο επιβλητικός ναός δεσπόζει σ' ένα ύψωμα για να φαίνεται από τη γύρω περιοχή. Η μνήμη του γιορτάζεται στις 27 Δεκεμβρίου και μαζεύεται πολύς κόσμος απ' όλη τη χώρα. Οι προσκυνητές φτάνουν στην Ντίρε Ντάουα, απ' όπου με αυτοκίνητα, μουλάρια ή φορτηγά καταλήγουν στο μοναστήρι. Πολλοί είναι κι εκείνοι που πηγαίνουν τη διαδρομή αυτή με τα πόδια, εκπληρώνοντας και κάποιο τάμα.

Ο πεζοπόρος νοιώθει τη φύση να τον κυριεύει. Ξεκινούν κατά ομάδες μετά το μεσημέρι - για ν' αποφύγουν τη ζέστη και το δυνατό ήλιο - και μετά από βάδισμα δώδεκα ωρών περίπου φθάνουν στον προορισμό τους. Η κατάνυξη που νοιώθουν είναι τόση, που πολλοί, χωρίς να έχουν κάποιο ειδικό λόγο, επιδιώκουν να κάνουν αυτή την πεζοπορία μόνο και μόνο για να νοιώσουν την ομορφιά και τη γαλήνη. Ταξιδεύουν τις περισσότερες ώρες νύχτα με μοναδικό φωτισμό τ' αστέρια. Πολλές φορές τυχαίνει η βραδιά αυτή να είναι φεγγαρόλουστη και τότε η μαγεία που τους τυλίγει είναι απερίγραπτη.

Υπάρχουν προσκυνητές που πηγαίνουν όλη αυτή τη διαδρομή κουβαλώντας μεγάλες πέτρες στο κεφάλι τους, άλλοι με τα χέρια δεμένα πίσω στην πλάτη, άλλοι ξυπόλητοι..., ανάλογα με το βάρος που ένοιωθαν στην ψυχή τους την ώρα που προσεύχονταν στον Αρχάγγελο και προστάτη τους. Όταν ο προσκυνητής φτάνει στο μοναστήρι, συνήθως χαράματα, εκεί είναι μαζεμένοι εκατοντάδες πιστοί, οι περισσότεροι ιθαγενείς, που ζητωκραυγάζουν για τον καθένα που φτάνει εκπληρώνοντας το τάμα του. Μπαίνουν στην εκκλησία, όπου γίνεται ολονύκτια τελετή με πλήθος πιστών και ιερείς όλης της περιοχής.

Την επόμενη μέρα στη λειτουργία καταφθάνουν αμέτρητοι προσκυνητές και η αυτοκρατορική οικογένεια με μεγαλοπρέπεια με άλογα στολισμένα, που πάνω τους βρίσκονται άντρες με πλουμιστές φορεσιές και περικεφαλαίες στολισμένες με χαίτη αλόγου ή γκουρέζας, μια σπάνια μαϊμού. Οι παπάδες με τον «αμπούνα», αρχιεπίσκοπο, και τον υπόλοιπο κλήρο φορούν επίσημα άμφια με έντονα χρώματα και κρατούν πολύχρωμες, χρυσοστολισμένες, τεράστιες ομπρέλες. Ψάλλουν όλοι μαζί στην αρχαία γλώσσα των

Αβησσυνών, την «γκιζ», μακρόσυρτους ύμνους. Ακολουθούν οι οργανοπαίχτες με κρόταλα, τύμπανα και μονόχορδες λίρες με μικρά παράξενα δοξάρια που συνοδεύουν τους ψαλμούς. Κάνουν την περιφορά της εικόνας στο γύρο χώρο του μοναστηριού με επιβλητική ιερότητα. Μια μεγαλόπρεπη τελετή που όμοιά της δεν είχε δει ο Φωκίων.

Στο Κολούμπι βρίσκεται κι ο Βασίλης, ένα παλικάρι από τη Μάνη, δέκα χρόνια μεγαλύτερος από τον Φωκίωνα,

που γνωρίστηκαν στην Ντίρε Ντάουα όταν ο μικρός είχε πρωτοέρθει στην Αβησσυνία. Στον Βασίλη έκανε τότε εντύπωση το πόσο αδύνατος και μικροκαμωμένος ήταν ο νεότερος από τους υπαλλήλους του Μιχαλιτσιάνου, όπου εργάζεται κι εκείνος.

Ο Φωκίων σαν φθάνει στο Κολούμπι τρέχει στον Βασίλη που έχει ειδοποιηθεί από τ' αφεντικό τους κι ο οποίος νοιώθει προστάτης του τώρα που θα δουλεύουν μαζί. Τους έχει δώσει εντολές ο κυρ-Γεράσιμος ν' αγοράζουν καφέδες και να πουλούν υφάσματα. Οι δυο τους δένονται με πραγματική φιλία. Μια φιλία όμοια μ' εκείνη του Δάμωνα και του Φιντία. Μοιράζονται τον ίδιο πάγκο για κρεβάτι, το ίδιο φαγητό, ακόμη και το ίδιο τσιγάρο καμιά φορά. Εκεί ο Φωκίων γνωρίζει και τον Κώστα που ο Βασίλης τον γνώριζε και οι τρεις τους κάνουν καλή παρέα. Δεν περνά όμως καιρός, μόνο λίγοι μήνες, που στέλνει εντολή το αφεντικό να γυρίσει ο Φωκίων στο Ντέντερ. Κακοφαίνεται πολύ και στους τρεις, μα πιο πολύ στον μικρό της παρέας. Τώρα θα βρεθεί πάλι μονάχος. Μα κι οι άλλοι δύο είναι λυπημένοι που θα χάσουν τις φάρσες που τους σκάρωνε το πειραχτήρι και τα γέλια που έκαναν.

Είναι Νοέμβρης του 1930. Ο Χαϊλέ Σελάσσιε, πρώην Ρας Τάφαρι, στέφεται αυτοκράτορας της Αβησσυνίας.

Είναι γιος του ξακουστού στρατηγού της χώρας Ρας Μεκόννεν - που πολέμησε ηρωικά τους Ιταλούς στα 1895 - γι' αυτό και ονομάζεται «Λιτζ Τάφαρι Μεκόννεν». Λιτζ, σημαίνει παιδί, αγόρι. Γεννήθηκε στην Ντίρε Ντάουα κι εκπαιδεύτηκε στις πολεμικές τέχνες. Δεν άργησε να πάρει κι εκείνος τον τίτλο του Ρας. Διορίζεται αντιβασιλέας και μετά το θάνατο της αυτοκράτειρας Ζεουντίτου στέφεται και ονομάζεται Νεγκούς Χαϊλέ Σελάσσιε ο Α', Νεγκούς Νεγκέστ που σημαίνει βασιλιάς των βασιλέων, αφού η Αβησσυνία αποτελείται από πολλές φυλές και η καθεμιά έχει τον βασιλιά και τους νόμους της.

Τον Ιούλιο του '31 ο νέος αυτοκράτορας παραχωρεί στη χώρα του σύνταγμα και τον Απρίλη του επόμενου χρόνου καταργεί τη δουλεία και χαρακτηρίζει το δουλεμπόριο έγκλημα. Την αρχή για την κατάργηση έχει κάνει ο Μενελίκ ο Β', όταν περιόρισε τη δουλεία στα επτά χρόνια.

Ενάμισι χρόνο μετά τα πράγματα αλλάζουν ριζικά. Στο Ντέντερ, όπου βρίσκεται ο Φωκίων, φτάνει ένας από τους οδηγούς του Μιχαλιτσιάνου να φορτώσει καφέ και δίνει ένα σημείωμα στο «γκετότς» που λέει:

«...Φωκίων, μαζί με τον οδηγό να κατέβεις κι εσύ στην Ντίρε Ντάουα» κι από κάτω φαρδιά πλατιά η υπογραφή του κυρ-Γεράσιμου.

Χωρίς να χάσει ώρα ο Φωκίων τακτοποιεί το μαγαζί, μαζεύει τα πράματά του, τα κιτάπια και τον ακολουθεί. Όταν φτάνουν στο σπίτι του αφεντικού, βλέπει πως δεν είναι ο μόνος. Βρίσκονται εκεί όλοι οι υπάλληλοι που κατά καιρούς έχει γνωρίσει. Ο φίλος του ο Βασίλης, ο Θόδωρος, ο Γιώργος, ο Κώστας κι άλλοι.

- Ξέρεις τι μας θέλει; ρωτά κάποια στιγμή το Βασίλη.

- Όχι. Το ίδιο ρωτάμε κι εμείς. Κανείς μας δεν ξέρει.

Μα δεν αργεί να λυθεί η απορία τους. Εμφανίζεται ο κυρ-Γεράσιμος, χαιρετά και χωρίς περιστροφές ανακοινώνει ότι δεν μπορεί να μείνει άλλο στην Αβησσυνία, θα φύγει για την Ελλάδα. Τους παραχωρεί τα μαγαζιά του με ό,τι εμπόρευμα υπάρχει μέσα για δική τους εκμετάλλευση. Άλλωστε από καιρό δεν τους πλήρωνε μισθό, δούλευαν με ποσοστά. Προτείνει και τον τρόπο που θα τα δουλέψουν. Τους χωρίζει σε ζευγάρια που πιστεύει πως θα συνεργαστούν αρμονικά. Έτσι στον Βασίλη με τον Θόδωρο λέει να πάνε στο Μπαντένο, ένα χωριό πιο μακριά από το Ντέντερ, στα βόρεια. Ο Κώστας θα παραμείνει στο Κολούμπι που ήταν και πριν, ο Φωκίων με τον Γιώργο στο Τσαλάνκο, ένα χωριό στο οροπέδιο που βρίσκεται μεταξύ Ντέντερ και Μπαντένο, και οι υπόλοιποι σε άλλα χωριά. Το μαγαζί στο Ντέντερ θα μείνει κλειστό. Τους εύχεται καλή τύχη και φεύγει βιαστικά γιατί έχει να τακτοποιήσει ακόμα κι άλλες εκκρεμότητες...

Όλοι μένουν άφωνοι. Το μόνο που δεν περίμεναν ήταν αυτή η εξέλιξη. Αναρωπιούνται για ποιο λόγο φεύγει και που τελικά δε θα μάθουν ποτέ.

Το Τσαλάνκο που είναι χωριό βουνίσιο με τεράστια λιβάδια, απέχει από το Ντέντερ τρεις ώρες δρόμο με μουλάρι, όχι από τη δημοσιά, μα μέσα από δάση. Τα πράγματα εκεί είναι χειρότερα. Με το σούρουπο κατεβαίνουν τσακάλια και ύαινες από τα γύρω δάση και τα

βουνά να βρουν τροφή. Για το λόγο αυτό η διαδρομή είναι επικίνδυνη, ειδικά για όποιον κάνει το λάθος να βρεθεί σε δάσος νωρίς το πρωί ή αργά το βράδυ. Έτσι ταξιδεύουν μέσα στο λιοπύρι και τότε έχουν ν' αντιμετωπίσουν φίδια, σκορπιούς, δηλητηριώδης αράχνες και κουνούπια επικίνδυνα. Δε λείπουν τα βουβάλια, τσακάλια, λιοντάρια και λεοπαρδάλεις.

Ο Φωκίων με τον Γιώργο δε μένουν για πολύ στο Τσαλάνκο. Η δουλειά είναι ελάχιστη και αποφασίζουν να πάνε στο Ντέντερ, στο μαγαζί που παραμένει κλειστό με το εμπόρευσμά του, όπου έχουν πάει κι άλλοι Έλληνες: ο Βούρβουλης, ο Ζακυνθινός, ο Ζαφειρίου. Μα και Κεφαλλονίτες, ο Γιώργης από τα Φαρακλάτα και δύο αδέρφια, ο Βαγγέλης με τον Γεράσιμο από ένα χωριό της Κεφαλλονιάς, κοντά στη Σάμη. Πόσο πιο όμορφα είναι τώρα εδώ. Τόσοι Έλληνες μαζεμένοι κι όλοι τους σχεδόν έμποροι που αλληλοϋποστηρίζονται.

Οι Αβησσυνιοί, που τα χρόνια αυτά θαυμάζουν τους λευκούς μετανάστες κι έχουν την ανάγκη τους, δείχνουν μεγάλη υποταγή και σεβασμό, πράγμα που κολακεύει τους νεαρούς «γκετότς», τους δίνει αυτοπεποίθηση. Ακόμη οι συνθήκες είναι τέτοιες που οι περισσότεροι καταλήγουν να σπέρνουν παιδιά με πανέμορφες Αβησσυνέζες.

Οι Αβησσυνιοί είναι όμορφη φυλή. Δεν είναι μαύροι, είναι μελαψοί. Όλοι ψηλοί, λυγερόκορμοι με λεπτά και συνήθως ωραία χαρακτηριστικά.

Σε κάποιο από τα ταξίδια του Φωκίωνα στο Κολούμπι, τον φιλοξενεί ο Κώστας, που έχει παντρευτεί μία από τις πανέμορφες κόρες Αβησσυνού αριστοκράτη. Την ώρα του φαγητού ο Φωκίων, που πλησιάζει πια στα είκοσι, ψιθυρίζει στο φίλο του:

- Κώστα, τι λες να συγγενέσουμε;

- Πώς δηλαδή...

- Μ' αρέσει πολύ η μικρή η κουινιάδα σου. Είναι πολύ όμορφη. Τι λες, θα κάνεις κάτι;

Πράγματι, το κορίτσι ήταν ένα αέρινο λυγερόκορμο εξωτικό πλάσμα. Φορά αραχνοϋφαντο φόρεμα με έντονα χρώματα που ταιριάζει με το δέρμα της.

Ο Κώστας γουρλώνει τα μάτια, αγριοκοιτάζει τον Φωκίωνα και βάζει τα γέλια.

- Γιατί γελάς; ρωτά ο Φωκίων όλο απορία.

- Τι λες, φίλε, και ποιος θαρρείς πως είσαι; Για δες τα μούτρα σου!

- Γιατί, τι έχουνε τα μούτρα μου...

- Κάνε μου τη χάρη, Φωκίων! Έλα μπράβο! Αυτοί είν' αριστοκράτες, παιδί μου, κατάλαβες;

- Εσύ, Κώστα, ήσουν αριστοκράτης; γελά.

- Άλλο εγώ! Τότε δεν ήμουν, τώρα όμως είμαι.

Ο Φωκίων τον κοιτάζει άφωνος, ενοχλημένος, αλλά πρέπει να δώσει τόπο στην οργή. Το χάραμα ξεκινά για το Ντέντερ προβληματισμένος. Δεν μπορεί να χωνέψει τα λόγια του Κώστα. Από τη μια θυμώνει και απ' την άλλη γελά.

- Φίλος να σου πιτύχει! Άκου ο Κώστας αριστοκράτης! Δεν είμαστε καλά. Στην αρκή άψωσα, μα τώρα που το ματασκέφτομαι είναι για γέλια. Να γδεις τι έχει να γένει όταν τα διηγηθώ του Βασίλη. Για σκέψου. Ο μαγκούφης επίστεψε στ' αλήθεια πως με το γάμο του έγινε κάποιος! Μεγαλοπιάνεται! Ξεχνά που έκρουε (βρωμούσε) ο στόμας του από την πείνα.

Η ζωή στο Ντέντερ κυλά ευχάριστα. Όμως το κακό δεν αργεί να γίνει. Οι Ιταλοί βάζουν για άλλη μια φορά πλώρη για την Αβησσυνία. Είναι αποφασισμένοι να την κατακτήσουν. Είναι από τις λίγες ελεύθερες χώρες της ηπείρου.

Γνωρίζουν επίσης τον πλούτο της, τόσο από την εκμετάλλευση των ζώων και των παραγώγων τους, όσο και της γης, που από τα έγκατά της βγαίνει χρυσός και πλατίνα. Ο στόχος τους - εκτός από το οικονομικό - είναι να γίνει Ιταλική αποικία για να έχουν πρόσβαση στην Αίγυπτο. Από κει θα μπορούν να ελέγχουν σχεδόν όλη τη Μεσόγειο και τη διώρυγα του Σουέζ που είναι το πέρασμα για την υπόλοιπη Αφρική.

Στις 3 Γενάρη του 1935 ο αυτοκράτορας Χαϊλέ Σελάσσιε, που έχει κατορθώσει η Αβησσυνία να γίνει μέλος της Κοινωνίας των Εθνών, ζητά την παρέμβασή τους, για ν' αποτραπεί η σύρραξη της χώρας του με τους Ιταλούς, ενώ στα τέλη του ίδιου μήνα στρατεύματα της Αβησσυνίας σκοτώνουν εκατό περίπου άτομα στην Ιταλική Σομαλία στο μήκος των συνόρων τους. Το Φλεβάρη κι ενώ η Κοινωνία των Εθνών προσπαθεί να βρει λύση στο πρόβλημα που έχει δημιουργηθεί μεταξύ Αβησσυνίας και Ιταλίας, ο Μουσσολίνι κινητοποιεί 35000 στρατιώτες του με προορισμό την Αφρική. Τον Απρίλη οι στρατιωτικές δυνάμεις της Αβησσυνίας αρχίζουν να συγκεντρώνονται στα σύνορα με την Ιταλική Σομαλία, ενώ τον Ιούνιο επιτίθενται στα Ιταλικά φυλάκια και σκοτώνουν τριάντα περίπου Σομαλούς. Τον επόμενο μήνα ο αυτοκράτορας απορρίπτει την ιταλική επιρροή προς τη χώρα του και τον Αύγουστο, στην πρωτεύουσα Αντίς Αμπέμπα, αρχίζει η εκκένωση του πληθυσμού της.

Η απειλή του πολέμου είναι πια ορατή. Στις 2 του Οκτώβρη οι Ιταλοί μπαίνουν στην

Αβησσυνία με δεκατέσσερις μεραρχίες. Οι βόμβες υπερίτη πέφτουν βροχή από τα αεροπλάνα τους και καταστρέφουν ό,τι βρίσκουν στο διάβα τους. Στη διάρκεια των βομβαρδισμών σκοτώνονται 1700 Αβησσυνοί. Μα κι ο αιθιοπικός στρατός αντιστέκεται σκληρά. Οι Ιταλοί με τα φλογοβόλα τους καίνε ολόκληρα χωριά, ατιμάζουν γυναίκες και σφάζουν γέρους και παιδιά. Ραντίζουν με βενζίνη τα τοκούλια, τα χορταρένια καλύβια των ιθαγενών, με όλη την οικογένεια μέσα και τα πυρπολούν. Στέκονται αγέρωχοι απέξω και ακούν τις φωνές και τα ουρλιαχτά των θυμάτων τους, μέχρι η ανελέητη φωτιά να πνίξει φωνές και σάρκες. Πολλά από τα γεφύρια γίνονται ομαδικοί τάφοι των άμαχων. Στις άκρες τους, αφού δένουν πισθάγκωνα γυναικόπαιδα, ηλικιωμένους και άντρες κάθε ηλικίας, πυροβολούν στο κεφάλι μερικούς απ' αυτούς, συνήθως τους πρώτους, που πέφτοντας, παρασύρουν στα ποτάμια και τους ζωντανούς...

Οι Αβησσυνοί πολεμιστές δε διαθέτουν σύγχρονα πολεμικά μέσα. Στα αεροπλάνα, τις βόμβες και τα τανκς των κατακτητών παραθέτουν ασπίδες, κοντάρια και ψυχή, γι αυτό και καταφεύγουν στον ανταρτοπόλεμο. Οι «σίφτα», όπως λέγονται οι αντάρτες, κρύβονται στα βουνά και με τα λιγοστά τουφέκια απ' αυτά που παίρνουν από τους σκοτωμένους κατακτητές, κάνουν «ζαράφ», λεηλασίες, στα διάφορα χωριά που στρατοκρατούν οι Ιταλοί. Ο Χαϊλέ κατορθώνει και αυτοεξορίζεται στην Αγγλία...

Κεφάλαιο 06

Ο Χαϊλέ Σελάσσιε στην Κοινωνία των Εθνών.

Τον Οκτώβρη του '35, λίγες μέρες μετά την εισβολή του Μουσολίνι στην Αβησσυνία, το συμβούλιο της Κοινωνίας των Εθνών στη Γενεύη κρίνει υπεύθυνη την Ιταλία κι αποφασίζει να σταματήσει την παροχή όπλων στους Ιταλούς, ενώ αρχίζει να προμηθεύει τους Αβησσυνούς. Τις πρώτες μέρες του '36, όμως, τα ιταλικά βομβαρδιστικά κάνουν επιδρομές για να τρομοκρατήσουν τους Αβησσυνούς και να είναι ευκολότερη η υποταγή τους στους κατακτητές. Τα ιταλικά στρατεύματα παρά την υπεροχή τους προχωρούν με δυσκολία. Οι Ιταλοί χρησιμοποιούν δηλητηριώδη αέρια και καταστρέφουν κάθε είδος ζωής. Οι απώλειες των Αβησσυνών είναι τεράστιες, το ίδιο όμως κι η αγωνιστικότητά τους. Τον Μάρτη οι Ιταλοί καταστρέφουν το Χάραρ κι ο Μουσολίνι ανακοινώνει στη Ρώμη την επίσημη εγκατάσταση τριακοσίων χιλιάδων Ιταλών στην Αβησσυνία. Η χώρα του Χαϊλέ Σελάσσιε βρίσκεται στην ολοκληρωτική ιταλική κυριαρχία και σε κάθε πόλη, κωμόπολη και χωριό υπάρχει Ιταλός διοικητής.

Η κατάσταση έχει γίνει ανεξέλεγκτη κι επικίνδυνη. Ο φόβος σκόρπιος παντού. Υπάρχει πανικός, όχι μόνο στους ιθαγενείς ανεξάρτητα από φυλή, μα και στους λευκούς. Οι περισσότεροι Έλληνες από τα διάφορα χωριά πηγαίνουν στις πόλεις και τις κωμοπόλεις. Όσοι βρίσκονται στο Ντέντερ κατεβαίνουν στην Ντίρε Ντάουα και βολεύονται όπως-όπως,

ενώ οι Ιταλοί κατακτητές έχουν στρογγυλοκαθίσει στη χώρα.

Ο Ζάνος με τη γυναίκα του, Έλληνες μετανάστες, έχουν στήσει στην Ντίρε Ντάουα από καιρό εργαστήριο παραγωγής ούζου που στεγάζεται, μαζί με το μαγαζί και το σπίτι τους, σ' ένα μακρόστενο, πέτρινο, ψηλοτάβανο κτίσμα. Τα παραθυρόφυλλα, από την πλευρά του δρόμου, έχουν ένα μέτρο περίπου βάθος και στο χώρο που είναι το εργαστήριο δεν ανοίγουν ποτέ.

Ο Φωκίων αποφασίζει να ζητήσει από το ζευγάρι τη βοήθειά τους.

- Κυρία Ζάνου, μου νοικιάζετε σας παρακαλώ ένα από τα παράθυρα που δεν ανοίγετε;

- Και τι θα το κάνεις, Φωκίων μου; ρωτά εκείνη με απορία.

- Κάτι έχω σκεφτεί. Εσείς μπορείτε να μου το νοικιάσετε;

- Θα το σκεφτώ... Έλα τ' απόγεμα να σου πω...

Το απόγεμα μόλις ανοίγουν, τον βρίσκουν στην πόρτα τους να περιμένει.

- Εντάξει, Φωκίων!... του λέει το αντρόγυνο με μια φωνή.

Η χαρά του δε λέγεται. Τακτοποιεί το νοίκι και δρόμο για να κάνει πράξη τη σκέψη του. Την άλλη μέρα πρωί-πρωί φέρνει ένα μαραγκό που με δύο μισές πόρτες, η μία ενάμισι μέτρο περίπου ύψος κι η άλλη σαν παραθύρι, από τοίχο σε τοίχο, κλείνει το παράθυρο. Φτιάχνει και ράφια, βάζει καθρέφτες και φέρνει το εμπόρευμα του. Τσιγάρα και σπύρτα τις πρώτες μέρες, τσιμπιδάκια μαλλιών, βελόνες και κλωστές αργότερα. Ένα πρώτης τάξης περίπτερο. Δουλεύει καλά αφού τον υποστηρίζουν όλοι και τον καμαρώνουν, μα πιο πολύ οι Ζάνου.

Μια μέρα, μετά από καιρό, λίγο πριν φέξει, ακούγεται στη γειτονιά ένας περίεργος θόρυβος. Οι πρώτοι που πετάγονται στο δρόμο είναι το αντρόγυνο. Και τι βλέπουν; Ο Φωκίων καθισμένος στο πεζοδρόμιο κρατά το κεφάλι με τα δυο του χέρια και κλαίει.

- Τι έπαθες, Φωκίων μου; ρωτά ο κύριος Ζάνου ενώ η γυναίκα του χαϊδεύει το κεφάλι.

- Με κλέψανε...! λέει απαρηγόρητος.

Το λουκέτο είναι σπασμένο το ίδιο κι οι καθρέφτες. Λείπει σχεδόν όλο το εμπόρευμα. Όσα δεν πρόλαβαν να πάρουν οι κλέφτες είναι πεταμένα κάτω. Δεν αργεί να μαζευτεί ο κόσμος μα και οι караμπινιέροι.

- Έλα εδώ εσύ! λένε σε κάποιον ντόπιο.

Είναι ένας ρακένδυτος και ξυπόλητος Αβησσυνός που όλη αυτή την ώρα φώναζε: «Ουοινέ ουοινέ! Αιίίι φερέντζ! Άχου τον κακομοίρη τον Ευρωπαϊό! Άχου τι έπαθε ο άμοιρος...!»

Μόλις τον πλησιάζουν, αρχίζει να φωνάζει και να διαμαρτύρεται.

- Εγώ δεν έκανα τίποτα...!

- Έκανες! λένε και του δείχνουν τα πόδια του.

Είναι ασβεστωμένα. Μέσα στο περίπτερο κι έξω απ' αυτό υπάρχουν ασβεστωμένες πατημασιές. Πριν προλάβει να πει δεύτερη κουβέντα, οι караμπινιέροι αρχίζουν να τον δέρνουν και οι γύρω να φωνάζουν. Δε χρειάστηκε πολύ να λυγίσει και να παραδεχτεί την πράξη του. Μάλιστα τους οδηγεί και στο μέρος που έχει κρύψει τα κλοπιμαία, όχι πολύ μακριά από το κίоски-περίπτερο.

- Αυτά είναι δικά σου; ρωτούν οι Ιταλοί αστυνόμοι τον Φωκίωνα που τον έχουν πάρει μαζί τους.

- Μάλιστα, όλα εδώ είναι...

Μετά απ' αυτό το συμβάν ο Φωκίων δεν είναι πια ήσυχος.

- Αφού μ' έκλεψαν νια φορά, θαν το ματακάμουν, λέει στο φίλο του τον Βασίλη. Γι αυτό, αφού ξεπουλήσω όλη τηνπραμάτια, θα γυρίσω πίσω στο Ντέντερ. Δε μένω άλλο εδεπά...

- Τι να σου πω..., λέει ο Βασίλης ανήσυχος. Πάντως να ξέρεις πως ό,τι χρειαστείς, εγώ είμαι εδώ. Βέβαια, δε σου κρύβω πως κι εγώ σκέφτομαι να γυρίσω στο Μπαντένο. Τι εδώ, τι εκεί...

Το Ντέντερ γίνεται εμπορικός κόμβος. Πολλοί Έλληνες από το Χάραρ, την Ντίρε Ντάουα και το Κολούμπι καταλήγουν εκεί που ο Φωκίων πήγε πρώτος-πρώτος.

Ο Γιώργης ο Καλογεράτος, ο Κεφαλλονίτης που ήταν και πρώτα μαζί με τον Φωκίωνα στο Ντέντερ, λατρεύει το κυνήγι και την ιππασία. Όμως του έχουν επιστρατεύσει οι κατακτητές το άλογό του κι έτσι τώρα έχει ένα μουλάρι.

Είναι ερωτευμένος με μια πανέμορφη, ξανθή και λεπτεπίλεπτη κοπέλα που δεν είναι άλλη από την κόρη του Ιταλού διοικητή, με τον οποίο έχει φιλικές σχέσεις. Εκτός από τις φορές που τον καλούν στο σπίτι τους, κάτι που δε γίνεται καθημερινά, όταν θέλει να τη δει, καβαλά το μουλάρι του και δρόμο για το διοικητήριο που βρίσκεται στο τέλος του δρόμου. Του αρκεί να δει έστω κι από απόσταση την αγαπημένη του στο παράθυρο ή στην τεράστια αυλή, να της πετάξει ένα φιλί στον αέρα και να γυρίσει πίσω στο μαγαζί του. Το ζωντανό του όμως είναι πολύ ατίθασο. Κουρλό, όπως το λέει. Υπακούει μονάχα σ' εκείνον. Στο Ντέντερ υπάρχει μόνον ένας κεντρικός δρόμος χωμάτινος και δεξιά κι αριστερά

βρίσκονται τα μαγαζιά που έχουν προστεθεί από τότε που ήρθαν και οι άλλοι έμποροι. Πίσω τους είναι διάσπαρτα τα τοκούλια, οι καλύβες των ιθαγενών.

- Έχε το νου σου στο μαγαζί. Δε θ' αργήσω..., λέει ένα πρωί ο Γιώργης στον Αβησσυνό υπάλληλό του.

- Ίσσι, γκετότς. Εντάξει, αφεντικό.

Καβαλάει το μουλάρι και δρόμο για το διοικητήριο. Η κοπέλα λες και το 'ξερε, είναι στην αυλή. Ανταλλάσσουν δυο κουβέντες, ένα φιλί στα πεταχτά και δρόμο πίσω για το μαγαζί του ο Γιώργης. Ο Φωκίων έχει βγει στο δρόμο στο ύψος του δικού του μαγαζιού και του κάνει νόημα από μακριά να σταματήσει.

- Έλα, Φωκίων, τι θέλεις; Συμβαίνει τίποτα;

- Όχι, τίποτα δε συμβαίνει. Θέλω μονάχα να χάρη..., μου δίνεις να κάμω κι εγώ να βόρτα;

- Όχι, βωρέ Φωκίο. Αυτό το ζωντανό δεν είναι για σένα. Αυτό το μουλάρι δεν είναι σαν τ' άλλα. Είναι ζόρικο, κουρλό! Τρέχει, κλωτσά και δεν υπακούει εύκολα.

- Έλα, βωρέ Γιώργη. Πρώτη φορά καβαλικεύω μουλάρι; Τι μου λες τώρα. Πες καλύτερα πως δε θες να μου το δώκεις!

- Ναι, μα...

- Καλά, καλά. Άσε τσι περισσειες παρόλες... Τι σκιάζεσαι δηλαδή, μη σου το φάω;

Τι να κάνει ο Γιώργης. Κατεβαίνει απ' το μουλάρι και του δίνει οδηγίες για να τον υπακούσει το ζωντανό.

- Και πρόσεχε, ψημένε μου, μην και σου πεταχτεί κάνα παιδί στο δρόμο. Θα τραβήξεις μ' όλη σου τη δύναμη τα γκέμια για να κουκαλώσει, αλλιώς θα κλωτσάει κι αλίμονο μετά.

- Ναι βωρές, εκατάλαβα. Ξέρω...! Μη σκιάζεσαι!

Και δίνει ένα σάλτο και καβαλάει το μουλάρι. Αυτό το ευλογημένο μόλις νοιώθει ξένον αναβάτη αφηνιάζει. Αρχίζει να τρέχει δαιμονισμένα...

- Πρόσεχε, Φωκίο! ουρλιάζει ο Γιώργης, ενώ οι συμπατριώτες όλοι έχουν πεταχτεί απ' τα μαγαζιά τους. Κρατήσου γερά, θα σε πετάξει. Στρίψ' το όπως σου είπα. Γύρνα πίσω... Φωκίο, πρόσεχε!

Τότε είναι που έγινε το κακό. Στη μέση του δρόμου ένα σαστισμένο αγοράκι βρέθηκε κάτω από τις οπλές του μανιασμένου ζώου...

Πρώτος τρέχει ο Γιώργης και πίσω του οι άλλοι. Το κακό έχει γίνει. Κατεβάζουν με δυσκολία τον Φωκίωνα, άσπρο σαν το πανί. Οι συγγενείς του παιδιού και άλλοι ντόπιοι πέφτουν πάνω του. Εκείνος δεν αντιστέκεται καθόλου. Είναι φοβισμένος και σαστισμένος... Μπαίνουν στη μέση όλοι οι Έλληνες. Κάνουν κλοιό γύρω του να τον προστατέψουν. Η μάνα του παιδιού μαζί με άλλες γυναίκες χτυπιούνται και ουρλιάζουν σαν λαβωμένα αγρίμια. Ξεσκίζουν τα ρούχα τους, τραβούν τα μαλλιά τους.

- Τρέχα, φώναξε το διοικητή! λέει ο Γιώργης στον υπάλληλό του.

Οι μαύροι φωνάζουν, σπρώχνουν, βρίζουν και προσπαθούν να λιντσάρουν τον Φωκίωνα..

- Σταματήστε! φωνάζει ο Γιώργης. Έστειλα να φωνάξουν την αστυνομία. Δεν πρέπει να λερώσετε τα χέρια σας με αίμα. Αφήστε την αστυνομία να βρει τη λύση...

Σ' αυτή τη διάρκεια και μέχρι να έρθουν οι караμπινιέροι με το διοικητή, ο Φωκίων κρατά με τα δύο χέρια το κεφάλι του χαμένος, κλαίει και ζητά συνέχεια συγγνώμη. Οι караμπινιέροι φτάνουν κι αμέσως τον πηγαίνουν στο διοικητήριο. Από κοντά κι ο Γιώργης.

- Άκου να σου πω, του λέει ο διοικητής. Ο φίλος σου καλύτερα να δικαστεί στο Χάραρ που είναι το ανώτερο δικαστήριο στην περιοχή. Αν τον δικάσουμε εδώ, φοβάμαι πως θα τον σκοτώσουν πριν κάνουμε οτιδήποτε.

Πράγματι, την άλλη μέρα πριν να φέξει, τους φορτώνουν, μαζί κι ο Γιώργης, σ' ένα στρατιωτικό αυτοκίνητο για το Χάραρ. Εκεί οι αρχές αρνούνται να τον δικάσουν και τον ξαναστέλνουν πίσω, να δικαστεί, όπως είπαν, στον τόπο του εγκλήματος. Λένε πως αν η καταδίκη του είναι βαριά, τότε μόνο θα μπορούν να ζητήσουν να γίνει δίκη και από ανώτερο δικαστήριο στο Χάραρ.

- Βέβαια, το καλύτερο θα ήταν να τα συμβιβάσετε, λένε στον Γιώργη.

Την επομένη παίρνουν το δρόμο της επιστροφής. Ο Φωκίων σ' όλη τη διαδρομή από το Ντέντερ στο Χάραρ και στην επιστροφή είναι αμίλητος, δε βγάζει άχνα. Μόλις φτάνουν, τον πηγαίνουν στη φυλακή. Αυτές τις μέρες δεν έχει βάλει τίποτα στο στόμα του παρά μόνο καφέ, νερό και τσιγάρα. Καρφώνει τη ματιά του στο κενό χωρίς να μιλάει. Είναι δεν είναι είκοσι δύο χρόνων.

Ο Γιώργης, μόλις φτάνουν στο Ντέντερ, πηγαίνει στο σπίτι του παιδιού. Εκεί είναι μαζεμένοι όλοι οι συγγενείς και φίλοι του άτυχου παιδιού. Έχουν στήσει έξω απ' το τοκούλι τους ένα λευκό τσαντίρι κι εκεί μέσα για σαράντα μερόνυχτα θα κλαίνει και θα βιώνουν τον πόνο τους. Δεν φορούν μαύρα, παρά δένουν την εσάρπα που σκεπάζουν το κεφάλι τους μ'

έναν τρόπο που δηλώνει πένθος. Ο Γιώργης χαιρετά και παίρνει τον πατέρα παράμερα.

- Ό,τι και να μου πεις, έχεις δίκιο. Ξέρω, έχασες το παιδί σου, σε καταλαβαίνω. Μόνο θέλω να ξέρεις ένα πράγμα. Ο πραγματικός υπαίτιος της τραγωδίας δεν είναι ο Φωκίων. Το λάθος δεν ήταν δικό του.

- Μα τι λες, γκέταε (κύριέ μου);

- Αυτό που σου λέω. Εμένα πρέπει να κυνηγάτε. Εμένα να δείρετε. Διότι εγώ του 'δωσα το μουλάρι μου, ενώ γνώριζα πόσο παράξενο κι επικίνδυνο είναι. Εάν λοιπόν πάμε στα δικαστήρια, θέλω να ξέρεις από τώρα πως θα πω το φταίξιμό μου στους δικαστές, έτσι εγώ θα πάω φυλακή.

Ο πατέρας του μικρού βγαίνει απ' το σπίτι με σκυμμένο το κεφάλι. Ο Γιώργης τον ακολουθεί, του λέει και του λέει μέχρι που τον καταφέρνει. Την άλλη μέρα πηγαίνουν οι δυο τους στο διοικητήριο και ο Αβησσυνός ζητά την απαλλαγή του Φωκίωνα από τις κατηγορίες. Μόλις βγαίνουν, ο Γιώργης βάζει ένα πουγκί στο χέρι του πατέρα. Είναι τα λεφτά που έχουν συμφωνήσει. Ο Φωκίων δεν πιστεύει στ' αυτιά του πως είναι ελεύθερος. Νομίζει πως του έχουν στήσει παγίδα οι ντόπιοι. Με βήματα δειλά φτάνει στο μαγαζί του Γιώργη.

- Πόσο σου κόστισα; ρωτά μόλις μπαίνει.

- Τι είν' αυτά που λες...

- Ξέρω! Λέγε μου, πόσα;

- Τράβα στη δουλειά σου κι άφησέ με ήσυχόνε...

- Γιώργη, πες μου, σε παρακαλώ, πόσα επλήρωσες για να 'βγω. Θέλω να ξέρω. Πρέπει να ξέρω!

- Άκουσες τι σου είπα; Άμε στη δουλειά σου.

- Εντάξει. Πάντως σ' ευχαριστώ. Ούτε αδρεφός μου να 'σουν! Να ξέρεις όμως. Θα μάθω, κάποτε θα μάθω και ποτέ μου, ποτέ δε θα ξεχάσω!

Από φόβο μην προκαλεί με την παρουσία του ο Φωκίων, ξαναφεύγει για το Τσαλάνκο και στο μαγαζί αφήνει το βοηθό του. Εκείνος από καιρό, μια κι ο ανταρτοπόλεμος μεσουρανεί, έχει δώσει στο αφεντικό του ένα πιστόλι κι ένα ντουφέκι που τα έχει για ώρα ανάγκης, όπως είπε... Οι αντάρτες δεν ρωτούν αν οι λευκοί που θα βρεθούν μπροστά τους είναι Ιταλοί. Κάθε ξένος είναι εχθρός τους.

Κεφάλαιο 07

Αιθίοπες αντάρτες (σίφτα).

Το ντουφέκι του Φωκίωνα, όπως τα περισσότερα, παίρνει σφαίρες «ντουμ ντουμ». Τις λένε έτσι γιατί κάνουν μεγάλη ζημιά. Τις χρησιμολογούν για το κυνήγι αγριόχοιρων. Αυτά τα ζωντανά έτσι και λαβωθούν, γυρίζουν αστραπιαία στο θύτη και με τα σουβλερά του δόντια τον καταξεδικίζουν.

Μια βραδιά που ο Φωκίων βρίσκεται στο Τσαλάνκο, έχει ξαπλώσει στον πάγκο μες στο μαγαζί. Ο καιρός έχει ψυχράνει. Είναι η περίοδος των μεγάλων βροχών. Εξακολουθεί να εμπορεύεται και υφάσματα. Έχει βάλει λοιπόν για προσκεφάλι ένα τόπι με το πιο χοντρό ύφασμα, από κάτω το πιστόλι και δίπλα το ντουφέκι. Είναι περασμένα μεσάνυχτα όταν

ξυπνά απ' τη δυνατή βροχή. Έξω όμως ακούγονται ομιλίες. Προσπαθεί ν' αφουγκραστεί τι λένε για να καταλάβει τι συμβαίνει. Άδικος κόπος να καταλάβει λέξη.

- Αν είναι αντάρτες; Και πόσοι να 'ναι άραγε; αναρωτιέται.

Σηκώνεται αθόρυβα, σπλίζει και τα δύο του όπλα ανήσυχος.

- Τώρα δεν τη σκαπουλάρω! Τουλάχιστο να μην πάω αμόντε (χαμένος). Ας τσου δώκω νιαν ευκαιρία πριν αρκινήσω να ρίχνω...

Ξεροβήχει. Τίποτα. Πηγαίνει κοντά στην πόρτα με την κάνη στραμμένη προς τα κει και βήχει πιο δυνατά.

- Γκετότς (αφεντικό), εμείς είμαστε. Θέλεις τίποτα; Συχώρα μας, βρέχει πολύ και καθίσαμε κάτω απ' τους τσίγκους.

Ανασαίνει με ανακούφιση. Χαλαρώνει, χαμογελά κι αποκρίνεται.

- Γκάρι γκα! Γκάρι γκα (καλά)! Καθίστε όσο θέλετε. Καλά κάνετε..., λέει στα γκάλικα.

- Ευχαριστούμε. Κοιμήσου ήσυχος. Εμείς φυλάμε. Μη φοβάσαι.

Μιαν άλλη βραδιά κοιμάται με τον ίδιο τρόπο, μόνο που αυτή τη φορά, επειδή τα πράγματα έχουν αγριέψει πολύ, έχει ανεβασμένο τον κόκορα στο ντουφέκι. Μεσ στον ύπνο του ακούγεται ένας δυνατός κρότος.

- Τι ήταν εκεί; Εφτείνο ήταν! Μ' έφαγαν! σκέφτεται.

Το σκοτάδι πυκνό. Έχει παγώσει το αίμα του. Προσπαθεί να καταλάβει τι γίνεται. Δεν μπορεί να νοιώσει πού τον έχουν χτυπήσει. Δεν πονά πουθενά. Δεν αισθάνεται τίποτα.

- Φαίνεται πως απόθανα.

- Χαουάγκια, χαουάγκια! Ακάμ γκιρτά; (Κύριε, κύριε! Τι κάνεις;) ακούει φωνές απ' έξω και χτυπήματα στην πόρτα.

- Γκάρι γκα. Καλά είμαι. Ναι... Ευχαριστώ, λέει και σηκώνεται.

- Σίγουρα είσαι καλά; ρωτά το παλικάρι που έχει μαζί του στο μαγαζί και μένει σ' ένα τοκούλι δίπλα.

- Ναι, σ' ευχαριστώ. Πήγαινε να κοιμηθείς, θα τα πούμε αύριο.

Σηκώνεται, ανάβει τη λάμπα και τι να δει; Το τόπι που είχε για προσκέφαλο ακόμη καπνίζει κι έχει εντελώς καταστραφεί. Φαίνεται στον ύπνο του θα πάτησε κατά λάθος τη σκανδαλή και το ντουφέκι εκπυρσοκρότησε. Ευτυχώς ήταν τέτοια η γωνία της κάνης που κάηκε μόνο το ύφασμα...

- Φτηνά την εσκαπούλαρα! Σε φχαριστώ Θέ μου, σε φχαριστώ! λέει ο Φωκίων και κάνει το σταυρό του.

Σε κάποιο από τα ταξίδια του στο Ντέντερ που διατηρεί κι εκεί το μαγαζί με τον έμπιστο βοηθό του τον Ασάφα, διαπιστώνει πως το δυσάρεστο περιστατικό με το παιδί έχει ξεχαστεί. Τότε ο Πέτρος, ένας γιγαντώσωμος Έλληνας μετανάστης που πηγαиноέρχεται στην Ντίρε Ντάουα, έχει αποφασίσει να εγκατασταθεί εκεί και του ζητά να συνεργαστούν.

- Τι λες, Φωκίων, δουλεύουμε μισά μισά;

- Δηλαδή, πώς;

- Εύκολα και απλά. Θα μου στέλνεις εσύ στην Ντίρε Ντάουα καφέδες κι εγώ θα σου στέλνω υφάσματα, ζάχαρη κι αλάτι. Ό,τι βγάζουμε, στο τέλος θα το μοιραζόμαστε. Έτσι, εκτός απ' το μαγαζί και το εμπόρευμα εδώ στο Ντέντερ, θα 'χουμε κι ένα στην Ντίρε Ντάουα.

Δίνουν τα χέρια, συμφωνούν κι ο Πέτρος φεύγει. Ο Φωκίων γνωρίζει πως ο συντάιρός του είναι νοικοκύρης στις δουλειές του και πιστεύει σ' αυτή τη συνεργασία. Δουλεύουν καλά. Δε χρειάζεται πια να πηγαиноέρχεται και στα χωριά. Όμως, να που η συνεργασία δεν κρατά για πολύ.

Οι Ιταλοί ζητούν απ' όλους τους ευρωπαίους να εγκαταλείψουν τα γύρω χωριά μέσα σε μια νύχτα και να βρεθούν στην Ντίρε Ντάουα. Το αβησυνέζικο αντάρτικο έχει φουντώσει. Ευτυχώς τώρα ο Φωκίων είναι ήσυχος. Δεν είναι ξεκρέμαστος. Υπάρχει το μαγαζί στην Ντίρε Ντάουα.

Μόλις φτάνει, βρίσκει αμέσως τον Πέτρο. Έχει υπολογίσει, με βάσει τους δικούς του λογαριασμούς, το ποσό που του αναλογεί. Όμως όταν έβαλαν κάτω τα κιτάπια τους, δε βρέθηκε κανένα υπόλοιπο στο μερίδιο του Φωκίων. Η συνεργασία δεν άργησε να χαλάσει. Τι θα κάνει τώρα; αναρωτιέται με απόγνωση ο Φωκίων. Ο Γιώργης κι ο Βασίλης που ασχολούνται με το εμπόριο, ζητούν από μερικούς πατριώτες να βοηθήσουν όλοι μαζί τον Φωκίωνα.

- Να βάλουμε όλοι ένα χεράκι. Εγώ το φορτηγό, λέει ο Γιώργης, εσείς θα βάλετε το μισό εμπόρευμα. Τ' άλλο μισό ο Βασίλης. Ο Φωκίων όπως όλοι ξέρουμε, είναι δουλευταράς. Δεν πρόκειται να χάσουμε τα λεφτά μας. Θα κάνει μεταφορές στην Μπέρμπερα, μαζί μου, συνεχίζει ο Γιώργης.

Η Μπέρμπερα είναι λιμάνι της Σομαλίας. Στα αβησυνέζικα όμως σύνορα βρίσκονται οι

αντάρτες που έχουν ξηλώσει τις σιδηροδρομικές γραμμές. Έτσι μπορούν να ελέγχουν οτιδήποτε περνά από κει, γι' αυτό και η μεταφορά εμπορευμάτων μ' αυτόν το μοναδικό κι επικίνδυνο τρόπο είναι πολύ κερδοφόρα.

Ο Φωκίων σε λίγο χρονικό διάστημα καταφέρνει να οδηγή το φορτηγό. Όταν είναι έτοιμοι να φύγουν, ο Γιώργης μαθαίνει πως οι αντάρτες έχουν ρίξει καρφιά στο δρόμο για να υποχρεώνουν τα φορτηγά να σταματούν.

- Άκου τι θα κάνουμε, Φωκίων. Θα πηγαίνεις εσύ μπροστά κι εγώ θα 'ρκομαι πίσωθέ σου, έτσι που ό,τι και να γένει, να σε προσέχω. Μόνο να 'χεις το νου σου στο δρόμο γιατί έχει πολλές κι επικίνδυνες στροφές. Εκατάλαβες;

- Μα τι μου λες τώρα! Για χαζό με περνάς; γελά ο Φωκίων.

- Βωρέ χαζός δεν είσαι, μα δεν έχεις και πείρα οδηγού. Κι όλα τα θεωρείς εύκολα!

Τα φορτηγά έτοιμα να ξεκινήσουν, φορτωμένα το ένα, του Γιώργη, με καφέδες και το άλλο με δέρματα. Βάζει ο Γιώργης μπροστά το δικό του και φωνάζει πάλι στον Φωκίωνα:

- Πρόσεχε τσι στροφές! Το φορτίο σου είναι επικίνδυνο, μη σε ντεραπάρει.

- Ωραίο κουράγιο μου δίνεις, βωρέ! Εντάξει, θα προσέχω. Άλλωστε πίσωθέ μου δε θα 'ρκεσαι;

- Το 'παμε αυτό. Μα τα μάτια σου δεκατέσσερα.

- Ναι, λες και μπορεί να τρέξει η σακαράκα..., γελά ο Φωκίων κάνοντας το σταυρό του και βάζει μπρος τη μηχανή. Βόηθα, Αγία Άννα μου, κυρά μου, μονολογεί και χουφτώνει το φυλαχτό του. Μάνα, τώρα σε θέλω πλάι μου...

Η προσοχή του είναι στο δρόμο και στο να μην αναπτύξει ταχύτητα ειδικά στις κατηφόρες που πατά συνέχεια το φρένο. Ανεβαίνουν βουνά, κατεβαίνουν λαγκάδια, οι δρόμοι στενοί και χωμάτινοι. Η φύση παντού άγρια. Όσο πλησιάζουν στη Σομαλία τα δέντρα γίνονται όλο και πιο χαμηλά. Στο δρόμο έχουν συμφωνήσει να μη σταματήσουν πουθενά γιατί φοβούνται τους «σίφτα», όπως λέγονται οι αντάρτες.

Ο Φωκίων, σαν άπειρος οδηγός που είναι, δεν αφήνει λάστιχο ατρύπητο. Με μεγάλη προφύλαξη σταματούν δύο φορές ν' αλλάξει τα λάστιχά του, αφού προηγουμένως τα έχει κάνει κόσκινο. Φυσικά δε φτάνουν οι ρεζέρβες που έχει και του δίνει ο Γιώργης τις δικές του. Έχουν ξεκινήσει πρωί και μετά από δεκαπέντε ώρες, με φόβο και πολύ προφύλαξη, φτάνουν στην Μπέρμπερα. Οι απώλειες ευτυχώς είναι μονάχα τα έξι λάστιχα. Κοιμούνται μέσα στ' αυτοκίνητα και σαν ξημερώνει κατεβαίνουν στην αγορά ν' αντικαταστήσουν τις ζημιές και από κει δρόμο στο λιμάνι να πουλήσουν. Τα πηγαίνουν μια χαρά. Αγοράζουν αλάτι, υφάσματα, πιπέρι, τσιγάρα, ζάχαρη και ποτά κι ευχαριστημένοι παίρνουν το δρόμο του γυρισμού για την Ντίρε Ντάουα.

Και πάλι όμως δεν μπορούν ν' απολαύσουν την αγριάδα της διαδρομής. Ο φόβος των «σίφτα» είναι πάντα σε πρώτη μοίρα.

- Φαντάσου να μη σ' είχα προειδοποιήσει! Λέει ο Γιώργης γελώντας μόλις φτάνουν.

- Και τι έγινε; Καλά δεν επήγαμε, καλά δεν ήρταμε; Τέλος καλό, όλα καλά!

- Να χαρώ το κουράγιο και την αισιοδοξία σου! Αυτά βωρέ είναι τα όπλα σου!

Μ' ΑΥΤΟ το πρώτο ταξίδι ο Φωκίων ξεπληρώνει το αυτοκίνητο και το εμπόρευμα, τα δέρματα. Δεν του μένουν όμως λεφτά ν' αγοράσει καινούργιο. Αυτή τη φορά τον βοηθά μόνο ο Βασίλης. Όμως τώρα ξέρει πως δεν τα καταφέρνει και τόσο καλά στο οδήγημα. Έτσι αποφασίζει να πάρει για οδηγό ένα Ελληνόπουλο, μικρότερό του, που έχει ανάγκη από δουλειά, είναι ο καλύτερος στο είδος του και ξέρει να διορθώνει και τις μηχανικές βλάβες. Τον λένε Βαγγέλη. Συμφωνούν να τον πληρώνει με το δρομολόγιο, γιατί δεν ξέρει πότε και για πόσον καιρό θα λείπουν σε κάθε ταξίδι.

Στο μεταξύ, τον Ιούνιο του '36 εμφανίζεται ο Χαϊλέ Σελάσσιε στην Κοινωνία των Εθνών στη Γενεύη, μια κίνηση που αναστατώνει τους Ιταλούς. Παρ' όλα αυτά όμως και τις απεγνωσμένες προσπάθειες του έκπτωτου μονάρχη η Αβησσυνία εγκαταλείπεται στο έλεός της. Το Γενάρη του '37 η Ιταλία απαγορεύει τους μικτούς γάμους μεταξύ Ιταλών και Αφρικανών, πράγμα αδύνατο. Οι Ιταλοί σαν θερμόαιμοι άντρες είναι ανήμποροι ν' αντισταθούν στην ομορφιά των γυναικών της Αβησσυνίας. Τα παιδιά που σπέρνουν είναι πολλά. Το Φλεβάρη του ίδιου χρόνου μια ομάδα ανταρτών αποπειράται να δολοφονήσει τον Ιταλό αντιβασιλέα στρατηγό Ροντόλφο Γκρατσιάνι. Τότε συλλαμβάνονται κι ανακρίνονται δύο χιλιάδες περίπου ιθαγενείς. Κανείς δεν λέει ή δεν ξέρει ποιος έκανε την απόπειρα, γι' αυτό και τιμωρούνται με θάνατο. Οι Ιταλοί κατακτητές για να μπορούν να ελέγχουν την κατάσταση βγάζουν νέα διαταγή και υποχρεώνουν τους λευκούς μετανάστες μέσα σε μια νύχτα να μαζευτούν από τα διάφορα χωριά στις πόλεις και κωμοπόλεις. Οι Αβησσυνοί όμως αντάρτες ξεσηκώνονται και πάλι. Προσπαθούν να καταλάβουν την Αντίς

Αμπέμπα, αλλά τους αποδεκατίζουν τα ιταλικά στρατεύματα...

Αυτήν την περίοδο ο Φωκίων με το φορτηγό και οδηγό τον Βαγγέλη γυρίζει σχεδόν σε όλη τη χώρα. Από την Ντίρε Ντάουα φτάνει στην Ίρνα, στο Άσμπι Τάφαρι, το Ογκαντέν, την Μπέρμπερα, Χεργκέισα, Ζέιλα, Άσαμπ, Τζίτζιγκα, Ασμάρα, Αντίς Αμπέμπα, Χάραρ. Με μεγάλο κίνδυνο περνά από την Αβησσυνία στη Σομαλία και στην Ερυθραία. Ο φόβος του μεγάλος μα και το κέρδος πιο μεγάλο. Πριν ξεκινήσει για οπουδήποτε ενημερώνει τον Βαγγέλη που πάντα συμφωνεί μαζί του. Αυτά τα δρομολόγια είναι τόσο επικίνδυνα αφού περνούν μέσα απ' το στόμα του λύκου...

Πολλές φορές πλησιάζουν σε μάχιμες περιοχές. Όταν ακούν τους πυροβολισμούς σταματούν και κρύβουν το αυτοκίνητο μέσα στα δάση. Περιμένουν εκεί μέχρι να κοπάσει η μάχη που γίνεται σε κάποια μέτρα. Αφήνουν να περάσει η ώρα και δειλά-δειλά βγαίνουν πάλι στο δρόμο. Όταν φτάνουν στο σημείο όπου πριν λίγο έχει γίνει το αιματοκύλισμα, κόβουν ταχύτητα κι αφουγκράζονται αν στα κουφάρια που κείτονται, υπάρχει ζωντανός ιθαγενής. Με μεγάλη προσοχή τον περιμαζεύουν, τον κρύβουν στο φορτηγό αφού φροντίσουν πρόχειρα τα τραύματά του. Στο πρώτο χωριό που φτάνουν τον αφήνουν και προχωρούν με χτυποκάρδι.

Πόσες φορές, αλήθεια, ενώ έχουν υπολογίσει να επιστρέψουν σε μια βδομάδα στην Ντίρε Ντάουα, γυρίζουν μετά από είκοσι μέρες, άπλυτοι, αζύριστοι, ταλαιπωρημένοι...

Κεφάλαιο 08

Το χωριό Λακήθρα (Κεφαλλονιά)

Ο ΦΩΚΙΩΝ στα 1939 έχει μαζέψει γερό κομπόδεμα κι αποφασίζει να ταξιδέψει στην πατρίδα, να δει τους δικούς του που τόσο του λείπουν. Άλλωστε στην Αβησσυνία τα πράγματα γίνονται όλο και πιο ρευστά. Έτσι παίρνει τη μεγάλη απόφαση να πάει στην Κεφαλλονιά, στο χωριό του, τη Λακήθρα.

Νάτος λοιπόν στο καράβι για τον Πειραιά. Τι ταξίδι είναι αυτό, τι πολυτέλεια! Καμπίνα δική του και όχι κατάστρωμα, φαγητό πρώτης θέσης, άνεση και περιποίηση από το πλήρωμα! Πώς πέρασαν δέκα ολόκληρα χρόνια από τότε που έφυγε; Άραγε θα τον αναγνωρίσουν; Δεν τους έχει γράψει, δεν ξέρουν τίποτα. Θα τους κάνει έκπληξη. Στον Πειραιά δε μένει καθόλου. Θέλει τόσο πολύ να βρεθεί στο νησί του, στο χωριό, στο σπίτι του, στους γονείς και τ' αδέρφια του. Έχει σουρουπώσει όταν το καράβι δένει στο Αργοστόλι. Κατευθύνεται στο σημείο που είναι σταθμευμένα τα ταξί. Δεν τον αναγνωρίζει κανείς. Ανάμεσα στους οδηγούς που ο καθένας φωνάζει το χωριό του, βλέπει ένα συγχωριανό του και τον πλησιάζει.

- Ορίστε, πούθε πάτε;

- Όθε πας κι εσύ ν' αράξεις πατριώτη. Λακήθρα! Λέει ο Φωκίων.

- Ποιος είσαι, βωρέ; και τον κοιτά με προσοχή. «Για να σε γδω καλά... Βωρέ, κάποιονα μου ρεμεντάρεις (θυμίζεις)..., και βάζοντας τις αποσκευές στο αυτοκίνητο συνεχίζει: Ο Σταύρος

δεν είσαι, μηδέ ο Αντρέας, κι ο Κωστής προπές έφυγε. Βωρέ, μην είσαι εκείός που 'ναι στην Αφρική; Μην είς' ο Φωκίος;

- Ναίσκε, μαστρο-Σπύρο μου, ο Φωκίος είμαι.

- Απ' ό,τι ξέρω δε σε καρτεράνε...

- Όχι, δεν τσου 'χω αβερτήρει (ειδοποιήσει). Κι εγώ άξαφνα τ' αποφάσισα. Ήθελα ναν τσου κάμω έκπληξη.»

- Τήρα, Φωκίο μου, μην τσ' αγγελοκρούξεις (ξαφνιάσεις). Μην τσου 'βρει νιέντε (τίποτα) απ' τη λαχτάρα τσου.

- Τότενες δε θα σταματήσουμε ομπρός στο σπίτι. Θα μ' αφήκεις παρακεί.

Στο δρόμο ο Φωκίων ευχαριστιέται από τη διαδρομή και τα στήθη του φουσκώνουν από λαχτάρα και συγκίνηση. Ρωτά τον μαστρο-Σπύρο για το χωριό κι εκείνος του απαντά πρόθυμα. Δεν αργούν να φτάσουν. Η καρδιά του νεαρού άντρα, του Φωκίωνα, αρχίζει τώρα έναν ξέφρενο χορό. Το αμάξι σταματά λίγο πιο κάτω απ' το πατρικό του. Κατεβάζουν αθόρυβα τα πράματα. Ο οδηγός παίρνει το «ρεγάλο» του και ο Φωκίων μένει εκεί, χωρίς να σαλεύει καθόλου. Προσπαθεί να χορτάσει τις αισθήσεις του. Οι ευωδιές της φύσης, μα και τον κήπο της μάνας κι όλης της γειτονιάς. Βλέπει φως στην κουζίνα τους. Τι όμορφη εικόνα, αυτή του πατρικού. Να κι η καρότσα του πατέρα! Λουστραρισμένη, καθαρή.

Του Μαραβέγια τ' άλογα που τρέχουνε σα φέλλες

(πεταλούδες της νύχτας)

και κλέβουν τα μεσάνυχτα τσ' έμορφες κοπέλες!

Ναι, αυτό είναι το δίστιχο που είχαν σκαρώσει για τον πατέρα του. Γιατί, στ' αλήθεια, όποιος ήθελε να κλέψει την κοπέλα π' αγαπούσε και δεν του την έδιναν οι δικοί του ή οι δικοί της, ζητούσαν τη βοήθεια του σιορ Γεράσιμου του καροτσέρη. Ήταν ο μόνος που αναλάμβανε τέτοιες επιχειρήσεις και διασκεδάζε με την ψυχή του.

Όπως τότε, χρόνια πριν, που ένα αρχοντόπουλο, ο Σπυρονιόνιος, αγαπιόταν με μian αρχοντοπούλα, την Κάτε. Δεν τον ήθελαν οι δικοί της. Εκείνος ήταν από το Αργοστόλι, εκείνη από τα κατωχώρια ή αλλιώς τα καπετανοχώρια. Τα λένε έτσι διότι βρίσκονται στη νότια πλευρά της Κεφαλλονιάς και γιατί κάθε σπίτι έχει ένα ναυτικό, έναν καπετάνιο. Έτσι λοιπόν αποφάσισε ο Σπυρονιόνιος να κλέψει την Κάτε, της οποίας ο πατέρας κάτι είχε υποψιαστεί. Στην επιχείρηση πήραν μέρος μόνο δύο φίλοι του, ο Νικόλας κι ο Παγής.

Έφτασαν στο αρχοντικό περασμένα μεσάνυχτα. Καλοκαίρι. Τα παράθυρα ανοιχτά. Μπαίνουν μέσα στο σκοτεινό δωμάτιο που ξέρουν πως είναι η κρεβατοκάμαρα της Κάτες. Της κλείνουν το στόμα, την κουκουλώνουν με το σεντόνι, την κατεβάζουν από τη σκάλα, τη φορτώνουν στην άμαξα και δρόμο για το σημείο συνάντησης με τον Σπυρονιόνιο. Στο διάστημα αυτό και σ' όλη τη διαδρομή η κοπέλα αντιστέκεται και μουγκρίζει. Φυσικά δεν είχαν δικαίωμα να την ξεσκεπάσουν, αυτό θα το έκανε ο ίδιος ο γαμπρός σ' ένα παλιό αρχοντικό έξω απ' τ' Αργοστόλι, όπου και τους περίμενε. Σε μία περίπου ώρα έφτασαν και σαν την ξεσκέπασε το αρχοντόπουλο, έμεινε άφωνος.

Δεν ήταν η αρχοντοπούλα, δεν ήταν η αγαπημένη του Κάτε. Ήταν η Μαριολένη, η ψυχοκόρη του πεθερού του! Σάστισαν όλοι, μα ο σιορ Γεράσιμος χωρίς να χάσει την ψυχραιμία του, πιάνει το αρχοντόπουλο από το μπράτσο.

- Άκου ν' ακούσεις τι θα σου ειπώ, κονιόρδε κι αμορόζο (λεβεντόπαιδο κι ερωτιάρη), Σπυρονιόνιο μου. Εγώ το νεγότσιό μου (δουλειά) το 'καμα. Όμως ο σγαρίλιος (τετραπέρατος) κι από κουκί (παρ' ολίγο) πεθερός σου στην έκαμε τη σπαραμάδα (ζημιά)! Είναι, μα τον Άγιο, πολύ γαλούχος! Αυτό δε σημαίνει, γιε, επειδή είν' η Μαριολένη, η σεστάδα (νοικοκυρά) και σουλιμένα (καλότροπη) ψυχοκόρη, νια σωστή μπελέτσα (ομορφιά), πως θαν την αμπαντονάρεις στην τύχη τση... Α δεν τήνε πάρεις εσύ, θαν τήνε πάρει ένας απ' τσου φίλους σου. Και να σου ειπώ και κάτι; Εκείό είναι το λάθος σας, βωρές, εσάς των παρτσινέβελων (αρχοντάδων). Αντί να πάρετε φτωχοκόριτσα που νογάνε από νοικοκυροσύνη, που εχτιμούν εκείό που τσου δίδεται γιατί το 'χουνε στερηθεί, πάτε και παίρνετε ούλοι σας άπραες αρχοντοπούλες, που οι πουλιότερες από δαύτες μηδέ την κούδα τσου (γυναικείο εσώρουχο) δε νογάνε να δέσουνε. Ντούνκουε (λοιπόν), πάω όξω να σας δώκω νιάν απερτούρα (ευκαιρία), να σας απαρατήσω ναν τα βρείτε μεταξύ σας και σε μισή ώρα θε να ματάρτω να μου ειπείτε την απόφασή σας. Α! και να ξέρεις, Σπυρονιόνιο μου, αν τήνε πάω πίσωθε, σ' αβιζάρω (προειδοποιώ): θε να σε κάμω ρεντίκολο. Θε να κάμω σύλογα (κουτσομπολιά), μα τον Άη! Ω ρε γέλια πό'χει να κάμει ούλη η Χώρα!

Δεν άργησε να περάσει το μισάωρο και νάτος πάλι μέσα ο σιορ Γεράσιμος, αποφασισμένος να κάνει πράξη τα λεγόμενά του. Τότε είδε κάτι που τον άφησε άφωνο. Ο

Νικόλας, ο φίλος του Σπυρονιόνιου, αυτός που κουβάλησε στους ώμους του την Μαριολένη, την κρατούσε στην αγκαλιά του.

- Και τι θαρρείτε πως κάμετε εδεκεί, βωρές; Θέτε να με πιάσει το γλυκί μου (να θυμώσω); Τι τη βαϊλεύεις, ωρέ; Θες να σ' αρπάξω απ' το γκελέ σου (γίλέκο) κι όρμπο κι αναθασσιά (κι ότι βρέξει ας κατεβάσει); Τι εικάστηκες πως πα να κάμεις, ωρέ; Δε θαν τήνε τραβιάρεις (αποπλανήσεις) εσύ, βωρέ μούτσουνο! Θύμωσε ο αμαξάς κι όρμησε κατά πάνω τους.

- Να σου ειπώ, μπαρμπα-Γεράσιμε. Μην αφώνεις. Καρτέρα και θα δεις. Τόσο οι παρόλες σου που τσι μερετάρω (σέβομαι), όσο και η ευμορφιά τση, μ' έκαμαν να νοιώσω πως τ' ασιδέντε θε να μο' βγει σε καλό. Εγώ θε να 'μαι πιο τυχερός από τον αμορόζο φίλο μου, αφόντες (αφού) εγώ θε να 'χω για γυναίκα νιάν άξια μπελετσούνα! Εδούλιασα (κουράστηκα), γιε, ναν τήνε κουβαλάω. Τσάμπα αγραμπαλώθηκα κι εκουβάλαγα θηλυκωμένο το αφεντόκορμό τση τόσο όρόμο; είπε ο Νικόλας κοιτάζοντάς την με θαυμασμό.

- Βεραμέντε (επιτέλους)! Να κι ένας πο'χει νιονιό! Θα μου δώκεις όμως νιπένιο (υπόσχεση) πως δε θα βολτετζάρεις δώθε κείθε, να λες παρόλες για την Μαριολένη, για θα σου φάω το γούργουρα (λαρύγγι)!

- Έχεις το λόγο μου.

Πράγματι, η ψυχοκόρη ήταν πανέμορφη. Μα κι επειδή από κοριτσάκι ήταν στο αρχοντόσπιτο, η μόρφωση και οι τρόποι της δε διέφεραν και πολύ απ' αυτούς της αρχοντοπούλας. Άλλωστε είχαν μεγαλώσει σαν αδερφές κι αγαπιόνταν πολύ. Γι αυτό και κείνη υποσχέθηκε στον Σπυρονιόνιο πως θα έκανε ό,τι μπορούσε για να σμίξει με την αγαπημένη του.

- Μπαρμπα-Γεράσιμε, μπορείς να μας κάμεις όμως νιαν άλλη χάρη; ρώτησε ο Σπυρονιόνιος.

- Να σ' αρπάξουμε την Κάτε; Μετά χαράς, αφέντη μου! Μα δε θα ήτουνα γκιούστο (σωστό) ν' ασπετάρουμε (περιμένουμε) λιγουλάκι, μπας και πείσουμε το σιορπάρι τσι; Κι αν γδούμε πως δε βάνει νιονιό, τότε σου δίνω νιπένιο ναν του τήνε κάμουμε τη σμαρδακάγια (ζημιά) μ' ούλο το δίκιο μας! Μ' ατενσιόνε! Αυτήνη τη βολά θε να 'ρτεις εσύ παρέα. Για ν' αλλάξει και το γούρι!

- Ό,τι πεις εσύ. Εσύ νογάς καλύτερα απ' τον καθένα, έτσι δεν είναι;

Έτσι κι έγινε. Βάλανε λυτούς και δεμένους κι έπεισαν τον πατέρα της αρχοντοπούλας να δώσει την ευχή του σ' αυτήν τη διπλή χαρά. Αποφάσισαν να γίνει ο γάμος του Σπυρονιόνιου με την Κάτε και του Νικόλα με την Μαριολένη την ίδια μέρα, μ' έναν όρο όμως, που τον έβαλε ο άρχοντας: Να στεφανώσει και τα δύο ζευγάρια ο υπαίτιος, όπως τον θεωρούσε, ο καροτσέρης ο σιορ Γεράσιμος. Κι άλλο που δεν ήθελε κι εκείνος.

Αυτός ήταν και είναι ο πατέρας του Φωκίωνα. Άριστος καροτσέρης, καλός οικογενειάρχης, ωραίος φίλος, μα πάνω απ' όλα δεν μπορεί το άδικο. Μα και η μάνα, η σιόρα Ελένη, αυστηρή κι αυταρχική, μα καλόκαρδη. Και κλώσα. Αλίμονο σ' εκείνον που θα της πειράξει τα παιδιά της. Ακόμη και με τον Θεό μπορεί να τα βάλει. Έτσι τουλάχιστον νομίζει. Το σπίτι τους είναι ανοιχτό. Όλοι είναι καλοδεχούμενοι και με το τίποτα στήνουν γλέντι τρικούβερτο.

- Ποιος είν' έδεφτού; ακούγεται η φωνή της σιόρα Ελένης, που φέρνει τον Φωκίωνα στην πραγματικότητα.

Θυμάται τα λόγια που του είπε ο μαστρο-Σπύρος, ο οδηγός που τον έφερε απ' το λιμάνι...

- Έχετε ένα γράμμα απ' την Αφρική..., μπορεί μόνο να ξεστομίσει, ενώ η καρδιά του χτυπά τόσο δυνατά, σαν να θέλει να πεταχτεί από το στέρνο του.

Μα πριν προλάβει να το πει, βλέπει τη μάνα του να 'ρχεται καταπάνω του τρέχοντας.

- Μάνα, εγώ είμαι, ο Φωκίος!

Δεν μπόρεσε να συγκρατήσει τα αισθήματα που σαν χείμαρρος τον έπνιξαν. Στο άκουσμα αυτής της φωνής ξεφεύγει της δόλιας η λάμπα που κρατά στα χέρια. Είναι έτοιμη να σωριαστεί χάμω, μα την κρατά εκείνος με τα στιβαρά του μπράτσα.

- Παιδί μου, αφέντη μου, Φωκίο μου, ψελλίζει η μάνα και τον αγκαλιάζει. Φωκίο μου, που καλό να 'χεις, αφέντη μου, τι χαρά είναι εφτείνη; Τρέχτε, βωρέ, ελάτε, να ιδείτε, φωνάζει όλο λαχτάρα.

Δεν αργούν να φανούν και οι υπόλοιποι από το σπίτι. Ο πατέρας και οι δύο αδερφές του, η Αθηνά και η Νίκη.

- Καλώς μας ήρτες, γιε μου! Να 'σαι καλά και να 'χεις την ευκή μου για την αλεγκρία που μου 'δωκες απόψε. Κι εμέ και τση μάνας σου, αφέντη μου!..., ψιθυρίζει ο πατέρας μετά το πρώτο σφιχταγκάλιασμα, φανερά συγκινημένος.

Δεν πιστεύει στα μάτια του. Τον ξεμακραίνει από την αγκαλιά του για να τον δει καλύτερα, να τον καμαρώσει και να τον ξανακλείσει στον κόρφο του, μα δεν προλαβαίνει γιατί τον

αρπάζουν οι αδερφές του και τον γεμίζουν φιλία.

- Φωκίο μου, αδρεφούλη μου, είσαι καλά;

- Πότα ήρτες ψυχή μου;

- Για δε μας είπες τίποτα, να 'ρτούμε να σε πάρουμε απ' τη Χώρα; Εταλαιπωρήθηκες αφέντη μου;

Δεν ξέρουν ποιος να τον πρωταγκαλιάσει, να τον πρωτοφιλήσει. Ο πατέρας καμαρώνει. Ολάκερος άντρας πια! Τον αγκαλιάζει τώρα με το ένα χέρι και τα μάτια του είναι κατακόκκινα.

- Εσύ είσαι, βωρές; Σαν ψέματα μο' φαίνεται!

Περνά το ένα χέρι στους ώμους του γιου του όλο καμάρι. Η σίώρα Ελένη από την αμυχανία και τη συγκίνηση σκουπίζει συνέχεια τα χέρια. Τον πιάνει απ' την άλλη μεριά από τη μέση. Τα κορίτσια παίρνουν τα πράγματα και προχωρούν για το σπίτι. Παραβγαίνουν ποιος θα του πει τα πιο γλυκά λόγια, ποιος θα του δώσει τις περισσότερες ευχές. Τι αγκαλιές, δάκρυα χαράς, γέλια πνιγμένα με λυγμούς. Δεν αργεί να μαζευτεί η γειτονιά και σχεδόν όλο το χωριό για τα καλωσορίσματα.

Ο Φωκίων δεν πιστεύει στα μάτια του, μα ούτε και στ' αυτιά του. Κάποια στιγμή του ψιθυρίζει ο πατέρας:

- Τσίμπα με, βωρές! Μην είν' όνειρο;

- Το ίδιο θα σου ζήταγα κι εγώ, πατέρα!

Για πότε στήθηκαν τα κεράσματα. Τα ροσόλια πηγαίνουν από χέρι σε χέρι. Οι φωνές και τα γέλια. Κι εκείνα τα σεντόνια, τα στρωσίδια...

- Ω Αγία Άννα μου κυρά μου, σε φχαριστώ! μονολογεί ο Φωκίων μετά από ώρα ξαπλωμένος στο κρεβάτι που του έχουν ετοιμάσει οι αδελφές του.

Κεφάλαιο 09

Μεταφορά νεόνυμφων με την παραδοσιακή άμαξα.

ΟΤΑΝ ξυπνά έχει πια ξεμερώσει για καλά. Κάνει προσπάθεια να καταλάβει πού βρίσκεται. Στην κουζίνα είναι όλοι μαζεμένοι, τον περιμένουν με πρόσωπα ξαναμμένα από χαρά.

- Καλή σας μέρα κι αγαθή μ' ένα γαρίφαλο στ' αυτί! βροντοφωνάζει όλο κέφια εκείνος.

- Καλή σου μέρα κι εσέ, αφέντη μου. Μπονόρα ασκώθηκες! Πώς κοιμήθηκες; ρωτά η μάνα εισπράττοντας το φιλί που τόσο της έχει λείψει.

- Σαν πουλάκι μάνα! Δέκα χρόνια είχα να κοιμηθώ τόσο όμορφα...

- Δηλαδή; Τι εννοείς; πετάγεται ο πατέρας ανήσυχος.

- Απλά, πατέρα μου, δεν είχα το δικό μου γιατάκι, τα σεντόνια, τσι μπόλιες και τσι μυρουδιές τση μάνας, τσι μισκοβολιές του σπιτιού μας. Αυτό είν' όλο. Πώς με βλέπεις, πατέρα, εμεγάλωσα διόλου;

- Ναίσκε, γιε μου! Κοντζάμου άντρας μο'γινες! Μα, εθάρρη (θαρρούσα) πως είσ' ακόμα αμούστακο παιδί, γιε, και συ μό'ρτες ολοτσούτσουρος άντρας! Πατέρας είμαι. Ούλ' αυτά τα

χρόνια μ' έτρωε η αγωνία. Ελαβαίναμε τα σκρίτα (γράμματα) σου, μα κακά τα ψέματα. Πάντα εσκιαζόμουν.

- Έλα, έλα, πατέρα, ησύχασε. Τώρα είμ' έδεπα, γερός και δυνατός σαν ταύρος!

Μόλις απόφαγαν το πρωινό τους, σηκώθηκαν οι δύο άντρες.

- Λένη, εμείς πάμε νιά βορούλα! Το γιόμα θε να 'μαστε πίσωθε, λέει όλο καμάρι ο σιορ Γεράσιμος.

- Στο καλό, να πάτε στο καλό! Στην ευκή τση κυράς τσ' Αγίας Άννας.

- Αλήθεια, πατέρα, ο Ψάγος τι απόγινε; ρωτά ο Φωκίων με αγωνία στο δρόμο που πηγαίνουν.

- Έφυγε, αφέντη μου, για την Αθήνα. Εδεκεί έχει βρει λένε δουλειά και πάει καλά...

- Ωραία! Το λοιπόν, πατέρα, τήρα να γδεις, λέει μετά από λίγο. Μονέδα έχουμε. Πε μου αν χρωστάμε και πόσα να σου τα δώκω...

- Να 'σαι καλά, αφέντη μου, μόνε που εγώ θα σου ειπώ πού και πόσα και θα πας εσύ ναν τα ξοφλήσεις.

- Όπως θες, πατέρα. Τώρα, για πε μου, τι έγινε με την Αθηνά μας;

- Μας εστείλανε προξενιό για κάποιον Παγουλάτο. Μονάχα, αφέντη μου, ζητά πολλά. Δεν του φτάνει που θαν του δώκουμε τ' ομορφότερο φιόρο τσ' αγκαλιάς μας, παρί θέλει ναν τότε πλερώσουμε κιόλα! λέει θυμωμένα ο γέρο αμαξάς.

- Η Αθηνά μας τότε θέλει;

- Ναίσκε, αφέντη μου. Τσ' άρεσε και τότε θέλει...

- Τότενες θαν του δώκουμε ό,τι μας γερέψει. Κάμε συ το κουμάντο, σε παρακαλώ. Κανόνισε να συναπαντηθούμε κι όλα θα τακτοποιηθούνε.

Έτσι κι έγινε. Ο γαμπρός στη συνάντηση αυτή που εγκωμιάζει κι επαινεί το ήθος της Αθηνάς, ζητά ένα έτοιμο σπιτικό και μετρητά, «...για ένα πιο άνετο ξεκίνημα τση νέας μας ζωής...», όπως τους λέει. Ο σιορ Γεράσιμος, όσο κουβεντιάζουν ο γιος με το μέλλοντα γαμπρό του, τρώει τα μουστάκια του.

- Βωρές, σαν πολλές παρόλες δε μας λέει; ψιθυρίζει στον Φωκίωνα με την πρώτη ευκαιρία που δεν τους ακούει ο γαμπρός.

- Μην ανησυχείς, πατέρα, τον ηρεμεί ο γιός του, έχουνε γνώση οι φύλακες...

Χωρίς πολλές κουβέντες ο Φωκίων μένει σύμφωνος με τις απαιτήσεις του γαμπρού. Βάζει όμως δύο όρους. Ότι το σπίτι που θα είναι έτοιμο για το γάμο θα αγοραστεί στο όνομα της Αθηνάς και το σεβαστό ποσό που ζητά θα του το μετρήσει την επομένη από τα στεφανώματα.

Η Αθηνά όταν της λένε τα νέα πετά από χαρά. Δεν περνούν πολλές μέρες κι αφού βρίσκουν το σπίτι που της αρέσει στη Χώρα, το Αργοστόλι, ο Φωκίων το αγοράζει στο όνομά της. Δίνει και χρήματα στη σιόρα Ελένη, που παρέα με την κόρη της διαλέγουν τα έπιπλα, τα προικιά κι όταν πια όλα είναι έτοιμα, ορίζουν την ημερομηνία του γάμου.

Στο σπίτι, στη Λακήθρα, επικρατεί πυρετός. Η σιόρα Ελένη με τις κόρες της πλένουν, σιδερώνουν, τακτοποιούν τα προικιά της μελλονύμφης που πετά από χαρά.

Παραμονές του γάμου, ένα πρωινό, ο Φωκίων ετοιμάζεται για το Αργοστόλι. Πρέπει να τακτοποιήσει κάποιες λεπτομέρειες.

- Πατέρα, θες να σου φέρω τίποτα απ' τη Χώρα; ρωτά το σιορ Γεράσιμο.

- Ε ρε και να 'χα δυο μπριζόλες! λέει εκείνος κι αμέσως βάζει τα γέλια μόλις βλέπει την άγρια ματιά που του ρίχνει η σιόρα Ελένη ακούγοντάς τον.

Ο σιορ Γεράσιμος υποφέρει από υπέρταση, έτσι η δίαιτά του είναι λιτή, στο σπίτι φυσικά. Γιατί έξω, δε χάνει την ευκαιρία.

Ο Φωκίων του κάνει το χατίρι και ανάμεσα στα άλλα ψώνια φέρνει όχι δύο, μα τέσσερις μεγάλες μπριζόλες, μια για τον καθένα, μην υπολογίζοντας, τάχα, τον πατέρα σε περίπτωση που θα έβαζε τις φωνές η σιόρα Ελένη. Το ίδιο απόγεμα ξεκινούν η μάνα με τα δύο παιδιά της, τον Φωκίωνα και την Νίκη, να πάνε στις Κεραμειές, στην αδερφή της την Ελβίρα. Η Αθηνά έμεινε στο σπίτι με τον πατέρα να τακτοποιήσει τα πράματά της. Έχει πια σκοτεινάσει όταν ο Φωκίων με τη μητέρα και την αδερφή του κινούν πίσω για τη Λακήθρα. Καθώς πλησιάζουν στο σπίτι βλέπουν ένα αυτοκίνητο απέξω. Η σιόρα Ελένη το γνωρίζει.

- Ανοίχτε το βήμα σας. Είν' ο δετόρος στο σπίτι. Κάτι θε να 'παθε ο πατέρας...

Έχουν μαζευτεί κι οι γείτονες. Ο Φωκίων που έχει καταλάβει ή μάλλον υποθέτει τι έχει συμβεί, ανοίγει βήμα. Όλη η γειτονιά μυρίζει της τσίκνας. Ορμά στο σπίτι και βρίσκει τον πατέρα ξαπλωμένο στο ντιβάνι, στην κουζίνα. Είναι κόκκινος σαν το παντζάρι. Επάνω του είναι σκυμμένοι ο γιατρός με την Αθηνά. Του κάνουν αφαίμαξη.

- Τι έγινε, βωρέ πατέρα;

- Να 'χεις την ευκή μου, αφέντη μου... Τι γουδιμένο για τον καταπιόνα ήτο εκείό!... τι

ευχαρίστηση!... Όρμπο κι όρμπο (ας χαλάσει ο κόσμος)! Τουλάχιστο, θε να πάω θαραπαμένος (ευχαριστημένος)! λέει ο σιορ Γεράσιμος ασθμαίνοντας.

- Ησύχασε, πατέρα. Θα γένεις καλά...

Η Αθηνά κλαίει μ' αναφιλητά στην αγκαλιά του αδερφού της. Νοιώθει τύψεις. Είχε απορροφηθεί από τις δουλειές της και δεν είχε στο νου της τον πατέρα τους που κατάφερε να φάει τις μπριζόλες με μπόλικο κρασάκι.

- Μην απορπίζεσαι, κυρά μου, την παρηγορεί ο Φωκίων. Εσύ δεν φταις. Το λάθος από ξαρκής είναι δικό μου που τσι 'φερα άνκαι ήξερα τι θα έκαμε ο πατέρας μας. Μα μη σκιάζεσαι, είναι γερό σκαρί. Θαν τα καταφέρει. Θαν τη σκαπουλάρει. Μόνε τήρα τη μάνα, γιατί σκιάζομαι όσο ανανογιώμαι τσι φωνές που θα βάνει. Θέλω να ιδώ τι αργκομένο (δικαιολογία) θε να 'βρει εκείός ναν τση πει.

Ο σιορ Γεράσιμος δεν αργεί να συνέλθει εντελώς. Και κάθε τόσο ψιθυρίζει στον Φωκίωνα μόλις βρει ευκαιρία.

- Να 'χεις την ευκή μου, αφέντη μου! και του κλείνει το μάτι.

- Κι ας μας εσπαβεντάρισες ε;

- Χαλάλι σας! Σάματις τι, έφαα, γιε, το δαύλιακα (περίδρομο)!

Η ΜΕΡΑ του γάμου έφτασε κι η Αθηνά λάμπει από ευτυχία. Οι καλεσμένοι είναι πολλοί. Όλη η Λακήθρα, μα κι από τα γύρω χωριά που γνωρίζουν κι εκτιμούν την οικογένεια του σιορ Γεράσιμου. Το μυστήριο γίνεται στην Αγία Άννα, την επιβλητική εκκλησία που βρίσκεται στο κέντρο του χωριού κοντά στο σπίτι τους. Είναι κτισμένη μέσα στα πεύκα, σε ύψωμα απ' όπου φαίνεται όλο το Ιόνιο.

Μετά την τελετή όλοι μαζί πηγαίνουν στο σπίτι, που έχουν στρωθεί τεράστια τραπέζια. Τα φαγητά και το κρασί είναι άφθονα. Χαρές, τραγούδια και πολλές ευχές.

- Α δεν ήτουνα εκείός, δε θε να εγενότουνε εφκειός ο γάμος. Ας είν' καλά, πο'δα τη θυγατέρα μου να λάμπει ολάκερη! μουρμουρίζει ο γέρο αμαξάς. Τήρα και τον αφέντη μου πόσο έχει αντρέψει! Πόσο ομόρφυνε! Τι ωραίος γαμπρός που θε να εγενότουνε κι εκείός! καμαρώνει.

Σήμερα δεν έχει και δίαιτα. Μπορεί να φάει και να πει ό,τι κι όσο θέλει! Το επιβάλουν οι καταστάσεις, το επιτρέπει η ημέρα.

ΟΙ ΜΕΡΕΣ, οι βδομάδες, οι μήνες περνούν πολύ όμορφα στην Κεφαλλονιά. Ο Φωκίων άλλο δεν κάνει από το να ξοδεύει, να σκορπάει χρήματα, κέφι και καλοσύνη. Εκδρομές, φαγοπότια στο σπίτι, στις ταβέρνες, σ' άλλα σπίτια...

- Φωκίο μου. Δε μου λες, αφέντη μου, με το συμπάθιο κιόλα..., του λέει μια μέρα ο σιορ Γεράσιμος.

- Λέγε μου, πατέρα, ό,τι ορίζεις!

- Γιέ μου, δε θαρρείς πως ριπίζεις (πετάς) ολούθενε τα όβολά σου; Χαλάς πολλά! Άλλη δουλειά δεν κάμεις. Ξέρω πως ούλα τα έξοδα, όθε κι αν πηγαίνεις με τσου φίλους σου, τα πλερώνεις εσύ!

- Δε βαριέσαι, πατέρα! Καλά να 'μαστε! Να 'ναι καλά η Αβησσυνία!...

Μια μέρα ο Κωστής, ο μικρότερος αδερφός του Φωκίωνα που έχει πάρει άδεια από το στρατό και βρίσκεται στο χωριό, ακούει τον Φωκίωνα να οργανώνει κάποια εκδρομή πάλι. Όποιον βρίσκει μπροστά του τον ρωτά:

- Θα 'ρτεις κι εσύ στην εκδρομή;

- Βεβαίως! είναι η απάντηση όλων.

Στο γυρισμό για το σπίτι ρωτά ο Κωστής όλο απορία τον Φωκίωνα.

- Δε μου λες, αδρεφέ μου, γιατί τσου καλείς όλους στην εκδρομή; Ξέρεις πόσα αυτοκίνητα θα πρέπει να ναυλώσετε; Κι όλ' αυτά τα έξοδα πάλε συ θαν τα πλερώσεις...

- Και ποιος εμίλησε γι' αυτοκίνητα, Κωστή μου; Καρτέρει και θα ιδείς! αποκρίνεται γελώντας ο Φωκίων.

- Τότενες, πώς θα γένει η εκδρομή;

- Με τα πόδια, αφέντη μου! Μ' άκουσες να λέω πού θα πάμε;

- Όχι...

- Γι αυτό σου λέω. Εκδρομή δε σημαίνει πως πρέπει, σώνει και καλά, να πάμε μακριά. Μέχρι τσι Κεραμειές ή τα Σπαρτιά ποδαράτο, δεν είν' εκδρομή; Όποιος θέλει να 'ρτει, θε να 'ρτει για την παρέα και μόνο. Εκατάλαβες;

Ο ΚΑΙΡΟΣ για να επιστρέψει στην Αφρική έχει φτάσει πια. Έχει ξοδέψει τα χρήματά του και δανείζεται για τα ναύλα. Ο σιορ Γεράσιμος προσπαθεί να τον πείσει να μείνει.

- Φωκίο μου, ό,τι και να σου ειπώ, ξέρω πως δε θα μ' ακούσεις. Θέλω όμως νιά χάρη...

- Ό,τι ορίζεις, πατέρα.
- Θέλω, όποτα μπορέσεις να μου φκιάσεις το τελευταίο μου σπίτι...
- Έλα, πατέρα, τώρα. Μη με σπαβεντάρεις (τρομάξεις) πάλε!
- Όχι, αφέντη μου! Στο πρόγραμμα είναι. Μόνε θέλω να μου υποσχεθείς πως θα μου το φκιάσεις...

- Έχεις το λόγο μου, πατέρα. Μα μη δεν αιστάνεσαι καλά; ρωτά ανήσυχος.
- Από υγεία σκάω, αφέντη μου. Μη σκιάζεσαι. Τήρα μόνε να μην αργέψεις να ματάρεις. Πάντως, όσο έμεινες κοντά μας εφaroμανίσσαμε, επεράσαμε πολύ όμορφα! Να 'χεις την ευκή μου, αφέντη μου. Και μην ξεχάσεις εκείό που σου γέρεψα. Έτσι θε να 'μαι ήσυχος. Θα ξέρω πως έστω και μετά από χρόνια θε να μαζωχτούμε πάλε ούλη η φαμίλια μαζί...

Ο ΦΩΚΙΩΝ επιστρέφει στην Αβησσυνία με το τελευταίο καράβι που φεύγει από τον Πειραιά για την Αφρική πριν κηρυχθεί ο Ελληνοϊταλικός πόλεμος. Τώρα το δρομολόγιο το γνωρίζει.

- Αβησσυνία, σου 'ρκομαι! φωνάζει σαν βγαίνουν στο πέλαγο.

Σ' αυτό το ταξίδι τού κρατούν συντροφιά οι όμορφες αναμνήσεις. Ο γάμος της αδερφή του της Αθηνάς. Τα γέλια και οι σπαρταριστές πλάκες που έκαναν. Ο πατέρας και η υπόσχεση που του 'χει δώσει...

Μετά από δέκα μέρες φτάνει στην Ντίρε Ντάουα που είναι πλέον Ιταλοκρατούμενη, όπως κι ολόκληρη η Αβησσυνία. Μένει μια βδομάδα να δει πώς είναι η κατάσταση. Βρίσκει γνωστούς και φίλους κι αποφασίζει να πάει πάλι στο Ντέντερ. Περνά κι από το Μπαντένο που μένει δύο μέρες να δει το φίλο του τον Βασίλη και να του διηγηθεί όλα όσα έγιναν στην πατρίδα.

Όταν φτάνει στο Ντέντερ βρίσκει τον Κώστα, το φίλο που είχε στο Κολούμπι που είχε παντρευτεί την κόρη του Αβησσυνού αριστοκράτη και δεν ήθελε να συγγενέψουν... Ο Κώστας έχει ανοίξει κι εκείνος μαγαζί και είναι μόνος, χωρίς τη γυναίκα και την υπόλοιπη οικογένειά του. Είναι σίγουροι κι οι δυο τους πως παρέα θα περάσουν καλά. Άλλωστε η ιστορία με την αριστοκρατική καταγωγή του Κώστα έχει πια ξεχαστεί.

Τότε που ο Φωκίων αποφάσισε να κάνει το ταξίδι στην πατρίδα, το μαγαζί του το άφησε στο βοηθό και στενό συνεργάτη του, τον Ασάφα. Τον Αβησσυνό που σχεδόν όλα τα χρόνια ήταν κοντά του κι είχε μάθει και τα ελληνικά. Τους μήνες όμως που έλειψε ο «γκετότς» εκείνος έμαθε να ράβει και του το είπε όλο χαρά μόλις έφτασε. Ο Φωκίων χωρίς να χάσει καιρό αγόρασε μια μεταχειρισμένη ραπτομηχανή.

- Αφού έχουμε τόσα υφάσματα στο μαγαζί, γιατί να μην τα ράβεις εσύ;

- Αυτό σκέφτηκα κι εγώ, γκετότς, απάντησε χαρούμενος ο Ασάφα.

Μια μέρα όπως κάθονται οι δυο τους στο μαγαζί, βλέπουν τρεις άντρες με μια γυναίκα, ιθαγενείς, οπλισμένους σαν αστακούς να πλησιάζουν το μαγαζί. Την εποχή αυτή ο ανταρτοπόλεμος είναι πολύ έντονος. Από το ύφος τους ο Φωκίων κι ο Ασάφα καταλαβαίνουν πως δεν έρχονται με καλό σκοπό. Ο ένας απ' αυτούς μένει έξω, ο δεύτερος στέκεται στην πόρτα και ο τρίτος με τη γυναίκα μπαίνουν μέσα. Το ύφος τους είναι βλοσυρό.

Τότε ο Ασάφα πλησιάζει τον Φωκίωνα και του ψιθυρίζει ελληνικά:

- Ό,τι λένε, μη λέει, «γκετότς», όχι... Ντεν αρέσει φάτσα τους. Ό,τι ζητάνε, εσύ λέει πολλά λεφτά, αυτοί φύγουν. Μη μιλήσει κατόλου. Όλο ναι λέει.

- Τι λέτε εσείς οι δύο; ρωτά αβησσυνέζικα και με άγριο ύφος ο άντρας.

- Μινίμ γκέτεσε! Τίποτα αφέντη μου, απαντά ο Ασάφα όσο πιο μελιστάλακτα μπορεί. «Έλεγα στο φερέντζ (ευρωπαϊό) να σου δείξουμε το ύφασμα εκεί πάνω. Το καλύτερο που έχουμε! και κατεβάζει το τόπι που βρίσκεται στο πιο ψηλό ράφι.

- Και τι γλώσσα του μιλούσες; ρωτά ο άντρας με το δάχτυλο στη σκανδάλη, κοιτάζοντας πάντα τον Φωκίωνα.

- Ελληνικά! Είν' Έλληνας, αφεντικό!

Ο άντρας εξακολουθεί να τους αγριοκοιτάζει, μα κάτι του λέει η γυναίκα κι έτσι μένει στη μέση η κουβέντα τους. Εκείνη έχει διαλέξει το ακριβότερο ύφασμα και παρ' όλο που ο Φωκίων ζητά τη διπλή τιμή, ο «αρχηγός» διατάζει τον Ασάφα να το ράψει αμέσως. Αυτός πάλι από την ταραχή του, γιατί καταλαβαίνει τις άσχημες διαθέσεις τους και υποψιάζεται τι θα επακολουθήσει, τού κόβεται συνεχώς η κλωστή της μηχανής.

Για καλή τους τύχη εκείνη την ώρα φτάνουν στο Ντέντερ δύο στρατιώτες που γνώριζαν καλά τον Φωκίωνα από παλιά. Βλέπουν τις ύποπτες κινήσεις των δύο αντρών που στέκονται έξω από το μαγαζί και με αστραπιαίες κινήσεις βρίσκονται μέσα.

- Τι τέλουν αυτοί; ρωτά στα ελληνικά ο ένας που δούλευε στις φυτείες του Μιχαλιστιάνου με τον Φωκίωνα.

Ο «σίφτα», ο αντάρτης, κατάλαβε αμέσως τι συμβαίνει και γρυλίζει βγαίνοντας από το

μαγαζί, ενώ τραβά τη γυναίκα από το χέρι.

- Αυτή η μαϊμού, λέει αβησσουνέζικα και δείχνει τον Φωκίωνα, για σήμερα τη γλίτωσε, μα μόνο για σήμερα! Θα έρθουμε πάλι για ... το φόρεμα!

Κάνει νόημα στους άλλους, καβαλούν τα άλογά τους και γίνονται καπνός.

- Τώρα, αφεντικό, πήγαινε να ησυχάσεις, λέει ο στρατιώτης που μιλά τα ελληνικά. Άλλωστε είναι ώρα να κλείσεις. Πήγαινε κι εσύ, Ασάφα. Θα είμαστε εμείς εδώ, απέξω. Θα 'χουμε το νου μας. Πάντως για λίγο καιρό αυτοί δεν πρόκειται να ξανάρθουν.

Κεφάλαιο 10

Αιθίοπας χριστιανός ιερέας (κόπτης).

Η ΙΤΑΛΙΚΗ κατοχή κρατά μέχρι τις αρχές του Β΄ Παγκόσμιου πολέμου, οπότε το Φλεβάρη του '41 ο Χαϊλέ Σελάσσιε ενώνει τις δυνάμεις του μ' εκείνες του Άγγλου στρατηγού Γουινγκέιτ, για να διώξουν τους Ιταλούς από τη χώρα. Στο μεταξύ οι Βρετανοί καταλαμβάνουν την πρωτεύουσα της Σομαλίας, Χεργκέισσα. Τον Απρίλη μπαίνουν στην Αντίς Αμπέμπα και στις 5 του Μάη ο αυτοκράτορας αποκαθίσταται στο θρόνο του.

Όλα αυτά τα χρόνια της Ιταλικής κατοχής οι πόλεις και οι κωμοπόλεις της Αβησσυνίας άλλαξαν όψη. Οι Ιταλοί ασφαλόστρωσαν τους δρόμους, έφτιαξαν σχολεία, νοσοκομεία, πάρκα, πλατείες, σπίτια, εργοστάσια, δημόσια κτίρια. Ηλεκτροδότησαν και ύδρευσαν τη χώρα. Στην Ντίρε Ντάουα έφτιαξαν δύο εργοστάσια, την Τσιμεντερία όπως για χρόνια θα λέγεται, παραγωγής τσιμέντου, και την Κοπτονερία, το εργοστάσιο επεξεργασίας βαμβακιού.

Ωστόσο και οι Εγγλέζοι με τη σειρά τους κάνουν κατάσχεση σε όλα τα μαγαζιά. Μαζεύουν όλους τους λευκούς μετανάστες - και τους Ιταλούς κατακτητές - σε στρατόπεδα. Εκεί ξεχωρίζουν αυτούς που πρέπει ν' απελάσουν με τις οικογένειές τους. Οι Ιταλοί πουλούν για ένα κομμάτι ψωμί τα υπάρχοντά τους, τις επιχειρήσεις τους. Αυτή την ευκαιρία εκμεταλλεύονται αρκετοί Έλληνες που έχουν κάποιο κομπόδεμα και ξαφνικά από υπάλληλοι γίνονται τρανά, περίτρανα αφεντικά.

Το βράδυ της οπισθοχώρησης των Ιταλών, ο φίλος του Φωκίωνα ο Βασίλης βρίσκεται στο Μπαντένο και συζητά με τον Ουόρκου, τον δικό του έμπιστο βοηθό, την ώρα που είναι έτοιμοι να κλείσουν το μαγαζί.

- Γκετότς (αφεντικό), δεν πρέπει να κοιμηθείς στο μαγαζί. Δεν πρέπει να σε βρουν εδώ οι σίφτα. Θα 'ρθουν για «ζαράφ» (ληλασία) και ξεκαθάρισμα... μπορεί και να σε σκοτώσουν... Ξέρεις πώς είναι τα πράγματα. Λευκό να δουν, τον σκοτώνουν χωρίς να ρωτήσουν αν είναι Ιταλός ή όχι. Δεν τους νοιάζει.

- Και τι πρέπει να κάνω; ρωτά ο Βασίλης όλο αγωνία.

- Θα 'ρθεις για σήμερα στο σπίτι μου να σε κρύψω. Από κει θα σε φυγαδεύσω μ' όποιον τρόπο βρω.

Κόντευαν μεσάνυχτα όταν ακούστηκε σαματάς απ' έξω. Αφουγκράζονται και καταλαβαίνουν πως πράγματι έχουν μπει οι αντάρτες στο χωριό και στα μαγαζιά των λευκών και τα λεηλατούν. Δεν αφήνουν τίποτα όρθιο. Χτυπούν και μερικές πόρτες σπιτιών,

ψάχνοντας για τους «φερέντζ».

Κατά τα χαράματα, όταν πια όλα είναι ήσυχα, ο Ουόρκου πετά στον Βασίλη έναν μπόγο με ρούχα και του λέει να ντυθεί.

- Τι είν' αυτά; ρωτά ο Έλληνας μετανάστης όταν τα βλέπει.

- Ρούχα Αβησσυνού παπά.

- Κι αυτό που μοιάζει με φούμο, τι είναι;

- Δε μοιάζει, είναι φούμο για να σε βάψουμε, αφεντικό. Δε μου λες. Ο φίλος σου ο Φωκίων θα είναι ακόμα στο Ντέντερ;

- Έτσι νομίζω, πού να ξέρω...

- Ωραία, θα σε πάμε μέχρι εκεί. Θα κόψουμε δρόμο κι ας ελπίζουμε να μη μας προλάβουν οι αντάρτες.

Ο Βασίλης ντύνεται με τη βοήθεια του Ουόρκου, ενώ η Μουλουνές, η γυναίκα του, βοηθά να τον βάψουν.

- Κοίτα, αφεντικό, το κεφάλι να το 'χεις συνέχεια σκυφτό και το καλυμμαύκι μέχρι κάτω. Όποιος σε πλησιάζει, θα σηκώνεις μόνο το σταυρό και θα τον ευλογείς. Διότι το μόνο πρόσωπο που σέβονται όλοι είναι του παπά.

Όταν ο Βασίλης έχει ετοιμαστεί η μέρα αρχίζει να δείχνει δειλά το πρόσωπό της. Βγαίνουν από το τοκούλι με χίλιες-δύο προφυλάξεις και τον ανεβάζουν σ' ένα μουλάρι.

- Τι κάνεις εκεί! Λέει τρομαγμένος ο Αβησσυνός.

- Μίντινο; Τι είναι; Τι έκανα;

- Πού πας με τα παπούτσια! Βγάλ' τα γρήγορα! Αυτά θα τα βάλουμε στο σακίδιο με τα ρούχα σου.

Και αφού του βάψουν και τα πόδια, τον τακτοποιούν πάνω στο ζωντανό και τον αποχαιρετούν.

- Άντε, στο καλό, γκετότς, λέει ο Ουόρκου με την αγωνία ζωγραφισμένη στο πρόσωπό του. Θα σε πάνε οι γιοί μου που είναι στρατιώτες. Μη φοβάσαι καθόλου. Ο Θεός να 'ναι πάντα μαζί σου.

- Ζγκιάρ ίστιλιν, Ουόρκου! Σ' ευχαριστώ, Ουόρκου! Σας ευχαριστώ όλους. Να ξέρετε πως ό,τι κι αν γίνει σας χρωστάω τη ζωή μου. Ο Θεός να σας το ανταποδώσει. Να προσέχετε!

Στην Αβησσυνία ο ιερέας είναι σεβαστό πρόσωπο. Είναι έθιμο να ταξιδεύει πάντα καβάλα σε ζωντανό. Όλοι οι άλλοι πηγαίνουν με τα πόδια.

Ο «κιές», παπάς, Βασίλης, με τους δύο στρατιώτες περνούν από βουνά και λαγκάδια. Η διαδρομή είναι πολύ δύσκολη, επικίνδυνη και κουραστική. Δεν έχουν να φυλαχτούν μονάχα από τους «σίφτα», μα κι από τα ερπετά και τα άγρια ζώα. Περνούν τότε από τη δημοσιά και τότε κόβουν δρόμο μέσα από τα δάση με τα πελώρια δέντρα. Τα δύο παλικάρια είναι καλά αρματωμένα και προτιμούν τη δημοσιά, ο κίνδυνος για τους τετράποδους εχθρούς και τα ερπετά είναι μικρότερος. Ευτυχώς, στο δρόμο τους συναντούν μόνο χωριάτες και μερικούς ιθαγενείς εμπόρους. Μόλις αυτοί πλησιάζουν, αρχίζουν τις μετάνοιες στον «παπά» που τους ευλογεί χωρίς να σηκώνει το κεφάλι του, όπως του είχε πει ο Ουόρκου... Τον Φωκίωνα και τον Κώστα την ίδια βραδιά έχει κρύψει ο Ασάφα στο δικό του τοκούλι, στο Ντέντερ. Οι άλλοι ευρωπαίοι που υπάκουσαν αμέσως, πρόλαβαν κι έφυγαν. Έχει βραδιάσει για καλά. Έχουν κλειστεί όλοι μαζί από νωρίς στην καλύβα. Τους δύο Έλληνες φίλους, για το φόβο των ανταρτών, έχουν κρύψει στο βάθος, ανάμεσα σε ρούχα και μεγάλα κιούπια που έχουν για τα τρόφιμά τους. Κοντεύουν μεσάνυχτα όταν ακούγονται ποδοβολητά κι ομιλίες απ' έξω.

- Μας έπιασαν! ψιθυρίζει φοβισμένος ο Φωκίων.

- Τώρα τι κάνουμε; ρωτά όλο αγωνία ο Κώστας.

- Τον Ασάφα και την οικογένειά του σκέφτομαι. Αυτοί θα πλερώσουν. Έτσι και μας βρουν εδεπά, θα σκοτώσουν πρώτα αυτούς.

Ο Ασάφα σηκώνεται και τους κάνει νόημα να μην κάνουν θόρυβο. Τους δείχνει να κρυφτούν πίσω από τα κιούπια, ενώ η οικογένειά του έχει στοιβαχτεί και τάχα κοιμάται στη μέση. Παίρνει το όπλο του, το κρύβει κάτω από τη «ναταλά» ή «κούτα» - το βαμβακερό και μακρόστενο ύφασμα που τυλίγεται - και βγαίνει. Μόλις ξεπροβάλει στην πόρτα, βλέπει μπροστά του να στέκονται δύο στρατιώτες κι ένας «παπάς» καβάλα σε μουλάρι. Κάνει μια βαθιά υπόκλιση και παγώνει το αίμα στις φλέβες του. Τα πόδια του ιερωμένου είναι σαν ξεβαμμένα! Καταλαβαίνει πως κάτι δεν πάει καλά. Σφίγγει το ρούχο του, εκεί που έχει κρύψει το όπλο.

- Καλή σας ώρα..., ξεστομίζει όσο πιο ψύχραιμα γίνεται.

- Καλή σου ώρα και σένα, απαντά ο ένας από τους στρατιώτες.

- Σε τι μπορώ να σας φανώ χρήσιμος;

- Έχεις έναν λευκό που μένει εδώ;
- Εγώ; Όοοοχι! Ήταν ένας, όμως έφυγε...
- Προς τα πού πήγε; ρωτά τώρα ο παπάς.

Ο Ασάφα είναι πια σίγουρος πως αυτός μόνο παπάς δεν είναι. Στο μεταξύ έχει ξεπροβάλει ο Φωκίων στην πόρτα με τα χέρια σηκωμένα για να παραδοθεί.

- Φωκίων! φωνάζει ο παπάς και πηδά από το μουλάρι. Εγώ είμαι! Δε με γνώρισες; Ο Βασίλης!

Αγκαλιάζονται. Κλαίνε και γελούν. Δεν αργεί να εμφανιστεί κι ο Κώστας.

- Κι εσύ εδώ; Πώς βρέθηκες; Είστε καλά;

Ο Ασάφα ήσυχος πια πως δεν κινδυνεύουν, τους παίρνει και τους κρύβει στο τοκούλι, μαζί και τους στρατιώτες. Η χαρά όλων είναι απερίγραπτη. Κοιτάζουν τον Βασίλη που από τα δάκρυα έχει μουντζουρωθεί και γελούν με τα χάλια του. Η γυναίκα του Ασάφα φτιάχνει, όσο πιο αθόρυβα μπορεί, τσάι που το πίνουν με λαχτάρα. Δεν αργεί να ξημερώσει κι ο έμπιστος βοηθός του Φωκίωνα αποφασίζει πως οι τρεις φίλοι πρέπει να φύγουν το συντομότερο για την Ντίρε Ντάουα.

- Να ξέρεις πως σου χρωστάω τη ζωή μου, ουοντίμε Ασάφα..., λέει ο Φωκίων στον «αδερφό» Αβησσυνό που κινδύνεψε αυτός και η οικογένειά του για χάρη τους και τον αγκαλιάζει δακρυσμένος. Όλ' αυτά τα χρόνια μού στάθηκες σαν πραγματικός αδερφός. Εάν ποτέ χρειαστείς οτιδήποτε κι αφού καταφέρουμε να γλιτώσουμε, θέλω να 'ρθεις να με βρεις χωρίς να διστάσεις.

- Στο καλό, γκετότς. Ο Θεός μαζί σου σ' ό,τι κι αν κάνεις, ψιθυρίζει κι ο Ασάφα, ενώ σκουπίζει τα μάτια και τη μύτη του με το ρούχο του.

Και χωρίς άλλη κουβέντα, ο Βασίλης που έχει βγάλει πια τα παπαδίστικα, μαζί με τον Μενάγιο και τον Ντέστα, τους στρατιώτες και γιους τού Ουόρκου ξεκινούν. Ο Κώστας με τον Φωκίωνα, που δεν μπόρεσαν να πάρουν και πολλά από τα πράματά τους, ακολουθούν. Δεν αργούν να βγουν απ' το χωριό. Αποφάσισαν να μην πάρουν το δρόμο απ' τη δημοσιά. Περνούν σκυμμένοι στους θάμνους, μέσα από δάση με τεράστιους ευκάλυπτους και άλλα θεόρατα δέντρα. Τα μάτια τους κι όλες οι αισθήσεις βρίσκονται σε υπερένταση. Προσέχουν μη χτυπήσουν, μη βρεθεί στο δρόμο τους κανένα φίδι ή άλλο ζώο και χρειαστεί να ρίξουν με το τουφέκι. Δεν πρέπει ν' ακουστούν δόλου.

Στα μισά του δρόμου σταματούν να ξαποστάσουν. Ο Μενάγιο και ο Ντέστα έχουν απομακρυνθεί και οι τρεις φίλοι βλέπουν ξάφνου δύο οπλισμένους Αβησσυνούς να τους σημαδεύουν.

- Καλέ, τι είν' αυτοί; λέει ο ένας στον άλλο. Είναι πιο μαύροι, βρώμικοι και πεινασμένοι από μας.

- Έχετε δίκιο, τολμά να ξεστομίσει ο Φωκίων με τα χέρια ψηλά.

- Μπα, μιλάς αβησσυνέζικα;

- Φυσικά. Είμαι δεκαπέντε χρόνια στην Αιθιοπία, στην Αβησσυνία. Η πατρίδα σας είναι και δική μας. Το ίδιο κι οι φίλοι μου. Είμαστε Έλληνες.

- Σοβαρά; Και τι γυρεύετε εδώ μονάχοι;

- Είμαστε έμποροι και πάμε στην Ντίρε Ντάουα...

Ξάφνου ακούγεται οπλισμός τουφεκίων. Πίσω από τους οπλισμένους άντρες στέκονται οι γιοί του Ουόρκου και σημαδεύουν. Μα κατεβάζουν αμέσως τα όπλα και οι τέσσερις Αβησσυνοί αγκαλιάζονται.

- Είδατε; Στρατιώτες είναι κι αυτοί! Ορίστε που εφοβηθήκατε, λέει γελώντας ο Φωκίων.

- Ελάτε να φάμε..., φωνάζει ο Ντέστα στους τρεις φίλους.

Ο Ασάφα τούς έχει δώσει λίγη ιντζέρα, το αιθιοπικό ψωμί. Τα παιδιά του Ουόρκου έκοψαν και μερικές μπανάνες. Αυτός ήταν κι ο λόγος που είχαν απομακρυνθεί. Έχουν κι άφθονο νερό. Χορτάτοι πια οι τρεις φίλοι και με τέσσερις στρατιώτες τώρα να τους συνοδεύουν, δε φοβούνται τίποτα.

ΚΟΝΤΕΥΕΙ ΝΑ ξημερώσει όταν φτάνουν έξω από την Ντίρε Ντάουα. Ο Μενάγιο με τον Ντέστα και τους δύο στρατιώτες, αφού βεβαιώθηκαν πως οι «φερέντζ» δεν κινδυνεύουν πια, τους αποχαιρέτησαν. Οι τρεις μετανάστες φίλοι βαθιά συγκινημένοι συνέχισαν το δρόμο τους.

Κουρασμένοι, ταλαιπωρημένοι και βρώμικοι πηγαίνουν κατευθείαν στο ξενοδοχείο του Μπολολάκου. Ο Μπολολάκος είναι ένας από τους πλουσιότερους Ευρωπαίους της χώρας και μάλιστα Έλληνας. Έχει ξενοδοχεία σχεδόν σ' όλες τις πόλεις και τις κωμοπόλεις της Αβησσυνίας.

- Και τώρα τι κάνουμε; ρωτά ο Φωκίων την άλλη μέρα όσο πίνουν τον καφέ τους.

- Μη σε νοιάζει. Κάτι θα βρούμε να κάνουμε. Δε θα μείνουμε με τα χέρια σταυρωμένα, απαντά ο Βασίλης.
- Εγώ θα γυρίσω στο Κολούμπι, λέει ο Κώστας. Άλλωστε εκεί έχω και μια οικογένεια που μπορεί και να με περιμένει. Κάτι θα βρω να κάνω...
- Βέβαια. Εσύ είσαι αριστοκράτης, δεν έχεις ανάγκη. Αλίμονο σε μας τσου παρακατιανούς, τον πειράζει ο Φωκίων.

Την άλλη μέρα κι αφού έφυγε ο Κώστας, ο Βασίλης προτείνει στον Φωκίωνα να δουλέψουν μαζί. Τον τελευταίο καιρό που βρισκόταν στο Μπαντένο, είχε ανοίξει με τον Θόδωρο, Θεσσαλονικιό πατριώτη, ένα μαγαζί με ποτά στην Ντίρε Ντάουα και πήγαινε καλά. Ο Φωκίων όμως που δε θέλει να μπει ανάμεσά τους, του ζητά να τον βοηθήσει ν' ασχοληθεί ξανά με το εμπόριο. Χωρίς δεύτερη κουβέντα αγοράζουν ένα φορτηγό, το φορτώνουν με εμπόρευμα όπως ζάχαρη, καφέδες, υφάσματα και ποτά.

Όμως τώρα η κατάσταση έχει αλλάξει. Δεν είναι όπως παλιά. Για να μετακινηθεί κανείς από πόλη σε πόλη χρειάζονται χαρτιά, άδειες, υπογραφές.

Μόλις το μαθαίνει ο Φωκίων, ξεκινά μ' ενθουσιασμό για να βγάλει την άδεια. Με σιγουριά φτάνει στο αρμόδιο γραφείο, βέβαιος πως την επομένη θα είναι έτοιμος να φύγει. Αρχίζει να τρέχει από γραφείο σε γραφείο. Για μία άδεια, μία υπογραφή, οι υπεύθυνοι λένε πως πρέπει να περιμένει τουλάχιστον μήνα! Και θα πρέπει να μαζέψει περίπου δέκα. Πού καιρός για χάσιμο. Πρέπει να βιαστεί, δεν μπορεί να περιμένει. Οι οικονομίες που έχει βάλει στην άκρη έχουν άλλο προορισμό, το χωριό, τους γονείς του. Χωρίς να χάσει καιρό, πάει και βρίσκει τον Βαγγέλη που πρόθυμα δέχεται να γίνει και πάλι οδηγός του. Κανονίζει να έχει κι έναν Αβησσυνό από κοντά, τον Χάιλου, για μεγαλύτερη ασφάλεια. Έτσι αποφασίζει να ξεκινήσει με τη μοναδική υπογραφή που μπόρεσε να πάρει.

- Ο Θεός βοηθός...! μουρμουρίζει ανήσυχος.

Κι όταν όλα είναι έτοιμα λαβαίνει γράμμα απ' τους δικούς του που τον αναστατώνει. Είναι γραμμένο πριν από δεκαπέντε μέρες.

«Πολυαγαπημένε μου αδερφέ Φωκίων,» γράφει. Είναι τα γράμματα του αδερφού του, «ψες ελάβαμε το γράμμα σου και χαρήκαμε πολύ δια την καλή σου υγεία. Άργησες λίγο να μας γράψεις κι ανησυχήσαμε μήπως σου συμβαίνει τίποτα. Φωκίων μου εμείς έχουμε βάσανα. Ήρθε του πατέρα εγκεφαλική συμφόρηση και τον έχουμε παράλυτο στο κρεβάτι. Οι γιατροί τον έχουν αποφασίσει. Εμείς τον ξενοχτάμε. Προσευχόμαστε να σωθεί.

»Η Αθηνά μας εγέννησε κι έκαμε δύο, ένα αγόρι κι ένα κορίτσι. Είναι δύο χαριτωμένα παιδάκια. Το κοριτσάκι σου μοιάζει πολύ. Τη λένε όλοι, «Φωκίων». Χαιρετισμούς απ' όλους τσου συγγενείς και γειτόνους. Σε φιλά η Μαμά και τα κορίτσια.

»Σε φιλώ κι εγώ ο αδερφός σου

»Κωνσταντίνος.»

Ο Φωκίων δεν πιστεύει στα μάτια του. Ο πατέρας έπαθε εγκεφαλική συμφόρηση. Η Αθηνά γέννησε. Τι πρέπει να κάνει; Να χαρεί για την αδερφή του και τα νεογέννητα και να κλάψει για την κατάσταση του πατέρα; Το σίγουρο είναι πως τα μάτια του δεν τον ρωτούν. Κλαίει βουβά. Διαβάζει και ξαναδιαβάζει το γράμμα. Κάτι πρέπει να κάνει για να μάθει. Χωρίς να χάσει καιρό τρέχει στο τηλεγραφείο και στέλνει δύο τηλεγραφήματα. Ένα για να ευχηθεί στην πολυαγαπημένη του αδερφή κι ένα άλλο, με την απάντηση πληρωμένη, για τον πατέρα. Ειδοποιεί τον Βαγγέλη και τον βοηθό του πως θα καθυστερήσουν για λίγο να φύγουν.

Ο Φωκίων όταν γυρίζει στο ξενοδοχείο και διαβάσει πάλι το γράμμα αναρωτιέται αν ο Κωστής προσπαθεί να του πει με τρόπο κάτι πολύ σοβαρό. Δεν κρατά πολύ η απορία και η αγωνία του. Το ίδιο απόγεμα λαβαίνει απάντηση.

«PATERAS EFIGE STOP MANA»

Κεφάλαιο 11

Το κουρείο του Φωκίωνα στην Ντίρε Ντάουα.

- Όχι, πατέρα μου. Γιατί, γιατί εβιάστηκες, πατέρα μου, γιατί..., και σωριάζεται σε μια καρέκλα με αναφιλητά.

Έχει βραδιάσει για καλά όταν βγαίνει από το δωμάτιό του. Στον μόνο που μπορεί να πει τον πόνο του είναι ο Βασίλης. Και όταν ο αγαπημένος του φίλος ακούει τα νέα τον αγκαλιάζει και προσπαθεί να τον παρηγορήσει.

- Ό,τι και να κάνεις, Φωκίων, πίσω δε γυρίζει. Ξέρω πόσο πονάς που δε βρίσκεσαι έστω και τώρα εκεί. Γι' αυτό, ο καλύτερος τρόπος να μαλακώσεις τον πόνο σου είναι η δουλειά. Ό,τι είχες αρχίσει, τέλειωσέ το!

- Ναι, Βασίλη, πάω να ειδοποιήσω τα παιδιά πως φεύγουμε...

- Άσε να ξεμερώσει. Κι αύριο μέρα είναι. Τους ειδοποιείς και μεθαύριο πρωί φεύγετε...

- Έχεις δίκιο. Έτσι θα κάμω.

Το χάραμα βρίσκεται πάλι με την αίτηση και τη μοναδική υπογραφή που έχει καταφέρει να πάρει, στην αρμόδια υπηρεσία.

«Κάθε εμπόδιο για καλό...» σκέφτεται. «Μπορεί σήμερα να καταφέρω να πάρω κι άλλες υπογραφές.»

Παρακαλεί όποιον υπάλληλο βρίσκει μπροστά του, μα άδικος κόπος. Αγανακτισμένος και με την αρχική του απόφαση να το ρισκάρει, κάνει τις τελευταίες του ετοιμασίες. Απλά, τώρα πρέπει να φορτώσει περισσότερα κιβώτια με ποτά. Ουίσκι για τα αγγλέζικα μπλόκα και Άνιτσε, που μοιάζει με ούζο, για τα ιταλικά.

Έχει αποφασίσει να φτάσουν μέχρι το Μογκαντίσσο, λιμάνι της Σομαλίας στην Ερυθρά Θάλασσα. Βρίσκεται κοντά στα σύνορα με την Αβησσυνία. Δεν απέχει μακριά από την Μπέρμπερα, εκεί που είχε πάει ο Φωκίων για πρώτη φορά με τον Γιώργη, τότε με τα δέρματα. Τη διαδρομή την ξέρει, είναι σχεδόν η ίδια.

Το χρέος του τώρα είναι μεγάλο. Εκτός που πρέπει να στέλνει χρήματα για τη μάνα και τα αδέρφια του, που ποιος ξέρει πόσα έχουν ξοδέψει για την αρρώστια και το θάνατο του πατέρα τους, έχει και την ιερή σε κείνον υπόσχεση που έδωσε στο γονιό του, για την τελευταία κατοικία...

- Και τι θα κάνουμε, Φωκίων, όταν θα μας σταματούν στα μπλόκα; ρωτά ανήσυχος ο Βαγγέλης, που ξέρει πως τα χαρτιά δεν είναι σωστά, πριν ανέβουν στο φορτηγό.

- Περίμενε και θα ιδείς. Μόνη κάμε το σταυρό σου. Έτσι και περάσουμε το πρώτο μπλόκο, τ' άλλα θα 'ναι παιχνιδάκι, το απαντά και κάθεται στη θέση του συνοδηγού.

- Εσύ ξέρεις. Ο Θεός βοηθός! λέει ο Βαγγέλης και ξεκινούν.

Ο Φωκίων έχει συνεννοηθεί και με τον Χάιλου, τον Αβησσυνό που έχει μαζί του, τι θα κάνουν. Λίγα χιλιόμετρα έξω από την Ντίρε Ντάουα βλέπουν το πρώτο μπλόκο. Σταματούν και κατεβαίνει πρώτος ο Χάιλου. Πίσω του ο Φωκίων με το χαρτί που έχει τη μία και

μοναδική υπογραφή.

- Ουορεκέτ! Τα χαρτιά σας! Λέει αυστηρά ένας Αβησσυνός στρατιώτης.

Ο Φωκίων του δίνει το χαρτί, ενώ τον κοιτά στα μάτια και τον ζυγίζει.

- Ερέ, μίντινο; «Καλέ τι είν' αυτό»; και τον αγριοκοιτάζει.

- Ουορεκέτ! «Χαρτί!», απαντά ο Φωκίων με αφέλεια.

- Ποιόν κοροϊδεύεις;

- Εγώ, στρατηγέ μου!

- Δεν είμαι στρατηγός. Λοχίας είμαι!

- Μάλιστα, κύριε λοχία. Μπορώ να σας πω ιδιαιτέρως; του ψιθυρίζει και τον τραβά με τρόπο παράμερα.

- Τι θέλεις;

- Στο μπλόκο είναι Εγγλέζοι ή Ιταλοί;

- Εγγλέζοι φυσικά!

- Ωραία, λέει και κατευθύνεται στην καρότσα του φορτηγού. Πάρε αυτό το κιβώτιο. Ουίσκι δεν πίνουν; Δώσε τους όσα μπουκάλια θέλεις εσύ και κράτησε τα υπόλοιπα.

- Μα...

- Εγγλέζοι δεν είναι; Είναι το ποτό τους. Είμαι σίγουρος πως θα χαρούν. Άλλωστε, μπορείτε να μας πιάσετε στο επόμενο μπλόκο, έτσι δεν είναι;

- Ίσσι. Καλά. Φύγε, λέει ο στρατιώτης αφού πήρε πρώτα το κιβώτιο.

Ο Φωκίων απομακρύνεται, πηγαίνει προς τη μεριά του συνοδηγού μην πιστεύοντας ότι τα κατάφερε, όταν ακούει το στρατιώτη να τον ξαναφωνάζει.

- Κουόι, φερέντζ! Περίμενε, Ευρωπαίε! Για πες μου, από πού είσαι;

- Από την Ελλάδα, μα είμαι στην Αβησσυνία απ' το '29. Εδώ μεγάλωσα. Τη θεωρώ δεύτερη πατρίδα μου.

- Καλό ταξίδι να 'χετε!, χαιρετά ο στρατιώτης και τους αφήνει να φύγουν.

Η σκηνή με τα ποτά επαναλαμβάνεται κάθε φορά που τους σταματούν. Μ' αυτόν τον τρόπο φτάνουν μέχρι το Μογκαντίσσο, πουλούν το εμπόρευμα, αγοράζουν τσιγάρα, υφάσματα, άλλα ποτά, αλάτι και παίρνουν το δρόμο του γυρισμού.

Σε όλη τη διαδρομή, από και προς την Ντίρε Ντάουα, το αυτοκίνητο είναι παλιό και δεν έχει τη δυνατότητα ν' αναπτύξει ταχύτητα, οι αντάρτες σκαρφαλώνουν συχνά στην καρότσα και την ξαλαφρώνουν. Δεν είναι, όμως, εποχή για παλικάρισμούς κι έτσι προσποιούνται πως δεν τους βλέπουν. Άλλωστε είναι ευχαριστημένοι που καταφέρνουν να περνούν από τα μπλόκα. Ο Φωκίων έχει πάρει και τον αέρα. Δε δείχνει καθόλου το χαρτί. Μπαίνει κατευθείαν στο ψητό και ρωτά:

- Ιταλοί ή Εγγλέζοι;

- Εγγλέζοι.

- Πάρε ένα κιβώτιο...

- Όχι, κύριε..., απαντά ο Αβησσυνός στρατιώτης. Όχι κιβώτιο, γκετότς!

- Γιατί; Δεν καταλαβαίνω, τον κοιτάζει με απορία ο Φωκίων, προσπαθώντας να καταλάβει τις προθέσεις του.

- Δύο μπουκάλια φτάνουν. Λοχίας είναι. Σιγά μην του δώσουμε κιβώτιο!

Μόνο που δεν τον αγκαλιάζει ο Φωκίων. Έχει τρομάξει τόσο, μα να που θέλουν να του κάνουν οικονομία. Είναι ο πρώτος στρατιώτης που είχε συναντήσει. Τον έχει αναγνωρίσει.

- Δε με θυμάσαι, γκετότς;

- Να 'σαι καλά, παλικάρι μου. Τώρα σε θυμήθηκα. Να 'σαι καλά, λέει και βγάζει το κιβώτιο, μισό ουίσκι και μισό άντισε και του το δίνει. Αυτό είναι για σένα. Κρύψ' το. Εσύ ξέρεις τι θα το κάνεις.

Ο Φωκίων έχει ξεχρεώσει τη φορτηγό και τον Βασίλη κι έχει μαζέψει γερό κομπόδεμα. Μα έχει κουραστεί. Όχι από τις διαδρομές και τις αποστάσεις, μα απ' το καθημερινό χτυποκάρδι. Ο Βασίλης, που οι δουλειές του στο μπαρ πηγαίνουν πολύ καλά στην Ντίρε Ντάουα, ανησυχεί για τον Φωκίωνα.

- Φωκίων, δε σταματάς πια να βάζεις τη ζωή σου σε κίνδυνο; Δεν κουράστηκες; τον ρωτά μια μέρα.

- Αφού το ξέρεις, τι με ρωτάς; Όχι απ' τα ταξίδια, μα απ' την αγωνία. Δε μας φτάνουν τα μπλόκα, μόνη έχουμε και τσου σίφτηδες. Έχω και τσου άλλους δύο. Αυτοί τι μου φτάνε; απαντά σκυθρωπός.

- Γι αυτό σου λέω, σταμάτα πια.

- Ωραία, να σταματήσω. Και τι θα κάμω, βωρέ Βασίλη μου;

- Κάτι θα βρεθεί, μη σε νοιάζει. Αν θέλεις, δουλεύουμε μαζί το μπαρ. Τι λες;

- Άμα θες εσύ, δε λέω όχι. Με τον Θόδωρο όμως, τον συνέταιρό σου, τι θα γίνει;

- Η δουλειά πάει πολύ καλά. Ένα μεροκάματο φτάνει για όλους μας. Μη σε μέλλει.
 Ο Φωκίων κουβεντιάζει με τον Βαγγέλη και τον Χάιλου που θέλουν κι εκείνοι να σταματήσουν. Έτσι βρίσκεται να δουλεύει παρέα με τον αδερφικό του φίλο.

- Ξέρεις τι εσκέφτηκα; ρωτά μια μέρα τον Βασίλη την ώρα που πίνουν το καφεδάκι τους. Το μαγαζί έχει δουλειά μόνο το βράδυ...

- Το ξέρω, για νέο το λες;

- Έλεγα ναν το εκμεταλλευτούμε την ημέρα. Να, ναν το κάμουμε εστιατόριο μόνο για το μεσημέρι.

- Για ξαναπές το, τον κοιτάει με απορία ο Βασίλης. Πες μου τον τρόπο για να καταλάβω.

- Θαρρώ πως με κοροϊδεύεις, απαντά ο Φωκίων πειραγμένος.

- Καθόλου. Απλά δεν καταλαβαίνω πώς μπορεί να γίνει αυτό. Τι έχεις βάλει με το νου σου;

- Να σου ειπώ...

- Για περίμενε πριν μου πεις οτιδήποτε. Και τα περιττά έξοδα δεν τα σκέφτεσαι;

- Ποια περιττά έξοδα; Πού τα βλέπεις εσύ;

- Δεν πρέπει να 'χουμε μάγειρα; Δε θα τον πληρώνουμε;

- Γιατί, παιδί μου;

- Τι γιατί, μωρέ Φωκίων! Ποιος θα μαγειρεύει; Εγώ εκτός από αυγά βραστά δεν ξέρω να φτιάχνω τίποτ' άλλο!

- Εγώ! Εγώ θα μαγειρεύω!

- Τι; Κι από πότε κάνεις το μάγειρα και δεν το ξέρω;

- Σιγά το δύσκολο!

- Σοβαρολογείς; ... Θα τα καταφέρεις;

- Έλα, βωρέ Βασίλη μου! Γιατί να μην τα καταφέρω!

- Άσε με να το σκεφτώ και θα σου απαντήσω αύριο... Να το συζητήσω και με τον Θόδωρο...

Την άλλη μέρα το πρωί ο Φωκίων ρωτά τον Βασίλη αν το σκέφτηκε.

- Ναι. Με σένα μπορεί και να τα καταφέρουμε. Πού ξέρεις...

- Να 'σαι σίγουρος!

- Πότε λες ν' αρχίσουμε;

- Το γοργό και χάριν έχει, απαντά ο Φωκίων ενθουσιασμένος. Από σήμερα.

- Και τι θα μαγειρέψεις;

- Στιφάδο!

- Δεν πιάνεις καλύτερα κάτι πιο εύκολο; Καμιά μακαρονάδα;

- Τη μακαρονάδα τη φκιάνουν όλοι. Ο σκοπός είναι να φκιάσουμε κάτι άλλο που ναν τσου τραβήξει...!

- Και ξέρεις να το μαγειρεύεις;

- Σιγά το δύσκολο! Τι θέλουμε; Κρέας και μπόλικά κρομμύδια. Αυτό είν' όλο.

- Εντάξει. Ό,τι πεις κι ο Θεός βοηθός!

Ο Βασίλης παρασυρμένος απ' τον ενθουσιασμό του Φωκίωνα πηγαίνει και ψωνίζει όλα τα απαραίτητα. Μόλις γυρίζει από την αγορά, στρώνονται αμέσως στη δουλειά. Τα γέλια που κάνουν όσο καθαρίζουν τα κρεμμύδια δεν περιγράφονται. Ο Φωκίων με ύφος μεγάλου μάγειρα βάζει μαζί όλα τα υλικά στην κατσαρόλα.

- Θα γένει ένα φαγητό, να γλείφεις τα δάχτυλά σου! καμαρώνει. Χαλάλι το κλάμα πο'χουμε ρίξει!... και σκουπίζει πάλι τα δακρυσμένα μάτια του από τα κρεμμύδια.

- Θα δούμε, απαντά ο Βασίλης.

- Δε μου λες, μωρέ Φωκίων μου, έτσι πρέπει να μυρίζει; τον ρωτά μετά από ώρα, με απορία...

- Γιατί, τι μυρίζει; Τα κρομμύδια είναι δυνατά. Αυτό είν' όλο.

- Σε πόσην ώρα νομίζεις πως θα 'ναι έτοιμο;

- Όπου να 'ναι. Δεν πρέπει να θέλει πολύ ακόμη...

Κοντεύει μεσημέρι κι ο Φωκίων κατεβάζει το φαγητό απ' τη φωτιά. Έχει και τη φαεινή ιδέα να φτιάξει και ψητά μήλα για επιδόρπιο. Η μυρωδιά του φαγητού όμως εξακολουθεί να είναι έντονη και δυσάρεστη. Όταν είναι όλα έτοιμα, ακούγεται από τα δύο εργοστάσια, της «κοπτονερία» και της «τσιμεντερία» η σειρήνα για το μεσημεριανό σχόλασμα. Στήνονται και οι δύο έξω από την πόρτα.

- Σινιόρε, μαντζαρία! φωνάζει στους περαστικούς ο Φωκίων.

Κάτι συμβαίνει όμως κι αυτοί αλλάζουν αμέσως πεζοδρόμιο με έναν περίεργο μορφασμό.

- Σινιόρε! Μαντζαρία! φωνάζει πάλι με περισσότερη ένταση.

- Μαντζιάτο, μαντζιάτο! Έφαγα! απαντά ένας Ιταλός αλλάζοντας κι αυτός πεζοδρόμιο.

Περνούν αρκετοί, μα κανείς δεν τους κάνει την τιμή να δοκιμάσει το φαγητό τους. Ο δρόμος

ερημώνει. Είναι η ώρα για τη «σιέστα», τη μεσημεριανή ανάπαυση. Οι δύο φίλοι μπαίνουν στο μαγαζί απογοητευμένοι, όταν φτάνει κι ο Θόδωρος.

- Δεν ξέρουνε τι χάσανε! λέει ο Φωκίων με τόνο αισιοδοξίας. Θα ιδείτε τι ωραίο πο'χει γίνει! Αύριο θα κάνουνε ουρά απ' όξω! και σερβίρει για να φάνε.

Μα μόλις βάζουν την πρώτη μπουκιά, κάνουν και οι τρεις ένα μορφασμό... Το κρέας είναι σκληρό, δεν έχει ψηθεί καλά. Τα κρεμμύδια πολλά, το ίδιο και το αλάτι και το πιπέρι. Το φαγητό δεν τρώγεται.

- Τα 'βαλες όλα με τη ψυχή σου, λέει ο Θόδωρος.

- Και τώρα εμείς τι θα φάμε που έχουν κλείσει όλα τα εστιατόρια; ρωτά ο Βασίλης.

- Γιατί στεναχωριέσαι, αφέντη μου; Δεν έχουμε τα ψητά μήλα; Ε, θα φάμε πρώτα λίγο ψωμοτύρι και μετά τα μήλα.

- Να σου πω κάτι, Φωκίων μου; Χωρίς να παρεξηγηθείς. Εστιατόριο, τέλος. Δεν κάνεις για μάγειρας.

- Το είδα. Που σημαίνει πως πρέπει να γυρίσω στο κοντραμπάντο, το λαθρεμπόριο, απαντά σκεφτικός ο Φωκίων.

- Δεν είν' απαραίτητο. Σκέφτηκα κάτι άλλο.

- Σαν τι, πες μου.

- Να γίνεις κουρέας. Δε μου 'χεις πει πως στην Αθήνα, πιτσιρικάς, είχες δουλέψει σε κάποιον μπάρμπα σου;

- Ε και λοιπόν;

- Τώρα που μπήκαν οι Εγγλέζοι, τους Ιταλούς τους έχουν ακόμα μαντρωμένους στα στρατόπεδα. Ανάμεσά τους και τους μπαρμπέρηδες. Κουρέας δεν υπάρχει εκτός από έναν Αβησσυνό.

- Είσαι στα συγκαλά σου; Με το φαγητό, το πολύ πολύ να στείλω κανένανε στο νοσοκομείο. Κρατώντας όμως ψαλίδι και ξουράφι στα χέρια μου, το πράμα αλλάζει. Το εσκέφτηκες αυτό; Ποιος θα μ' εμπιστευτεί;

- Εγώ. Θα μάθεις πάνω μου να κάνεις τον κουρέα. Τι φίλοι είμαστε. Θα σε υποστηρίξουν κι οι υπόλοιποι, θα δεις.

- Και θα σε κουρεύω κάθε μέρα; Πότα θα προκάμουν να μεγαλώνουν τα μαλλιά σου; Αυτό δε γίνεται.

- Γιατί δε γίνεται, βρε Φωκίων μου; Ξέρεις πόσοι θα 'ρχονται εθελοντές να κουρεύονται τσάμπα;

- Μπα, ωραία πελατεία θα' χω, και βάζει τα γέλια.

- Μη γελάς. Σοβαρέψου καμιά φορά. Στην αρχή, μέχρι να μάθεις, θα κουρεύεις δωρεάν μερικούς από μας. Στους υπόλοιπους θα χρεώνεις ένα μηδαμινό ποσό για την αρχή και μετά που θα μάθεις καλά, θα κανονίσεις μόνος σου τις τιμές. Και για κουρείο, εδώ υπάρχει χώρος ανεκμετάλλευτος. Άστο πάνω μου. Θα συνεννοηθώ με τον ιδιοκτήτη.

Ο Φωκίων δεν αργεί να πειστεί. Ξέρει πως ο Βασίλης δε θα τον έβαζε ποτέ σε κίνδυνο. Κλείνουν το χώρο μ' έναν ψευτότοιχο και το νοικιάζουν στον Φωκίων με μικρό νοίκι. Με τη συνδρομή και του Γιώργη, μα και των άλλων φίλων και συμπατριωτών, ο Φωκίων ετοιμάζει το μαγαζί του. «ΚΟΥΡΕΙΟ και ΤΣΙΓΑΡΑ, ΦΩΚΙΩΝ», γράφει στ' αγγλικά η ταμπέλα απ' έξω.

Αγοράζει καθρέφτες, καρέκλα, ψαλίδια, μηχανές, ξουράφια από τους Ιταλούς μπαρμπέρηδες, όλα σε μισή τιμή αφού είναι μεταχειρισμένα. Γεμίζει και μια βιτρίνα με τσιγάρα. Άλλωστε το εμπόριο είναι αυτό που ξέρει καλύτερα. Δειλά δειλά αρχίζει να κουρεύει τότε τον Βασίλη, τότε τον Γιώργη και τον Θόδωρο. Αυτοί του έχουν εμπιστοσύνη και θέλουν να του δώσουν θάρρος.

- Και τώρα πρέπει να μου βρείτε κανονικούς πελάτες, τους λέει μια μέρα γελώντας.

Δεν προλαβαίνει ν' αποσώσει την κουβέντα του, όταν μπαίνει ένας Ιταλός που φαίνεται πολύ βιαστικός.

- Μποντζιόρνο! Καλημέρα!, χαιρετά και κάθεται στην καρέκλα.

- Μποντζιόρνο! κι ο Φωκίων μ' ένα χαμόγελο μέχρι τα αυτιά.

- Σφουματούρα μπάσσα ... Κούρεμα χαμηλό, ζητά ο Ιταλός.

Εξηγεί πως βιάζεται να προλάβει το τρένο για την Αντίς Αμπέμπα. Δουλεύει στην τσιμεντερία. Έχει φέρει κάποιο ανταλλακτικό, είναι μηχανικός και επιστρέφει την έδρα του.

- Σι, σινιόρε!, απαντά ο Φωκίων και γυρίζει την καρέκλα έτσι, που να μη βλέπει στον καθρέφτη ο πελάτης του.

Πιάνει το ψαλίδι, πατάει μερικές ψαλιδιές και μετά τη μηχανή. Αυτή η ευλογημένη όμως μαγκώνει. Ο Ιταλός δε λέει κουβέντα, μόνο μορφάζει από πόνο. Πιάνει πάλι το ψαλίδι ο Φωκίων να ισιώσει τα μαλλιά και κόψε από δω, κόψε από κει, τον αφήνει με μια τούφα

μόνο στην κορφή. Όταν τελειώνει, γυρίζει την καρέκλα να κοιταχτεί ο πελάτης στον καθρέφτη. Ο Ιταλός μόλις αντικρίζει την εικόνα του ρωτά αγανακτισμένος:

- Σιέτε μπαρμπίερε; Είστε κουρέας;

- Νο, μίο νόννο! Όχι, ο παππούς μου ήταν!, απαντά ο Φωκίων μ' ένα χαζό χαμόγελο.

Το ύφος του Φωκίωνα δεν αφήνει στον Ιταλό άλλα περιθώρια από το να βάλει τα γέλια.

Δεν μπορεί να του θυμώσει. Του είναι όμως αδύνατο να κυκλοφορήσει μ' αυτά τα χάλια.

Ζητά να του κόψει όλα τα μαλλιά, γουλί. Βιάζεται κιόλας.

- Και δε μου το 'λεγες απ' την αρκή, χριστιανέ μου, παρί μ' άφηκες να παιδεύομαι; μουρμουρίζει ο Φωκίων.

Ο Ιταλός είναι έτοιμος να εκραγεί, μα γυρίζει ο Βασίλης που είναι στο κουρείο και του λέει όσο πιο ευγενικά μπορεί:

- Μην τον παρεξηγείτε. Είναι καινούργιος κουρέας και τον βοηθάμε κι εμείς να μάθει...

- Βρε αθεόφοβε! Στο δικό μου το κεφάλι πήγες να κάνεις πρακτική; Μα δεν έχει ανάγκη. Έχει τόσο θράσος, θάρρος και κουράγιο, που θα τα καταφέρει. Μα και πολύ χιούμορ!

Σαν τελειώνει ο Φωκίων, κοιτάζεται ο Ιταλός στον καθρέφτη, βάζει τα γέλια, κλείνει με τα δύο χέρια τα μάτια του να μη βλέπει την εικόνα του.

- Τι σου χρωστάω; ρωτά τον Φωκίωνα.

- Τώρα τίποτα. Την άλλη φορά που θα σας κουρέψω, τότε θα με πληρώσετε και για τα δύο κουρέματα.

- Δε νομίζω να ξανακαθίσω στην καρέκλα σου. Άλλωστε δε μένω εδώ, έτσι θα γλιτώσω...

Από την αγωνία ο Φωκίων έχει γίνει μούσκεμα στον ιδρώτα κι αναστενάζει.

- Πού θα μου πάει; Πάλε σε μένα θα 'ρτει και τότε τα λέμε!

- Έτσι μπράβο, Φωκίων! Να 'χεις κουράγιο. Να μην το βάλεις κάτω! γελά ο Βασίλης.

- Εγώ δεν το βάνω κάτω. Άλλοι μη με βάλουν κάτω και με τσακίσουν στο ξύλο. Τώρα όμως τι λες, θα μου κάτσεις κι εσύ για ένα κουρεματάκι;

Επόμενος ξένος πελάτης, μετά από λίγες μέρες, είναι ένας Εγγλέζος. Αυτός έχει ωραία, ξανθά, σκαλωτά μαλλιά. Μόλις κάθεται στην καρέκλα, για να του αποσπάσει την προσοχή ο Φωκίων, του δίνει ένα περιοδικό. Εδώ όμως τα καταφέρνει πολύ καλά.

- Ο κεί, σερ; ρωτά φανερά ικανοποιημένος.

Ρίχνει μian αφηρημένη ματιά ο Εγγλέζος στον καθρέφτη και φαίνεται ευχαριστημένος. Ο Φωκίων κάνει να του τραβήξει την πετσέτα, όταν τον ακούει να λέει πως θέλει και ξύρισμα.

- Τι έκανε, λέει; Τι θες, χριστιανέ μου; Εμετάλαβες προτού τ' αποφασίσεις; ψιθυρίζει και γουρλώνει τα μάτια του. Μαγκούφη μου, δεν έχω ματαξουρίσει κανέναν μέχρι τα τώρα, νια δυο φορές μονάχα τον Βασίλη. Ε ρε και να 'ξερες πό'πεσες...!

Λέγοντας αυτά, στα ελληνικά, ετοιμάζει τη σαπουνάδα κι αρχίζει ν' ακονίζει το ξυράφι του. Τα χέρια του τρέμουν.

- Κουράγιο! μουρμουρίζει στον εαυτό του. Έχε μέντε σου κακομοίρη μου, μην και του πάρεις κάνα φιλέτο απ' το μάγουλο!

Ο πελάτης ξαπλωμένος στην καρέκλα απολαμβάνει τις περιποιήσεις του Φωκίωνα όσην ώρα του απλώνει τη σαπουνάδα με το πινέλο. Με αργές κινήσεις παίρνει το ξυράφι κι αρχίζει δειλά-δειλά να τον ξυρίζει. Μέχρι εδώ όμως η απόλαυση και η άνεση του Εγγλέζου. Τώρα αρχίζει να σφίγγεται, να σφίγγεται! Επιτέλους τελειώνει η δοκιμασία του.

- Ο κεί, σερ; ρωτά ο Φωκίων μουσκεμένος στον ιδρώτα, μετά που του έβαλε τις κολόνιες και τον σκούπισε.

- Τόσα φάρμακα έχω πάρει. Έχω πρόβλημα στην ούρηση, έχω στένωση. Τώρα πια όλα τακτοποιήθηκαν! Όταν μου ξαναπαρουσιαστεί, ξέρω τι θα κάνω. Θα ξανάρθω να με ξυρίσεις...

- Τι λέει, ρε Βασίλη; Δεν εκατάλαβα καλά, λέει στο φίλο του που στο μεταξύ έχει έρθει στο μαγαζί και με το ζόρι κρατιέται να μη γελάσει από τους μορφασμούς και των δυο τους.

- Λέει πως κατουρήθηκε, Φωκίων μου. Αυτό λέει..., και προσπαθεί να συγκρατήσει τα γέλια που τον πνίγουν.

Μόλις βγήκε ο Εγγλέζος απ' το μαγαζί, ο φίλος του τού αφηγείται κατά λέξη αυτά που είπε.

- Να σου πω, βωρέ Βασίλη μου. Μπας και πρέπει να σε ξυρίζω συχνότερα; ξεσπά κι ο Φωκίων στα γέλια.

- Εγώ, Φωκίων μου, δεν υποφέρω από στένωση....

Κεφάλαιο 12

Ο Φωκίωνας με Έλληνα μετανάστη στο κουρείο του.

Αγοράζει καθρέφτες, καρέκλα, ψαλίδια, μηχανές, ξυράφια από τους Ιταλούς μπαρμπέρηδες, όλα σε μισή τιμή αφού είναι μεταχειρισμένα. Γεμίζει και μια βιτρίνα με τσιγάρα. Άλλωστε το εμπόριο είναι αυτό που ξέρει καλύτερα. Δειλά δειλά αρχίζει να κουρεύει τότε τον Βασίλη, τότε τον Γιώργη και τον Θόδωρο. Αυτοί του έχουν εμπιστοσύνη και θέλουν να του δώσουν θάρρος.

- Και τώρα πρέπει να μου βρείτε κανονικούς πελάτες, τους λέει μια μέρα γελώντας.

Δεν προλαβαίνει ν' αποσώσει την κουβέντα του, όταν μπαίνει ένας Ιταλός που φαίνεται πολύ βιαστικός.

- Μποντζιόρνο! Καλημέρα!, χαιρετά και κάθεται στην καρέκλα.

- Μποντζιόρνο! κι ο Φωκίων μ' ένα χαμόγελο μέχρι τα αυτιά.

- Σφουματούρα μπάσσα ... Κούρεμα χαμηλό, ζητά ο Ιταλός.

Εξηγεί πως βιάζεται να προλάβει το τρένο για την Αντίς Αμπέμπα. Δουλεύει στην τσιμεντερία. Έχει φέρει κάποιο ανταλλακτικό, είναι μηχανικός και επιστρέφει την έδρα του.

- Σι, σινιόρε!, απαντά ο Φωκίων και γυρίζει την καρέκλα έτσι, που να μη βλέπει στον καθρέφτη ο πελάτης του.

Πιάνει το ψαλίδι, πατάει μερικές ψαλιδιές και μετά τη μηχανή. Αυτή η ευλογημένη όμως μαγκώνει. Ο Ιταλός δε λέει κουβέντα, μόνο μορφάζει από πόνο. Πιάνει πάλι το ψαλίδι ο Φωκίων να ισιώσει τα μαλλιά και κόψε από δω, κόψε από κει, τον αφήνει με μια τούφα μόνο στην κορφή. Όταν τελειώνει, γυρίζει την καρέκλα να κοιταχτεί ο πελάτης στον καθρέφτη. Ο Ιταλός μόλις αντικρίζει την εικόνα του ρωτά αγανακτισμένος:

- Σιέτε μπαρμπιέρε; Είστε κουρέας;

- Νο, μίο νόννο! Όχι, ο παππούς μου ήταν!, απαντά ο Φωκίων μ' ένα χαζό χαμόγελο.

Το ύφος του Φωκίωνα δεν αφήνει στον Ιταλό άλλα περιθώρια από το να βάλει τα γέλια.

Δεν μπορεί να του θυμώσει. Του είναι όμως αδύνατο να κυκλοφορήσει μ' αυτά τα χάλια. Ζητά να του κόψει όλα τα μαλλιά, γουλί. Βιάζεται κιόλας.

- Και δε μου το 'λεγες απ' την αρκή, χριστιανέ μου, παρί μ' άφηκες να παιδεύομαι; μουρμουρίζει ο Φωκίων.

Ο Ιταλός είναι έτοιμος να εκραγεί, μα γυρίζει ο Βασίλης που είναι στο κουρείο και του λέει όσο πιο ευγενικά μπορεί:

- Μην τον παρεξηγείτε. Είναι καινούργιος κουρέας και τον βοηθάμε κι εμείς να μάθει...

- Βρε αθεόφοβε! Στο δικό μου το κεφάλι πήγες να κάνεις πρακτική; Μα δεν έχει ανάγκη. Έχει τόσο θράσος, θάρρος και κουράγιο, που θα τα καταφέρει. Μα και πολύ χιούμορ!

Σαν τελειώνει ο Φωκίων, κοιτάζεται ο Ιταλός στον καθρέφτη, βάζει τα γέλια, κλείνει με τα δύο χέρια τα μάτια του να μη βλέπει την εικόνα του.

- Τι σου χρωστάω; ρωτά τον Φωκίωνα.

- Τώρα τίποτα. Την άλλη φορά που θα σας κουρέψω, τότε θα με πληρώσετε και για τα δύο κουρέματα.

- Δε νομίζω να ξανακαθίσω στην καρέκλα σου. Άλλωστε δε μένω εδώ, έτσι θα γλιτώσω...

Από την αγωνία ο Φωκίων έχει γίνει μούσκεμα στον ιδρώτα κι αναστενάζει.

- Πού θα μου πάει; Πάλε σε μένα θα 'ρτει και τότε τα λέμε!

- Έτσι μπράβο, Φωκίων! Να 'χεις κουράγιο. Να μην το βάλεις κάτω! γελά ο Βασίλης.

- Εγώ δεν το βάνω κάτω. Άλλοι μη με βάλουν κάτω και με τσακίσουν στο ξύλο. Τώρα όμως τι λες, θα μου κάτσεις κι εσύ για ένα κουρεμάκι;

Επόμενος ξένος πελάτης, μετά από λίγες μέρες, είναι ένας Εγγλέζος. Αυτός έχει ωραία, ξανθά, σκαλωτά μαλλιά. Μόλις κάθεται στην καρέκλα, για να του αποσπάσει την προσοχή ο Φωκίων, του δίνει ένα περιοδικό. Εδώ όμως τα καταφέρνει πολύ καλά.

- Ο κεί, σερ; ρωτά φανερά ικανοποιημένος.

Ρίχνει μιαν αφηρημένη ματιά ο Εγγλέζος στον καθρέφτη και φαίνεται ευχαριστημένος. Ο Φωκίων κάνει να του τραβήξει την πετσέτα, όταν τον ακούει να λέει πως θέλει και ξύρισμα.

- Τι έκανε, λέει; Τι θες, χριστιανέ μου; Εμετάλαβες προτού τ' αποφασίσεις; ψιθυρίζει και γουρλώνει τα μάτια του. Μαγκούφη μου, δεν έχω ματαξουρίσει κανέναν μέχρι τα τώρα, νια δυο φορές μονάχα τον Βασίλη. Ε ρε και να 'ξερες πό'πεσες...!

Λέγοντας αυτά, στα ελληνικά, ετοιμάζει τη σαπουνάδα κι αρχίζει ν' ακονίζει το ξυράφι του. Τα χέρια του τρέμουν.

- Κουράγιο! μουρμουρίζει στον εαυτό του. Έχε μέντε σου κακομοίρη μου, μην και του πάρεις κάνα φιλέτο απ' το μάγουλο!

Ο πελάτης ξαπλωμένος στην καρέκλα απολαμβάνει τις περιποιήσεις του Φωκίωνα όσην ώρα του απλώνει τη σαπουνάδα με το πινέλο. Με αργές κινήσεις παίρνει το ξυράφι κι αρχίζει δειλά-δειλά να τον ξυρίζει. Μέχρι εδώ όμως η απόλαυση και η άνεση του Εγγλέζου. Τώρα αρχίζει να σφίγγεται, να σφίγγεται! Επιτέλους τελειώνει η δοκιμασία του.

- Ο κεί, σερ; ρωτά ο Φωκίων μουςκεμένος στον ιδρώτα, μετά που του έβαλε τις κολόνιες και τον σκούπισε.

- Τόσα φάρμακα έχω πάρει. Έχω πρόβλημα στην ούρηση, έχω στένωση. Τώρα πια όλα τακτοποιήθηκαν! Όταν μου ξαναπαρουσιαστεί, ξέρω τι θα κάνω. Θα ξανάρθω να με ξυρίζεις...

- Τι λέει, ρε Βασίλη; Δεν εκατάλαβα καλά, λέει στο φίλο του που στο μεταξύ έχει έρθει στο μαγαζί και με το ζόρι κρατιέται να μη γελάσει από τους μορφασμούς και των δυο τους.

- Λέει πως κατουρήθηκε, Φωκίων μου. Αυτό λέει..., και προσπαθεί να συγκρατήσει τα γέλια που τον πνίγουν.

Μόλις βγήκε ο Εγγλέζος απ' το μαγαζί, ο φίλος του τού αφηγείται κατά λέξη αυτά που είπε.

- Να σου πω, βωρέ Βασίλη μου. Μπας και πρέπει να σε ξουρίζω συχνότερα; ξεσπά κι ο Φωκίων στα γέλια.

- Εγώ, Φωκίων μου, δεν υποφέρω από στένωση...

Η ΝΤΙΠΕ ΝΤΑΟΥΑ είναι η ωραιότερη κωμόπολη στην Αβησσυνία. Εδώ η ζωή κυλά πολύ όμορφα. Οι Έλληνες είναι δεμένοι μεταξύ τους και οι περισσότεροι ασχολούνται με το εμπόριο. Το πρωί στις έξι χτυπά η πρώτη σειρήνα της εταιρίας, όπως λέγεται αυτή του σιδηροδρομικού σταθμού. Με αυτήν ξυπνά όλη η πόλη για να πιάσουν δουλειά όσοι εργάζονται εκεί. Στις έξι και τέταρτο χτυπούν της τσιμεντερία και της κοπτονερία. Γύρω στις επτά με επτά και μισή ανοίγουν τα μαγαζιά, τα γραφεία και οι τράπεζες. Στις δώδεκα χτυπούν πάλι οι σειρήνες για το μεσημεριανό σχόλασμα. Κατά τη μία δεν κυκλοφορεί ψυχή στο δρόμο. Ακόμη και τα αδέσποτα σκυλιά αποχαυνώνονται από τη ζέστη. Στις τρεις ακούγονται πάλι οι σειρήνες για την απογευματινή εργασία και στις πέντε για το σχόλασμα. Τα μαγαζιά ανοίγουν στις τέσσερις και κλείνουν όταν πια σκοτενιάζει για καλά, γύρω στις εννέα.

Ο Φωκίων ξεχρεώνει όσους τον βοήθησαν να ανοίξει το κουρείο. Αργά και σταθερά αντικαθιστά τα παλιά του εργαλεία με καινούρια που τα φέρνει από την Αντίς Αμπέμπα και την Ασμάρα. Σιγά-σιγά βάζει κι άλλο εμπόρευμα, όπως αντρικά καλλυντικά και κολόνιες. Η πελατεία του τώρα έχει πολλαπλασιαστεί. Με τον καιρό γίνεται όλο και καλύτερος κουρέας. Όσοι έρχονται για κούρεμα ή ξύρισμα κάθονται μ' ευχαρίστηση, ακόμα κι αν χρειαστεί να περιμένουν. Ακούνε πάντα κάποια απολαυστική ιστορία που με τόσο μοναδικό τρόπο τους διηγείται ο Φωκίων. Είναι κάτι που του αρέσει πολύ, να διασκεδάζει τους άλλους, μα και τον εαυτό του. Έχει βρει τον τρόπο να κάνει ευχάριστη τη δουλειά του. Πολλές φορές σφυρίζει και κάποιο γνωστό σκοπό, ανάλογα με το ποιος κάθεται στην καρέκλα. Ελληνικό για τους Έλληνες, ιταλικό για τους Ιταλούς, γαλλικό για τους Γάλλους.

Εκτός από την ελληνική παροιμία ανεπτυγμένη είναι και η ιταλική, μα και η γαλλική. Πολλοί Ιταλοί, μετά το τέλος του πολέμου και την απέλασή τους, ξαναγύρισαν στην Αβησσυνία, άλλοι για να βρουν τα παιδιά που είχαν σπείρει και τις εξωτικές μητέρες τους και άλλοι με τις οικογένειές τους από την Ιταλία.

Στην Ντίρε Ντάουα οι ιθαγενείς μιλούν περισσότερο τα αραβικά παρά τα αβησσυνέζικα. Οι περισσότεροι είναι μωαμεθανοί και εργάζονται σαν βοηθοί στα μαγαζιά. Άλλοι δουλεύουν χαμάληδες στη φορτοεκφόρτωση τόσο των καφέδων, στα δύο εργοστάσια, και στο σιδηροδρομικό σταθμό σαν αχθοφόροι. Πολλοί είναι νυχτοφύλακες ή μάγειροι στα σπίτια, μα και στα ξενοδοχεία. Οι ντόπιες γυναίκες δουλεύουν σαν υπηρέτριες ή δούλες, όπως συνηθίζουν να τις αποκαλούν οι ελληνίδες νοικοκυρές, κατάλοιπο απ' την εποχή που άνθιζε η δουλειά, ενώ τις φωνάζουν στ' αβησσυνέζικα «μαμίτε» την ενήλικη και «μαμίτου» τη μικρή κοπέλα που συνήθως την έχουν για τα παιδιά τους. Πολλές εργάζονται και στο καθάρισμα των καφέδων ή και στα εργοστάσια. Όποτε κι όπου πάντως κι αν δουλεύουν, συνοδεύουν αυτό που κάνουν με τραγούδι.

Η κάθε παροιμία έχει τη δική της εκκλησία και το δικό της σχολείο. Οι Γάλλοι με τους Ιταλούς, οι περισσότεροι καθολικοί, πέρα από την κοινή εκκλησία έχουν και το κοινό τους στάδιο. Οι περισσότεροι Γάλλοι εργάζονται στη σιδηροδρομική εταιρία που είναι γαλλική, ενώ οι Ιταλοί στα εργοστάσια τσιμέντου και βαμβακιού. Όλοι τους είναι γλεντζέδες.

Κάθε Κυριακή απόγευμα γίνονται εκδηλώσεις στο γαλλικό στάδιο, όπως το λένε. Ομαδικά παιχνίδια και χοροί για τα παιδιά, μα και για τους μεγάλους, όπου συμμετέχουν όλοι σχεδόν οι Ευρωπαίοι μετανάστες με τις οικογένειές τους. Έχουν δημιουργήσει μια μικρή ορχήστρα, μα και ομάδες ποδοσφαίρου, μπάσκετ, βόλεϊ, τένις. Κατά καιρούς οι παροικίες οργανώνουν αγώνες μεταξύ τους. Από τις ομάδες αυτές ξεπηδούν αξιόλογοι αθλητές που παίρνουν μέρος στο στίβο και στις εθνικές ομάδες της Αβησσυνίας.

Η Ντίρε Ντάουα χωρίζεται στη μέση από έναν ξεροπόταμο. Από τη μεριά όπου είναι τα σπίτια των Ευρωπαίων, τα μαγαζιά τους, οι δημόσιες υπηρεσίες και οι τράπεζες, οι δρόμοι είναι ασφαλτοστρωμένοι. Από την άλλη πλευρά, στη Μαγκάλα όπως λέγεται η αγορά, ζουν οι ντόπιοι. Εκεί έχουν τα μικρομάγαζά τους και οι δρόμοι είναι χωμάτινοι. Στις τσιγκινές παράγκες, που οι περισσότεροι μαγαζάτορες είναι Άραβες και Ινδοί, ασυναγώνιστοι στο εμπόριο, πουλούν είδη νοικοκυριού. Μα το σπουδαιότερο εμπόρευσμά τους είναι τα μυρωδικά και τα υφάσματα. Υφάσματα απ' όλο τον κόσμο σε χιλιάδες χρώματα, ποιότητες και σχέδια. Είναι μια πλουμιστή αγορά που όλες οι αισθήσεις διεγείρονται.

Σ' αυτήν την κωμόπολη της Αβησσυνίας υπάρχουν ραφτάδες για τους άντρες. Δύο απ' αυτούς είναι Έλληνες, ο κυρ-Μανόλης κι ο Ασημάκης, ενώ οι γυναίκες ράβονται μόνες τους.

ΠΟΛΛΕΣ ΕΛΛΗΝΙΔΕΣ στην Ντίρε Ντάουα ξέρουν ή μαθαίνουν να ράβουν, ειδικά οι νεότερες. Μια απ' αυτές είναι και η Μαρία, η αδερφή του Βαγγέλη που τον είχε οδηγό ο Φωκίων τότε που έκανε το κοντραμπάντο.

Ο Φωκίων βλέπει τη Μαρία κάθε μέρα να περνά με μια φίλη της έξω από το μαγαζί του. Πηγαίνουν στο παρακάτω τετράγωνο, στη «δασκάλα» τους της ραπτικής, την κυρία Αλεξάντρα. Πόσο έχει μεγαλώσει η μικρή Μαρία. Κι έχει γίνει και ωραία κοπέλα. Είναι σταράτη, σε αντίθεση με τις δύο αδερφές της. Η Ζαμπέτα ή Ζενή όπως τη φωνάζουν, η μεγαλύτερη, είναι καστανή, με πράσινα μάτια και ανοιχτή επιδερμίδα. Η Φλώρα, που είναι κι η μικρότερη της οικογένειας, είναι γαλανομάτα και ξανθιά σαν τη μητέρα τους. Την ιστορία της οικογένειας την έχει ακούσει ο Φωκίων τόσο απ' τον Βαγγέλη, μα κι από φίλους.

Τον πατέρα τους τον κυρ-Γιάννη, που έχει πεθάνει από χρόνια, τον είχε γνωρίσει ο Φωκίων όταν πρωτοπήγε στην Αφρική. Από κείνον αγόραζε τα τσιγάρα που εμπορευόταν. Πέθανε όταν η Μαρία ήταν δέκα χρονών. Ο κυρ-Γιάννης ήταν από τους καλύτερους και

ίσως ο μοναδικός καπνοκόπτης σ' ολόκληρη την Αβησσυνία. Έλεγαν μάλιστα πως ήταν από τους πλουσιότερους μετανάστες της χώρας στα 1910.

Η μητέρα τους η κυρία Μαργαρίτα που έμεινε χήρα πολύ νέα, στέκεται βράχος ηθικής και παράδειγμα για όλους. Είχε μεγάλη διαφορά ηλικίας με τον άνδρα της, τον κυρ-Γιάννη. Ήταν πολύ όμορφη με καταγάλανα μάτια και ολόλευκη επιδερμίδα. Μικρή είχε περάσει δύσκολη ζωή. Μεγάλωσε με μια θεία της γιατί είχε ορφανέψει από μωρό. Στα δεκάξι της την είχε δει ο κυρ-Γιάννης σ' ένα ταξίδι στη γενέτειρά του τη Σαντορίνη, την ερωτεύτηκε και παντρεύτηκαν.

Ο εικοσιοκτάχρονος Φωκίων εκτιμά όλη την οικογένεια και ξέρει πως με τη Μαρία δεν μπορεί να παίξει, μα και δεν έχει τέτοιο σκοπό. Πιάνει πολλές φορές τον εαυτό του να περιμένει την ώρα που θα περάσουν η Μαρία με τη φίλη της απ' το απέναντι πεζοδρόμιο, να πάνε στο μάθημα ραπτικής. Μα την περιμένει και την ώρα που θα γυρίσει. Όταν τη βλέπει να περπατά τόσο φρόνιμη και ντροπαλή, νοιώθει την καρδιά του να χτυπά πιο γρήγορα και τον κυριεύει γλυκιά αναστάτωση. Όσο περνά ο καιρός, τη σκέφτεται όλο και πιο πολύ.

Κάποια μέρα, δεν αντέχει άλλο αυτό το γλυκό μαρτύριο, βρίσκει την Άννα, γυναίκα φίλου και συμπατριώτη του και της εξομολογείται το ενδιαφέρον και τον κρυφό έρωτά του για τη Μαρία.

- Γι αυτό σου λέω, κυρία Άννα μου. Εσύ πο'χεις καλές σχέσεις με τη μητέρα της, κάνε μου τη χάρη, σε παρακαλώ, να βολιδοσκοπήσεις, αν έχουνε σκοπό ναν τήνε παντρέψουνε. Κι αν ναι κι εφόσον δεν υπάρχει άλλος, πες τους πως ενδιαφέρομαι...

Η Άννα δε χάνει καιρό. Το επόμενο κιόλας απόγεμα πηγαίνει στο σπίτι της κυρίας Μαργαρίτας και χωρίς περιστροφές της μιλά για τον Φωκίωνα. Πλούσιος δεν είναι, μα είναι εργατικός, καλόκαρδος, τίμιος, όμορφος άντρας και πάντα με το γέλιο. Όλοι τους γνωρίζουν πώς ξεκίνησε. Τον εκτιμά όλος ο κόσμος στην Ντίρε Ντάουα κι αυτό παίζει μεγάλο ρόλο. Το συζητά η κυρία Μαργαρίτα με τα αγόρια της. Τον Σταύρο που είναι ο μεγαλύτερος και από το θάνατο του πατέρα τους έχει πάρει το ρόλο του προστάτη, τον Κώστα και τον Βαγγέλη. Ρωτούν και τη Μαρία.

- Ό,τι πείτε εσείς..., απαντά εκείνη κοκκινίζοντας.

Μετά από δύο μέρες η Άννα ειδοποιεί τον Φωκίωνα πως τον περιμένει η κυρία Μαργαρίτα να κουβεντιάσουν.

- Και τώρα; Τι κάνουμε; λέει ο Φωκίων στην Άννα σαν σχολιαρόπαιδο.

- Μην ανησυχείς. Θα πάμε μαζί, απαντά εκείνη και τον πιάνει καλοσυνάτα απ' το μπράτσο.

Ο Φωκίων καταφτάνει στο ραντεβού φρεσκοξυρισμένος, ντυμένος ωραία και φορτωμένος γλυκά.

- Πώς είμαι; ρωτά την προξενήτρα του.

- Μια χαρά γαμπρός! του απαντά εκείνη. Έλα, πάμε.

Είναι, πράγματι, περιζήτητος γαμπρός. Πολλές είναι οι κυρίες που τον καλοβλέπουν για τις θυγατέρες τους. Όμως εκείνος δεν έχει μάτια για καμία άλλη παρά για τη Μαρία του. Και σήμερα είναι ένας γοητευτικός άντρας.

Όλη η οικογένεια βρίσκεται στη βεράντα. Η κυρία Μαργαρίτα λεπτοκαμωμένη, μαυροντυμένη, περήφανη και συνεσταλμένη γυναίκα, που κρατά ακόμη απ' την ομορφιά της πρώτης νιότης της, ο Σταύρος, η Ζενή με τον άντρα και τα τέσσερα παιδιά τους, ο Κώστας, ο Βαγγέλης, η Μαρία και η Φλώρα. Ο Φωκίων χαιρετά όλους και δεν πιστεύει στα μάτια του όταν συναντά από τόσο κοντά τη Μαρία. Εκείνη ντρέπεται. Ντρέπεται πολύ και το χέρι της τρέμει μέσα στο δικό του. Φορά ένα ωραίο μεσάτο φόρεμα με ραντάκια, που το έχει ράψει η ίδια και που τόσο την κολακεύει. Είναι λευκό με πελώρια κόκκινα τριαντάφυλλα. Ταιριάζουν πολύ με τα μάγουλά της. Είναι πολύ όμορφη.

Τα αδέρφια της όμως, τακτικοί πελάτες στο κουρείο, αναρωτιούνται γιατί ο Φωκίων δε μίλησε πρώτα σ' εκείνους. Ειδικά στον Βαγγέλη που έχουν δουλέψει και μαζί.

- Και τι ζητάς, παιδί μου; τον ρωτά χωρίς περιστροφές η κυρία Μαργαρίτα μετά τα κεράσματα.

- Τη Μαρία, αν θέλει κι εκείνη..., απαντά ο Φωκίων κοιτάζοντάς την στα μάτια.

- Εκτός απ' τη Μαρία. Ποιες άλλες απαιτήσεις έχεις..., επεμβαίνει ο Σταύρος.

- Αστείεύεσαι φυσικά! απαντά ο Φωκίων. Τι να ζητήσω. Τη Μαρία θέλω. Όπως όλοι σας ξέρετε, δεν είμαι κάνας πλούσιος. Έχω τη δουλειά μου, που δόξα στο Θεό για την ώρα πάει καλά. Σιγά-σιγά θαν τα καταφέρουμε να στήσουμε το σπιτικό μας, αν γίνει τελικά. Προίκες δε χρειάζομαι. Μου φτάνει η Μαρία!...

Γυρίζει, τη βλέπει που τον κοιτάζει κι εκείνη στα μάτια με θαυμασμό.

«Πόσο λεβέντης φαίνεται!» σκέφτεται το κορίτσι και κατεβάζει αμέσως το κεφάλι.

Τα αγόρια τον εκτιμούν ακόμη περισσότερο. Ο αρραβώνας κανονίζεται για την επόμενη Κυριακή. Ο Φωκίων με την Άννα παρέα φεύγει ενθουσιασμένος. Νοιώθει σαν να έχει φτερά, σαν να πετά. Και το λέει στην Άννα, που κι εκείνη είναι πολύ χαρούμενη, αφού έσμιξε τα δύο αξιαγάπητα παιδιά, όπως λέει.

Κεφάλαιο 13

Οικογενειακή φωτογραφία με τους νεόνυμφους Φωκίωνα και Μαρία.

Την Κυριακή οι ώρες σαν να το κάνουν επίτηδες, αργούν να περάσουν. Ο Φωκίων είναι από νωρίς στο μαγαζί. Δεν τον χωρά ο τόπος πουθενά αλλού. Επιτέλους, η Μαρία θα γίνει γυναίκα του. Οι φίλοι του και ειδικά ο Βασίλης που στο μεταξύ παντρεύτηκε την αδερφή του Θόδωρου, τη Λεύκω, είναι χαρούμενοι με την τύχη αυτών των δύο νέων.

Η Μαρία είναι κι εκείνη πολύ αναστατωμένη, όπως όλοι στο σπίτι. Οι ετοιμασίες παίρνουν και δίνουν. Ετοιμάζουν γλυκά, φαγητά, στολίζουν τα βάζα με λουλούδια από τον κήπο τους, τα κεντητά στο τραπέζι και στις πολυθρόνες. Έχουν πει ν' αλλάξουν βέρες στις έξι το απόγεμα. Επιτέλους έφτασε η ώρα. Η Μαρία είναι έτοιμη από τις πέντε. Μόλις η κυρία Μαργαρίτα βλέπει τον Φωκίωνα να ξεπροβάλλει στην αυλή, σπρώχνει ελαφρά την κόρη της να τον υποδεχτεί και να τον οδηγήσει εκείνη μέσα στο σπίτι.

Ο Φωκίων που είναι περπατημένος άντρας, τώρα νοιώθει πολύ διαφορετικά και πρωτόγνωρα. Η συγκίνηση και η χαρά είναι εμφανείς τόσο στο πρόσωπο, μα πιο πολύ στο χαμόγελό του.

- Χαίρομαι πολύ που με καλωσορίζεις, της λέει, της σφίγγει το χέρι και προσπαθεί να το κρατήσει όσο μπορεί περισσότερο στα δικά του.

- Καλώς όρισες στο σπίτι μας, στην οικογένειά μας, λέει καλοσυνάτα και η κυρία Μαργαρίτα, που μαζί με τα υπόλοιπα παιδιά της στέκονται στη βεράντα.

Ο Φωκίων συγκινημένος τους χαιρετά όλους.

- Να ξέρεις, σου δίνουμε κάτι πολύ ακριβό για μας, λέει η μητέρα της Μαρίας μετά που άλλαξαν τις βέρες. Δε θα ήθελα να μου την πικράνεις ποτέ!

- Έχετε το λόγο μου..., απαντά εκείνος ενθουσιασμένος.

- Δεν ξέρεις πόσο ευτυχισμένο μ' έκανες σήμερα! ψιθυρίζει ο Φωκίων στη Μαρία όταν μένουν για λίγο μόνοι στη βεράντα. Της έχει πιάσει και με τα δυο του χέρια τα δικά της και την φέρνει πιο κοντά του.

- Σ' ευχαριστώ..., απαντά εκείνη και για πρώτη φορά δεν κατεβάζει τα μάτια.

- Καιρό τώρα σ' έβλεπα να περνάς απ' το μαγαζί, όταν πήγαινες στην κυρία Αλεξάντρα και θέλω να ξέρεις πόσο σε καμάρωνα, σε θαύμαζα!

Εκείνη κοκκινίζει και κατεβάζει το κεφάλι.

- Σήκωσε τα μάτια σου, κυρά μου, θέλω ναν τα βλέπω. Είναι τόσο όμορφα! και της δίνει δειλά ένα φιλί στο μάγουλο, κοντά στα χείλη.

Τα αδέρφια της Μαρίας και η κυρία Μαργαρίτα πλησιάζουν και ο Φωκίων θυμάται με τον Βαγγέλη διάφορα αστεία για τώρα, μα επικίνδυνα για τότε, στιγμιότυπα από τα ταξίδια τους. Έχει σκοτεινιάσει για καλά όταν ο κινά να φύγει. Είναι πολύ χαρούμενος. Δεν περπατά, πετά. Στο δρόμο σφυρίζει και του φαίνονται όλα πολύ όμορφα. Τώρα μπορεί και κάνει όνειρα. Τα όνειρα που κάνει κάθε ερωτευμένος. Μα κι η Μαρία νοιώθει ακόμη τη ζεστασιά του φιλιού του, όταν βρίσκεται στο κρεβάτι της. Εκεί, κοντά στα χείλη της και νιώθει να την τυλίγει γλυκιά αναστάτωση.

Το ζευγάρι όσο καιρό μένει αρραβωνιασμένο, δεν έχει την ευκαιρία να μείνουν μόνοι. Κάθε φορά που ο Φωκίων πηγαίνει να πάρει τη Μαρία για βόλτα το βραδάκι, από κοντά και η κυρία Μαργαρίτα. Δεν έχει δικό του αυτοκίνητο και τον περισσότερο καιρό δανείζεται από τον Κύπριο φίλο του τον Λάζαρο. Είναι Βολσβάγκεν σκαραβαίος και η κυρία Μαργαρίτα κάθεται πάντα στο πίσω κάθισμα. Αυτό ενοχλεί πολύ τον Φωκίωνα. Δε θέλει να προσβάλει την πεθερά του, γι' αυτό μια μέρα σκαρφίζεται να ξηλώσει τα πίσω καθίσματα. Ευχαριστημένος με τον εαυτό του που σκέφτηκε αυτό το κόλπο, μόλις φτάνει έξω απ' το σπίτι, χωρίς να σβήσει τη μηχανή του αυτοκινήτου κορνάρει και περιμένει. Βγαίνει πρώτη η Μαρία τρέχοντας και πίσω της την ακολουθεί η μητέρα της.

- Λυπάμαι, μα σήμερα δε θα μπορέσετε να 'ρθετε μαζί μας..., λέει ο Φωκίων.

- Γιατί; ρωτά η κυρία Μαργαρίτα.

- Να, εσπάσανε κάτι ελατήρια απ' τα πίσω καθίσματα κι είναι στο μάστορα για φτιάξιμο...

- Μη σε νοιάζει, παιδί μου. Περίμενε κι έρχομαι αμέσως... Δύο λεπτά θα κάνω..., και ξαναμπάνει στο σπίτι.

Ο Φωκίων προσπαθεί να καταλάβει τι γίνεται, όταν τη βλέπει να επιστρέφει κρατώντας ένα σκαμνάκι στα χέρια.

Δυστυχώς, δεν έπιασε το σχέδιό του. Η κυρία Μαργαρίτα είναι πιο ξύπνια. Αυτή τους τη βόλτα όμως θα τη θυμούνται για χρόνια. Τι απότομες στροφές, τι φρεναρίσματα, μα η κυρία Μαργαρίτα καλά κρατιέται. Κάθε λίγο και λιγάκι εκείνος τη ρωτά μήπως έχει κουραστεί να την πάνε σπίτι.

- Όχι, παιδί μου, μια χαρά είμαι!

Έχει γαντζωθεί στα μπροστινά καθίσματα και δε δυσανασχετεί διόλου. Τουλάχιστον δεν αφήνει να φανεί. Έτσι ο Φωκίων δεν ξαναδοκίμασε να την ξεγελάσει.

Η ΗΜΕΡΑ ΤΟΥ γάμου ορίζεται στις 5 του Δεκέμβρη του 1943. Κουμπάροι τους θα είναι δύο από τους φίλους του Φωκίωνα, με τους οποίους, κάποτε που έκαναν νεανικές τρέλες, είχαν δώσει όρκο: όποιος παντρευτεί πρώτος, να τον στεφανώσουν οι άλλοι δύο. Είναι ο Γιάννης, έμπορος από τους πλουσιότερους της Αθησυνίας και ο Γεράσιμος, ένα από τα οχτώ αδέρφια που είναι οι μεγαλύτεροι καφεδέμποροι στην Ντίρε Ντάουα.

Θα είναι η δεύτερη φορά που θα στεφανώσουν το φίλο τους, μα τώρα με παπά και με άλλη γυναίκα. Ναι, γιατί όταν έδωσαν αυτό τον όρκο ήταν την περίοδο της ιταλικής Κατοχής, τότε που ο Μουσολίνι δεν ήθελε οι άντρες του να ξεμυαλιστούν και να δημιουργήσουν υποχρεώσεις με τις εξωτικές Αθησυνέζες. Έτσι φόρτωσε σε ένα καράβι από την Ιταλία κοινές γυναίκες για τους στρατιώτες του και άνοιξαν σπίτια σε ολόκληρη την Αθησυνία. Η Πάολα, μια εντυπωσιακά όμορφη, μελαχρινή Ιταλίδα, ήταν μια απ' αυτές. Εκτός από τους Ιταλούς στρατιώτες δεχόταν και άλλους πελάτες.

Η Πάολα ερωτεύτηκε παράφορα τον Φωκίωνα κι εκείνος δεν έμεινε αδιάφορος. Τον είχε ξετρελάνει. Μέχρι και στο Ντέντερ πήγαινε να τον βρει όταν ο Φωκίων αργούσε να κατέβει στην Ντίρε Ντάουα. Πέρασαν πολύ όμορφα.

Ήταν Πάσχα και ο Φωκίων είχε κατέβει στην πόλη. Είχαν μαζευτεί όλη η παρέα, όσοι βρίσκονταν τότε εκεί, στο μαγαζί του Γιάννη. Από νωρίς έπιναν, έτρωγαν μεζεδάκια, τραγουδούσαν και πείραζαν ο ένας τον άλλον. Είχαν πιεί αρκετά όταν κάποια στιγμή ο Γιάννης, που ήξερε το πάθος του Φωκίωνα και της πανέμορφης Πάολα, κατεβάζει από ένα ράφι ένα ζευγάρι στέφανα. Με τον Γεράσιμο και άλλους φίλους έβαλαν στη μέση το ερωτευμένο ζευγάρι και έστησαν ένα γαμήλιο μυστήριο. Το γέλιο που έγινε δεν περιγράφεται. Την άλλη μέρα που συνήλθαν από το μεθύσι και διηγόταν ο ένας στον άλλον τι είχε γίνει, από τα λίγα που θυμόταν ο καθένας, έδωσαν τα χέρια και ορκίστηκαν να γίνουν κουμπάροι εκείνου που θα παντρευτεί πρώτος.

ΣΤΟ γάμο του Φωκίωνα και της Μαρίας είναι καλεσμένη όλη η Ντίρε Ντάουα. Όχι μόνον Ευρωπαίοι μα και ονομαστοί Αιθίοπες φίλοι τους. Η πόλη την ημέρα του γάμου τους

φαίνεται διαφορετική, όχι μόνο στο ζευγάρι, σε όλους. Η Μαρία μέσα στο εφαρμοστό, ολόλευκο νυφικό της, με χιτώνα από λευκό τούλι, μοιάζει οπτασία ονειρική. Μακριά λευκά γάντια συμπληρώνουν την εικόνα. Στα μαλλιά της έχει καρφισώσει ένα στεφάνι από λευκά μικρά φούλια, κάτι σαν τα μπουγαρίνια. Είναι το λουλούδι ενός θάμνου, σαν μικρό, κρουστό, λευκό τριαντάφυλλο με υπέροχο άρωμα.

Τα κορίτσια που βοηθούν τη Μαρία να ετοιμαστεί, έχουν μαζέψει από τους κήπους τους όμορφα και ευωδιαστά άνθη και έφτιαξαν το στεφάνι. Το σπίτι γεμίζει από γέλια και τραγούδια.

Ο Φωκίων έχει ράψει ένα μεταξωτό κοστούμι, γαμπριάτικο. Από το πρωί δεν τον χωρά το καινούργιο του σπίτι, που θα ζήσουν με τη λατρεμένη του Μαρία. Έτσι πηγαίνει στο μαγαζί, όπου μαζεύονται όλοι οι φίλοι του και του κάνουν το σχετικό πείραγμα.

- Πού πας, κακομοίρη μου; λέει ένας.

- Θα χάσεις την ελευθερία σου..., ο άλλος.

- Ξανασκέψου το..., ο τρίτος.

Μα ο Φωκίων χαμογελά χωρίς να απαντά. Οι ώρες περνούν πολύ αργά. Έχει τόση αγωνία. Βγάζει κάθε λίγο και κοιτά το ρολόι του, που με μια μεγάλη ασημένια αλυσίδα κρατιέται στο παντελόνι του. Σαν να έχουν κολλήσει οι δείχτες. Οι γυναίκες των φίλων του, η Λεύκω και η Άννα, του έχουν φτιάξει την ανθοδέσμη που θα προσφέρει στη νύφη. Είναι ένα μπουκέτο από λευκά τριαντάφυλλα και κρίνους.

Κοντεύουν οι πέντε και ο Φωκίων ντύνεται, στολίζεται και κάθεται στη βεράντα, όταν θυμάται τότε που ήταν στο Ντέντερ. Μια φορά είχε κρυολογήσει πολύ άσχημα και δεν είχε κανένα να τον τρίψει. Και να τι σκαρφίστηκε. Έβρεξε μια πετσέτα με πετρέλαιο, την κάρφωσε στον τοίχο, γδύθηκε από τη μέση και πάνω και άρχισε να τρίβεται με την πλάτη. Κουκουλώθηκε μετά και την άλλη μέρα ήταν περδίκι.

«Τώρα όμως θε να 'χω έναν άνθρωπο δικόνε μου. Και τι άνθρωπο, τη Μαρία μου!» συλλογίζεται. «Ω μάνα μου κυρά μου, τι καλά που θα 'τανε να 'σουν κι εσύ εδεπά! Ξέρω όμως πως έχω την ευχή σου κι εκείό μου φτάνει. Εδεπά, εδεπά στην καρδιά μου σ' έχω. Πάντα σε κουβαλάω μαζί μου, όπως μο'χες πει.» μουρμουρίζει και πιάνει το φυλαχτό, που τότε, στα 1929, του είχε καρφισώσει η μάνα.

Από την ημέρα που συμφώνησε το γάμο του με τη Μαρία, το είχε γράψει στους δικούς του στην Κεφαλλονιά. Τους είχε στείλει και φωτογραφίες να δουν πόσο όμορφη κοπέλα είναι. Και η σίόρα Ελένη του είχε απαντήσει: «Αν όσο όμορφη και καλή, σας εύχομαι να ζήσετε και να την φέρεis να την γνωρίσουμε»

Τις σκέψεις του διέκοψαν οι φωνές των φίλων από την αυλή του. Όλοι μαζί, έχοντας τον Φωκίωνα στη μέση, ξεκινούν για την Αγία Τριάδα, την ελληνική εκκλησία. Ο κόσμος αρχίζει να μαζεύεται. Ο Φωκίων είναι πολύ όμορφος. Όλοι τον καμαρώνουν. Δεν περνά πολλή ώρα, που του φάνηκε αιώνας, όταν βλέπει τη Μαρία στο μπράτσο του αδερφού της Σταύρου.

- Τι όμορφη, Θεέ μου! ψιθυρίζει. Σαν να εκατέβηκε κάποιος άγγελος απ' τον ουρανό για χάρη μου!...

Μόλις πλησιάζουν, προχωρά, της προσφέρει την ανθοδέσμη, σκύβει και τη φιλά. Εκείνη τρέμει. Νοιώθει τα χέρια της να σπαρταράνε στα δικά του σαν πουλάκι τρομαγμένο. Τα σφίγγει για να της δώσει δύναμη. Σε όλη τη διάρκεια του μυστηρίου εκείνος καμαρώνει που έχει αυτό το ζηλευτό κορίτσι της Ντίρε Ντάουα στο πλάι του. Κάθε τόσο της σφίγγει το χέρι. Η ευτυχία είναι ζωγραφισμένη στα πρόσωπά τους.

Μετά την τελετή πηγαίνουν όλοι μαζί στο καφενείο του Ελευθερίου να τιμήσουν και να ευχηθούν στο αγαπητό ζευγάρι με ένα ποτήρι κρασί. Η χαρά και η συγκίνηση όλων είναι φανερή.

- Ο Φωκίων είναι πολύ τυχερός! λένε οι πιο κοντινοί της Μαρίας.

- Η Μαρία δε θα μπορούσε να βρει πιο λεβέντη και καλό παιδί να ενώσει τη ζωή της! λένε οι φίλοι του Φωκίωνα.

Η ώρα περνά και οι νεόνυμφοι ξεκινούν για το σπίτι τους, όπου τους συνοδεύουν οι ευχές και τα τραγούδια όλων. Ο Φωκίων παίρνει στην αγκαλιά του την πολυαγαπημένη του πια γυναίκα, τη Μαρία του και πολύ τρυφερά την ακουμπά στο κρεβάτι τους, που όπως είναι το έθιμο, είναι γεμάτο ρύζι και ροδοπέταλα.

Το πρωί τους βρίσκει να κοιμούνται αγκαλιασμένοι και μένουν έτσι ως γύρω στις δέκα, ώρα προχωρημένη για την τροπική Ντίρε Ντάουα. Λίγο μετά ξεκινούν για το Χάραρ όπου θα μείνουν στο ωραίο ξενοδοχείο της ορεινής κωμόπολης, μα και ευεργετικό «θέρετρο», όπου καταφεύγουν για δροσιά από το Τζιμπουτί και την Ντίρε Ντάουα.

Η διαδρομή τους φαίνεται πιο όμορφη. Περνούν από καταπράσινα λιβάδια πεδινά και όσο

προχωρούν ορεινά, κλιμακωτά βοσκοτόπια. Βλέπουν τους απότομους μα και γραφικούς βράχους που προβάλλουν από τις πλαγιές των βουνών και απολαμβάνουν τη διαδρομή με τα χωριουδάκια και τις καλύβες τους. Όσο πλησιάζουν στο Χάραρ, δεξιά κι αριστερά του δρόμου, πελώρια ευκάλυπτα γεμίζουν τον αέρα με το άρωμά τους.

Το Χάραρ είναι από τις πιο εύφορες περιοχές της χώρας, είναι φημισμένο για τα εσπεριδοειδή του, μα και για όλα τα οπωροκηπευτικά του προϊόντα. Η τροπική γη εδώ είναι απλόχερη. Δε χρειάζεται λιπάσματα ή φυτοφάρμακα και χημικά βοηθήματα. Ευλογημένος τόπος. Εκεί βρίσκεται το σανατόριο της χώρας, λόγω του κλίματος, με τους καλύτερους γιατρούς της Αιθιοπίας, κάθε ειδικότητας και εθνικότητας. Έχει ωραία ξενοδοχεία, σχεδόν πάντα γεμάτα από επισκέπτες. Η βλάστηση είναι σε όλο της το μεγαλείο σε αυτή την περιοχή, γι' αυτό και την ονομάζουν μικρή Ελβετία.

Οι νιόπαντροι τακτοποιούνται στο δωμάτιό τους και βγαίνουν να περπατήσουν ανάμεσα στα δέντρα, σε μια φύση που σφύζει από μυρωδιές και χρώματα. Γύρω από τον πορτοκαλεώνα που βρίσκεται δίπλα στο ξενοδοχείο υπάρχουν ξύλινα παγκάκια από κορμούς δέντρων και εκεί ξαποσταίνουν οι επισκέπτες. Ο Φωκίων και η Μαρία με την ευτυχία ζωγραφισμένη στα πρόσωπά τους περπατούν πιασμένοι χέρι-χέρι.

- Είσαι ευχαριστημένη, κυρά μου;

- Ναι, ναι..., απαντά η Μαρία και φωλιάζει στην αγκαλιά του.

- Αυτό θέλω, Μαρία μου και να μοιραζόμαστε ακόμη και τσι πιο κρυφές μας σκέψεις.

- Ναι, Φωκίων μου!...

Οι μέρες περνούν γρήγορα. Οι βόλτες στο Χάραρ θα μείνουν χαραγμένες στην ψυχή τους.

- Έτσι θέλω να είναι όλη μας η ζωή, της λέει.

ΤΟ ΠΡΩΤΟ πρωινό που βρέθηκαν στο σπίτι τους, ο Φωκίων σηκώνεται πρωί-πρωί για τη δουλειά του. Στο λεπτό και η Μαρία ντύνεται για να βγει όσο εκείνος ξυρίζεται.

- Πού πας τέτοιαν ώρα, Μαρία; Τι συμβαίνει;

- Θα πεταχτώ με το ποδήλατο στη μητέρα μου. Δε θ' αργήσω, Φωκίων, και κατευθύνεται προς την πόρτα.

- Γιατί; Τι τρέχει;

- Πάω να πάρω ένα μπρίκι για να φτιάξω καφέ.

- Τι είπες;

- Πάω να πάρω μπρίκι από τη μητέρα μου.

- Γιατί; Δεν έχουμε μπρίκι;

- Όχι...

- Σε ρώτησα και είπες ότι έχουμε προμηθευτεί το καθετί στο νοικοκυριό μας.

Η Μαρία τον κοιτάζει ταραγμένη, βουβή και ο Φωκίων εκνευρισμένος ντύνεται και φεύγει. Η Μαρία δεν μπορεί να καταλάβει τι κακό έκανε και ο τρυφερός άντρας της έχει τόσο πολύ θυμώσει. Με δάκρυα στα μάτια τρέχει στη μητέρα της.

- Εγώ δεν ξαναπάω πίσω..., λέει με αναφιλητά και πέφτει στην αγκαλιά της.

- Τι λες, παιδί μου; Τι έπαθες;

- Τι έπαθα; Μου μίλησε πολύ άσχημα. Είχε αγριέψει πολύ, και διηγείται τις κουβέντες που ανταλλάξαν πρωί-πρωί.

- Και λες πως δε θα ξαναπάς στο σπίτι σου. Μα είναι σοβαρά πράγματα αυτά; Επειδή ο άντρας σου θύμωσε κι έβαλε τις φωνές;

- Ναι. Πώς θα τον αντικρίσω μετά απ' αυτό που έγινε;

- Έλα, Μαρία, έλα, παιδί μου. Τι νομίζεις, πως κάθε μέρα και κάθε ώρα θα είναι όπως ήσασταν στο Χάραρ; Όχι, κόρη μου. Η ζωή δεν είναι μόνο χαρές και γέλια. Έχει και στενοχώριες. Κι εγώ με τον πατέρα σας, νομίζεις πως δε μαλώναμε; Δεν υπάρχει, παιδί μου, κανένα ζευγάρι στον κόσμο που να μην έχει και δύσκολες στιγμές. Που να μην έχει ανταλλάξει πικρές κουβέντες.

Η Μαρία είναι ανένδοτη. Δεν αντέχει να γυρίσει στο σπίτι της. Τι να κάνει η κυρία Μαργαρίτα, ντύνεται και πηγαίνει μαζί της. Το μεσημέρι έρχεται ο Φωκίων σαν να μην έχει συμβεί τίποτα, κρατώντας δυο μπρίκια, ένα μικρό και ένα μεγαλύτερο. Μόλις βλέπει την πεθερά του, νοιώθει ένα τσίμπημα στην καρδιά.

- Καλώς την! Πώς από δω; ρωτά αδιάφορα.

Η κυρία Μαργαρίτα του κάνει νόημα με τα μάτια και του δείχνει τη Μαρία που κάθεται σε μια γωνιά, σαν παιδί που το έχουν μαλώσει.

- Άκου να σου πω, λέει στην πεθερά του, σ' αγαπώ και σε σέβομαι. Μα απ' τη στιγμή π' ανοίξαμε δικό μας νοικοκυριό, η Μαρία είν' η αφέντρα στο σπίτι της. Ό,τι θέλει θαν το λέει σε με. Ό,τι τση λείπει από με θαν το ζητά. Έτσι δεν είναι; λέει και κοιτάζει τη Μαρία

επίμονα. Αυτό δε θα ματαγένηι.

- Ναι, παιδί μου, ναι, λέει η κυρία Μαργαρίτα και ίσα που ακούγεται η φωνή της, ενώ κινά να φύγει.

- Πού πας τώρα; λέει ο Φωκίων. Κάτσε να φάμε.

- Όχι, Φωκίων μου, ευχαριστώ. Οι άλλοι δεν ξεύρουν τίποτα και θ' ανησυχήσουν αν δε με βρουν σπίτι. Σε λίγο σχολάει ο Σταύρος και θα 'ρθουν ο Βαγγέλης κι ο Κώστας. Να πάω, παιδιά μου, να τους βάλω να φάνε...

- Τότενες θα σε πάω παρακάτω. Μαρία, ετοίμασε κι έρχομαι, κυρά μου..., λέει μαλακά, σχεδόν με θωπεία και βγαίνει με την πεθερά του.

- Φωκίων μου, με συγχωρείς. Μα να, δεν είναι μαθημένη να της φωνάζουν, γι' αυτό τρόμαξε κι ήρθε κοντά μου. Μην την παρεξηγείς. Είναι τόσο καλή η Μαρία μου, που ποτέ δεν έδωσε αφορμή να τη μαλώσουμε, τόσο εγώ όσο και τ' αδέρφια της.

- Σύμφωνοι. Μα εγώ θέλω να μο'χει απόλυτη εμπιστοσύνη και να μη με φοβάται. Δεν είμαι κάνας μπαμπάουλας!

- Το ξέρω, παιδί μου. Μα είναι νωρίς ακόμη. Σιγά-σιγά θα μάθει ο ένας τον άλλον και θα την πλάσεις όπως θέλεις.

- Έχεις δίκιο, είσαι σοφή πεθερά.

- Έλα, γιε μου, πήγαινε τώρα σπίτι σου και καλή σας όρεξη.

- Καλή όρεξη και σε σας. Χαιρετισμούς στα παιδιά.

Η Μαρία είναι φοβισμένη μα και θυμωμένη. Ωστόσο τον ακούει να μπαίνει σφυρίζοντας. Σαν να μην έχει συμβεί τίποτα, πηγαίνει, πλένεται, αλλάζει ρούχα και κάθεται δίπλα της. Εκείνη με σκυμμένο το κεφάλι δε βάζει μπουκιά στο στόμα της. Ο Φωκίων δεν μπορεί να τη βλέπει έτσι. Της πιάνει το χέρι. Της χαϊδεύει τα μαλλιά.

- Έλα, γέλασέ μου, κυρά μου! Πάει, επέρασε τώρα. Έτσι είμ' εγώ. Δεν είπαμε πως ό,τι θες, θαν το λες σε με; Ωραία, δεν είχαμε μπουρίκι. Ε και; Ήτανε ανάγκη ν' ασκωθείς μες στ' άγρια χαράματα και να πας στη μάνα σου; Α μου το 'λεγες τι θα εγενότουνε; Τίποτα. Δε θα 'πινα καφέ σήμερα το πρωί, μα θε ναν τον έπινα από τα χεράκια σου αύριο. Θ' αγοράζαμε όχι ένα μπουρίκι, μα δυο, όπως κι έγινε. Έλα, σφόγγισ' τα μάτια σου που δε θέλω ναν τα ματαδω δακρυσμένα κι ας φάμε. Έλα, κυρούλα μου, έλα σκορδαρέλα μου!

Κεφάλαιο 14

Ελληνες απο την Ντίρε Ντάουα σε εκδρομή στην Αραμάγια (περιοχή Χάραρ)

Ο ΦΩΚΙΩΝ είναι καλός με τη Μαρία του, μα και απόλυτος. Αυτό όσο περνά ο καιρός το καταλαβαίνει εκείνη όλο και καλύτερα.

Τα πρώτα τους Χριστούγεννα, μαζί με τους κουμπάρους, τον Γιάννη και τον Γεράσιμο και τις αρραβωνιαστικές τους, έχουν πάει στο γαλλικό στάδιο στον καθιερωμένο χορό. Την ώρα που η ορχήστρα παίζει ένα γνωστό βαλς, σηκώνεται ο Βαγγέλης - ο αδερφός της Μαρίας, που βρίσκεται κι εκείνος στο χορό σε άλλο τραπέζι - και πλησιάζει την αδερφή του.

Αφού χαιρετά και εύχεται σε όλη την παρέα, της κάνει νόημα να σηκωθεί να χορέψουν. Δεν προλαβαίνει εκείνη να κουνηθεί, όταν νοιώθει το χέρι του Φωκίωνα να σφίγγει το δικό της.

- Όχι, Βαγγέλη μου, λέει στον κουνιάδο του με τόσο σοβαρό ύφος, που δε σηκώνει δεύτερη κουβέντα. Αν θέλει να χορέψει, θαν τήνε χορέψω εγώ.

- Μα...

- Αυτό που σου λέω.

- Μα, εγώ της έμαθα να χορεύει και είναι και αδερφή μου..., λέει σαστισμένα ο Βαγγέλης, ενώ προσπαθεί να χαμογελάσει, να κρατήσει την ψυχραιμία του.

- Εγώ το ξέρω. Ορισμένοι το ξέρουν, δε λέω. Υπάρχουν όμως και κάποιοι που δεν το γνωρίζουν. Ποια λοιπόν θα είναι η θέση μου, αν κάποιος από δαύτους ζητήσει να τήνε χορέψει;

Ο Βαγγέλης δεν απαντά.

- Απλά, ή θα πρέπει να την αφήσω να χορέψει μ' όποια τήνε γυρέψει ή να παρεξηγηθώ και να τσακωθώ. Έτσι δεν είναι; Και το βρίσκεις σωστό αυτό;

- Όχι, βέβαια...

- Γι' αυτό σου λέω. Αν εκαθόμασταν στο ίδιο τραπέζι, δε θα είχαμε κανένα πρόβλημα. Εκατάλαβες τώρα;

- Έχεις δίκιο, Φωκίων. Καλή σας διασκέδαση και χρόνια μας πολλά, κι επιστρέφει στο τραπέζι του.

- Θες να χορέψουμε, κυρά μου; ψιθυρίζει ο Φωκίων στη Μαρία όσο πιο μελιστάλακτα μπορεί.

Εκείνη του χαμογελά και μετά από λίγο στροβιλίζονται στο ρυθμό του βαλς, αγκαλιάζονται για ένα ταγκό και συνεχίζουν με άλλους χορούς. Η βραδιά κυλά όμορφα. Τρώνε, πίνουν, γελούν, διασκεδάζουν με την ψυχή τους.

Την παραμονή της Πρωτοχρονιάς ο Φωκίων και ο φίλος του ο Βασίλης αποφασίζουν να περάσουν μαζί τα δύο ζευγάρια στο σπίτι του Βασίλη και της Λεύκως, που δε θέλει να αφήσει μια τέτοια βραδιά μονάχο τον πρωτότοκό της τον Γιωργάκη. Άλλωστε μένουν δίπλα και με τη Μαρία έχουν γίνει φιλενάδες.

Οι δύο γυναίκες έχουν μαγειρέψει πολλά καλούδια και σερβίρουν όλο χαρά. Ο Βασίλης με τον Φωκίωνα κάθονται στη βεράντα και κουβεντιάζουν. Όταν όλα πια είναι έτοιμα, απολαμβάνουν ό,τι έχει το γιορτινό τραπέζι.

Οι δύο φίλοι θυμούνται παλιές ιστορίες, που με πολύ κέφι διηγούνται στις γυναίκες τους, όπως τότε που ντύθηκε παπάς ο Βασίλης, κατορθώματα και των δύο και πολλές άλλες. Μετά το φαγητό αρχίζουν το τραγούδι. Ξεκινούν με τα κάλαντα και συνεχίζουν με διάφορα ελληνικά τραγούδια, ειδικά του Γούναρη. Σβήνουν μεσάνυχτα ακριβώς τα φώτα για να υποδεχτούν τον καινούριο χρόνο, φιλιούνται, ανοίγουν σαμπάνιες, κόβουν τη βασιλόπιτα και τότε οι δύο φίλες βλέπουν έκπληκτες τους άντρες να ετοιμάζονται.

- Για πού το βάλατε; ρωτά η Λεύκω.

- Να, πάμε να παίξουμε μια παρτίδα, έτσι για το καλό του χρόνου. Σε μian ώρα θα είμαστε πίσω, απαντά ο Βασίλης μειλίχια.

- Εσύ, κυρά μου, μείνε εδώ, λέει ο Φωκίων στη Μαρία. Δε θ' αργήσουμε.

- Στο καλό, και του δίνει ένα πεταχτό φιλί ενώ του διορθώνει τη γραβάτα.

- Καλά κέρδη! φωνάζει η Λεύκω.

Οι δύο άντρες βρίσκονται κιόλας στην πόρτα. Οι γυναίκες μαζεύουν το τραπέζι, τακτοποιούν την κουζίνα και κάθονται στο σαλόνι. Η μία ώρα δεν αργεί να περάσει. Κοντεύουν δύο, μα εκείνοι δε φαίνονται πουθενά. Στις τρεις πια έχουν νυστάξει. Η Μαρία νοιώθει άσχημα γιατί είναι η αιτία που ξενυχτά και η Λεύκω μαζί της, μα ανησυχεί κιόλας.

- Μην κάνεις έτσι, της λέει η Λεύκω. Μάλλον κερδίζουν και ντρέπονται να φύγουν.

- Ναι, μα εσύ, Λεύκω μου, τι φταις να ξενυχτάς μαζί μου;

Κατά τις τέσσερις δεν αντέχουν άλλο. Ο νυχτοφύλακας της Λεύκως συνοδεύει τη Μαρία σπίτι της. Ανήσυχη, χωρίς να ξεντυθεί, κουρνιάζει σε μια πολυθρόνα. Εκεί τη βρίσκει ο Φωκίων στις οχτώ το πρωί που γυρίζει. Μπαίνει πατώντας στις μύτες, μα μόλις τη βλέπει νοιώθει άσχημα. Δεν προλαβαίνει να σκύψει πάνω της, όταν εκείνη ανοίγει τα μάτια.

- Καλημέρα, κυρούλα μου! της λέει με ένοχο χαμόγελο και σκύβει να τη φιλήσει.

Εκείνη τραβιέται και βάζει τα κλάματα.

- Γιατί κλαίς; Εντάξει, έχεις δίκιο. Μα να, στην αρχή έχανα εγώ και κέρδιζε ο Βασίλης, δεν μπορούσαμε να φύγουμε. Μετά έγινε τ' αντίθετο, πάλε δεν εγινότουνε να φύγουμε...

- Ναι, μα χρονιάρια μέρα μ' άφησες μόνη.

- Δεν ήσουν και μόνη.

- Νιόπαντροι και μ' άφησες. Ντρεπόμουν κιόλας. Περίμενα, περίμενα, η κοπέλα νύσταζε κι

εγώ φοβόμουν να φύγω μονάχη.

- Εντάξει, κυρά μου. Έχεις δίκιο. Έλα τώρα, πρωτοχρονιάτικα δεν κάνει να κλαις.

Από δω την έχει, από κει την έχει, καταφέρνει και του δίνει ένα φιλί. Την παίρνει στην αγκαλιά του και αγαπιούνται...

Το μεσημέρι ευτυχισμένοι κάθονται στο επίσης γιορτινό τραπέζι στο σπίτι της κυρίας Μαργαρίτας. Εκεί είναι μαζεμένα και τα αδέρφια της Μαρίας. Το σπίτι σφύζει από χαρά και ευχές, που οι περισσότερες αφορούν το νιόπαντρο ζευγάρι.

Η ΖΩΗ ΤΟΥΣ κυλά πολύ όμορφα. Τώρα πια η Μαρία είναι η νοικοκυρά, η κυρά και η σκορδαρέλα του όπως τη λέει, που όμως δε χάνει και την ευκαιρία να παιδιαρίσει. Δεν είναι τόσο μικρή στην ηλικία, μα είναι αθώα και απονήρευτη. Την ώρα που ξέρει πως θα έρθει ο Φωκίων σπίτι, πηγαίνει και κρύβεται. Όταν μπαίνει εκείνος, την ψάχνει παντού. Μόλις τη βρίσκει, αγκαλιάζονται ξέφρενα. Φωκίων λέει εκείνη και στάζει μέλι, το ίδιο κι εκείνος.

Τα πρωινά της Μαρίας περνούν με δουλειές του σπιτιού, παρ' όλο που έχει βοήθεια. Στην Αιθιοπία και γενικά στην Αφρική τα χέρια είναι φτηνά. Κάθε σπίτι έχει τουλάχιστον μια υπηρέτρια και ένα νυχτοφύλακα, «ζαμπάνια» όπως τον λένε. Είναι απαραίτητος για τους κλέφτες, που είναι άνθρωποι που δεν έχουν να φάνε και τις περισσότερες φορές εκείνοι που δεν μπορούν να βρουν δουλειά, ένα μεροκάματο.

Τα απογέματα πηγαίνει στις μητέρας της ή έρχεται εκείνη και μόλις σουρουπώνει περιμένει τον Φωκίωνα καθισμένη στη βεράντα της. Εκεί διαβάζει ή κεντά. Μετά το δείπνο περνούν τη βραδιά τους άλλοτε στο σπίτι τους με φίλους ή πηγαίνουν εκείνοι για βεγγέρα. Κάθονται στις βεράντες, σε μια μεριά οι άντρες που κουβεντιάζουν ή παίζουν χαρτάκι και σε άλλη οι γυναίκες με το εργόχειρό της η καθεμιά.

Την Κυριακή όλη η ελληνική παροικία δίνει το παρόν στην εκκλησία, την Αγία Τριάδα, και με την απόλυση καταλήγουν σε φιλικά σπίτια να πιούν τον καφέ τους. Τις αργίες, τόσο τις αιθιοπικές όσο και τις ελληνικές, όλοι πηγαίνουν εκδρομές. Ανεβαίνουν, άντρες, γυναίκες και παιδιά, σε φορτηγά καμιόνια που έχουν αρκετοί και δρόμο για το Χάραρ ή την Αραμάγια, μια μεγάλη λίμνη στα μισά της διαδρομής προς το Χάραρ. Η λίμνη αυτή είναι γεμάτη βδέλλες και ρουφήχτρες, γι' αυτό και ποτέ δεν κολυμπούν παρά μόνον οι πολύ θαρραλέοι.

Οι γυναίκες έχουν συνεννοηθεί από μέρες τι θα μαγειρέψει η καθεμιά και έτσι υπάρχει ποικιλία φαγητών για όλα τα γούστα και κάθε όρεξη. Φτάνουν με τραγούδια και γέλια, στρώνουν στο γρασίδι, κάτω από τους πανύψηλους ευκάλυπτους, κουβέρτες και τραπεζομάντιλα, κατεβάζουν τα ζεμπίλια, τα καλάθια, με όλα τα καλούδια και παραδίνονται σε φαγοπότη, τραγούδι, χορό, παιχνίδια και ανέκδοτα. Τα παιδιά τρέχουν χαρούμενα πάνω στο καταπράσινο χαλί της φύσης που το στολίζουν λογής-λογής χρωματιστά αγριολούλουδα, παίζουν, μαλώνουν, μα τα ξαναβρίσκουν. Η ωραιότερη από όλες τις εκδρομές είναι αυτή της Λαμπροδευτέρας. Τότε ψήνουν αρνιά και τσουγκρίζουν κόκκινα πασχαλινά αυγά, όπως είναι το έθιμο. Όλοι είναι μια τεράστια ελληνική οικογένεια, ακόμα και αν χωρίζονται σε παρέες.

Κάποιοι παίζουν κιθάρα, άλλοι φουσαρμόνικα ή ακορντεόν και όλοι μαζί τραγουδούν με πρώτο και καλύτερο τον Φωκίωνα.

- Πιάσε το ψιλό, Μαρία μου, κυρά μου, κι αρχίζουν το τραγούδι πρίμο-σεκόντο.

*Παντού το όνομά σου, ακούω μακριά σου Μαρία,
της νύχτας τ' αγέρι, γλυκά το προφέρει, Μαρία...*

Ένα βράδυ που βρεχε, που βρεχε μονότονα

Ποιος σε πήρε να ξερα και θα τον εσκότωνα...

Οι άλλοι ακολουθούν με τις γυναίκες και τα παιδιά τους.

ΣΤΗΝ ΚΕΦΑΛΛΟΝΙΑ τα πράγματα δεν είναι και τόσο καλά. Ο πόλεμος, η κατοχή έχει τσακίσει όλη την Ελλάδα. Στο μεταξύ, στη Νέα Υόρκη της Αμερικής έχει παντρευτεί ο αδερφός του Φωκίωνα, ο Αντρέας την Αλεξάντρα. Εκείνη μένει από χρόνια εκεί. Ο πατέρας της ήταν και αυτός Λακθηρινός.

Τα αδέρφια του Φωκίωνα, ο Σταύρος και ο Αντρέας, είχαν βγει λαθραίοι στην ήπειρο αυτή. Τους ακολούθησε και ο άντρας της αδερφής τους της Αθηνάς ο Μεμάς, ένα χρόνο μετά το γάμο τους, που ξεμπάρκαρε κι εκείνος στην Νέα Υόρκη. Δούλευαν και οι τρεις σε ένα εστιατόριο. Κάποια μέρα όμως ήρθε ένα επίσημο έγγραφο που καλούσε τον Σταύρο και τον Αντρέα να παρουσιαστούν για να υπηρετήσουν στον αμερικάνικο στρατό. Έτσι θα μπορούσαν να πάρουν και την υπηκοότητα. Ο Μεμάς, λίγο γιατί φοβήθηκε μην τον

καλέσουν κι εκείνον, λίγο γιατί δεν τα πήγαινε και πολύ καλά με τους κουνιάδους του, έφυγε από τη Νέα Υόρκη προς άγνωστη κατεύθυνση. Από τότε έχασαν τα ίχνη του.

Αυτήν την περίοδο ο Φωκίων λαβαίνει γράμμα από την αδερφή του την Αθηνά. Του γράφει πέρα από τα άλλα νέα τους, πως έμαθε τη νέα διεύθυνση του Μεμά, πως του έγραψε, του ξανάγραψε, μα απάντηση δεν έλαβε. Έτσι παρακαλεί τον Φωκίωνα να μεσολαβήσει εκείνος. Ο Φωκίων έχει στενοχωρηθεί πολύ. Τι μπορεί να κάνει από την Αφρική, παρά να στείλει και αυτός γράμμα για να συνενώσει το γαμπρό του.

Στα γράμματα που έρχονται από την Κεφαλλονιά αναφέρουν και τα χρέη που έχει η οικογένεια. Έχουν περάσει πολύ άσχημη Κατοχή. Έχουν ξεπουληθεί για ένα κομμάτι ψωμί, γιατί είναι και τα δίδυμα μωρά της Αθηνάς. Ο Φωκίων και η Μαρία κάνουν ό,τι μπορούν. Στέλνουν, τότε με τον Ερυθρό Σταυρό ή μέσω τράπεζας χρήματα, ρούχα, παπούτσια και ό,τι άλλο ζητούν στα γράμματά τους.

Δεν προλαβαίνει να τελειώσει ο πόλεμος και η Αθηνά, λίγο ο καημός για την εξαφάνιση του άντρα της, λίγο η κακοπέραση, αρρωσταίνει βαριά από την καρδιά της. Χρειάστηκε να την πάνε στην Αθήνα, στους καλύτερους γιατρούς. Τους στοιχίζει ολόκληρη περιουσία, όπως αναφέρουν στον Φωκίωνα στα γράμματά τους. Τα αδέρφια τους από την Αμερική δεν μπορούν να στείλουν βοήθεια τόσο εύκολα, όσο ο Φωκίων. Μετά που επιστρέφει η Αθηνά στην Κεφαλλονιά, δεν περνά πολυς καιρός και πεθαίνει. Αυτό είναι ένα μεγάλο πλήγμα για όλη την οικογένεια. Η σίόρα Ελένη θυμώνει πολύ. Τα βάζει και με την Αγία Άννα που δεν άκουσε τα παρακάλια και τις προσευχές της να σώσει το παιδί της. Και στον Φωκίωνα όμως στοιχίζει πολύ ο χαμός της αδελφής του.

Ο Κωστής του γράφει με κάθε λεπτομέρεια όλη την πορεία της υγείας της ως το θάνατο και το ξόδι, της πολυαγαπημένης τους Αθηνάς και ο Φωκίων είναι απαρνηγόρητος. Η άμοιρη αδερφή δεν ήταν αγαπητή μόνο στους συγγενείς, φίλους και συγχωριανούς, μα και σε όσους τη γνώριζαν από τα γύρω χωριά. Ο κόσμος που την κατευόδωσε στο στερνό της ταξίδι ήταν τόσοσ, όπως και την ημέρα του γάμου της. Του γράφει επίσης πως τα έξοδα ξεπερνούν το ένα εκατομμύριο.

Ο Φωκίων με τη Μαρία στο πλευρό του, χωρίς δεύτερη σκέψη, στέλνει τα χρήματα. Εκείνη κάνει ό,τι περνά από το χέρι της να τον παρηγορήσει, να του απαλύνει τον πόνο. Άλλωστε από τον πρώτο καιρό του αρραβώνα τους που της είχε μιλήσει για την υποχρέωση που είχε τόσο στη μάνα, όσο και τα αδέρφια του, τους ένοιωσε οικογένειά της. Πόσο μάλλον τώρα που τους χτύπησε τόσο άπωνα ο θάνατος και άφησε δυο μωρά πεντάρφανα. Η ίδια πηγαίνει και ψωνίζει και μαζί κανονίζουν όσα περισσότερα μπορούν να στείλουν στην Κεφαλλονιά.

ΤΟ ΜΑΡΤΗ του '46 γεννιέται ο καρπός της αγάπης και του έρωτά τους, το πρώτο τους παιδί. Ένα χαριτωμένο ροδαλό αγοράκι, με ολοστρόγγυλα μάτια σαν μπλε χάντρες. Στο πλευρό της Μαρίας στέκεται από την πρώτη στιγμή και η μητέρα της, η κυρία Μαργαρίτα. Εκείνη μαθαίνει στην κόρη της πώς να τον κρατά, να τον αλλάζει, πώς να τον φροντίζει.

Στο διάστημα που η Μαρία είναι έγκυος, η ευτυχία είναι ζωγραφισμένη στα πρόσωπά τους. Εκείνη με τη φουσκωτή κοιλίτσα της περπατά και καμαρώνει πιασμένη στο μπράτσο του Φωκίωνα. Μα κι εκείνος δεν πάει πίσω. Την προσέχει, τη φροντίζει ακόμη περισσότερο. Κάθε τόσο βάζει το χέρι στην κοιλιά της, τη χαϊδεύει με περίσσεια προσοχή και μετά την αγκαλιάζει και τη γεμίζει φιλία.

- Κυρά μου, σ' ευχαριστώ, της ψιθυρίζει.

Ο Φωκίων δε σταματά να καμαρώνει το γιο του. Πόσο ηρεμεί όταν γυρίζει σπίτι και βρίσκει τη Μαρία να τον θηλάζει. Στέκεται στην πόρτα να μη διακόψει την ιερή στιγμή που βιώνει κάθε βρέφος με τη μάνα του. Καμαρώνει μα και ζηλεύει συνάμα. Μόλις τελειώνει ο θηλασμός, ανοίγει ο μικρός τα καταγάλανα μάτια του, σαν να ξέρει πως εκεί βρίσκεται ο μπαμπάκας, έτοιμος να τον πάρει στην αγκαλιά του.

Τα απογέματα που η Μαρία βγάζει βόλτα το μωρό με το καρότσι, ψηλώνει δέκα πόντους από καμάρι. Μα και ο Φωκίων τις Κυριακές είναι πολύ χαρούμενος που σέρνει εκείνος το γιο τους. Όταν μάλιστα αρχίζει να ψελλίζει τα πρώτα λογάκια, ενθουσιάζονται. Μα ο μπόμπιρας δεν ξετρελαίνει μόνο γονείς, γιαγιά, θείους και θείες, μα και όλους τους φίλους.

Ο κανακάρης, ο Φωστήρας, ο Γεράσιμός τους, είναι εκείνος που θα τους βοηθήσει να ξεχνιούνται από τον πόνο του χαμού της Αθηνάς.

ΤΟΝ ΕΠΟΜΕΝΟ χρόνο παντρεύεται και ο Σταύρος - ο μεγαλύτερος αδερφός της Μαρίας - με την Ελέγκω, μια κοπέλα από την Αίγυπτο. Μα δεν προλαβαίνει η οικογένεια να χαρεί, γιατί την άλλη κιόλας μέρα η Φλώρα, δεκάξι χρόνων - η μικρότερη αδερφή τους - κλέβεται

με τον αγαπημένους της.

Ο Γιώργος είναι από πατέρα Κύπριο και μητέρα Αιθιοπίδα. Ο μελαψός νεαρός έχει μαύρα αμυγδαλωτά μάτια και πλούσια σκαλωτά μαλλιά, είναι πανύψηλος και πολύ όμορφος. Ζει στην Αντίς Αμπέμπα και με το φορτηγό του πατέρα του κάνει μεταφορές στις γύρω πόλεις και χωριά, μα και στην Ντίρε Ντάουα. Σε ένα από αυτά τα ταξίδια γνωρίζονται με τη Φλώρα και ερωτεύονται παράφορα.

Η Φλωρίτσα, ένα πανέμορφο ξανθό κορίτσι με γαλανά υπέροχα μάτια, ζητά από τη μητέρα και τα αδέρφια της να δεχτούν να παντρευτεί το Γιώργο, μα εκείνοι δε δίνουν τη συγκατάθεσή τους. Θεωρούν πως είναι μικρή ακόμη. Την επόμενη μέρα μετά το γάμο του Σταύρου, η Φλώρα χάνεται από το σπίτι. Η κυρία Μαργαρίτα είναι απαρρηγόρητη. Νοιώθει και ντροπιασμένη, όπως και τα αδέρφια της. Ο Φωκίων που μαθαίνει πού κρύβεται το ζευγάρι, πηγαίνει να τους βρει.

- Αυτό που εκάνετε δεν είναι διόλου σωστό και το ξέρετε, έτσι δεν είναι;

- Ναι..., ψελλίζει η Φλώρα με σκυμμένο κεφάλι.

- Ο Σταύρος εστάθηκε σαν πατέρας σου κι είναι ντροπή κι αμαρτία τσι ώρες τση χαράς του ναν τότε πικράνεις τόσο πολύ. Μη φοβάσαι να γυρίσεις στο σπίτι. Εγώ θα σε πάω. Δεν πρόκειται να σε πειράξουν, δεν πρόκειται να σε δείρουν. Σου δίνω το λόγο μου. Στην ανάγκη θα μείνεις κοντά μας μέχρι να ηρεμήσουν τα πράγματα. Ό,τι έγινε, έγινε.

Το μόνο όμως που καταφέρνει είναι να γυρίσουν, με την προϋπόθεση πως σε μια βδομάδα θα γίνει ο γάμος. Έτσι και γίνεται. Μετά το γάμο φεύγουν για την Αντίς Αμπέμπα όπου ζει ο Γιώργος με την οικογένειά του.

Κεφάλαιο 15

Γυναίκες απο το Χάραρ πουλούν οπωροκηπευτικά.

Ο ΒΑΣΙΛΗΣ με τη Λεύκω και τα δυο τους παιδιά - έχουν αποκτήσει και τη Μαιρούλα, ένα τρισευχαρισμένο κοριτσάκι - μετακομίζουν κοντά στο μαγαζί τους. Τώρα ο Βασίλης εμπορεύεται είδη υγιεινής και κιγκαλερίας, μια επιχείρηση που αγόρασε από τους Ιταλούς όταν τους απέλασαν από την Αβησσυνία. Στο σπίτι που έμεναν, δίπλα στον Φωκίωνα και τη Μαρία, τώρα μένουν ο Γιώργης - που ήταν μαζί στο Ντέντερ - με τον αδερφό του τον Αναστάση που έχει έρθει κι εκείνος από την Κεφαλλονιά. Ο Γιώργης έχει παντρευτεί την Ευτυχία, όμορφη κοπέλα, κόρη Ελλήνων μεταναστών που ζούσαν στην Αντίς Αμπέμπα και δεν αργούν να γίνουν φίλες με τη Μαρία.

Από τον πρώτο καιρό που εγκαταστάθηκαν στο σπίτι, έφτιαξαν μια μικρή πόρτα στη μεσοτοιχία για να περνούν από τη μια αυλή στην άλλη. Η Ευτυχία συχνά μένει μόνη, ο Γιώργης με τον αδερφό του κάνουν μεταφορές καφέδων με τα φορτηγά τους και λείπουν

μεγάλα διαστήματα από την Ντίρε Ντάουα. Μόλις τελειώνει τις δουλειές της, παίρνει τον Γιάσιμο, όπως λέει το όνομά του ο μικρός Γεράσιμος και βγαίνουν για ψώνια.

- Κυά Πικιά!... φωνάζει ο μικρός όλο χαρά.

Απέναντι από τα σπίτια τους, στη γωνιά, είναι το μπακάλικο του Δημητρίου που έχει και του πουλιού το γάλα. Δίπλα ακριβώς ο φούρνος του Ελευθερίου που οι μυρωδιές του ξετρελαίνουν τη γειτονιά. Παραδίπλα, στο επόμενο τετράγωνο, το σπίτι των κουμπάρων του Φωκίωνα και της Μαρίας. Ένα σπίτι τεράστιο, όπως τα περισσότερα, αν όχι όλα, τα σπίτια στην Ντίρε Ντάουα.

Είναι ψηλοτάβανα με μεγάλα δωμάτια, παράθυρα και πόρτες. Έχουν βεράντες γεμάτες μπोकανβίλιες, γιασεμιά, φούλια και αναρριχώμενες πρασινάδες και τριανταφυλλιές, μα και αυλές με λεμονιές, πορτοκαλιές και λογιών-λογιών λουλούδια. Κάθε σπίτι έχει σκυλιά, γάτες και πολλοί έχουν κοτόπουλα και κοκόρια. Οι βοηθητικοί χώροι, κουζίνα, πλυσταριό, δωμάτια υπηρεσίας και νυχτοφύλακα και η τούρκικη τουαλέτα, βρίσκονται στην αυλή.

Στην τεράστια βεράντα του Φωκίωνα και της Μαρίας που πιάνει από τη μια μεριά του σπιτιού μέχρι την άλλη, υπάρχει ένα ξύλινο τραπέζι και τρώνε μεσημέρι-βράδυ. Εκεί μαζεύονται όσοι έρχονται για βεγγέρα. Στην αυλή παίζει με τις ώρες ο μικρός Γεράσιμος. Του αρέσει να χαζεύει τα πουλιά και τα παρακολουθεί που τιπιβίζοντας έρχονται για την τροφή τους, ειδικά το σούρουπο.

Πόσες φορές όμως έχει λαχταρίσει τη μητέρα του. Ένα απόγεμα τον βλέπει με ορθάνοιχτο το στόμα και το χεράκι του δείχνει πως κάτι έχει μέσα και κλαψουρίζει. Σκύβει η Μαρία και τι να δει. Κάτι γυαλιστερό και σκούρο. Αίματα δε φαίνονται πουθενά. Βάζει με προσοχή το χέρι της και καταλαβαίνει πως είναι γυαλί. Φωνάζει τον ζαμπάνια, τον νυχτοφύλακα και τη Φάτμα, την κοπέλα που έχουν στο σπίτι και με τη βοήθειά τους τραβά το γυαλί. Είναι φακός από γυαλιά ηλίου. Μιαν άλλη φορά έχει βάλει στη μύτη του ένα χοντρό μπουλόνι...

Ο ΦΩΚΙΩΝ ΣΤΟ μεταξύ αλλάζει μαγαζί. Έχει νοικιάσει ένα μεγαλύτερο στον κεντρικό δρόμο της πόλης. Ο δρόμος αυτός ξεκινά από το σιδηροδρομικό σταθμό και καταλήγει στο θερινό ανάκτορο της αυτοκρατορικής οικογένειας που μέχρι τότε ήταν στο Χάραρ.

Συχνά καλούν και τον Φωκίωνα στις αιθιοπικές εθνικές γιορτές ανάμεσα στους επίσημους, όπως Πρόξενους, Έλληνες και ξένους μεγαλοεπιχειρηματίες μα και επίσημους Αβησσυνούς. Τον καλεί ο δούκας του Χάραρ που δεν είναι άλλος από το γιο του Χαϊλέ Σελάσσιε.

Πριν παντρευτεί ο Φωκίων, σε αυτές τις επίσημες εξόδους του πήγαινε με τον Μανόλη, διευθυντή της εταιρίας εισαγωγών-εξαγωγών Αράμπιαν που η έδρα της βρίσκεται στην Αντίς Αμπέμπα, από όπου ήρθε και ο Μανόλης. Στην επέτειο της απελευθέρωσης της Αβησσυνίας από την ιταλική Κατοχή γίνεται μεγάλη δεξίωση στο θερινό ανάκτορο στο Χάραρ και πηγαίνουν με το αυτοκίνητο του Μανόλη. Ο Φωκίων δεν έχει ακόμη δικό του. Επειδή η διαδρομή είναι χωματόδρομος, το επίσημο κοστούμι τους τυλιγμένο με σεντόνια το κρεμούν στα πίσω καθίσματα. Φτάνουν στο Χάραρ σούρουπο και αλλάζουν. Το παλάτι φωταγωγημένο. Φορούν τα καλά τους και πηγαίνουν στη δεξίωση. Εκεί συναντούν και συνομιλούν με όλη την αφρόκρεμα της περιοχής. Τα γκαρσόνια με τους τεράστιους δίσκους, γεμάτους ποτά και λογιών-λογιών καλούδια πλησιάζουν τους επισκέπτες αθόρυβα και μόλις τελειώσει η δεξίωση, πάλι αλλάζουν και δρόμο για τα σπίτια τους στην Ντίρε Ντάουα.

Στο απέναντι πεζοδρόμιο από το μαγαζί του Φωκίωνα, σε όλο το μήκος του δρόμου, είναι η τράπεζα και δημόσιες υπηρεσίες. Αριστερά και δίπλα ακριβώς βρίσκεται η επιχείρηση του Μπάμπη. Είναι καφεδέμπορος. Κεφαλλονίτης και αυτός από το Ληξούρι. Οι Ληξουριώτες φημίζονται και καμαρώνουν για την κουλτούρα τους.

Διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στο μαγαζί του Φωκίωνα και του Μπάμπη είναι ένα πεζούλι που πολλά έχει τραβήξει και έχει ακόμα περισσότερα να καταμαρτυρήσει. Εκεί μαζεύονται όλοι και περιμένουν τον Φωκίωνα να αρχίσουν τα πειράγματα, τις αστείες ιστορίες, τα ανέκδοτα και τις καντάδες. Η πιο συνηθισμένη ώρα είναι το σούρουπο. Έχουν όλοι σχολάσει και πηγαίνουν εκεί να περάσουν ευχάριστα την ώρα τους.

*Αχ μα πώς, αχ μα πώς να το ειπώ πως για σένα,
είναι λίγο να ειπώ πως σ' αγαπώ...*

*Ψέματα, ψέματα, φταίω εγώ που σ' έμαθα,
να τριγυρνάς στις γειτονιές, να λες πως μ' αγαπάς...*

*Από την πόρτα σου περνώ, βήχω και ξεροβήχω
κι α δε γυρίσεις να με ιδείς, σου κατουρώ τον τοίχο...*

*Κύμινο κύμινο κύμινο, μας βαλάντωσες,
μ' αυτό το μαντολίνο πολύ μας σκλάβωσες...*

Με αυτό το τελευταίο τραγούδι καταλήγουν πάντα, ειδικά ο Φωκίων με τον Μπάμπη, που στη συνέχεια ξεσπούν σε γέλια, γιατί σίγουρα έχει προηγηθεί κάποιο αστείο περιστατικό ή κάποια φάρσα.

Παραδίπλα βρίσκεται η Αράμπιαν. Πιο πάνω είναι ο δρόμος που αριστερά βγαίνει στο μαγαζί και το σπίτι του Βασίλη και της Λεύκως. Στον ίδιο δρόμο δεσπόζουν τα ανάκτορα. Στα δεξιά από το μαγαζί του Φωκίωνα είναι το τσαγκαράδικο του Μανόλη και στη γωνία το φαρμακείο του Αθανασιάδη. Απέναντι είναι το ραφείο του Μανόλη του ράφτη και δεξιά ο δρόμος οδηγεί στο ξενοδοχείο του Μπολολάκου. Απέναντι απ' το ξενοδοχείο είναι μια στοά με καμάρες, όπου υπάρχουν μικρά μαγαζιά με ό,τι μπορεί να ζητήσει ειδικά η γυναικεία φιλαρέσκεια και ένας κινηματογράφος. Αριστερά από όλα αυτά υπάρχουν μαγαζιά που τα έχουν Έλληνες και Αρμένιοι. Στην ευθεία του Μανόλη του ράφτη βρίσκεται ο Σπύρος Βραχάτης. Παλιός καφεδέμπορος, από τους πιο ευκατάστατους μετανάστες, που αφού κέρδισε όσα χρήματα πίστευε πως του αρκούσαν, σταμάτησε να δουλεύει, τα τόκιζε και ζούσε διαβάζοντας και σπουδάζοντας. Από πανεπιστήμια της Ευρώπης και της Αμερικής δια αλληλογραφίας πήρε δίπλωμα στην αγγλική, γαλλική και ιταλική φιλολογία, τη νομική και τις οικονομικές επιστήμες. Δε σταματά να διαβάζει και να μορφώνεται παρά τα εξήντα του χρόνια. Είναι κατά κάποιο τρόπο ο μέντορας του Φωκίωνα. Από τότε που τον γνώρισε, όταν είχε έρθει παιδί ακόμα να εργαστεί με τον Μιχαλιτσιάνο, τον ξεχώρισε από όλους τους μετανάστες και πάντα τον συμβουλεύει. Μα και ο Φωκίων τρέχει στον κύριο Σπύρο για να λύσει οποιοδήποτε πρόβλημά του. Πολλές φορές, αφού έχει συζητήσει με τον Βασίλη, πηγαίνει και στον κύριο Σπύρο Βραχάτη για να δει αν η λύση που έχουν βρει είναι η σωστή.

Όποτε ο Φωκίων σκέφτεται να προεκτείνει τη δουλειά του, ο κύριος Σπύρος τον ακούει πάντα με προσοχή και τον προτρέπει.

- Προχώρα, Φωκίων! Αν χρειαστείς λεφτά, είμαι πίσω σου!

Απέναντι από τον κύριο Σπύρο βρίσκεται η κεντρική πλατεία, ενώ δεξιά ο δρόμος βγάζει στο σιδηροδρομικό σταθμό. Από την άλλη μεριά της πλατείας είναι το καφενείο του Ελευθερίου, εκεί που είχαν κάνει τη δεξίωση του γάμου τους ο Φωκίων και η Μαρία. Τώρα το εκμεταλλεύεται ο Μπούσουλας με την καλοκάγαθη γυναίκα του την Καλλιόπη. Έχουν και δύο παιδιά, τον Αντώνη και την Τούλα που έχουν περίπου την ηλικία του Γεράσιμου, του γιου του Φωκίωνα και της Μαρίας. Πιο κάτω από το καφενείο προς το σταθμό είναι ο μπάρμπα-Γιάννης ο κουρέας. Μια τρύπα κυριολεκτικά όπου πηγαίνουν περισσότερο οι ντόπιοι να κουρευτούν. Δίπλα είναι το ζαχαροπλαστείο του κυρ-Φίλιππα που μαζί με την Ευανθία του φτιάχνουν υπέροχα γλυκά. Και οι δυο τους είναι ευτραφείς μα καλόκαρδοι και πάντα χαμογελαστοί. Έχουν κι εκείνοι δύο παιδιά, τον Γιάννη και τη Σοφία. Δίπλα τους βρίσκεται ο κινηματογράφος των Αλεξάντρου. Είναι τρία πολύ αγαπημένα αδέρφια, ο Γιώργος, ο Στέφος και ο Μπάμπης. Ο κινηματογράφος αυτός είναι σκεπαστός, με πελώρια παράθυρα και πόρτες που λόγω ζέστης τα έχουν πάντα ορθάνοιχτα. Για να σκιάζουν την ώρα που παίζεται κάποια ταινία, έχουν σκούρες διπλές κουρτίνες, μπορντό και από πάνω μαύρες. Ο κινηματογράφος αυτός, όπως κι εκείνος που είναι απέναντι από το ξενοδοχείο του Μπολολάκου, σε αντίθεση με αυτόν της Κάρλα που είναι ξεσκεπαστος, δε χρειάζεται να νυχτώσει για να προβάλει κάποιο έργο. Νωρίς το απόγεμα βάζει καουμπόικες ταινίες και μαζεύονται οι ντόπιοι, ιδιαίτερα τα παιδιά. Αυτοί απολαμβάνουν τη δράση της ταινίας και συμμετέχουν με φωνές, χειροκροτήματα και προτροπές στον ήρωα του έργου. Καμιά φορά μάλιστα που κόβεται η ταινία, ακούγονται όλοι μαζί να φωνάζουν «έεεε, χαουάγκια Μπάμπη».

Το ελληνικό στοιχείο είναι πολύ ισχυρό στην Ντίρε Ντάουα. Ο Μπολολάκος που στα 1920 ήταν ο πλουσιότερος Έλληνας, αγόρασε έναν τεράστιο χώρο και με τη συμμετοχή και τη βοήθεια και των υπόλοιπων Ελλήνων, έκτισε το δημοτικό εξατάξιο σχολείο, την εκκλησία της Αγίας Τριάδας, αριστερά το κελί του παπά και την αίθουσα για τις γιορτές και εκδηλώσεις. Στη μέση ένας τεράστιος αυλόγυρος, όπου γίνονται οι παρελάσεις των μαθητών στις ελληνικές εθνικές γιορτές και οι γυμναστικές επιδείξεις.

Η διαδρομή από την πλατεία ως το ελληνικό σχολείο είναι μαγευτική. Θα μπορούσε ο ποιητής αυτόν το δρόμο να τον ονομάσει «λεωφόρο των ανθέων». Δεξιά κι αριστερά η

απόσταση από τις αυλές των σπιτιών μέχρι την ασφαλτο είναι με χώμα, όπου σε συμμετρικά διαστήματα είναι φυτεμένα φλαμπουαγιάν. Αυτά τα υπέροχα πελώρια δέντρα που οι ρίζες τους ρουφούν την παρθένα γη, με τα χρόνια θειεύουν. Τα μεγάλα κλαδιά τους απλώνονται αγκαλιαστά με τα αντικρινά. Είναι τέτοιο το σφιχταγκάλιασμά τους, που οι τροπικές ηλιαχτίδες καταφεύγουν σε χορευτικές φιγούρες για να τα διαπεράσουν. Έχουν δημιουργήσει μια φυσική καταπράσινη ασπίδα σε όλο το μήκος του δρόμου. Οι φωλιές που έχουν φτιάξει τα εκατοντάδες πολύχρωμα πουλιά μοιάζουν με κρεμαστές καμπανούλες σε διάφορα μεγέθη και σχήματα και συνθέτουν υπέροχο πίνακα. Κι εκείνο το τιτίβισμα και το κελάηδημά των πουλιών, συνθέτει μουσική που όμοιά της δεν υπάρχει... Το πρωί που καλωσορίζουν τον ήλιο και την καινούρια μέρα και το βράδυ που ευχαριστούν το δημιουργό τους σαν γυρίζουν ζωντανά στις φωλιές τους. Είναι πράγματι μια οπτική και ακουστική πανδαισία, ειδικά όταν ο ήλιος κινά γι' αλλού, στο ηλιοβασίλεμα.

Στα δύο μέτρα βάθος από τα χωμάτινα πεζοδρόμια υψώνονται καμαρωτές οι μάντρες και τα κάγκελα των σπιτιών. Όλο μονοκατοικίες με κήπους. Κήποι συνήθως μπροστά από την κυρία είσοδο ή και ολόγυρα από το σπίτι. Εκτός από τα δέντρα που έχουν μέσα, λεμονιές και μανταρινιές, υπάρχουν οι μπουκανβίλιες σε όλες τις αποχρώσεις. Στις βεράντες το αγιόκλημα και οι αναρριχώμενες τριανταφυλλίες και στους κήπους οι πολύχρωμες ντάλιες και τα χάρτινα, οι μαργαρίτες, τα ινδικά φύλλα, τα μπουγαρίνια, οι κατακόκκινοι κρίνοι της Παναγίας, τα γιασεμιά μοσχομυρίζουν.

Όλα αυτά τα φροντίζουν οι νυχτοφύλακες, οι ζαμπανιάδες όπως τους λένε. Εκτός από τη γυναίκα που έχουν όλοι οι μετανάστες για τις δουλειές του σπιτιού και τον ζαμπάνια, όσοι έχουν παιδιά έχουν και μια νεαρή κοπέλα που έχει την αποκλειστική τους φροντίδα.

Στην Αιθιοπία υπάρχουν δύο εποχές, της ζέστης και της βροχής, μόνο που και οι βροχές χωρίζονται σε δύο περιόδους. Τον Φλεβάρη οι μικρές βροχές, τον Ιούλιο και τον Αύγουστο οι μεγάλες. Τον καιρό των βροχών οι γκαρνταρόμπες για τις γυναίκες και τα παιδιά δε διαθέτουν πέρα από μια ελαφριά ζακέτα και για τους άντρες λινά μακρυμάνικα σακάκια. Βορειότερα, όπως στην πρωτεύουσα την Αντίς Αμπέμπα, φορούν και παλτά.

Όλη, όμως, αυτή την ομορφιά τη σκιάζουν οι εικόνες που παρουσιάζουν αρκετοί ιθαγενείς που υποφέρουν από δερματικές αρρώστιες. Η λέπρα ανθίζει, το ίδιο και τα αφροδίσια νοσήματα. Υπάρχουν άτομα με φαγωμένες μύτες, χωρίς αυτιά, κουρελιασμένοι, μισόγυμνοι, κουτσοί, με πληγές ως το κόκαλο. Πρησμένα πόδια και χέρια, κουτσοί και κουλοί που κάποιοι έρπονται σαν φίδια ή περπατούν σαν βάτραχοι. Και όλοι αυτοί βρίσκονται στους δρόμους έξω από τα μαγαζιά και ζητιανεύουν.

- Γκούρσσα, μαντάμ, ελεημοσύνη, φιλοδώρημα, κυρία, τραυλίζουν, ή Γκούρσσα γκετότς...

Τις Κυριακές όλοι αυτοί οι ανήμποροι σακάτηδες μαζεύονται έξω από το προαύλιο της ελληνικής εκκλησίας με τα χέρια απλωμένα για μερικές δεκάρες. Οι γυναίκες σε αυτόν τον άθλιο πίνακα είναι απούσες.

Οι Αιθίοπες είναι η ωραιότερη φυλή της Αφρικής. Μελαψοί με λεπτά χαρακτηριστικά, ψηλοί, λυγρόκορμοι. Σε αυτό βοηθούν και οι δουλιές που κάνουν. Οι άντρες κτηνοτρόφοι όταν στέκονται για να ξεκουραστούν, στερεώνουν τη μαγκούρα στους ώμους τους και εκεί στηρίζουν τα χέρια από τους αγκώνες και κάτω. Μπορούν να μείνουν σε αυτήν τη στάση ώρες ολόκληρες. Έτσι το σώμα τους αποκτά μπόι και ευλυγισία. Πολλοί είναι χαμάληδες με λυγρά και στιβαρά κορμιά. Οι γυναίκες είναι υπηρέτριες ή δουλεύουν στο καθάρισμα του καφέ ή πουλούν οπωροκηπευτικά. Οι τελευταίες συνήθως είναι Χαραρίνες. Πανέμορφες, φιλήδονες και στολίζουν τους καρπούς των χεριών, το λαιμό και τα πόδια με τατουάζ και μπρούντζινα βραχιόλια.

Οι «ναγιά», όπως τις λένε, βάζουν την πραμάτειά τους σε πλατειά ρηχά πανέρια, τα στηρίζουν στο κεφάλι τους και διαλαλούν το εμπόρευσμά τους από τη μιαν άκρη της πόλης στην άλλη. Όσες από αυτές έχουν και μωρό, το τυλίζουν σε ένα μακρόστενο πανί, το ζώνονται στην πλάτη και δένουν τις δύο άκρες χιαστί στο ύψος του στήνους. Όταν είναι ώρα να τα θηλάσουν, τότε το δέσιμο γίνεται αντίθετα, στο στήθος. Φέρνουν το παιδί μπροστά και το θηλάζουν χωρίς να σταματούν τη δουλειά τους.

ΤΟ ΑΓΟΡΑΚΙ του Φωκίωνα και της Μαρίας, ο Γεράσιμός τους, στα πέντε του περίπου, παρουσίασε αδενοπάθεια. Είναι αδύνατος, ανόρεχτος και λιγόφαγος. Οι γονείς τον τρέχουν στο νοσοκομείο του Χάραρ, που έχει τους καλύτερους γιατρούς και οι οποίοι τους λένε πως το παιδί πρέπει να αλλάξει κλίμα. Χρειάζεται θάλασσα...

Τι να κάνουν; Η κοντινότερη θάλασσα είναι αυτή στο Τζιμπουτί. Αποφασίζουν να φύγει η Μαρία με τον μικρό, παρέα και η Μαρίκα – γυναίκα του Αναστάση, αδελφού του κουμπάρου τους Γεράσιμου και νονού του παιδιού. Οι γιατροί έχουν απόλυτο δίκιο. Δεν

περνούν δυο μέρες στην παραθαλάσσια πόλη με το λιμάνι και τις αλυκές, όταν ο μικρός Γεράσιμος χαράματα ξυπνά τη μητέρα του.

- Μαμά, πεινάω!... της ψιθυρίζει.

Η Μαρία τρελή από χαρά σηκώνεται αμέσως και του φτιάχνει γάλα. Αφού το ήπιε ο μικρός...

- Δε χόρτασα, πεινάω κι άλλο!

Ποτέ η Μαρία μέχρι τώρα δεν έχει ακούσει το βλαστάρι της να λέει αυτή τη μαγική λέξη. Του φτιάχνει αμέσως αυγό χτυπητό. Αυτό γίνεται κάθε πρωί.

Στο Τζιμπουτί περνούν πολύ όμορφα. Η Μαρία που το γνωρίζει - έζησε κάποια χρόνια εκεί τον καιρό του πολέμου με τη μητέρα και τα αδελφια της - τα απογέματα μετά τη βόλτα καταλήγουν σε ένα λιμενοβραχίονα που μπαίνει μέσα στη θάλασσα είκοσι πέντε μέτρα περίπου. Δεξιά και αριστερά υπάρχουν παγκάκια για να κάθονται οι περαστικοί, ειδικά το σούρουπο, να απολαύσουν το ηλιοβασίλεμα. Το κύμα λικνίζεται ρυθμικά, σαν νωχελική ερωτική γυναίκα και το βράδυ ακούγεται ο παφλασμός του πάνω στα βράχια.

Την ημέρα ο ήλιος είναι αμείλικτος και ξεχύνει τη λαύρα του. Ο ιδρώτας περιλούζει ακόμη και αυτούς που κάθονται νωχελικά. Τα ρούχα κολλούν πάνω στο σώμα από την υγρασία.

Η πόλη είναι χτισμένη πάνω σε μία χερσόνησο. Υπάρχει και η παλίρροια, ένα σπάνιο φυσικό φαινόμενο. Κάθε έξι ώρες σχεδόν, στην άμπωτη, τα νερά της θάλασσας τραβιούνται πεντακόσια μέτρα περίπου μέσα, στον κόλπο το Άντεν, προς τον Ινδικό Ωκεανό. Τότε μπορεί ο καθένας και περισσότερο τα μισόγυμνα Σομαλάρια, να μαζέψει αβίσαστα καβούρια, στρείδια, αχιμούς, πεταλίδες, όστρακα και κοχύλια σε χίλια δυο χρώματα και μεγέθη.

Στην πλημμυρίδα, μετά από έξι ώρες που επιστρέφει η θάλασσα, ακούγεται ήχος σιγανός στην αρχή που δυναμώνει σταδιακά, σαν να καλπάζουν άλογα. Το κύμα έρχεται όλο και πιο γοργά. Όσοι έχουν ξεχαστεί στην παραλία, μέχρι να σηκωθούν έχουν ήδη βραχεί μέχρι τα γόνατα.

Η Μαρία με τον Γεράσιμο και τη Μαρίκα μένουν έναν ολόκληρο μήνα. Όταν επιστρέφουν στην Ντίρε Ντάουα ο Φωκίων τρομάζει να αναγνωρίσει τον κανακάρη του. Ο μικρός έχει παχύνει, ηρεμήσει και είναι πολύ όμορφος.

Δεν περνά πολύς καιρός που ο Φωκίων και η Μαρία τον τρέχουν πάλι στο νοσοκομείο. Είναι απόγεμα, την ώρα που γυρίζουν μανά και γιος από τη βόλτα τους. Στο δρόμο ο μικρός Γεράσιμος παραπονιέται πως τον ενοχλεί το παντελόνι. Η Μαρία τον παίρνει αγκαλιά, ξεκουμπώνει το ρούχο του παιδιού που πρήζεται όλο και πιο πολύ και τρέχοντας φθάνουν στο σπίτι. Το παιδί τώρα δυσκολεύεται να αναπνεύσει. Η μητέρα στέλνει αμέσως τον ζαμπάνια να φωνάξει το «χαουάγκια», τον κύριο, και να φέρει και το «χακίμ», το γιατρό. Δεν αργούν να έρθουν και οι δύο μαζί.

- Πρέπει το παιδί να πάει αμέσως νοσοκομείο. Πρέπει να έχει διπλώσει το έντερο.

- Σώπα, μαμάκα μου, μην κλαις! Δεν πονάω πολύ... Θα γίνω καλά, κοιτάζει τρομαγμένος ο μικρός Γεράσιμος τη μητέρα του.

- Ναι, μωρό μου, τον καθησυχάζει εκείνη, θα γίνεις καλά..., και σφίγγει το χέρι του Φωκίωνα που στέκεται πλάι της με αγωνία.

Έχει νυχτώσει και το παιδί βρίσκεται στην ίδια κατάσταση, παρά τα όσα έκαναν οι γιατροί που κινητοποιήθηκαν αμέσως. Ετοιμάζονται να τον χειρουργήσουν, με τη Μαρία απαρηγόρητη στην αγκαλιά του Φωκίωνα, όταν, ξαφνικά, λειτούργησε το έντερο, επιτέλους. Σε λίγο η κοιλιά ξεπρήζεται και το αγοράκι συνέρχεται εντελώς με τους γονείς να τον γεμίζουν με φιλία.

Κεφάλαιο 16

Ο Φωκίων με τον Βεκίετι και τον Τάκλου στο κουρείο.

Ο ΦΩΚΙΩΝ στο καινούργιο του μαγαζί δεν περιορίζεται στο κουρείο και τις κολόνιες. Βάζει κι άλλο εμπόρευμα: δερμάτινα παπούτσια - αντρικά, γυναικεία και παιδικά - που τα εισάγει από την Ιταλία, τσάντες και πορτοφόλια, πορσελάνινες κούκλες, ρόμπες μεταξωτές και διάφορα αξεσουάρ όπως γάντια, καπέλα, ζώνες, γυναικεία και ανδρικά, μπουτονιέρες απ' τη Γαλλία. Κολόνιες, αρώματα, κρέμες, κραγιόν, μολύβια ματιών κι ό,τι άλλο χρειάζεται η γυναικεία φιλαρέσκεια, που τα προμηθεύεται από την Αράμπιαν, από τον Μανόλη το φίλο του. Μπαίνεις στο μαγαζί και βρίσκεις ό,τι θέλεις. Ό,τι αφορά την εμφάνιση και τον καλλωπισμό. Η Μαρία είναι το δεξί του χέρι, κάνει όλη την αλληλογραφία, αφού γνωρίζει γαλλικά και ιταλικά.

Ένα πρωινό μπαίνει ένας Ιταλός και κάθεται στο σαλόνι, περιμένοντας καρτερικά τη σειρά του όσο ο Φωκίων είναι απασχολημένος.

«Σα γνωστή φυσιογνωμία...» συλλογίζεται μόλις τον βλέπει από τον καθρέφτη.

- Καλημέρα σας. Παρακαλώ, τι θα θέλατε; πλησιάζει και τον ρωτά όταν έχει σηκωθεί ο προηγούμενος πελάτης του από την καρέκλα.

- Θα ήθελα κούρεμα και ξύρισμα, παρακαλώ, απαντά ο Ιταλός χωρίς να σηκώσει το βλέμμα του από το περιοδικό που ξεφύλλιζε.

- Ευχαρίστως! Άλλωστε γι' αυτό είμαστε εδώ, χαμογελά ο Φωκίων και του δείχνει την καρέκλα. Πρώτη φορά σας βλέπω, συνεχίζει ενώ του περνά τις απαραίτητες πετσέτες και αρχίζει να του κόβει τις πρώτες τρίχες. Έχετε ξανά 'ρθει στην Ντίρε Ντάουα;

- Ναι. Πάνε μερικά χρόνια. Είχα πάει μάλιστα να κουρευτώ σ' έναν ψευτοκουρέα! Το ξέρετε ότι στο τέλος βγήκα γουλί απ' το κουρείο του; Αν τον έβρισκα, θα τον σκότωννα!

- Έχετε δίκιο!..., ψελλίζει ο Φωκίων που αναγνωρίζει αμέσως τον πρώτο του πελάτη.

- Ενώ εσείς! Είστε πραγματικός κουρέας!

- Και πού να 'ξερες, μαγκούφη μου, σε τίνος τα χέρια ήρτες πάλε! μουρμουρίζει ελληνικά ο Φωκίων.

- Είπατε τίποτα; ρωτά ο Ιταλός.

- Όχι, όχι. Κάτι σκεφτόμουν φωναχτά. Με συγχωρείτε!

Σαν τελειώνει, κοιτάζεται ο Ιταλός στον καθρέφτη και φωτίζεται το πρόσωπό του.

- Σι, σινιόρε! Δε σου λέω εγώ; Αυτό είναι! Ούτε ο κουρέας μου στην Αντίς Αμπέμπα δε με κουρεύει και δε με ξυρίζει τόσο καλά! Έτσι μου 'ρχεται να τον αλλάξω και να 'ρχομαι σε σένα, μια και θα βρίσκομαι μια φορά τη βδομάδα στην Ντίρε Ντάουα.

Όταν προχωρά στο ταμείο να πληρώσει, ο Φωκίων δε δέχεται να του πάρει λεφτά.

- Κι αυτό για να σας αλλάξω τη γνώμη που έχετε για μας τους μπαρμπέρηδες της Ντίρε Ντάουα!

- Τον βλέπετε αυτόν; Λέει ο Φωκίων στους υπαλλήλους του μόλις φεύγει ο Ιταλός. Όποτε ξανάρθει, θα πλερώνει μονάχα το κούρεμα και τίποτ' άλλο!... και τους εξιστορεί την πρώτη τους γνωριμία.

Τώρα πια δεν είναι μονάχος στο κουρείο. Έχει ένα βοηθό, τον Αρίγκο Βεκίετι, Ιταλό, παντρεμένο με Ελληνίδα, τη Σοφία. Για το ταμείο και την πώληση των καλλυντικών έχει προσλάβει τη Μαργαρίτα και την Κατερίνα και μικρός του κουρείου, μα πολύ έμπιστος και για όλες τις δουλειές, είναι ο Τάκλου, ένας νεαρός ιθαγενής που ξέρει και λίγα ελληνικά.

ΤΟΝ ΙΟΥΛΙΟ του '52 η Μαρία φέρνει στον κόσμο το δεύτερό τους παιδί, ένα κοριτσάκι έχοντας περάσει μια δύσκολη εγκυμοσύνη, μα στο τέλος τα καταφέρνει παλικάρися. Τον τελευταίο μήνα της κύησης τον περνά στο νοσοκομείο εξαιτίας της σπλαγχνόπτωσης που έχει πάθει. Ο Φωκίων ανησυχεί και τη φροντίζει ακόμα περισσότερο, ενώ προσπαθεί να κρύβει την αγωνία το για να μην την αναστατώνει...

- Τι στεναχωριέσαι, κυρούλα μου, εγώ δεν είμαι εδεπά; Την ημέρα που γεννιέται η μικρή, ο Φωκίων λέει στο γιο του όλο χαρά:

- Γεράσιμέ μου, Φωστήρα μου, τρέχει όλο χαρά ο Φωκίων στο σπίτι τη μέρα που γεννήθηκε η μικρή..., η μάνα σου εγέννησε!

- Κι είναι αγόρι, μπαμπά;

- Γιατί;

- Μα για να παίζουμε!

- Όχι, αφέντη μου! Είναι κορίτσι! Μια κυρά, μια κούκλα! Λες κι είναι φτιαγμένη από μετάξι. Είναι πολύ μικρούλα κι όταν την επήρα αγκαλιά, μου φάνηκε σαν πούπουλο! Τόσο μικρούλα!

Ο Γεράσιμος γυρίζει σε έναν από τους φίλους του και λέει:

- Κωστάκη, την παίρνεις για γυναίκα σου;

Ο Φωκίων ξεσπά σε γέλια με την αντίδραση του γιου του. Μα δε γελά μονάχα γι' αυτό. Γελά ολόκληρος. Την ήθελε αυτήν την κόρη. Πόσο αλήθεια την ήθελε! Είναι η ευκαιρία που ζητούσε να αναστήσει την αδελφή του που τόσο πρόωρα είχε χαθεί, να ακουστεί ξανά το όνομά της, Αθηνά!

Και η Μαρία δεν πάει πίσω. Από τον πρώτο καιρό αυτής της εγκυμοσύνης κεντούσε σεντονάκια και ζιπουνάκια σε όλες τις αποχρώσεις του ροζ. Ήταν σίγουρη πως θα είναι κορίτσι. Το ήθελε να είναι κορίτσι. Από τη Μαγκάλα αγόραζε ρετάλια για φορεματάκια.

Την ώρα που η Μαρία θηλάζει το στρουμπουλό, ροδαλό κοριτσάκι της, στο πρόσωπο της είναι ζωγραφισμένη η χαρά και η ευτυχία. Μα κι εκείνο κάνει ό,τι μπορεί για να τους κερδίσει όλους, ακόμη και τον Γεράσιμο. Εκείνος πάλι, μετά τις πρώτες αντιδράσεις του που δεν είναι και τόσο θετικές, σιγά-σιγά νοιώθει πως πρέπει να την προστατεύει σαν πιο μεγάλος. Κάθεται με τις ώρες πάνω από την κούνια ή το καρότσι και τη χαζεύει. Την παρακολουθεί να κουνά τα χεράκια και τα ποδαράκια της που δεν αργούν να κάνουν δίπλες και να γίνουν σαν φραντζολίτσες. Του κάνει μεγάλη εντύπωση που προσπαθεί αυτή η μικρή συνέχεια κάτι να πιάσει. Της δίνει το δάχτυλό του, όπως βλέπει που κάνουν όλοι και εκείνη το αρπάζει με τη μία και προσπαθεί να το βάλει στο στόμα της. Κι εκεί, όπως κάθεσαι και τη χαζεύει, της κουβενιάζει...

Η Μαρία φορά στην κορούλα της κάθε μέρα και διαφορετικό φορεματάκι που το έχει ράψει η ίδια. Μια σταλιά κοπελίτσα και τους έχει ξετρελάνει όλους. Και πόσο γρήγορα μεγαλώνει. Έτσι όταν φτάνει έξι μηνών τη βαπτίζουν ο Αναστάσης με τη Μαρίκα, ο αδερφός του κουμπάρου τους και νονού του Γεράσιμου. Της δίνουν δύο ονόματα, Αθηνά-Μαργαρίτα, γιατί πρέπει να τιμήσουν και τη μητέρα της Μαρίας. Μα όλοι τη φωνάζουν Αθηνούλα. Είναι η Αθηνούλα τους.

Και ο Γεράσιμος όμως δε χάνει από τα χάρδια που είχε. Αντίθετα, όλοι τον καμαρώνουν και τον ανταμείβουν που αγαπά και φροντίζει την αδερφούλα του.

Ο Φωκίων και η Μαρία στο σπίτι έχουν τώρα δύο άντρες και μία γυναίκα. Η Φάτμα η ατζούζα, όπως λέγεται η ηλικιωμένη στα αραβικά, είναι για τις δουλειές του σπιτιού, ο Μοχάμεντ ζαμπάνια, νυχτοφύλακας και ο Ντεμισέ μάγειρας. Ένας σαρανταπεντάρης Αιθίοπας που έχει ένα «ελάττωμα». Όταν ακούει θορύβους, τρομάζει και φωνάζει:

- Ερέ, Ντεμισέ!

Ο Γεράσιμος το έχει βρει παιχνίδι ακόμα και όταν ο αξιαγάπητος μάγειρας σερβίρει τα πιάτα ή τις πιατέλες με το φαγητό στα χέρια. Πόσες φορές τον έχουν μαλώσει οι γονείς του. Μα και η δόλια η Φάτμα η ατζούζα που είναι πολύ παχιά βασανίζεται από αυτό το μικρό

διαβολάκι.

ΤΟΝ ΙΟΥΝΙΟ του '53 ο Φωκίων αποφασίζει να στείλει τη Μαρία με τα δύο παιδιά στην Κεφαλλονιά, να ικανοποιήσει την επιθυμία των δικών του. Στα γράμματα που έρχονται, τόσο η μάνα του η σιόρα Ελένη, όσο και ο αδερφός του ο Κωστής, μα και τα παιδιά της αδικοχαμένης Αθηνάς, ο Μιχαλάκης και η Ελενίτσα, ζητούν επίμονα να γνωρίσουν τον Γερασιμάκη, την Αθηνούλα και τη μαμά τους.

Η αδερφή του η Νίκη αμέσως μετά τον πόλεμο πήγε κι εκείνη στην Αμερική. Την προσκάλεσαν τα δύο αδέρφια της, ο Σταύρος και ο Αντρέας, ο οποίος στο μεταξύ έχει αποκτήσει τρία παιδιά, την Άννα, τον Γεράσιμο και τον Γιώργη. Στο εστιατόριο που δούλευαν είχαν γνωρίσει τον Αντρέα – Κεφαλλονίτης και αυτός – με τον οποίο πάντρεψαν την αδελφή τους. Ένα χρόνο μετά γεννήθηκε ο Νικόλας, αλλά και ο Γιάννης, το τελευταίο παιδί του Αντρέα και της Αλεξάνδρας.

Ο Φωκίων είναι αδύνατον να φύγει. Οι υποχρεώσεις του τον θέλουν στην Ντίρε Ντάουα. Άλλωστε θα λείψουν τρεις μήνες γεμάτους, γιατί η Μαρία έχει σκοπό να μάθει την τέχνη της κομμώτριας που τόσο της αρέσει. Θέλει να βοηθήσει και τον άντρα της στο μαγαζί.

Όταν ήταν μικρή, από τα δώδεκά της, χτένιζε την αδερφή της τη Φλώρα και τη φίλη τους την Άννα. Η Φλώρα παρόλο που ήταν αγοροκόριτσο, ήταν φιλάρεσκη. Έπαιρνε λοιπόν η Μαρία μεγάλα καρφιά, τα έβαζε στη φωτιά, τα πύρωνε και με αυτά τύλιγε τα μαλλιά τους για να γίνουν μπούκλες, που τις περισσότερες φορές έμεναν πάνω στα καρφιά! Τι ζύλο είχε φάει από τη μητέρα τους! Σαν ένοιωθε η κυρία Μαργαρίτα τη μυρωδιά του καμένου μαλλιού, έβγαине αμέσως στην αυλή. Η Φλώρα προλάβαινε να σκαρφαλώσει σε μια πανύψηλη λεμονιά που είχαν στην αυλή τους, ενώ η Μαρία που δεν ήταν τόσο γρήγορη, έτρωγε της χρονιάς της. Μια φορά τόλμησε κι εκείνη την αναρρίχηση στο δέντρο, αλλά το κλαρί από όπου πιάστηκε, έσπασε. Δεν το επιχείρησε ξανά. Προτιμούσε το χειροτόνισμα της μητέρας της. Η χειρότερη όμως τιμωρία ήταν όταν της έλεγε η κυρία Μαργαρίτα:

- Δε θα 'ρθουν τ' αδέρφια σας; Τότε θα δείτε...

Δεν άρεσε καθόλου στη Μαρία. Δεν ήθελε να στενοχωρεί τα αγόρια και ειδικά το Σταύρο.

Με τη βοήθεια λοιπόν του Μανόλη, φίλου του Φωκίωνα και διευθυντή της «Αράμπιαν», που τους έβγαλε τα αεροπορικά εισιτήρια, κινούν η Μαρία με τα παιδιά για την Ελλάδα. Πηγαίνουν μέχρι το Τζιμπουτί με ντακότα, φορτηγό δικινητήριο αεροπλάνο και συνεχίζουν με τετρακινητήριο της Αιρ Φρανς για την Αθήνα. Εκεί, μετά από δέκα ώρες περίπου ταξίδι, τους περιμένει ο Κωστής, ο μικρότερος αδερφός του Φωκίωνα. Τους αναγνωρίζει αμέσως και συγκινημένος τους σφίγγει στην αγκαλιά του. Με το ταξί που τους περιμένει, από το αεροδρόμιο φτάνουν στον Πειραιά για να πάρουν το καράβι για την Κεφαλλονιά. Την άλλη μέρα το πρωί, μετά από δώδεκα ώρες, φτάνουν στο Αργοστόλι.

Πόση συγκίνηση νοιώθει η σιόρα Ελένη. Επιτέλους γνωρίζει την οικογένεια του γιου της, του Φωκίου της. Η νύφη της της φαίνεται πιο όμορφη από τις φωτογραφίες. Την αγκαλιάζει με σιτοργή. Μα σαν φτάνει η σειρά του Γερασιμάκη, η νόνα - όπως λένε τη γιαγιά στα Εφτάνησα - λυγίζει. Νοιώθει σαν να σφίγγει το γιο της τον Φωκίο πάνω της. Πόσο του μοιάζει αλήθεια. Μα και με τη μικρή, την Αθηνούλα, τα μάτια της γυαλίζουν, κοκκινίζουν. Αυτή η σκληρή για πολλούς γυναίκα, δεν έχει άλλη αντίσταση να παραθέσει αγκαλιάζοντας τη μικρότερη εγγόνα της που έχει και το όνομα της λατρεμένης της κόρης. Και αυτό το άτιμο, σαν να ξέρει πως πρέπει να την κερδίσει, τυλίγει τα χεράκια της γύρω από το λαιμό της νόνας, τη σφίγγει και της σκάει ένα φιλί στο μάγουλο.

- Να 'χεις την ευχή μου, κυρά μου! Λέει η σιόρα Ελένη. Να 'χετε την ευχή μου! Μαρία μου, να 'στε πάντα καλά! Η ευλογία τ' Αγίου, να 'ναι πάντοτε μαζί σας!

Εκεί βρίσκεται και η αδερφή της σιόρα Ελένης, η Ελβίρα, που έχει έρθει από την προηγούμενη το βράδυ να βοηθήσει τάχα στις ετοιμασίες του σπιτιού. Τέτοιος λόγος δεν υπάρχει, αφού τώρα πια η Τζόγια είναι όλη μέρα σπίτι. Η Ελβίρα ήρθε από τις Κεραμειές περισσότερο να μοιραστεί με την αδερφή της αυτή τη χαρά και τη συγκίνηση. Είναι τόσο καλοσυνάτη. Πώς τους αγκαλιάζει κι εκείνη! Είναι γλυκομίλητη και η ματιά της απαλή σαν χάδι.

Δεν αργεί να μαζευτεί και το χωριό για να γνωρίσει τη γυναίκα και τα παιδιά του Φωκίωνα.

Η Μαρία τα έχει χαμένα. Για τότε μαζεύτηκαν τόσοι άνθρωποι που την κοιτούν περίεργα..., και τα τραταρίσματα πάνε κι έρχονται για τα καλωσορίσματα.

Ο Μιχαλάκης έχει αναλάβει να φροντίζει τον Γεράσιμο και η Ελενίτσα παίζει τη μανούλα στη μικρή Αθηνούλα. Είναι τα δίδυμα που τόσο πρόωρα ορφάνεψαν και αγαπούν τον "μπάρμπα τους το Φωκίο", που ό,τι και αν του ζητούσαν στα γράμματά τους, τους το έστελνε αμέσως και αυτό δεν το ξεχνούν. Νοιώθουν την ανάγκη να ασχοληθούν με τα

ξαδελφάκια τους, που κοιτάζουν σαστισμένα.

Στο μεταξύ έχει παντρευτεί και ο Κωστής μια κοπελιά από τη Θηνιά, ένα ορεινό χωριό της Κεφαλλονιάς. Ακριβή τη λένε. Τη γνώρισε από την αδερφή της, που κι εκείνη είναι παντρεμένη με έναν καπετάνιο από τη Λακήθρα και φίλο τους, τον Γιώργη.

Η Μαρία την άλλη μέρα μοιράζει τα δώρα που έχει φέρει για τον καθένα τους. Μεταξωτά μαντήλια, γραβάτες, δερμάτινα παπούτσια, ζώνες, τσάντες και ρούχα για τον Μιχαλάκη και την Ελενίτσα που είναι δεκατριών χρονών πια. Όλοι είναι χαρούμενοι.

Ο καιρός κυλά πολύ όμορφα. Ο Κωστής με το αυτοκίνητο που είχε φέρει ο Σταύρος από την Αμερική, τους πηγαίνει παντού. Πρώτα πηγαίνουν στον Άγιο Γεράσιμο, επιθυμία του Φωκίωνα. Μετά πηγαίνουν στους συγγενείς και στο Ληξούρι, στη Σάμη, στον Πόρο, στη λίμνη της Μελισσάνθης - μια λίμνη που βρίσκεται μέσα στο βουνό - και στο σπήλαιο της Δρογγαράτης με τους σταλακτίτες και τους σταλαγμίτες.

Η Μαρία είναι ενθουσιασμένη από το τοπίο, μα και από τους συγγενείς και φίλους. Όλοι μαζί γιορτάζουν και τα πρώτα γενέθλια της Αθηνούλας. Σχεδόν κάθε μέρα πηγαίνουν για μπάνιο σε υπέροχες παραλίες με πεντακάθαρη χρυσή άμμο και καταγάλανα νερά που εντυπωσιάζουν τη Μαρία. Η μόνη θάλασσα που γνώριζε ήταν του Τζιμπουτί που είναι πάντα γκρίζα. Και αυτό γιατί είναι λιμάνι και το κυριότερο, επειδή η αμμουδιά γίνεται λάσπη όταν επιστρέφουν τα νερά με την παλίρροια. Η άμμος στο Τζιμπουτί είναι μαύρη, όμως η ομορφιά της παραλίας στην Κεφαλλονιά δε συγκρίνεται με την αγριάδα αυτής στην Αφρική.

Κεφάλαιο 17

Τα αποτελέσματα του σεισμού στο Αργοστόλι.

Περνούν πολύ όμορφα, όπως γράφει και στα γράμματά της στον αγαπημένο της Φωκίωνα. Η Κεφαλλονιά όμως τους έχει επιφυλάξει μια δυσάρεστη έκπληξη. Είναι Κυριακή 9 Αυγούστου, όταν η Μαρία νοιώθει τη γη να τρέμει κάτω από τα πόδια της. Πετάγεται σαν ελατήριο, κρατώντας τον Γεράσιμο και τρέχει στο δωμάτιό τους. Σηκώνει τη μικρή από την κούνια της, τη βάζει στο καρότσι και ορμάει έξω πανικόβλητη.

- Τι έπαθες, παιδί μου; Γιατί εσαρτάρισες; τη ρωτά η πεθερά της που βγήκε κι εκείνη από την κουζίνα για να δει αν όλοι είναι καλά.

- Σεισμός! φωνάζει έντρομη η Μαρία. Σεισμός, μητέρα!

- Βεραμέντε! (Στ' αλήθεια)! Καλούτσικος ήτουνα!

- Όχι, ήταν δυνατός!

- Εφκεϊό σου λέω κι εγώ, τζόγια μου, μα όχι πολύ δυνατός. Εμείς τσου 'χουμε συνηθίσει.

Πάει, επέρασε. Εσπαβεντάρισες (τρόμαξες), εκείο είν' ούλο! Τώρα ετέλεψε. Έλα, για πινομή (χάρη) των παιδιών σου, άμε μέσα, Μαρία μου, μην τ' αγγελοκρούξεις (τρομάξεις) κι εφκεϊνά!

- Όχι! Εγώ δεν μπαίνω μέσα! Φοβάμαι!

- Καλά. Όπως θες... Μόνε, δεν πα να ρίξεις κάτι απάνωθέ σου; Κανιά βέστα (φόρεμα),

κανιά γιακέτα, ένα σκουτί. Είσαι ακόμα με τη ρόμπα σου και δεν είναι σέστο (καθωσπρέπει)!

- Ναι, έχετε δίκιο. Με συγχωρείτε..., και προσπαθεί να σφίξει πιο πολύ τη ρόμπα της. Μόνο, σας παρακαλώ, έχετε το νου σας στα παιδιά. Δε θέλω να μπουν μέσα. Σε δύο λεπτά έφτασα.

Σαν σίφουνας ορμά στο σπίτι. Φορά στα γρήγορα ένα φόρεμα, βάζει σε μια τσάντα δυο τρεις αλλαξιές της μικρής και ξαναβγαίνει τρέχοντας. Η Ακριβή με τον Μιχαλάκη και την Ελενίτσα έχουν σαστίσει με την συμπεριφορά της. Δεν είναι όμως η μόνη που έχει πεταχτεί έξω. Όσοι έχουν μικρά παιδιά βρίσκονται στα χωράφια. Απέναντι από το σπίτι είναι ένα λιοστάσι και έχουν μαζευτεί εκεί, μαζί και η Μαρία. Το μεσημέρι τρώνε κάτω από τις ελιές, μα σαν βραδιάζει η σιόρα Ελένη προσπαθεί να πείσει τη Μαρία να κοιμηθούν στο σπίτι. Άδικος κόπος.

- Ωραία. Ελάτε τουλάχιστο να πέσετε εδεπάθενε, κάτωθε από τη λότηζα. Είναι περικουλόζο (επικίνδυνα), ειδικά για τα παιδιά το βράδυ κάτω από τσ' ελιές. Έλα, παιδί μου, μη σκιάζεσαι τόσο. Δεν έχουμε φόβο εδεπά...

Καταφέρνουν να την πείσουν. Ξημερώνει ο Θεός τη Δευτέρα και όλα είναι ήσυχα. Μαθαίνουν όμως στα βόρεια του νησιού έχουν γίνει καταστροφές. Η Μαρία είναι ανένδοτη να μπει στο σπίτι. Έτσι και το βράδυ της Δευτέρας κοιμούνται κάτω από τη λότηζα. Δεν έχει καλά-καλά ξεπροβάλει ο ήλιος την Τρίτη, η ώρα είναι πεντέμισι, όταν η γη αρχίζει να τινάζεται δεξιά και αριστερά, σαν να προσπαθεί να ισορροπήσει από τη μέθη της. Σαν να έχει πάρει κάποιο αόρατο χέρι το νησί και το ταρακουνά. Η βουή που ακούγεται μοιάζει με βροντές που βγαίνουν από τα σωθικά της γης. Σαν να υποφέρει, να βογκά και να τινάζει το κορμί της. Τα δοκάρια των σπιτιών τρίζουν. Οι σοφάδες πέφτουν, το ίδιο και οι πέτρινες μάντρες. Η σκόνη είναι αποπνικτική.

Η Μαρία σφίγγει πάνω της τον Γεράσιμο από τη μια μεριά και το καρότσι με τη μικρή από την άλλη. Ο κόσμος όλος είναι πανικόβλητος. Ακούγονται φωνές, κλάματα. Οι δονήσεις δε σταματούν όλη την ημέρα. Σχεδόν κάθε τέταρτο ο σεισμός δίνει το παρών, για να μην ησυχάζει κανείς.

Όλοι φοβούνται. Είναι μαζεμένοι στα χωράφια και περιμένουν να δουν πότε θα σταματήσει η γη τον ξέφρενο ρυθμό της. Τα νέα τρέχουν από στόμα σε στόμα. Το επίκεντρο βρίσκεται στην Κρασιά, την επαρχία που ανήκει και η Λακίθρα. Η ανατολική πλευρά του νησιού έχει ρημάξει, το ίδιο και η βόρεια, η νότια και η δυτική. Τα βουνά έχουν λαβωθεί και στέλνουν στις πλαγιές τεράστια κοτρόνια που καταπλακώνουν ό,τι βρουν στο πέρασμά τους. Στο Αργοστόλι, όσοι έτρεξαν έξω από τα σπίτια τους να γλιτώσουν, καταπλακώθηκαν από τα μπαλκόνια τους. Πόσοι άμοιροι βρέθηκαν στο κρεβάτι τους και εκεί αντάμωσαν την αιωνιότητα. Μόνο στην περιοχή της Σάμης οι νεκροί ξεπερνούν τους εκατό. Εκεί που μέχρι πριν από ώρες βρίσκονταν χωριά, τώρα δεν υπάρχει παρά μόνο συντρίμια, πόνος και θρήνος.

Η σιόρα Ελένη με την Ακριβή μπαίνουν στο μισογκρεμισμένο σπίτι να πάρουν μερικά ρούχα για τα παιδιά. Το βράδυ δεν έκλεισε κανείς μάτι. Η Μαρία φοβάται μην ανοίξει η γη που τόσο έχει θυμώσει.

- Τι μαλεβράσι είν' εφτείνο! Εφκειό το κούνημα, που σταματημό δεν έχει, δε μ' αρέσει διόλου..., λέει ο Κωστής στη μάνα του.

- Άμε, αφέντη μου και μάσε μερικά σκουτιά ακόμη. Ούτε εμέ μ' αρέσει, που κακό ναν το 'ρτει, μα δε λέω τίποτσι, μη σπαβεντάρει πλιότερο η Μαρία. Πανιάστηκε η δόλια! Άντεστε να φέρεις το φορτσέρι (μπαούλο). Βάλε ό,τι βρεις μέσαθε...

Την Τετάρτη το πρωί, ποιος είδε Τον Θεό και δεν Τον φοβήθηκε! Ο ξέφρενος χορός που έχει στήσει από την Κυριακή η γη, έχει φουντώσει για καλά και δε μένει τίποτα όρθιο. Σαν να ξύπνησε κάποιο μανιασμένο θηρίο στα έγκατα της γης. Ακούγεται πρώτα ένα μουγκρητό, ένας ρόγχος μέσα από το έδαφος και αμέσως μετά, σαν να προσπαθεί να ξετινάξει ό,τι βρίσκεται πάνω του. Σαν να έχασε την ισορροπία του και να τραντάζεται. Όσοι στέκονται όρθιοι είναι πεσμένοι κατάχαμα, σαν να καλοπιάνουν το θερίο να ημερέψει. Μέχρι και ο ήλιος τρόμαξε και κρύφτηκε. Σκοτείνιασε ο τόπος από τη σκόνη που πνίγει την αναπνοή. Πόσην ώρα κρατά αυτό το κακό κανείς δεν ξέρει. Μοιάζει με αιωνιότητα.

Η Λακίθρα μα και όλη η Κεφαλλονιά από άκρη σε άκρη έχει ισοπεδωθεί. Έχει μετατραπεί σε άμορφη μάζα. Σαν να ήταν όλα χάρτινα και ένα αόρατο χέρι τα γκρέμισε με μιας.

Από ό,τι λένε οι ειδικοί που έχουν καταφτάσει στο νησί, ο τελευταίος σεισμός έχει διάρκεια πενήντα δευτερόλεπτα και οχτώ βαθμούς της κλίμακας Ρίχτερ.

Ο κόσμος είναι ανάστατος. Οι σεισμικές δονήσεις, μικρότερες τόσο σε ισχύ όσο και σε χρόνο, είναι σχεδόν κάθε δέκα λεπτά. Όσο περνά η ώρα, ο φόβος, ο πανικός και η

απελπισία γιγαντώνονται. Τα πηγάδια έχουν φράξει και βγάζουν λάσπη. Δεν έχουν ούτε νερό να πιουν. Από το Αργοστόλι φαίνεται πνιχτός καπνός. Δεν είναι από τα γκρεμίσματα, αλλά από φωτιά. Το Αργοστόλι καίγεται. Ό,τι δεν πρόλαβε να καταστρέψει ο σεισμός, το αποτελείώνει η φωτιά. Δοκάρια, έπιπλα, ρουχισμός, είναι η καλύτερη τροφή της. Στο τηλεγραφείο έχουν καταπλακωθεί όσοι βρίσκονταν μέσα. Σαράντα άτομα περίπου... Ο θρήνος δεν έχει τελειωμό...

Την Πέμπτη το πρωί κινούν με το αυτοκίνητο του Κωστή από τη Λακθήρα για το λιμάνι στο Αργοστόλι. Η σιόρα Ελένη με την Ακριβή, την Ελενίτσα, τον Μιχαλάκη, τη Μαρία και τα παιδιά στριμώχνονται όπως-όπως. Πώς χώρεσαν δώδεκα άτομα, κανείς δεν ξέρει. Οι άντρες που ζήτησαν να πάνε μαζί είναι κρεμασμένοι απέξω και στηρίζονται στα φτερά του αυτοκινήτου που είναι μεγάλα, σαν όλα τα αμερικάνικα αμάξια. Κάθε τόσο σταματούν στο δρόμο, πετάγονται δυο-τρεις, μαζεύουν τις πέτρες από τις λιθιές που έχουν πέσει, για να περάσει το αυτοκίνητο. Όταν φτάνουν στο Φαραώ, ένα ύψωμα έξω από το Αργοστόλι, είναι αδύνατον να προχωρήσουν. Ένας τεράστιος βράχος φράζει το δρόμο. Δεν μπορούν να τον μετακινήσουν, μακάρι και αν κατέβαιναν όλοι από το αμάξι. Γυρίζουν πίσω μερικά μέτρα, μπαίνουν σε ένα στενό δρόμο αριστερά που βγάζει στα Σπήλια, ένα χωριό, και από κει τραβούν παραθαλάσσια και βγαίνουν στο Αργοστόλι. Όλος ο κόσμος είναι αναστατος. Άντρες και γυναίκες κάθε ηλικίας τρέχουν εδώ κι εκεί, με μοναδικό σκοπό να προμηθευτούν μια άδεια να φύγουν από το νησί και συνωστίζονται μπροστά στη χωροφυλακή που στεγάζεται σε ένα αντίσκηνο. Μόνον από κει μπορούν να πάρουν άδεια, την οποία δίνουν μονάχα σε περίπτωση μεγάλης ανάγκης. Αλίμονο αν άδειαζε το νησί!

Μόλις το μαθαίνουν ο Κωστής και οι άλλοι, ψάχνουν να βρουν γιατρό να τους δώσει βεβαίωση για τη σιόρα Ελένη, που λόγω ηλικίας έχει παρουσιάσει δυσφορία. Άδικος κόπος. Έξω από τα ιατρεία, σε αντίσκηνα και αυτά, οι ουρές του κόσμου είναι τεράστιες.

- Και τώρα τι κάνουμε; λέει ο Κωστής απογοητευμένος.

- Κωστή μου, λέει η Μαρία, ξεχνάς πως εγώ και τα παιδιά είμαστε Έλληνες του εξωτερικού; Χωρίς δεύτερη κουβέντα παίρνει από τη νύφη του το διαβατήριο και τα αεροπορικά τους εισιτήρια - τα πρώτα πράγματα που πήρε μαζί της η Μαρία - και τρέχει στη χωροφυλακή. Δεν περνά πολλή ώρα όταν βγαίνει χαρούμενος με την άδεια στα χέρια και με προτεραιότητα.

- Ξέρετε όμως κάτι; Σ' εφτείνο το καράβι που φεύγει α μομέντο (σε λίγο), θε να 'χουν τσου φυλακισμένους για να ναν τσου πάνε στσι φυλακές τση Πάτρας...

Κανένας δε νοιάζεται. Τρέχουν στην προβλήτα και απελπίζονται. Το λιμάνι έχει σχεδόν βυθιστεί. Το καράβι, όπως όλα όσα έχουν τρέξει από τις κοντινές θάλασσες για να βοηθήσουν, βρίσκεται αρόδο. Οι ταξιδιώτες πηγαίνουν με δύο βάρκες μετά από αδρή πληρωμή. Τι να κάνουν; Ύστερα από συνεννοήσεις με τον βαρκάρη φτάνουν στο καράβι. Αφήνουν με σπαραγμό ψυχής το ερειπωμένο νησί. Όσοι έχουν κατορθώσει να φύγουν, δεν μπορούν να πιστέψουν πως το βιος και τα υπάρχοντά τους μένουν στο έλεος του Θεού.

Η σιόρα Ελένη με τα παιδιά και τα εγγόνια της βολεύονται όπως-όπως στο καράβι και ύστερα από οκτώ ώρες φτάνουν στην Πάτρα, που και αυτή έχει χτυπηθεί από τον Εγκέλαδο - τον αρχηγό των Γιγάντων που η θεά Αθηνά είχε φυλακίσει στα έγκατα της γης και που όποτε θυμώνει, κάνει αυτό το χαλασμό. Από το λιμάνι της Πάτρας, μισοί με το τρένο και οι υπόλοιποι με ένα ταξί, φτάνουν στην Αθήνα και φιλοξενοούνται στην ανιψιά της σιόρα Ελένης, την Αγγελική που μένει στα Φιλαδέλφεια. Ο άντρας της ο Διονύσης είναι πρώτος μηχανικός στο ελληνικό εμπορικό ναυτικό και ταξιδεύει. Έχουν δύο κορίτσια, τη Μαίρη και τη Ρίτσα. Μένουν μαζί τους δέκα μέρες περίπου, όταν μαθαίνουν πως στην Κεφαλλονιά γίνεται πλιάτσικο στα σπίτια που έχουν εγκαταλειφθεί. Έτσι αποφασίζουν η Μαρία με την Ακριβή να γυρίζουν στη Λακθήρα και να μαζέψουν ό,τι έχει απομείνει.

Η ΜΑΡΙΑ τώρα πρέπει να πραγματοποιήσει και το δεύτερο λόγο του ταξιδιού της. Να τελειοποιήσει τις γνώσεις της στην κομμωτική, που με πολύ χαρά αναλαμβάνει ο Χαρίδημος, Κεφαλλονίτης και αυτός. Έχει ένα από τα γνωστότερα και πιο ονομαστά κομμωτήρια της Αθήνας στην Κυψέλη. Νοικιάζουν ένα μεγάλο διαμέρισμα στη Βελβενδούς και η Αθηνούλα γίνεται το παιχνίδι της παρέας, αλλά και ο Γεράσιμος δε μένει παραπονεμένος. Τι δώρα μαζεύει κάθε τόσο!

Η Μαρία λείπει από το πρωί, γυρίζει το μεσημέρι για φαγητό και αυτό όχι κάθε μέρα και μετά δρόμο πάλι για το κομμωτήριο. Το βράδυ γυρίζει κατάκοπη.

Οι δύο μήνες περνούν πολύ γρήγορα. Με μεγάλη λύπη αποχωρίζεται η σιόρα Ελένη τη Μαρία και τα εγγόνια της όταν φτάνει η ημέρα που πρέπει να επιστρέψουν στην Αιθιοπία. Τους γεμίζει ευχές και φιλιά.

ΕΞΙ ΜΗΝΕΣ λείπει η Μαρία με τα παιδιά και ο Φωκίων νοιώθει σαν λιοντάρι στο κλουβί. Η Ντίρε Ντάουα δεν τον χωρά. Του λείπουν πολύ η γυναίκα και τα παιδιά του. Μόλις μπαίνει στο σπίτι, η πρώτη του δουλειά είναι να πάει στο δωμάτιο των παιδιών. Εκεί μένει ένα λεπτό χαζεύοντας τα κρεβατάκια τους. Μετά πηγαίνει στο δωμάτιό του, ανοίγει την ντουλάπα στο μέρος που έχει η Μαρία τα ρούχα της, παίρνει μια βαθιά ανάσα από το άρωμά της και έτσι ησυχάζει.

Τις Κυριακές μετά την εκκλησία πηγαίνει στο μαγαζί, όπου μαζεύονται όλοι οι φίλοι. Στο σπίτι του πηγαίνει μόνο για ύπνο και καμιά φορά για φαγητό, μια και κάθε τόσο είναι καλεσμένος τότε στην οικογένεια της Μαρίας και τότε σε φίλους. Στο μαγαζί ξεχνιέται. Μαζί με τους άλλους στήνουν στοιχήματα και πλάκες. Το πιο τρελό από αυτά είναι εκείνο με το μαντήλι. Δένουν κόμπο τη μία από τις τέσσερις άκρες του και τις κρύβουν μέσα στη χούφτα τους. Αυτός που βρίσκει τον κόμπο χάνει και πληρώνει τους άλλους. Το πιο αστειό όμως σε αυτό το παιχνίδι είναι που ο Φωκίων έχει πείσει μερικούς ότι παίζεται και από το τηλέφωνο. Φυσικά αυτοί οι παίχτες είναι πάντα οι χαμένοι.

Ο Μπάμπης, ο γείτονας, συμπατριώτης και φίλος του Φωκίωνα, μια Κυριακή μεσημέρι τον καλεί για φαγητό μαζί με άλλους δύο που είναι και εκείνοι εργένηδες. Ο ένας είναι ο Γεράσιμος, που τον φωνάζουν Φρούραρχο. Του έχουν βγάλει αυτό το παρατσούκλι από τον τρόπο που περπατά και την αυταρχικότητα που δείχνει σε όλες του τις κινήσεις και συζητήσεις. Είναι και αυτός Κεφαλλονίτης, λείπει και η δική του γυναίκα για διακοπές στην πατρίδα. Ο άλλος είναι ο δάσκαλος και διευθυντής του ελληνικού σχολείου που είναι ανύπαντρος. Όλοι τον αγαπούν και τον σέβονται, όχι μόνο για τη μόρφωση και την κοινωνική του θέση, μα γιατί είναι αξιόλογος άνθρωπος.

Μετά την εκκλησία μαζεύτηκαν στο περιβόητο πεζούλι, στο μαγαζί του Φωκίωνα, μαζί και κάποιοι άλλοι και πειράζουν ο ένας τον άλλον. Πίνουν ουζάκι, τραγουδούν, γελούν, όταν κατά τις δωδεκάμισι που οι περισσότεροι φεύγουν, παρουσιάζεται η Αννούλα, η γυναίκα του Μπάμπη και τους καλεί να ανέβουν για φαγητό. Είναι Κεφαλλονίτισσα, από το Ληξούρι και μάλιστα από τα Λέπεδα, ένα πανέμορφο παράλιο χωριό του νησιού.

Ο Φωκίων κλείνει το μαγαζί, ενώ ο Μπάμπης πλησιάζει τη γυναίκα του που κάτι του ψιθυρίζει και πηγαίνει προς το μαγαζί του. Ο δάσκαλος με τον Φρούραρχο περιμένουν τον Φωκίωνα να κλειδώσει με το μεγάλο σιδερένιο λουκέτο την πόρτα του κουρείου.

- Ελάτε! Ελάτε! τους φωνάζει η Αννούλα. Και τι σας έχω μαγειρέψει, Φωκίων μου!...

- Τι, κυρία Αννούλα μου;

- Αλιάδα κεφαλλονίτικη!

- Γεια στα χέρια σου!

Λέγοντας αυτά προχωρά μπροστά η Αννούλα. Ο Μπάμπης έχει επιστρέψει από το μαγαζί και κρατά στα χέρια του ένα μπουκάλι ούισκι. Πίσω του ακριβώς στέκεται ο Φωκίων και παραπίσω οι άλλοι δύο καλεσμένοι.

- Δώσε μου το να σου το κρατάω, λέει ο Φωκίων στον Μπάμπη χαμηλόφωνα, καθώς ανεβαίνουν και του παίρνει το μπουκάλι.

- Και επισήμως, καλημέρα σας! λέει ο Φωκίων μόλις μπαίνει στο σπίτι και δίνει το ποτό στη γυναίκα του Μπάμπη.

- Μωρέ, Φωκίων μου, δεν ήταν ανάγκη...

- Αστειεύεστε, κυρία Αννούλα μου; Σιγά το πράμα!, απαντά σοβαρά.

Ο δάσκαλος που βλέπει αυτή τη χειρονομία, δεν έχει προσέξει πώς βρέθηκε το μπουκάλι στα χέρια του Φωκίωνα, ζητά συγγνώμη και κατεβαίνει βιαστικά τα σκαλιά. Δεν περνούν πέντε λεπτά και γυρίζει με ένα μπουκάλι ποτό στα χέρια. Ο Μπάμπης τον κοιτά έκπληκτος.

- Μα, δασκαλέ μου, γιατί το 'καμες αυτό;

- Πώς, Μπάμπη μου! Ο Φωκίων δηλαδή γιατί έφερε; Από μένα δεν το καταδέχεσαι;

- Τι έκανε λέει;

Ο Φωκίων έχει σταθεί σε μία γωνία και δεν μπορεί να κρατήσει τα γέλια του. Γυρίζει ο Μπάμπης και τον κοιτά με υπόνοια.

- Δε μου λες, Αννούλα μου! Έφερε ο Φωκίων κανιά μπότσα (μπουκάλι) ποτό;

- Ναι! Ένα μπουκάλι ούισκι!

- Και πού είναι;

- Έντονε! (Νάτο!)

- Βωρέ αθεόφοβε! Βωρέ τέρας! Δε ντρέπεσαι λιγουλάκι;

- Εγώ; Γιατί;..., μπορεί μονάχα να ξεστομίσει ο Φωκίων.

- Εκορόδεψες, βωρέ, και τη γυναίκα μου;

- Ποιος, Μπάμπη μου; Εγώ; Πότα; Με συγχωρείς, κυρία Αννούλα μου, σε κογιονάρισα

ποτές εγώ; Έχεις κάνα παράπονο από με;

- Όχι, Φωκίων μου..., σαστίζει η Αννούλα. Δεν ξέρω για ποιο πράμα μιλάτε!

- Βρε Αννούλα μου, είσαι σίγουρη πως έφερε ο Φωκίων ουίσκι και σου είπε πως είναι δικό του;

- Όχι, Μπάμπη μου, ο άνθρωπος δεν είπε τίποτα. Απλά, τον είδα με το μπουκάλι στα χέρια, μου το 'δωσε κι αυτό είν' όλο...

- Και δε σου 'πε πως είναι δικό του...

- Όχι, ψυχή μου!...

- Εκατάλαβες τώρα, δάσκαλέ μου, που ήσουν έτοιμος για παρεξήγηση; Το μπουκάλι που κρατούσε ο κύριος από δω, και δείχνει τον Φωκίωνα, το 'φερνα εγώ στο σπίτι μου. Μου το επήρε από τα χέρια ο αθεόφοβος, για να μην το κρατάω τάχα εγώ, την ώρα που ανεβαίναμε τσι σκάλες.

Τα γέλια που κάνουν δεν περιγράφονται. Ο δάσκαλος όμως το φυσάει και δεν κρυώνει. Να πάθει τέτοιο χουνέρι! Αφού τον ήξερε, πώς μπόρεσε και τον ξεγέλασε. Για χρόνια θυμούνται το περιστατικό και γελούν.

Ο Φωκίων με τον Μπάμπη κάνουν πολλές πλάκες. Ο ένας κόβει, ο άλλος ράβει, που λένε. Δεν αφήνουν άνθρωπο σε χλωρό κλαρί. Ο Μπάμπης είναι καταπληκτικός μίμος. Εκείνον που δεν αφήνουν να αγιάσει και δεν του χαρίζονται είναι ο Φρούραρχος. Μπροστά του τον κοροϊδεύουν τον άνθρωπο. Έχει έναν ιδιαίτερο τρόπο χειραψίας. Απλώνει το χέρι, που μόλις ακουμπά στο χέρι του άλλου, αμέσως το τραβά. Ε, αυτή η χειραψία από τον Μπάμπη γίνεται σε όλους μπροστά στον Φρούραρχο που δεν παίρνει είδηση. Εκείνος συνήθως αγορεύει, ειδικά όταν έχει ακροατήριο. Ο Μπάμπης στέκεται πίσω του και μιμείται όλες τις κινήσεις του, ενώ ο Φωκίων που βρίσκεται τις περισσότερες φορές πλάι του, συμμετέχει υποτίθεται στην κουβέντα και καταβάλουν και οι δύο τεράστιες οθπροσπάθειες να μην προδούν.

Κεφάλαιο 18

Μουσουλμάνοι προσκυνηθούν ξυπόλητοι στο τζαμί τους.

ΣΤΙΝ ΝΤΙΠΕ ΝΤΑΟΥΑ υπάρχουν όμως και διάφοροι γραφικοί τύποι, ιθαγενείς. Ένας από αυτούς είναι και ο Χασάν. Σαν πλησίαζε στο μαγαζί του Φωκίωνα, δεινοπαθούσε. Το πρόβλημά του ήταν το εξής: έκανε ό,τι έκαναν. Ξεκινούσε λοιπόν ο Φωκίων να ξύνει το κεφάλι του. Και ο Χασάν από δίπλα το ίδιο. Μετά ο Μπάμπης, χωρίς να του δίνει τάχα σημασία, προσποιούταν πως ξεκουμπώνει το πουκάμισό του. Ο Χασάν το ξεκούμπωνε στ' αλήθεια. Ο Φωκίων συνέχιζε να κάνει πως το βγάζει. Ο Χασάν το έβγαζε ενώ συγχρόνως φώναζε γελώντας:

-Χάλι για χαουάγκια! Χάλι! (Άστο, κύριε).

Πολλές φορές έφτασαν στο σημείο να τον γυμνώσουν. Μόνο με τις κινήσεις. Τότε ο άμοιρος Χασάν φώναζε ακόμα πιο δυνατά, χωρίς όμως να μπορεί να απαλλαγεί από τις

μιμήσεις του. Το γέλιο αυτές τις φορές έφτανε μέχρι να βρέξει κάποιος το παντελόνι του! Μα ο Φωκίων κάνει και άλλες πλάκες. Ένα απόγεμα περνούν έξω από το τζαμί με τον κουμπάρο του τον Αναστάση την ώρα της προσευχής. Ο ιμάμης φωνάζει «Αλλάχ ο ακμπάρ!», δοξασία προς τον Αλλάχ και οι πιστοί απαντούν όλοι μαζί «Μοχάμεντ ρασούλ Αλλάχ!». Είναι η εποχή που οι Μουσουλμάνοι έχουν τη μεγάλη τους νηστεία, το ραμαζάν. Στο προαύλιο βρίσκονται πενήντα περίπου ζευγάρια παπούτσια των πιστών. Είναι νόμος των Μουσουλμάνων προσκυνητών να μπαίνουν ξυπόλητοι στο ναό τους.

- Δε μου λες; Πώς βρίσκουνε μετά ότα βγαίνουνε, ποια είναι τα δικά τους; ρωτά ο Φωκίων τον Αναστάση με μια σπίθα στο βλέμμα.
- Ξέρω 'γω; Μπας και θες να περιμένουμε να δούμε;
- Αυτό θα κάνουμε μα από μακριά..., λέει και κατευθύνεται στο προαύλιο.

Εκεί μπερδεύει τα παπούτσια μεταξύ τους. Το τι έγινε μόλις σχόλασε η προσευχή, δεν περιγράφεται. Και ο υπαίτιος αυτής της αναταραχής, σκασμένος στα γέλια τραβά τον Αναστάση βίαια από το χέρι και φεύγει σαν κυνηγημένος ...

Η ΧΑΡΑ ΠΟΥ νοιώθει ο Φωκίων σαν βλέπει τη Μαρία και τα παιδιά να κατεβαίνουν από το αεροπλάνο, δε λέγεται. Πόσο έχουν μεγαλώσει. Ο Γεράσιμος είναι αντράκι πια. Μα και η μικρή είναι μια χαρά. Περπατά και λέει κακουβεντούλες. Δε χορταίνει να τα καμαρώνει. Μα και αυτά τον γεμίζουν φιλιά και χάδια, προτάντων η «κυρούλα» του.

Η Μαρία ανυπομονεί να αρχίσει δουλειά. Από τον Μανόλη παραγγέλλουν όλα τα απαραίτητα για το κομμωτήριο μέσω της «Αράμπιαν». Διαμορφώνουν τους χώρους του μαγαζιού μετατρέποντας το πίσω μέρος, εκεί που μέχρι τώρα ήταν η αποθήκη, σε έναν τέλειο χώρο καλλωπισμού της γυναικείας φιλαρέσκειας. Δεν περνά μήνας από τότε που γύρισαν από την Ελλάδα και η πινακίδα έξω από το μαγαζί αλλάζει. Προσθέτουν τη λέξη «κομμωτήριο».

Από τις πρώτες πελάτισσες της Μαρίας είναι φυσικά η αδερφή της η Ζενή με την κόρη της τη Μαρίκα, η Λεύκω, η Ευτυχία, μα και οι κουμπάρες της, η Ελένη και η Μαρίκα. Σιγά-σιγά όμως αρχίζουν να πληθαίνουν. Ελληνίδες, Γαλλίδες, Ιταλίδες, Αμερικανίδες, Αρμένισσες...

Ο Γεράσιμος πηγαίνει τώρα στη δεύτερα δημοτικού και λείπει σχεδόν όλη την ημέρα από το σπίτι. Το ωράριο του σχολείου στην Ντίρε Ντάουα είναι προσαρμοσμένο στο κλίμα της χώρας. Μπαίνουν στις τάξεις στις εφτάμισι το πρωί, σχολούν στις εντεκάμισι, ξαναμπαίνουν στις τρεισήμισι για να σχολάσουν στις πέντε.

Η Αθηνούλα μένει στο σπίτι με την Φάτμα, μια νέα, πανέμορφη, λυγρόκορμη κοπέλα, που τόσο της είχε λείψει όλον αυτόν τον καιρό. Τα πρωινά περνούν ευχάριστα οι δυο τους, αφού η μοναδική της ασχολία είναι η φροντίδα της μικρής.

Ο Γεράσιμος όταν επιστρέφει το απόγεμα από το σχολείο και ετοιμάσει τα μαθήματά του, με τη Φάτμα και την αδερφή του παρέα πηγαίνουν στο μαγαζί. Σαν φτάνουν γίνεται μια μικρή υποδοχή.

- Καλώστονα το Φωστήρα μου! καμαρώνει ο Φωκίων. Για να ιδώ, τι μυρίζεις! Μμμ, γράμματα και σκολιό μισκοβολάει ο αφέντης μου! Πώς επήγαμε;

- Καλά..., απαντά αδιάφορα ο Γεράσιμος, που έχει σαν όλα τα παιδιά το νου του στο παιχνίδι.

- Μπράβο, παιδί μου!

Ένα απόγεμα, μόλις φτάνουν στο μαγαζί, η Μαρία στέλνει τη Φάτμα στη Μαγκάλα κάτι να της ψωνίσει. Αφήνουν τη μικρή στο καρότσι και τον Γεράσιμο να την προσέχει έξω στο πεζοδρόμιο. Εκείνος δεν αργεί να βρει παιχνίδι. Και τι παιχνίδι. Μπαίνει κάτω από το χερούλι του καροτσιού από τη μέση και πάνω και προσποιείται πως οδηγεί αυτοκίνητο, με τη μικρή μέσα καθιστή. Ξεκινά από το μαγαζί που το πεζοδρόμιο είναι στο ίδιο ύψος του δρόμου, τρέχει μέχρι τη γωνία του φαρμακείου που έχει ανηφορική τάση και φτάνει στο ένα περίπου μέτρο ύψος, και πάλι πίσω. Η μικρή πολύ το απολαμβάνει. Ξεκαρδίζεται από την ταχύτητα, αλλά και από τις γκριμάτσες και τους ήχους που βγάζει ο Γεράσιμος. Μα δεν κρατά πολύ το παιχνίδι τους. Σε κάποια στιγμή φαίνεται πως ο Γεράσιμος έχει πάρει περισσότερη φόρα, δεν μπορεί να συγκρατήσει το καρότσι κι αυτό εκσφενδονίζεται στη μέση του δρόμου.

- Το παιδί! Το παιδί! Πάει το παιδί! ακούγονται οι φωνές της κυρίας Ευανθίας από το ζαχαροπλαστείο απέναντι.

Από τις φωνές της πετάνονται όλοι έξω από τα γύρω μαγαζιά.

- Κακούργε, το σκότωσες το παιδί! ουρλιάζει και τρέχει στο σημείο που βρίσκεται πεσμένο το καρότσι.

Ο Γεράσιμος με τη φόρα που είχε πάρει, έχασε την ισορροπία του, έχει πέσει κι εκείνος

πάνω στο πεζοδρόμιο και έχει χτυπήσει στο μέτωπο.

ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ του '53 πλησιάζουν. Ο Φωκίων και η Μαρία έχουν φέρει στο μαγαζί και παιχνίδια, όλα εισαγωγής. Όσες μέρες κάνουν να τα εκτελωνίσουν, να τα κοστολογήσουν και τακτοποιήσουν, αργούν τα βράδια να γυρίσουν σπίτι. Είναι δουλειές που μπορούν να γίνουν μόνον από τους ίδιους και φυσικά όταν το μαγαζί δεν έχει κόσμο και με κλειστή την πόρτα. Δεν είναι όμως μονάχα τα παιχνίδια, μα και τα καλλυντικά, αντρικά και γυναικεία και τα αξεσουάρ. Όλα σε γιορτινές συσκευασίες. Για να στολίσουν τα ράφια και τις βιτρίνες χρειάζεται ολόκληρο βράδυ. Σ' αυτό τους βοηθά και η Χαρίκλεια, η νέα Ελληνοπούλα που έχουν τώρα στο μαγαζί. Η Κατερίνα και η Μαργαρίτα μετά το γάμο τους έχουν σταματήσει να εργάζονται. Την άλλη μέρα λέει η Μαρία στη Φάτμα να φέρει τα παιδιά στο μαγαζί, γύρω στις οκτώ, για να είναι όλα στολισμένα στις θέσεις τους.

Μένει εκστατική για μερικά λεπτά, όταν η Φάτμα την αφήνει κάτω. Έχει γουρλώσει τα μάτια της με έκφραση θαυμασμού. Ο Γεράσιμος τρέχει στα αυτοκινητάκια, ενώ όλοι γελούν με τις γκριμάτσες της μικρής. Γονατίζει, σηκώνεται, γελά, χτυπά τα χεράκια της και σαν σίφουνας ορμά στα ράφια. Στον αέρα την προλαβαίνει ο Φωκίων που τη σηκώνει ψηλά. Με τη φόρα που είχε πάρει, όχι μόνο θα γκρέμιζε κάποιο ράφι, μα θα χτυπούσε κιόλας. Τα παιδιά πολύ χαρούμενα διαλέγουν το παιχνίδι που θα τους φέρει ο Άγιος Βασίλης. Ο Γεράσιμος κρατά στα χέρια του ένα αυτοκινητάκι και αρχίζει να τρέχει στο μαγαζί... Η Αθηνούλα έχει στην αγκαλιά της μια κούκλα, της κουβεντιάζει, τη χαϊδεύει, τη νανουρίζει.

Οι μέρες των Χριστουγέννων και της Πρωτοχρονιάς, μα και όλων των Ορθόδοξων χριστιανικών ή ελληνικών γιορτών γιορτάζονται με μεγάλη κατάνυξη σε αυτήν τη μικρή πόλη της Αφρικής. Τα ήθη και τα έθιμα βαθιά ριζωμένα στους μετανάστες τα τηρούν με όλη τη δύναμη της ψυχής τους.

Την παραμονή των Χριστουγέννων ο οκτάχρονος Γεράσιμος με το караβάκι στα χέρια, που του έχει φτιάξει ο πατέρας του, παρέα με τον Γιάννη και τον Σταύρο, συμμαθητές και φίλους του, βγαίνουν για τα κάλαντα. Και πού δεν πηγαίνουν. Δεν αφήνουν σπίτι, ούτε μαγαζί που υπάρχει Έλληνας, όπως άλλωστε και τα υπόλοιπα παιδιά που έχουν χωριστεί σε ομάδες. Κι όλοι μαζεύουν γερό κομπόδεμα.

Όταν το απόγεμα κάνουν τη μοιρασιά και χωρίζουν, ο Γεράσιμος αγοράζει από κάποιο μαγαζί μία ταμπάκερα για τον πατέρα του, ένα μικρό κινέζικο βάζο για τη μητέρα του και ένα παιχνίδι για την αδερφή του. Είναι μία μικρή ψάθινη κούνια με δύο κουκλάκια. Το ίδιο βράδυ η Μαρία παρ' όλη την κούραση, δούλεψε μέχρι αργά, ξενυχτά να στολίσει το φρεσκοκομμένο έλατο και το σπίτι. Δε θέλει να στερήσει από τα παιδιά της τη χαρά να έχουν τη γιορτινή, χριστουγεννιάτικη ατμόσφαιρα στο σπίτι.

Την παραμονή της Πρωτοχρονιάς ο Άη Βασίλης φέρνει μια κούκλα για την Αθηνούλα, εκείνη που είχε διαλέξει στο μαγαζί. Και για τον Γεράσιμο έφερε ένα ηλεκτρικό τρενάκι, το οποίο όμως δεν τολμούν τα δύο παιδιά να πλησιάσουν, γιατί παίζουν οι μεγάλοι: ο Φωκίων και η Μαρία. Όταν συνειδητοποιούν ότι μαλώνουν τα παιδιά τους μόλις το αγγίζουν, βάζουν τα γέλια.

Τα παιδιά τούς κοιτάζουν με απορία. Μα έχουν και άλλα παιχνίδια και με αυτά ξεχνιούνται. Τα έχουν φέρει οι νονοί και τα ξαδέρφη τους..

Τα απογέματα που φέρνει η Φάτμα τα παιδιά στο μαγαζί, αφού χαιρετούν τον πατέρα και τη μάνα τους και όλους όσους βρίσκονται εκεί, πρέπει να τα πάει απαραίτητα στον κύριο Σπύρο, τον μέντορα του Φωκίωνα, τον παππού όπως τον φωνάζουν, να τον καλησπερίσουν. Εκείνος πάντα περιμένει στη βεράντα, καθισμένος στην πάνινη καρέκλα του με ένα βιβλίο στο χέρι. Ξέρει την ώρα. Μόλις καταφθάνουν, ρωτά πρώτα τον Γεράσιμο για το σχολείο του και φιλά και τα δύο παιδιά στο κεφάλι. Μετά σηκώνεται και γυρίζει με δυο ποτήρια φρέσκια λεμονάδα. Όσην ώρα αυτά πίνουν το αναψυκτικό τούς διαβάζει κάποιο παραμύθι. Η μικρή τον ακούει με μεγάλη προσοχή. Πολλές φορές το παραμύθι είναι μεγάλο και δεν τελειώνει το ίδιο απόγεμα. Την άλλη μέρα που ρωτά πού είχαν μείνει, η Αθηνούλα βιάζεται να του εξιστορήσει όσα έχουν διαβάσει την προηγούμενη. Του αρέσει ο τρόπος που η μικρή προσπαθεί να του εξηγήσει. Στο Γεράσιμο όμως κάνει μεγάλη εντύπωση ο όγκος των βιβλίων που έχει ο κύριος Σπύρος. Το γραφείο του που οι τοίχοι είναι όλο ράφια, είναι γεμάτο. Χαρτιά, μολύβια, κονδυλοφόροι και ένα βάζο με μελάνι βρίσκονται πάνω στο τεράστιο ξύλινο τραπέζι, με ένα μεταλλικό κουτί γεμάτο πέννες.

- Κύριε Σπύρο, τα 'χετε διαβάσει όλ' αυτά;

- Ναι, αγόρι μου. Κι άλλα πολλά που έχω χαρίσει ή δανείσει.

Τα παιδιά τον αγαπούν πολύ. Για κείνα είναι «ο παππούς» αφού δεν έχουν γνωρίσει άλλον.

Κεφάλαιο 19

Ο αυτοκράτορας Χαϊλέ Σελάσσιε.

Η ΖΩΗ ΣΤΗΝ Ντίρε Ντάουα κυλά όμορφα και αγαπημένα. Ένας από τους καθημερινούς πελάτες του Φωκίωνα είναι ο Φιταοράρι Χαΐλε, Αιθίοπας βαθμοφόρος, εκπρόσωπος και γόνος της αυτοκρατορικής οικογένειας που ζει μόνιμα στην πόλη αυτή της Αιθιοπίας. Είναι φιλέλληνας και έρχεται κάθε πρωί για ξύρισμα στον φίλο Φωκίωνα, όπως λέει στα ελληνικά.

Αυτή τη χρονιά, όπως κάθε 5 Μαΐου, ο Φωκίων είναι καλεσμένος στα ανάκτορα για την επέτειο της απελευθέρωσης της χώρας από τους Ιταλούς. Δέκα μέρες μετά φθάνει στην πόλη και ο Χαΐλέ Σελάσσιε με την οικογένειά του. Ένα πρωινό μπαίνει ο υπασπιστής του αυτοκράτορα στο μαγαζί, τακτικός πελάτης επίσης.

- Φωκίων, πάρε τα εργαλεία σου κι έλα μαζί μου.
- Πού θα πάμε, γκέταε (αφέντη μου);
- Στο παλάτι.
- Να κάνω τι;
- Να κουρέψεις τον μεγαλειότατο.
- Εγώ;
- Ναι, ναι. Έλα, μας περιμένουν.
- Μισό λεπτό...
- Εντάξει. Θα σε περιμένω έξω στο αυτοκίνητο.
- Μαρία, Μαρία έλα να σου πω..., μπαίνει στο κομμωτήριο ο Φωκίων αναστατωμένος.
- Τι είναι; Τι συμβαίνει;
- Δος μου γρήγορα καθαρή ποδιά, καθαρές πετσέτες. Κάτι καινούρια εργαλεία πού τα 'χουμε βάλει, θυμάσαι;
- Τι έπαθες, Φωκίων μου; Πρώτη φορά σε βλέπω έτσι. Τι συμβαίνει;
- Ναι, γιατί πρώτη φορά θα κουρέψω τον αυτοκράτορα!
- Ποιόν! Λέει κι εκείνη με την ίδια έκφραση που είχε πριν από λίγο ο άντρας της.
- Καλά άκουσες! Έτσι ακριβώς έκανα κι εγώ όταν μου το 'πε ο υπασπιστής του. Με περιμένει και δεν πρέπει ν' αργήσω...
- Βάζουν σε ένα βαλιτσάκι ψαλίδια, μηχανές, ξυράφια, κολόνιες, πετσέτες, πετσετάκια, όλα καινούρια.
- Έλα, στο καλό να πας..., του σφίγγει η Μαρία το χέρι, προσπαθώντας να του δώσει κουράγιο.
- Ευχήσου μου καλή επιτυχία!
- Αυτή την έχεις σίγουρα!, και τον φιλά.

Ο Φωκίων μπαίνει στο τζίπ που περιμένει και ανηφορίζουν για το παλάτι. Περνούν από τους φρουρούς της πύλης και σταματούν μπροστά στις σκάλες. Ανεβαίνουν τα πενήντα περίπου πέτρινα σκαλοπάτια. Ολοτριγύρα υπάρχουν διάφορα δέντρα και λουλούδια, μπουκανβίλιες και τριανταφυλλίες σε όλα τα χρώματα και άλλα σπάνια φυτά. Είναι ένας μικρός παράδεισος που έχει επισκεφτεί τόσες φορές ο Φωκίων, μα όχι για το συγκεκριμένο λόγο.

Μπαίνουν στην κεντρική είσοδο, από κει περνούν σε ένα διάδρομο στρωμένο με βελούδινο χαλί, στρίβουν δεξιά και βρίσκονται σε ένα μεγάλο δωμάτιο. Μέσα υπάρχουν μόνο ένα ξύλινο τραπέζι με δύο πολυθρόνες.

- Περίμενε εδώ, λέει ο υπασπιστής και βγαίνει.

Ο Φωκίων ακουμπά το βαλτισάκι κάτω στο πάτωμα και αρχίζει να τρίβει τα χέρια του. Σε λιγότερο από ένα λεπτό ξαναμπαίνει ο υπασπιστής.

- Σε λίγο έρχεται. Πες μου τι χρειάζεσαι. Μήπως δε σε βολεύουν οι καρέκλες;

- Ένας καθρέφτης λείπει... Πού θα κοιταχτεί ο μεγαλειότατος;

- Μη σε νοιάζει, απαντά ο υπασπιστής και χτυπά τα χέρια του.

Αυτοστιγμεί παρουσιάζεται ένας Αιθίοπας με λευκή στολή, κάτι του ψιθυρίζει εκείνος και εξαφανίζεται. Σε λίγο επιστρέφει κρατώντας έναν οβάλ καθρέφτη δαπέδου.

- Εντάξει, πήγαινε! του λέει ο υπασπιστής και γυρίζοντας στον Φωκίωνα: Μη φοβάσαι. Είναι καλός και απλός άνθρωπος. Θέλεις να πιείς κάτι;

- Όχι, ευχαριστώ!

- Ωραία. Είσαι έτοιμος; Πάω να τον φέρω...

Ο Φωκίων ιδρώνει, ξαναϊδρώνει...!

- Ω Παναγία μου, βόχθα! Πρέπει να ηρεμήσω αλλιώς θαν του κάμω κανιά ζημιά και ποιος με σώνει...

Με αργές κινήσεις φορά την ποδιά, τοποθετεί τα σύνεργα πάνω στο τραπέζι, τα περνά με οινόπνευμα και περιμένει. Όχι για πολύ. Δεν έχει ακούσει τα βήματά τους, μόνο μια απαλή φωνή να τον καλημερίζει στα γαλλικά.

- Μπονζούρ! απαντά ο Φωκίων και υποκλίνεται.

- Πού θέλετε να καθίσω; ρωτά ο αυτοκράτορας πάλι γαλλικά.

- Όπου επιθυμεί η μεγαλειότητά σας! απαντά ο Φωκίων αιθιοπικά.

- Μιλάτε τη γλώσσα μας; χαμογελά ικανοποιημένος ο Χαϊλέ και κάθεται.

- Φυσικά, μεγαλειότατε. Μιλώ και άλλες διαλέκτους όπως τα γκάλικά, τα κότικα, αραβικά και λίγα σομάλικά...

- Πώς κι έτσι;

- Βρίσκομαι στη φιλόξενη χώρα σας από το 1929. Ήρθα σε ηλικία δεκαπέντε χρόνων. Μετά τα ελληνικά που είναι η μητρική μου γλώσσα, μιλώ τα γκάλικά, ταγκάλικά, αιθιοπικά και σπαστά τις ευρωπαϊκές γλώσσες...

- Πάρα πολύ ωραία! Και πώς ήρθες στην Αιθιοπία; τον ρωτά τώρα στα γκάλικά.

Ο Φωκίων έχει ηρεμήσει. Ο μεγάλου αναστήματος μικροκαμωμένος άντρας έχει καταφέρει να τον ηρεμήσει. Όσην ώρα τον κουρεύει, εξιστορεί τη ζωή του και εκείνος τον παρακολουθεί με ενδιαφέρον. Σαν τελειώνει το κούρεμα ο Φωκίων, του προτείνει τον καθρέφτη που έχει φέρει μαζί του για να κοιταχτεί και πίσω ο αυτοκράτορας.

- Είμαι σίγουρος πως έχεις κάνει τέλεια δουλειά!, λέει ο Χαϊλέ και σηκώνεται.

Τον ευχαριστεί και βγαίνει από το δωμάτιο το ίδιο αθόρυβα που είχε έρθει.

- Τι σου χρωστάω, Φωκίων; ρωτά ο υπασπιστής.

- Φυσικά θ' αστείεύεστε. Μετά την τιμή που μου έγινε, θα πληρωθώ κιόλας! Ευχαριστώ για την εμπιστοσύνη που μου δείξατε.

- Πολύ καλά. Μήπως θέλεις τώρα να πιείς ή και να φας κάτι; Τι θέλεις να σου φέρουν;

- Τίποτα, ευχαριστώ! Άλλωστε είναι ώρα φαγητού και η γυναίκα μου θα με περιμένει.

- Εντάξει... Μπορούμε να φύγουμε.

- Δεν είν' ανάγκη να με πάτε. Θα πάω με τα πόδια. Δυο βήματα είναι.

- Αποκλείεται. Σ' έφερα και θα σε πάω.

Μπαίνουν ξανά στο τζίπ, ξαναπερνούν από τη φρουρά και σε δύο λεπτά φτάνουν έξω από το μαγαζί.

- Πάντως επιμένω. Δεν ήταν ανάγκη να μπείτε στον κόπο. Σας ευχαριστώ και πάλι, σας εύχομαι καλή όρεξη.

- Το ίδιο και σε σένα, Φωκίων.

Η Μαρία τον περιμένει με αγωνία. Μαζί της έχει μείνει και ο Βεκίεττι ενώ οι άλλοι έχουν σχολάσει.

- Εντάξει, Φωκίων; τον ρωτούν μόλις μπαίνει στο μαγαζί.

- Ναι! Σ' ευχαριστώ που έκανες παρέα στη Μαρία, λέει στο βοηθό του. Πήγαινε κι εσύ τώρα, θ' ανησυχεί η Σοφία.
- Ευχαριστώ, γεια σας!
- Τι έγινε, Φωκίων μου; Όλα εντάξει; ρωτά τώρα η Μαρία.
- Εντάξει δε λες τίποτα, κυρά μου! Είναι ένας πολύ ήρεμος άνθρωπος, Μαρία μου! Με το ζόρι τον ακούς. Αυτός που όλοι τότε τρέμουνε, θα μπορούσες να πεις πως είν' ανθρωπάκι του Θεού. Έτσι μικροκαμωμένος που είναι. Κι η φωνή του απαλή σα βελούδο. Το ίδιο απαλές και οι κινήσεις του. Φαντάσου, μπήκε στο δωμάτιο και δεν τον άκουσα. Τόσο απαλή και αθόρυβη πατημασιά έχει.
- Όσο τακτοποιούν τα πράγματα για να κλείσουν το μαγαζί, της διηγείται όλα όσα είπαν με κάθε λεπτομέρεια. Όταν βρίσκονται πια στο σπίτι τους, μετά το γεύμα πηγαίνουν να ξαπλώσουν.
- Για σκέψου, Μαρία μου, να καταδεχτεί κοτζάμ αυτοκράτορας ναν τότε κουρέψω εγώ! Μήτε στο πιο τρελό μου όνειρο δεν το 'χα δει!
- Μα εσύ είσαι ο ένας και μοναδικός, Φωκίων μου!
- Σ' ευχαριστώ, κυρά μου. Μα όσοι είναι γύρω του, είναι όλοι γραμματιζούμενοι. Εγώ μήτε το δημοτικό δεν έχω βγάλει...
- Ναι, μα είδες πόσο χάρηκε, όπως μου είπες, που του μίλησες αισιοποτικά και μάλιστα γκάλικά; Επειδή δηλαδή δεν τέλειωσες το σχολείο, σημαίνει πως δεν αξίζεις; Και το σχολείο της ζωής που πήρες άριστα, πού το βάζεις;
- Κυρά μου, είσαι τόσο καλή, και την παίρνει στην αγκαλιά του. Είμαι ευτυχισμένος, καλότυχος και περήφανος που είσαι γυναίκα μου. Σ' ευχαριστώ, σ' ευχαριστώ, Μαρία μου.

Κάθε απόγεμα κατά τις έξι έρχεται ο Βασίλης στο κουρείο και πίνουν παρέα με τον Φωκίωνα το καφεδάκι τους. Τούτο το απόγεμα διηγείται τα καθήκαστα στον αδερφικό του φίλο, όπως είχε κάνει πριν λίγο και στον μέντορά του, τον κύριο Σπύρο. Και οι δύο χαίρονται, καμαρώνουν και του τονώνουν ακόμη περισσότερο το ηθικό.

Δεν περνά μια βδομάδα και ένα πρωινό γύρω στις δέκα σταματά πάλι ένα τζίπ έξω από το κουρείο κι ένας αξιωματικός ζητά από τον Φωκίωνα το απόγεμα στις πέντε να πάει στο παλάτι με τον οδηγό που είναι έξω.

- Τι συμβαίνει;
- Δε γνωρίζω. Αυτή την εντολή έχω.
- Να φέρω και τα εργαλεία μου;
- Όχι. Δε μου είπαν κάτι τέτοιο. Λοιπόν, στις πέντε, χαιρετά και φεύγει.
- Ο Φωκίων τον παρακολουθεί με απορία και μόλις τελειώνει τον πελάτη που κούρευε, τρέχει στο κομμωτήριο, κάνει νόημα στη Μαρία, που στο μεταξύ κάνουν φτερά τα χέρια της να χτενίσει την πελάτισσά της. Έχει δει πάλι τον άντρα της αναστατωμένο. Σαν μένουν μόνοι οι δυο τους τον ρωτά τι συμβαίνει.
- Ήρτε κάποιος απ' το παλάτι και μου 'πε να 'μ' έδεκει στσι πέντε.
- Γιατί;
- Δεν ήξερε μήτε εκείός να μου πει.
- Και συ γιατί ανησυχείς. Να δεις που δε θα 'ναι για κακό. Μπορεί να θέλει κούρεμα ο διάδοχος... ή κάποιος άλλος απ' την οικογένεια...
- Μα όταν αρώτησα αν πρέπει να πάρω μαζί μου τα εργαλεία, μου 'πε πως όχι.
- Έλα, μη βάζεις πάντα το κακό στο νου σου. Έχεις κάνει κάτι για το οποίο πρέπει να φοβάσαι;
- Όχι βέβαια!
- Τότε; Ό,τι κι αν είναι πάντως, μαζί θα το περάσουμε. Να δεις πως όλα θα πάνε καλά.
- Μ' αρέσει η αισιοδοξία σου, Μαρία μου.
- Μα δε βλέπω το λόγο για ν' ανησυχώ. Μπορεί να πει κανείς κακιά κουβέντα για σένα; Όλοι σ' αγαπούν, σ' εκτιμούνε και στο δείχνουν. Έλα, κάνε υπομονή και σε λίγες ώρες θα ξέρουμε.
- Το απόγεμα ο Φωκίων βρίσκεται και πάλι σε μια λιτή μα επίσημη αίθουσα στα ανάκτορα, περιμένοντας τον αυτοκράτορα.
- Τιενά ίστιλιν! ακούει τη γνώριμη πλέον φωνή του Χαϊλέ που του απλώνει το χέρι.
- Τιενά στα αισιοποτικά σημαίνει υγεία. Ίστιλιν είναι χρόνος του ρήματος δίνω. Στην κυριολεξία σημαίνει υγεία να σας δίδεται. Είναι ένας χαιρετισμός που λέγεται οποιαδήποτε στιγμή στο εικοσιτετράωρο.
- Τιενά ίστιλοτ, τζανό! Υγεία να έχετε, μεγαλειότατε!, και υποκλίνεται βαθιά ο Φωκίων.
- Ακάμ γκιρτά; Τι κάνεις; ρωτά στα γκάλικά ο αυτοκράτορας.

- Γκάρι γκα. Γκάρι γκιρτά! Καλά, καλά είμαι!
- Σας φώναξα γιατί ήθελα να σας εκφράσω τις ευχαριστίες μου.
- Για ποιο πράγμα, μεγαλειότατε;
- Όταν με κουρέψατε τις προάλλες, πληρωθήκατε;
- Αστειεύεστε; Μου κάνατε τέτοια τιμή και θα 'πρεπε να πληρωθώ;
- Φωκίος λέγεστε;
- Όχι, μεγαλειότατε. Φωκίων!
- Άκου λοιπόν, Φωκίων, κάτι που θα σου πω και να το βάλεις καλά στο μυαλό σου. Όποιος εργάζεται, οφείλει να πληρώνεται. Μόνο έτσι θα σ' εκτιμούν και θα σε υπολογίζουν περισσότερο, κατάλαβες;
- Ο Φωκίων χαμογελά σεβαστικά.
- Γι' αυτό και σε φώναξα σήμερα. Να πληρώσω την εργασία σου. Την υπηρεσία που μου πρόσφερες και τόσο καλά μάλιστα. Αυτό είναι για σένα, και του δίνει ένα νόμισμα.
- Ευχαριστώ, μεγαλειότατε! υποκλίνεται ο Φωκίων.
- Θα τα ξαναπούμε πάντως και να θυμάσαι αυτό που σου είπα. Σου εύχομαι να έχεις ένα καλό βράδυ.
- Ευχαριστώ..., λέει ο Φωκίων και δίνει το χέρι του στο Χαϊλέ που έχει ήδη απλώσει το δικό του.

Μετά το χαιρετισμό ο αυτοκράτορας απομακρύνεται. Ο υπασπιστής οδηγεί τον Φωκίωνα στο αυτοκίνητο που τον περιμένει εκεί ακριβώς που τον είχε αφήσει.

- Έλα, Φωκίων μου, τρέχει κοντά του η Μαρία μόλις τον βλέπει να κατεβαίνει από το τζιπ. Τι σε ήθελε;

- Μου 'δωκε αυτό και μ' ευχαρίστησε!

Μέχρι εκείνη τη στιγμή ο Φωκίων δεν είχε ανοίξει την παλάμη του να δει το νόμισμα.

- Για να δω, τι είναι; λέει η Μαρία

Είναι ένα πανέμορφο, ολόχρυσο νόμισμα. Τη μία πλευρά του στολίζει η ανάγλυφη προτομή του αυτοκράτορα, ενώ η άλλη πλευρά αναπαριστά την Αιθιοπία με το έμβλημά της, που είναι το λιοντάρι με την κορώνα στο κεφάλι. Είναι από ατόφιο χρυσάφι. Τέτοια νομίσματα προσφέρει ο ίδιος ο αυτοκράτορας μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Είναι νομίσματα δικής του κοπής, κοπής της αυτοκρατορίας της Αιθιοπίας.

Όσοι βρίσκονται εκείνη την ώρα στο μαγαζί αγκαλιάζουν τον Φωκίωνα και τον συγχαίρουν.

- Είδες που ανησυχούσες; του ψιθυρίζει η Μαρία.

- Ναι, κυρά μου..., απαντά και την τραβά προς το κομμωτήριο, είχες δίκιο!

Οι επισκέψεις στο παλάτι δε σταματούν εδώ. Την αυλική του πελατεία τώρα συμπληρώνει και ο πιο αγαπητός πρίγκιπας και δούκας του Χάραρ, Λλουλ Μεκόννεν, γιος του Χαϊλέ. Είναι πολύ πιο προσιτός από τον πατέρα μα κι από τον αδερφό του Ασφά Οουοσέν, που και αυτός γίνεται πελάτης του Φωκίωνα.

Ο Λλουλ Μεκόννεν είναι ο μόνος από την αυτοκρατορική οικογένεια που βγαίνει περίπατο στην πόλη χωρίς εμφανή τουλάχιστον συνοδεία. Όλοι οι ζητιάνοι και ειδικά τα παιδιά τον αγαπούν πολύ. Απ' όπου περνά μοιράζει λεφτά, που έχει γεμάτες τις τσέπες του, και καραμέλες για τους μικρούς του φίλους. Δεν είναι αγαπητός όμως μόνο από τους ανήμπορους. Για όλους έχει μία καλή κουβέντα να πει και όλους τους ακούει με μεγάλη προσοχή. Βοηθά όπου μπορεί.

Κάποια μέρα που ο Φωκίων έχει πάει στο παλάτι να κουρέψει τον αυτοκράτορα, είναι παρών και ο πρίγκιπας. Καθώς συζητούν, ο Χαϊλέ απευθύνεται στο γιο του και του δίνει εντολή να επιβλέψει ο ίδιος να παραχωρηθεί ένα οικόπεδο στον αγαπημένο τους κουρέα. Ο Φωκίων μένει άφωνος όταν ακούει τα λόγια αυτά και φεύγοντας ευχαριστεί και τους δύο. Όμως η τύχη φαίνεται πως δεν είναι με το μέρος ούτε του Φωκίωνα μα περισσότερο του πρίγκιπα. Δεν περνά καιρός, που συνέβη το κακό. Μια μέρα που ο Λλουλ Μεκόννεν έχει πάει για κυνήγι, δεν ξαναγύρισε. Σε κάποια στροφή του δρόμου προς το Χάραρ, το αυτοκίνητο που επέβαινε, ντεραπάρισε και σκοτώθηκε. Ολόκληρη η Αιθιοπία συγκλονίζεται και βυθίζεται σε βαρύ πένθος. Από τους πρώτους που τρέχουν στα ανάκτορα να συλλυπηθούν είναι και ο Φωκίων. Και δεν περνά καιρός που λαβαίνει ιδιόχειρο ευχαριστήριο από τον αυτοκράτορα Χαϊλέ.

Οι επισκέψεις του Φωκίωνα στο παλάτι δε σταματούν. Κάθε φορά που βρίσκεται ο μικροκαμωμένος γίγαντας στην Ντίρε Ντάουα, ο Φωκίων ετοιμάζει αμέσως τα σύνεργά του. Έχει πάντα καθαρή μεταξωτή ποδιά, ολομέταξες πετσέτες και πετσετάκια, καθαρά εργαλεία και περιμένει να τον καλέσουν. Τώρα δεν τον ειδοποιούν από πριν. Έρχεται το τζιπ και ο Φωκίων με το βαλιτσάκι του, χωρίς συνοδεία πια, πηγαίνει στο παλάτι.

Το οικόπεδο που με τόση χαρά ήταν έτοιμος να παραχωρήσει ο ίδιος ο «τζανόι», δεν έγινε

ποτέ πραγματικότητα. Και ο Φωκίων δεν έθιξε ποτέ το θέμα, όσες φορές κι αν βρέθηκε με τον Χαϊλέ, ειδικά μετά το δυστύχημα του πρίγκιπα. Πόσοι από τους Αιθίοπες φίλους του, όπως ο Φιταοράρι Χάιλε, ο Σολομών, ο Γκετάτσο και άλλοι, γόννοι της αυτοκρατορικής οικογένειας οι περισσότεροι, δεν του προτείνουν να μεσολαβήσουν να του δοθεί το δώρο που ο αυτοκράτορας θέλησε να του κάνει. Πεισματάρης και περήφανος όμως όπως είναι, δε δέχεται κουβέντα σε αυτό το ζήτημα. Άλλωστε η αμοιβή του σε κάθε επίσκεψη στα ανάκτορα είναι αδρή και πάντα καλοδεχούμενος μέσα στην αυλή από όλη την οικογένεια. Αυτό του αρκεί.

Κεφάλαιο 20

Απόκριες στο ξενοδοχείο του Μπολολάκου στην Ντίρε Ντάουα.

Ο ΚΑΙΡΟΣ στην Ντίρε Ντάουα περνά όμορφα για όλους. Τα βράδια οι βεγγέρες και οι πλάκες παίρνουν και δίνουν. Δεν κάνει όμως μόνον ο Φωκίων πλάκες, κάνει και η Μαρία. Μια βραδιά έχουν μαζευτεί στο σπίτι τους μερικοί φίλοι με τις γυναίκες τους και κάθονται στη βεράντα. Η ώρα περνά και όταν πια κοντεύουν έντεκα σηκώνεται η Μαρία και με τη δικαιολογία ότι πηγαίνει να δει τα παιδιά, απομακρύνεται. Φορά στα γρήγορα ένα κοστούμι του Φωκίωνα, κρύβει τα μαλλιά της σ' ένα καπέλο του, σχεδιάζει με κάρβουνο ένα μουστάκι, αλλοιώνει τα χαρακτηριστικά της και βγαίνει από την πίσω πόρτα. Κάνει το γύρο του σπιτιού και στέκεται στο δρόμο πίσω από το δέντρο που βρίσκεται πλάι στην αυλόπορτά τους. Δεν αργούν να σηκωθούν ο Γιώργης με την Ευτυχία, ο Δημητρός, ένας μεγαλόσωμος και γεροδεμένος άντρας με τη γυναίκα του τη Δέσποινα και ο Βασίλης με τη Λεύκω για να φύγουν. Βγαίνουν πρώτες οι γυναίκες, που προηγουμένως έχουν καληνυχτίσει φωναχτά τη Μαρία - νομίζουν ότι βρίσκεται μέσα στο σπίτι. Βγαίνοντας κουβεντιάζουν και γελούν με κάποιο από τα ανέκδοτα που έχει πει ο Φωκίων. Η Μαρία έχει κατεβάσει τόσο το καπέλο στο πρόσωπό της, σίγουρη πως δεν πρόκειται να την αναγνωρίσουν.

- Μαντάμ..., ακούγεται βραχνή, αλλοιωμένη η φωνή της.

- Μάννο (ποιος είναι)! Καλέ, τρέξτε! Ένας μεθυσμένος! φωνάζει η Λεύκω. Κύριε Δημητρώ, Βασίλη μου, τρέξτε!

Το φως στο δρόμο λιγοστό. Ο «μεθυσμένος» κρατά μια μαγκούρα και κάνει να πέσει πάνω τους. Οι γυναίκες πανικοβάλλονται. Από φόβο τις έχει πιάσει νευρικό γέλιο ασυγκράτητο. Ξεπροβάλλει ο Δημητρός.

- Άι σακαράμ! Άντε μεθυσμένε! λέει και «τον» βουτά απ' το λαιμό.

Την ώρα που σηκώνει τη γροθιά του έτοιμος να την καταφέρει στο πρόσωπο του ενοχλητικού, ακούγεται πνιγμένη στα γέλια η φωνή της Μαρίας.

- Μη, κύριε Δημητρώ, μη! Εγώ είμαι, η Μαρία!

Στο μεταξύ έχουν βγει στο δρόμο και οι άλλοι με τον Φωκίωνα. Τα γέλια τους δεν

λέγονται.

- Α που να σκάσεις! φωνάζει η Ευτυχία, μη μπορώντας να κρατήσει τα δάκρυά της από τα γέλια.

- Μπράβο σου, κυρά μου! και ο Φωκίων.

- Έτσι και την έτρωγες, ξέρεις τι θα πάθαινες; γελά ο Δημητρός.

- Αν ξέρω λέει! Γι' αυτό και φώναξα!

Τέτοια καμώματα κάνουν. Ξεκινούν με μια απλή συνάντηση ή βεγγέρα και καταλήγουν σε μεταμφιέσεις και γέλια.

Στις απόκριες γίνεται μεγάλο γλέντι. Την τελευταία Κυριακή γίνεται χορός στο ξενοδοχείο του Μπολολάκου. Περνά ολόκληρη η βραδιά χωρίς να ξέρουν πολλές φορές ποιος είναι ποιος. Τα κοστούμια τα φτιάχνουν μόνοι και τ' αποφασίζουν στη στιγμή. Ο Φωκίων στο μαγαζί φέρνει και μάσκες από πεπεισμένο χαρτόνι, κεφάλια ζώων ή και αστείες φάτσες, σε μεγάλα μεγέθη. Την πιο ωραία, μετά τον εκτελωνισμό και πριν την εμφανίσει στο μαγαζί, την πηγαίνει σπίτι για να γελάσουν με την αντίδραση των παιδιών. Οι μάσκες αυτές γίνονται ανάρπαστες.

Κάποια χρονιά τού έχει ξεμείνει μέχρι τελευταία στιγμή απούλητη μια μάσκα, είναι κεφάλι μωρού. Τι να κάνει, τι να κάνει, σπάει το μυαλό του ο Φωκίων. Λίγο πριν κλείσει το μαγαζί πετάγεται στο ζαχαροπλαστείο να βρει τον Γιάννη, το γιο του Φίλιππα του ζαχαροπλάστη. Είναι παχουλός και κοντός.

- Δε μου λες, βωρέ Γιάννη μου, θα πας στο χορό;

- Δεν ξέρω ακόμα...

- Γιατί;

- Δεν ξέρω τι να ντυθώ, Φωκίων μου.

- Ξέρω 'γώ. Έλα στο μαγαζί. Κάτι έχω για σένα...

Μόλις βλέπει ο Γιάννης το κεφάλι του μωρού βάζει τα γέλια.

- Δεν πιστεύω να σκέφτηκες αυτό που μου πέρασε απ' το νου!

- Θα ντυθείς μωρό, απαντά ο Φωκίων σοβαρά.

- Είσαι με τα καλά σου; Γιατί δεν ντύνεσαι εσύ...

- Εγώ δεν πείθω για μωρό. Να ιδείς που θα πάρεις και το πρώτο βραβείο! Θα γενεί τη κακομοίρα!

Από δω τον έχει, από κει τον έχει ο Φωκίων, στο τέλος τον πείθει. Βρίσκουν ένα μπέιμπι ντολ, του το φοράνε, του δίνουν στο χέρι ένα παιδικό κανάτι νύχτας, μια κουδουνίστρα, μια πιπίλα, φορά και τη μάσκα και είναι έτοιμος. Πώς όμως θα τον μεταφέρουν; Παίρνουν ένα καρότσι απ' αυτά που χρησιμοποιούν στις οικοδομές. Έτσι τον εμφανίζουν στο ξενοδοχείο που γίνεται ο αποκριάτικος χορός. Το θέαμα είναι πολύ αστείο και πράγματι, κερδίζει το πρώτο βραβείο. Ένα εισιτήριο με διαμονή πληρωμένη για μια βδομάδα στο καλύτερο ξενοδοχείο στην Αντίς Αμπέμπα!

ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ του '54 ο Φωκίων αποφασίζει να πάει στην Κεφαλλονιά. Η Μαρία με τα παιδιά μένουν στην Ντίρε Ντάουα. Έχουν περάσει δεκαπέντε χρόνια από το προηγούμενο ταξίδι του στην πατρίδα. Μεγάλο χρονικό διάστημα.

Τα καράβια τώρα δεν πάνε στο Αργοστόλι, αφού η προβλήτα του λιμανιού έχει καταστραφεί από τους σεισμούς, αλλά στη Σάμη που είναι στα βόρεια του νησιού.

Στη διαδρομή από το λιμάνι μέχρι το χωριό του, τη Λακήθρα, ο Φωκίων δε μιλά. Η θλίψη του είναι μεγάλη. Η εικόνα από τον καταστροφικό σεισμό της προηγούμενης χρονιάς είναι αποκαρδιωτική. Όλο το νησί είναι γεμάτο χαλάσματα ακόμη. Οι Γάλλοι που έχουν προθυμοποιηθεί να βοηθήσουν στην ανοικοδόμηση, έχουν ήδη ξεκινήσει να χτίζουν σπίτια για τους σεισμόπληκτους.

Ο Φωκίων φτάνει στο χωριό και βλέπει στη θέση του πατρικού μόνο γκρεμίσματα. Έχουν πέσει σχεδόν όλα τα γύρω σπίτια. Η καρδιά του σφίγγεται. Καταλαβαίνει πως οι δικοί του έχουν μεγάλες ανάγκες, όπως και όλο το νησί.

Απέναντι σχεδόν, εκεί που ο σιορ Γεράσιμος, ο καροτσιέρης πατέρας του, είχε ένα χωράφι, τώρα χτίζεται το καινούριο τους σπίτι. Η χαρά και η συγκίνηση της μάνας του σιόρα Ελένης όταν τον βλέπει και πάλι, του απαλύνει τον πόνο. Η τόσο ζεστή αγκαλιά, τα δάκρυα χαράς που χαρακώνουν το ρυτιδιασμένο της πια πρόσωπο, τα φιλήματα και τα γλυκά της λόγια, τον γεμίζουν αισιοδοξία.

- Όλα θα σιάξουν, μάνα! Μη μου φαρμακώνεσαι άλλο! και τη φιλά.

- Να 'σαι καλά, αφέντη μου! Να 'σαι καλά που μο'δωκες πάλε τέτοια χαρά!...

Η πρώτη επίσκεψη του Φωκίωνα είναι στην εκκλησία της Αγίας Άννας. Εκεί στο προαύλιο βρίσκεται το νεκροταφείο που αναπαύονται ο αγαπημένος του πατέρας και η

αξιολάτρευτη αδερφή του Αθηνά. Μένει ώρα αρκετή πάνω από το μνήμα τους με μάτια θολά... Σαν επιστρέφει στο σπίτι, λέει στη μάνα του για την τελευταία επιθυμία του γονιού του. Τότε, το '39, την ημέρα που έφευγε για την Αβησσυνία, ο πατέρας του ζήτησε ν' αναλάβει να φτιάξει το τελευταίο τους σπίτι, όπου με τα χρόνια θα μαζευτούν όλοι μαζί. Η σιόρα Ελένη τον ακούει και κουνά το κεφάλι της.

- Ναίσκε, αφέντη μου! Μου το 'χε πει κι εμέ. Όμως κι εγώ με τη σειρά μου θέλω να μου κάμεις νια χάρη.

- Πε μου, μάνα, τι ορίζεις.

- Τώρα που είσ' εδεπά, θέλω να κάμεις ό,τι μπορείς για να φύγει το νεκροταφείο εδεκείθενε.

- Γιατί, μάνα;

- Για δεν μπορώ να πηγαίνω έδεφτου. Θέλω κι εγώ ναν τσ' ανάβω το καντήλι, ναν τσου πηγαίνω δυο φιόρα, μα δεν πάω. Μοναχά ο Κωστής με την Ακριβή πάνε.

- Το λοιπόν;

- Είναι και κάτι άλλο. Σαν αποθάνω δε θέλω να με πάτε έδεφτου.

- Δε σε καταλαβαίνω, μάνα. Τι παρόλες είν' εφτείνες που μου λες;

- Να, δε θέλω να ματαπάω σ' Αφτείνηνα!

- Τι λες, μάνα; Ποια είν' Αφτείνη; Η κυρά η Αγία Άννα μας;

- Ναίσκε, γιε. Καλά το ανανοήστηκες!

- Και γιατί;

- Γιατί, γιατί. Μεδά άκουσε τσι προσευχές μου; Πόσες βολές την ικέτσα η μαγκούφα να σώσει τη θυγατέρα μου, την αδρεφή σας, την Αθηνά ..., μα Εφκείνη νιέντε. Μου την επήρε. Μο' πήρε το πιο έμορφο φιόρο του κόρφου μου! Μ' εννόησες τώρα; Για πινομή τίνος, γιε, την έχασα;

Ο αδερφός του ο Κωστής, στη διαδρομή από το λιμάνι στο χωριό που είχε πάει να τον πάρει, του είχε πει για την περιέργη εμμονή της μάνας. Τέτοιος ήταν ο πόνος της για το χαμό της κόρης της, που έφτασε να παραλογίζεται.

Ο Φωκίων τον ένα μήνα που μένει στην πατρίδα κάνει τις απαραίτητες ενέργειες και με τη βοήθεια του Κωστή και των συγχωριανών βρίσκεται ο κατάλληλος χώρος για να φιλοξενηθούν οι νεκροί όλου του χωριού, με την πρόφαση ότι σε λίγο καιρό το προαύλιο της εκκλησίας δε θα τους χωρά.

Οι συγχωριανοί σαν έμαθαν πως έφτασε ο Φωκίων στη Λακήθρα, άλλο δεν περιμένουν από τις εκδρομές που εκείνος οργανώνει μοναδικά. Κάθε δυο-τρεις μέρες φορτώνονται στα λεωφορεία και πηγαίνουν κάπου κοντά ή μακριά, δεν έχει σημασία. Φτάνει που μαζεύεται σχεδόν όλο το χωριό. Ξεκινούν γύρω στις δέκα το πρωί και γυρίζουν το απόγεμα αργά, όλοι τους ευχαριστημένοι. Τώρα όμως είναι λιγότερο διαχυτικός με τα θηλυκά. Τα ξενοκοιτάγματα βέβαια δεν του λείπουν. Θαυμάζει πάντα το ωραίο, μα δεν προχωρά παραπάνω από ένα πείραγμα, ένα κομπλιμέντο που οι γυναίκες το καλοδέχονται. Η σιόρα Ελένη, σωστός κέρβερος, τον παρακολουθεί και ας μη συμμετέχει στις εκδρομές.

Ένα βραδάκι πηγαίνει με τον αδερφό του τον Κωστή στο μαγαζί. Είναι παντοπωλείο, καφενείο, κρεοπωλείο και τηλεγραφείο, μια και μόνον εκεί υπάρχει τηλέφωνο σε όλο το χωριό.

- Έλα, κάτσε στην παρέα μας, τον φωνάζει ο συνονόματός του, ο Φωκίων Γκότσης.

- Τι να κάμω μαζί σας; Δεν νογάω από χαρτιά...

- Έλα καημένε! Πρέφα παίζουμε. Δεν είναι γιε κάνα σκαμπρόζο (δύσκολο) παιχνίδι. Κάτσε σιμά μου κι εγώ θε να σου δείχτω.

Ο Φωκίων κάθεται και κερδίζει στον πρώτο γύρο.

- Τήρα τι σου 'νανε τ' άτιμο για χαρτί! Εκέρδισε για ναν τόνε γλυκάνει, επειδής τώρα δα μαθαίνει!

Παίζουν δεύτερη παρτίδα, τρίτη, τέταρτη, χωρίς πια να τον βοηθά κανείς, και εξακολουθεί να κερδίζει.

- Εσύ, βωρέ παλιομίλορδα, δε νογάς από χαρτί; βάζει έξαλλος ο Γκότσης τις φωνές, πετάγεται από το τραπέζι και σηκώνει τη γροθιά του. Θα σου δώκω νια γρουμπουνιά (γροθιά)! Έτσι μο'ρκεται να σου φάω το γούργουρα (λαρύγγι)! Σα δε ντρέπεσαι, ωρέ, να μας κογιονάρεις!

- Εγώ;... Και γιατί είσαι τόσο τσίνιαρης (οξύθυμος), βωρές; Γιατί με ινσουρτάρεις (προσβάλλεις); Γιατί άψωσες και σαρτάρισες, Γκότση μου; Τι εικάστηκες πα να πει; γελά ο Φωκίων.

- Βωρέ, που κακό να μη σόρτει, εβάρτηκες να μας κουρλάνεις ούλους; Δεν είπες πως δε

νογας από χαρτιά;

- Ναι. Χαρτιά είπα. Μεδά ήξερα τι παίζετε;

- Ε, και;

- Τι σας είπα εγώ; Δε νογάω χαρτιά. Είπα, γιε, πως δε νογάω την πρέφα;

- Βωρέ δε μας απαρατάς! Τον πορδόμυλο θα παίζουμε; Δε θα βάνεις ποτέ νιονιό; Βωρές εραμολίριδες, μαγκούφη μου πια!

- Γκότση μου, αφέντη μου, μη μου μουσκλώνεις (κατσουφιάζεις). Στο κάτω-κάτω τση γραφής εσύ δεν ήσουν ο μάστορής μου; Εσύ δε μ' ορμήνευες; Σε σε το λοιπό χρωστάω τ' αβαντάγια (κέρδη) μου. Γι' αυτό πάμετε τώρα, τίρα βία (κατευθείαν) στη Χώρα, ν' αγιάσουμε τσι ταβέρνες! Πάμετε να ξαχλιάσουμε (γλεντήσουμε); Τρατάρω απ' τα κερδισμένα...

Όσα λεφτά έχει φέρει - κι είναι αρκετά - τα ξοδεύει όλα. Τώρα πια στέλνουν χρήματα στο σπίτι και τα αδέρφια του από την Αμερική. Παρ' όλες τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν όλοι, με τον Φωκίωνα παρέα ξαναβρίσκουν έστω για λίγο το γέλιο και το κέφι τους. Ο Μαξ, ένας γραφικός τύπος της Λακήθρας που γράφει στίχους, του έχει σκαρώσει κι εκείνου ένα.

*Καλώς όρισες Φωκίο, κάτοικε του Τζιμπουτί,
ήρτες πάλε στην πατρίδα, σα δροσούλα σα βροχή.
Τα ερείπια να είδεις από την καταστροφή
και λιρούλες να μοιράσεις με δεμένο το πουγκί!
Αλλά φίλοι μου εκπλήξεις! Είναι φίλος στο χαρτί
και την πρέφα τη γνωρίζει με φινέτσα αρκετή.
Κι ο Γκότσης ο Φωκίος εφιστά την προσοχή,
ΜΗ Μ' ΑΒΗΣΣΥΝΟ και μπλέξεις
και σου πάρει το βρακί!*

Το ταξίδι αυτό του Φωκίωνα στην πατρίδα του επιφυλάσσει και μια έκπληξη. Λίγες μέρες μετά που έφτασε, ήρθε από την Αμερική – για δεύτερη φορά από τότε που έφυγε – και ο αδερφός του ο Σταύρος. Έχουν να ιδωθούν είκοσι πέντε χρόνια. Η αντάμωσή τους αυτή θα μείνει για πάντα χαραγμένη στην ψυχή τους. Ένα τέταρτο μένουν αγκαλιασμένοι, χωρίς κουβέντα ο ένας στον άλλον. Ο δευτερότοκος τον είχε αφήσει αμούστακο παιδί και τον βρίσκει τώρα άντρα, φαμελιάρη, όπως λέει.

Ο Σταύρος ήρθε στην πατρίδα το '47 για πρώτη φορά, με τη γυναίκα του την Ήβα, μια πολύ όμορφη κοπέλα, Ιταλοϊσπανίδα της Αμερικής. Σε αυτό τους το ταξίδι αποφάσισαν να υιοθετήσουν τα διδύμα της αδερφής του Αθηνάς, τον Μιχαλάκη και την Ελενίτσα, αφού και ο πατέρας τους ο Μεμάς δεν είχε δώσει πια σημεία ζωής.

Ο Σταύρος λέει στον Φωκίωνα πόσο ευχαριστημένος είναι. Μαζί με τον αδερφό τους τον Αντρέα έχουν τώρα δικό τους εστιατόριο στη Νέα Υόρκη και οι δουλειές τους πηγαίνουν πολύ καλά. Η Ήβα κάνει πολλές προσπάθειες να μάθει ελληνικά που τα μιλά σπασμένα και όλοι κάνουν χάζι με τον τρόπο που τα λέει. Η σίόρα Ελένη της έχει αδυναμία γιατί είναι η γυναίκα του Σταύρου της και εκτιμά την προσπάθειά της. Μα και στον Φωκίωνα της δεν παραλείπει να λέει κάθε τόσο τις άριστες εντυπώσεις που είχε από τη Μαρία και τα παιδιά του. Δεν περνά μέρα να μην τους φέρουν στην κουβέντα τους.

- Ήσουνα τυχερός, παιδί μου! Τσέρτα (σίγουρα) έκαμες την ντρίτα διαλογή (σωστή εκλογή). Πρέπει να 'σαι κατακονσολάδος (κατενθουσιασμένος) με το γάμο σου! Έχει νια τζεντιλιτά (ευγένεια) η Μαρία! Κι εφκείνα τα παιδιά είναι νια ντολτσέτσα (γλύκα)! Την ευκή μου να 'χετε, να σας συντροφεύει πάντοτε! του είπε από την πρώτη μέρα που πάτησε πόδι στο χωριό.

Όταν φτάνει ο καιρός να φύγει ο Φωκίων για την Αβησσυνία, ανεβαίνουν στην Αθήνα και τα τρία αδέρφια, μαζί και ο Μαξ. Έχουν μπόλικά σπίτια και αρκετούς φίλους να τους φιλοξενήσουν. Τρώνε σε ακριβά εστιατόρια, πηγαίνουν θέατρο και τα βράδια τους κλείνουν σε κάποιο νυχτερινό κέντρο. Όλοι μαζί τον συνοδεύουν στο αεροδρόμιο.

- Αυτό θε ναν τ' ανοίξεις στ' αερόπλανο, σύμφωνοι; του λέει ο Μαξ και του βάζει στο χέρι ένα φάκελο.

- Τι είναι;

- Κάμε εκείο που σου λέω και μη μας ξεχνάς. Είσαι καλός φίλος! Άντεστε τώρα, άμε στην ευκή τση μάνας σου και μην αργέψεις να ματάρεις...

Με μεγάλην ευτυχία, μες τσι πίκρες και καημούς,
τα βάσανά μας όλων, φασαρίες και σεισμούς,
μια παρέα αγαπημένη και Φωκίο συντροφιά,
με το Σταύρο στο πλευρό μας, ενοιώσαμε τη λησμονιά.
Για να είμαι πάντα δίκιος και η ρίγα μου σωστή,
δεν ξεχνώ τον εκλεκτό μας, το Βελβενδού Κωστή.
Ο Κωστής μας νοικοκύρης, μετρημένος στα λεφτά,
το Φωκίο συμβουλεύει να μην τα παραχαλά.
-Μη φοβάσαι, αδρεφέ μου, και δεν κάμω παλαβά!
Εάν έλειπε ο Σταύρος, θα εμέναμε νηστικοί.
Χαίρε Κώστα, χαίρε Σταύρο και Φωκίο εκλεκτέ
και πρόσχε μη λησμονήσεις ουν μποντζιόρνο
α Σελασσιέ.

Με όλη μου την αγάπη,
Ο φίλος σου
ΜΑΞ

Αυτό είναι το περιεχόμενο του φακέλου. Ο Φωκίων μόλις το διαβάζει μέσα στο αεροπλάνο μετά την απογείωση, δακρύζει και γελά.

- Α ρε Μαξ! Φίλε, Μαξ!

Θυμάται και τα λόγια της μάνας του:

- Στο καλό, αφέντη μου..., του είχε πει. Δεν ξέρω α θα σε ματαδώ μα να 'χεις την ευκή μου. Και μην αλησμονήσεις εφκειό που σου 'πα. Κάμε ό,τι μπορείς, αφέντη μου!...

- Ναι, μάνα. Όλα θα γένουν. Μόνο να προσέχεις τον εαυτό σου. Όταν είσαι συ καλά, τότε όλοι μας θε να 'μαστε νια χαρά κι όλα θα γένουν όπως εσύ επρόσταξες, κυρά μου!

- Να 'σαι καλά, Φωκίο μου. Να πας στο καλό, με την ευκή μου. Και να μου φιλήσεις τη Μαρία και τα παιδιά.

Στο αεροδρόμιο, λίγο πριν φύγει για την Αβησσυνία, ψιθυρίζει στον Κωστή κάποια στιγμή που οι άλλοι κουβεντιάζουν.

- Όντις (όταν) όλα φινίρουνε (τελειώσουν), θέλω να μου γράψεις να σου στείλω τα όβολα, να γενεί η παραγκολή (παραγγελία) κι η αποθυμία του πατέρα και τση μάνας μας!

Κεφάλαιο 21

Ο δάσκαλος Νικόλαος Λάιος με μαθητές του στην σκηνή που κήκε.

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ του '54. Οι Έλληνες μετανάστες στην Ντίρε Ντάουα θα γιορτάσουν όπως κάθε χρόνο. Η αίθουσα εκδηλώσεων του ελληνικού σχολείου έχει στολιστεί από μέρες και περιμένει την παραμονή τα κάλαντα και τα ποιήματα των παιδιών της παροικίας. Ανάμεσά τους φέτος είναι και ο Γεράσιμος.

Οι καλεσμένοι είναι πολλοί. Εκτός από όλη την ελληνική παροικία θα είναι, όπως σε κάθε εκδήλωση, ο Αβησσυνός διοικητής της πόλης και οι διευθυντές, ιθαγενείς και Ευρωπαίοι, εταιριών και τραπεζών στην όμορφη αυτή πόλη της Αβησσυνίας.

Η Μαρία με τα παιδιά ετοιμάζονται για το σχολείο. Ο Φωκίων πρέπει να πάει πρώτα στο μαγαζί, που τον έχει παρακαλέσει ο Σαλβατόρε, φίλος του Αβησσυνός, να τον κουρέψει.

- Θα κοιτάξω να τελέσω γρήγορα. Πιστεύω πως θα προκάμω...

Τα ρούχα όλων είναι φρεσκοπλυμένα και φρεσκοσιδερωμένα. Την ώρα που η Μαρία ετοιμάζεται να ντύσει την Αθηνούλα μ' ένα νάιλον φουστανάκι που της έχουν στείλει οι μπαρμπάδες της από την Αμερική, η πανέμορφη και λυγερόκορμη Χαραρίνα Φάτμα βάζει τις φωνές ανήσυχη από μίαν ανεξήγητη προαίσθηση.

- Όχι, όχι, μαντάμ, αυτό!... κι αρχίζει να γδύνει τη μικρή.

- Τι κάνεις εκεί, Φάτμα; ενοχλείται η Μαρία.

- Μαντάμ, το παιδί μ' αυτό το φόρεμα θα καεί!

- Μα τι λες τώρα; Δεν κάνει και τόση ζέστη!

- Σε παρακαλώ, μαντάμ! Μην της το φορέσεις αυτό! Βάλε της κάποιο άλλο! Σε παρακαλώ, μαντάμ! συνεχίζει η Φάτμα κλαίγοντας τώρα.

Πρώτη φορά τη βλέπει η Μαρία έτσι. Δεν μπορεί να εξηγήσει την παράξενη συμπεριφορά της.

- Να, βάλ' της αυτό που της έραψες εσύ, μαντάμ, σε παρακαλώ..., και της δίνει ένα βαμβακερό φορεματάκι, ολοκαίνουριο κι αυτό.

- Σε καλό σου..., μурμουρίζει η Μαρία. Φορέσέ της το εσύ. Έτσι κι αλλιώς αυτό θα της φορούσα αύριο στην εκκλησία. Ας το φορέσει, λοιπόν, σήμερα το βαμβακερό και αύριο φοράει το αμερικάνικο.

Ετοιμάζονται όλοι, έρχεται και η Ευτυχία από δίπλα και ξεκινούν για το σχολείο που δεν είναι μακριά. Ο αυλόγυρος και οι γύρω χώροι είναι γεμάτοι κόσμο. Ο διευθυντής με τους δασκάλους δίνουν τις τελευταίες οδηγίες στα παιδιά που θα πάρουν μέρος στη γιορτή. Είναι συγκεντρωμένα στη βεράντα της αίθουσας, μπρος από μια μονόφυλλη πόρτα που συκοινωνεί με τη σκηνή. Κοντά τους τρέχει και ο Γεράσιμος. Η Ευτυχία, η Μαρία και η Φάτμα μπαίνουν στη χριστουγεννιάτικα στολισμένη αίθουσα, βρίσκουν κενά καθίσματα στο κέντρο της τρίτης σειράς. Η αίθουσα είναι μακρόστενη με πελώρια, ξύλινη, δίφυλλη πόρτα και στον απέναντι τοίχο τέσσερα μεγάλα παράθυρα.

Τα περισσότερα κτίσματα στην Ντίρε Ντάουα είναι πέτρινα και ψηλοτάβανα. Για σκεπή έχουν τσίγκους, ενώ το ταβάνι είναι από αμπού τζιντίτ, όπως λένε το κάμποτο. Αυτό το καρφώνουν και το τεζάρουν πάνω στα δοκάρια που στηρίζεται η σκεπή και για περισσότερη καθαριότητα και δροσιά το περνούν με ασβέστη.

Αριστερά από την είσοδο δεσπόζει η μεγάλη ξύλινη σκηνή με την επιβλητική αυλαία. Στο κέντρο της σκηνής έχουν τοποθετήσει ένα φρέσκο έλατο στολισμένο με χάρτινες μπάλες που έχουν φτιάξει τα ίδια τα παιδιά, χάρτινες γιρλάντες, έργο των μικρότερων τάξεων του σχολείου, στολίζουν τα παράθυρα και την πρόσοψη της σκηνής. Στα κλαριά του δέντρου έχουνβάλει βαμβάκι για να συμβολίζει το χιόνι και στη βάση έχουν στήσει τη φάνη με όλη την αναπαράσταση της γέννησης του Θεανθρώπου, που έχει φτιάξει η έκτη τάξη από χαρτόνι. Δίπλα ακριβώς στέκεται το ξύλινο караβάκι, σημαιοστολισμένο και μπρος από τη φάνη ένα κερί να φωτίζει και να συμβολίζει και αυτό με τη σειρά του το άστρο που οδήγησε τους μάγους στη Θεία Γέννηση.

Η ζέστη είναι αφόρητη. Τα παράθυρα διάπλατα, ενώ το δέντρο, παρ' όλο που δεν έχουν περάσει εικοσιτέσσερις ώρες που το έκοψαν, έχουν αρχίσει τα κλαριά και οι άκρες του να ξεραίνονται.

Η Φάτμα, για κάποιο ανεξήγητο λόγο, βγαίνει από την αίθουσα με τη μικρή. Δεν αφήνει την Αθηνούλα να μείνει στην αίθουσα, την κρατά αγκαλιά και καμαρώνει. Προσπαθεί να την ξεγελάσει με παιχνίδια κάνοντάς την βόλτα στον αυλόγυρο. Η μικρή όμως έχει το νου της στον αδερφό της και συνέχεια τον ζητά.

- Ιάσιμο! Ιάσιμο! και σπρώχνει τη Φάτμα προς την αίθουσα.

Είδε κι απέιδε εκείνη και την αφήνει στην αγκαλιά της μητέρας της. Τώρα η μικρή είναι πολύ χαρούμενη.

Η αίθουσα είναι κατάμεστη και η γιορτή αρχίζει. Ο διευθυντής καλωσορίζει τους καλεσμένους, αναφέρεται στη σημασία της γέννησης του Κυρίου, και τα παιδιά που στέκονται πίσω του ξεκινούν με τα κάλαντα. Οι μεγάλες τάξεις παίζουν ένα μικρό σκετς, τα μικρότερα απαγγέλλουν χαριτωμένα τα ποιήματά τους και ο κόσμος χειροκροτεί. Η Αθηνούλα στην αγκαλιά της μητέρας της χτυπά κι εκείνη τα χεράκια της.

- Ιάσιμο, που είναι Ιάσιμο;

- Σε λίγο, κυρά μου, της ψιθυρίζει η Μαρία.

Στη σκηνή εμφανίζονται δύο αγοράκια, ο Μιχάλης και ο Άκης, για να απαγγείλουν το ποίημά τους όταν ξαφνικά το δέντρο λαμπαδιάζει, καίγεται. Σηκώνονται όλοι και αρχίζουν να φωνάζουν. Οι δάσκαλοι και ο διευθυντής χωρίς να χάσουν την ψυχραιμία τους φυγαδεύουν αμέσως τα παιδιά του σχολείου από την πόρτα της σκηνής και τα πηγαίνουν απέναντι, στις αίθουσες διδασκαλίας. Μέσα σε δευτερόλεπτα η φωτιά απλώνεται από την αυλαία στο ταβάνι.

Η κάπνα είναι αφόρητη και ο πανικός μεγάλος. Προσπαθούν να βγουν όλοι μαζί από τη μία και μοναδική πόρτα. Κανείς δε σκέφτεται να χρησιμοποιήσει τα παράθυρα για να ξεφύγουν από τις πύρινες γλώσσες που γλείφουν τώρα όλη την αίθουσα απ' άκρη σ' άκρη. Οι κραυγές τρόμου, αγωνίας και απόγνωσης, τα κλάματα και η βοή που κάνει η φωτιά ενώ κατατρώνει ό,τι βρίσκει στο διάβα της, δημιουργούν έναν απαίσιο και τρομακτικό ήχο. Από τον πανικό, το συνωτισμό, το σπρώξιμο και την αγωνία, κλείνουν το ένα φύλο της πόρτας.

Η Μαρία κρατά σφιχτά στην αγκαλιά της την Αθηνούλα. Η Ευτυχία μπροστά προσπαθεί να ανοίξει δρόμο για να φτάσουν μέχρι την έξοδο. Στο άνοιγμα της πόρτας στέκεται ο αδερφός της Μαρίας ο Σταύρος από την έξω μεριά και προσπαθεί μαζί με άλλους να βοηθήσει. Κάνουν ό,τι μπορούν για να ελευθερώνεται γρήγορα η πόρτα και να βγαίνουν όσοι βρίσκονται ακόμη μέσα που κινδυνεύουν.

- Μαρία, πιάσε το χέρι μου! φωνάζει στην αδερφή του μόλις τη βλέπει να πλησιάζει. Προσπάθησε να πιαστείς για να σε τραβήξω...

Εκείνη την ώρα και καθώς η Ευτυχία με ένα βήμα πετάγεται έξω, η Μαρία νοιώθει έναν δυνατό πόνο στην πλάτη. Κάποιος την έσπρωξε με δύναμη, εκείνη χάνει την ισορροπία της, πέφτει χάμω και το παιδί της ξεφεύγει από τα χέρια.

- Πιάσε το χέρι μου! εξακολουθεί να φωνάζει ο Σταύρος.

- Δε φτάνω! φωνάζει κι εκείνη μα δεν την ακούει κανείς. Αθηνούλα! Αθηνούλα!... κραυγάζει τώρα όλο αγωνία και ψάχνει με βλέμμα όλο πανικό να δει πού βρίσκεται η κόρη της.

- Μαμά! Μαμά! Μαμάκα μου!... κλαίει και η μικρή.

Η κάπνα την πνίγει και αντί να βγαίνει προς τα έξω, εκεί που είναι μαζεμένος και ο πολύς κόσμος, μπαίνει προς τα μέσα, στην καρδιά του κοκκινόμαυρου θηρίου, έτσι όπως έχει μεταμορφωθεί πια η φωτιά, που καταβροχθίζει τα πάντα στο πέρασμά του.

- Η Αθηνούλα πού είναι; ρωτά ο Σταύρος την Ευτυχία που στέκεται δίπλα του και έχει κι εκείνη καψαλιστεί όπως όλοι.

- Μέσα πρέπει να είναι, με τη Μαρία.

- Δεν μπορεί. Δεν τη βλέπω πουθενά.

- Κοίτα καλύτερα. Την κρατά η Μαρία στην αγκαλιά της.

- Όχι. Η αδερφή μου είναι πεσμένη στο πάτωμα και δεν μπορώ να την τραβήξω... Τη μικρή όμως δεν τη βλέπω πουθενά!

- Μα πώς; Το παιδί πού είναι; βάζει τώρα τις φωνές πανικόβλητη η Ευτυχία.

- Ίσως να το έβγαλε κανείς και να μην το είδαμε...

- Πάω να ψάξω!

Τρέχει στον αυλόγυρο, ανακατεύεται μέσα στον κόσμο, ψάχνει παντού. Η αυλή είναι γεμάτη κόσμο που βήχει. Γυναίκες ξεμαλλιασμένες, χωρίς τσάντες, με σχισμένες κάλτσες. Άνθρωποι που έχουν χάσει παπούτσια, με στραπατσαρισμένα ρούχα. Όσοι και όσες φορούν γυαλιά τούς έχουν πέσει κάπου μέσα στην αίθουσα.

Η Ευτυχία βλέπει από μακριά τον Γεράσιμο στην αγκαλιά της Φάτμα, που από τα πρώτα λεπτά της φρίκης βρίσκεται κοντά του. Τον κρατά σφιχτά πάνω της. Τα μάτια της έχουν πεταχτεί από τις κόγχες τους και είναι καρφωμένα στη μεγάλη αίθουσα όλο τρόπο και πανικό ψάχνοντας, προσπαθώντας να ξεχωρίσει πουθενά τη μικρή.

- Μαμά μου, Αθηνούλα μου! μουρμουρίζει ο Γεράσιμος ανήμπορος να κλάψει από τον τρόμο.

Όσο τον ακούει η Φάτμα, που κλαίει βουβά, τόσο τον σφίγγει στην αγκαλιά της. Προσπαθεί να τον παρηγορήσει, ενώ η δική της αναστάτωση είναι μεγάλη και δεν πρέπει να την καταλάβει ο μικρός.

Άδικα η Μαρία προσπαθεί να συρθεί, να πιαστεί από κάπου, από το χέρι του αδερφού της που είναι εκεί, τεντωμένο για να μπορέσει να την αδράξει. Στο μεταξύ έχουν πέσει και άλλοι από πάνω της. Κάποια στιγμή νοιώθει έναν πόνο στο πρόσωπο και ο κόσμος γύρω σκοτεινιάζει. Ένα αντρικό παπούτσι έχει πατήσει στο πρόσωπο της.

«Αυτό ήταν!» σκέφτεται. «Μέχρι εδώ ήταν η ζωή μου! Παναγία μου, συγχώρεσέ με και φρόντισε τα παιδιά μου...»

Κυλούν δάκρυα στους κροτάφους της και λιγοθυμά. Μέχρι να βγουν όλοι περνά αρκετή ώρα. Αμέσως μετά τραβούν όσους είναι πεσμένοι κάτω και τελευταία σέρνουν τη Μαρία. Της ρίχνουν νερό στο πρόσωπο, δυο-τρία χαστούκια. Όταν ανοίγει τα μάτια της...

- Πού είμαι; Τι έγινε;

Την ίδια στιγμή θυμάται.

- Η Αθηνούλα! Πού είν' η Αθηνούλα! φωνάζει τώρα και προσπαθεί να σηκωθεί. Η Αθηνούλα μου πού είναι; Μου 'πεσε απ' τα χέρια. Μου 'φυγε απ' την αγκαλιά όταν μ' έριξαν χάμω! Η Αθηνούλα μου, το παιδί μου... είν' ακόμη μέσα! Μέσα στις φλόγες βρίσκεται ακόμη το παιδάκι μου!...

Η Καλλιόπη, η γυναίκα του καφετζή του Μπούσουλα που μόλις έχει βγει από αυτή την κόλαση, βρίσκεται δίπλα της με την πλάτη όλη καμένη. Μόλις ακούει το σπαραγμό της Μαρίας, αψηφώντας τις πληγές και τον κίνδυνο, ορμά σα σίφουνας ξανά μέσα στη φωτιά να βρει την Αθηνούλα.

- Πού πας; της φωνάζουν όλοι μ' ένα στόμα.

Δεν μπορούν να υπολογίσουν πόση ώρα πέρασε, όταν τη βλέπουν να ξεπροβάλλει μέσα από τους καπνούς και τις φλόγες που έχουν θεριέψει ακόμη περισσότερο. Η γενναία γυναίκα βγαίνει τρεκλίζοντας. Βογκά από πόνο και βαριανασαίνει. Στα χέρια κρατά, σφιχτά στην αγκαλιά της, ένα μαύρο πράμα που δεν είναι άλλο από το παιδί, την Αθηνούλα. Εκεί, μπροστά στα πόδια όλων σωριάζεται. Οι δυνάμεις της την εγκατέλειψαν πια.

- Το παιδί... Κοιτάzte να σώσετε το παιδί... Έτσι κι αλλιώς ήμουν καμένη... Το βρήκα κάτω από μια καρέκλα που καιγόταν... Δεν ξέρω αν είν' ακόμα ζωντανό...

Με μεγάλη δυσκολία βγαίνουν τα λόγια της. Γυρίζει, κοιτάζει τη Μαρία που έχει σκύψει από πάνω της.

- Μαρία μου, σου έφερα την κούκλα σου..., ψιθυρίζει και λιγοθυμά.

Ναι, αυτή η άμορφη μάζα, αυτό το μαύρο πράμα που σφίγγει ακόμη στην αγκαλιά της με τόση στοργή η γενναία αυτή γυναίκα, είναι η Αθηνούλα. Η Μαρία σαν ακούει τα τελευταία λόγια της, σκύβει να της φιλήσει τα χέρια και να πάρει το παιδί, μα λιγοθυμά ξανά. Μόλις ξαναβρίσκει τις ελάχιστες δυνάμεις της, γονατίζει κι εκείνη δίπλα στην Καλλιόπη και ξεσπά σε λυγμούς. Δεν τολμά να αγγίξει το παιδί της. Με μεγάλη προσοχή, με δέος παίρνει αγκαλιά το κοριτσάκι της.

- Κυρά μου, παιδάκι μου, Αθηνούλα μου! Πώς είσαι, ψυχή μου; Πώς έγινες έτσι, αγγελούδι μου; Γιατί δεν ανοίγεις τα ματάκια σου να δεις τη μανούλα; Πώς είσαι έτσι μαύρο, παιδί μου; Άνοιξε τα ματάκια σου να με κοιτάξεις! Μίλησέ μου, πες μου, παιδάκι μου, αν πονάς! Γιατί δεν κουνιέται; Γιατί δε μου μιλάει;

Το κεφαλάκι και όλο το πρόσωπο της μικρής είναι κατάμαυρα. Αριστερά στην κορυφή λείπουν μαλλιά και έχει κατακόκκινη πληγή. Το δεξί χεράκι από τον ώμο μέχρι τον καρπό είναι πρησμένο, κόκκινο και κρέμονται καμένες πέτσες. Το ίδιο και το δεξί της ποδαράκι από το μηρό και μέχρι το γόνατο. Η Μαρία δεν ξέρει από πού να το πιάσει να μην το πονέσει. Το παιδί εξακολουθεί να μένει ακίνητο. Δεν αντιδρά, δε σαλεύει διόλου.

- Πέστε μου πως είναι ζωντανή..., ψιθυρίζει, ενώ το κλάμα της είναι τώρα βουβό και τρέμει σύγκορμη.

- Ναι, Μαρία μου. Είναι ζωντανή..., της λέει η Ευτυχία που έχει σκύψει από πάνω και της παίρνει το παιδί από τα χέρια.

Ούτε και η ίδια, όμως, δεν ξέρει. Ποιος μπορεί να πει με σιγουριά οτιδήποτε. Όμως ναι, αναπνέει! Με δυσκολία, αλλά αναπνέει!

- Έβηξε! Βήχει! Είναι ζωντανή! Κάντε κάτι σας παρακαλώ!... σπαράζει τώρα η Μαρία.

Έξω στο προαύλιο, ο Αιθίοπας διοικητής της Ντίρε Ντάουα βοηθά τον κόσμο και με το αυτοκίνητό του τους πηγαίνει στο μοναδικό νοσοκομείο της πόλης. Μόλις βλέπει το καμένο παιδί τρέχει και τραβά απαλά την Ευτυχία που κρατά την Αθηνούλα στην αγκαλιά της. Σπρώχνει μαλακά και τη Μαρία με τον Γεράσιμο, που στο μεταξύ τον έχει φέρει η Φάτμα κοντά στη μητέρα του, μπαίνουν στο αυτοκίνητο και ξεκινούν για τις πρώτες βοήθειες στο φαρμακείο του Αθανασιάδη, δίπλα στο μαγαζί του Φωκίωνα. Εκεί βρίσκονται από την αρχή της τραγωδίας ο ίδιος ο φαρμακοποιός με τον γιατρό αδερφό του.

Ο Φωκίων στο μεταξύ, όσο τελειώνει το ξύρισμα, ακούει δυνατά χτυπήματα στην πόρτα και αναγνωρίζει τη φωνή του Μεταξά, γιος του μαστρο-Βαγγέλη, ενός από τους καλύτερους και πιο σεβάσιμους Κεφαλλονίτες της Ντίρε Ντάουα.

- Φωκίων! Φωκίων άνοιξε! Ξέρω πως είσαι μέσα! Παράτα τα όλα και τρέχα! Έχουμε πυρκαγιά!

- Τι τρέχει, βωρέ; και ανοίγει την πόρτα ανήσυχος.

- Η Μαρία με τα παιδιά πού είναι;

- Στο σχολείο, στη γιορτή...
- Τρέχα! Τρέχα στο σχολείο ΤΩΡΑ, Φωκίων! Επήρε φωτιά το σχολείο!...
- Τι είπες;

Και πετάγεται στο δρόμο. Πίσω του τρέχει ο Σαλβατόρε, τον τραβά στο αυτοκίνητό του, που τινάζεται σα βολίδα στο δρόμο. Στρίβουν αριστερά, όταν ο Φωκίων πετιέται στο δρόμο χωρίς να αναλογιστεί τον κίνδυνο. Έχει διακρίνει μέσα στο αυτοκίνητο του διοικητή από την αντίθετη μεριά την Ευτυχία, τη Μαρία και τον Γεράσιμο. Πώς δε σκοτώθηκε, ένας Θεός ξέρει. Τρέχει προς το φαρμακείο όπου έχει σταματήσει και το αυτοκίνητο του διοικητή. Βγαίνει η Ευτυχία με την Αθηνούλα αγκαλιά και ο διοικητής που κρατά από το μπράτσο τη Μαρία με τον Γεράσιμο. Ανεβαίνουν με προσοχή τα σκαλιά και ακουμπούν τη μικρή πάνω στον πάγκο-βιτρίνα.

- Πρέπει πρώτα να την συνεφέρουμε..., λέει ο γιατρός όταν βλέπει το δίχρονο κοριτσάκι τόσο καμένο. Φέρε νερό! απευθύνεται στον αδερφό του.

Της βρέχουν τα χείλη. Η μικρή αντιδρά.

- Ωραία... Πρώτα να δούμε τα μάτια της.
- Γιατί, τι συμβαίνει, γιατρέ μου; Τι έχουν τα μάτια της; ρωτά η Μαρία με αγωνία.
- Θέλω να δω αν έχουν πειραχτεί.

- Μαρία μου! λέει ο Φωκίων που μπαίνει λαχανιασμένος με το Σαλβατόρε να τον ακολουθεί. Είστε όλοι καλά; και προσπαθεί να πάρει ανάσα, απλώνοντας τα χέρια του.

- Φωκίων μου! σπαράζει η Μαρία και πέφτει στην αγκαλιά του. Η Αθηνούλα μας! Κάηκε το παιδί μας!

- Γιατρέ μου, το παιδί μου, η Αθηνούλα μου! Σώσε το παιδί μας! τραυλίζει ο Φωκίων με λυμένα γόνατα.

- Ησύχασε, Φωκίων, σε παρακαλώ, κάνω ό,τι μπορώ! Θέλω πρώτα να συνέλθει εντελώς, να δω τις αντιδράσεις της. Μετά θα δούμε την έκταση και τη σοβαρότητα των εγκαυμάτων.

- Κυρά μου, κυρούλα μου, πώς έγινες έτσι, παιδί μου; Ζει, γιατρέ μου, δεν είναι;

- Ναι, Φωκίων, ζει! και προσπαθεί με μία γάζα να της καθαρίσει το πρόσωπο.

Πέρα από το έγκαυμα που έχει στο κεφάλι, βλέπουν μία κοκκινίλα που έχει αρχίσει τώρα να πρήζεται. Ξεκινά από το καμένο τριχωτό στην αριστερή πλευρά στο πρόσωπο και καταλήγει στα χείλη της.

- Μαμά! ακούγεται αχνή η φωνή της Αθηνούλας.

- Δόξα στο Θεό! μουρμουρίζει η Μαρία και σφίγγει το χέρι του Φωκίωνα πλάι της.

Σκύβουν όλοι πάνω της με κομμένη την ανάσα. Ο γιατρός κάνει νόημα να μη μιλήσουν για να δει αν βλέπει. Στέκονται άφωνοι με αγωνία. Η μικρή ανοίγει με δυσκολία τα μάτια, τους κοιτάζει έναν-έναν και σκάει ένα αχνό χαμόγελο.

- Το κεφαλάκι μου! Πονά το κεφαλάκι μου! παραπονιέται και προσπαθεί να πλησιάσει το χέρι της. Μορφάζει από πόνο.

- Ναι, κυρά μου! Θα περάσει! την παρηγορεί η Μαρία.

Ο γιατρός με ένα φακό της εξετάζει τα μάτια.

- Για να δω κι εγώ τώρα. Πολύ ωραία. Τα μάτια είναι εντάξει.

- Μαμά, τα γατυλάκια τη σιμπούκα μου κάηκαν;

Λυγμός με γέλιο μαζί βγαίνει από τα χείλη όλων. Από μωρό βυzaίνει τα δύο δάκτυλα του δεξιού χεριού και ο μόνος της καημός είναι αυτός. Μήπως έχουν καεί τα δαχτυλάκια της!

- Όχι, κυρά μου, δεν κάηκαν!

- Άλλη φορά, μαμά μου, ε θα καναπώ κακά λογάκια!

- Ναι, κυρούλα μου! Ησύχασε τώρα για να βοηθήσουμε το γιατρό να σε κάνει καλά, εντάξει; Ο Γεράσιμος όλη αυτή την ώρα στέκεται σε μια γωνιά του φαρμακείου και κλαίει. Η Ευτυχία δίπλα του προσπαθεί να τον παρηγορήσει.

- Κυρία Ευτυχία μου, θα πεθάνει η αδερφούλα μου;

- Τι είν' αυτά που λες, Γεράσιμέ μου;! Όχι βέβαια!

- Τότε γιατί δεν κουνιέται; Γιατί δε μιλάει;

- Έχει λιποθυμήσει, γι' αυτό. Τώρα θα δεις. Θα την βοηθήσουν και σε λίγο θ' αρχίσει πάλι να γελά!

Μετά που συνέρχεται η Αθηνούλα και όσο προσπαθεί ο γιατρός με τη Μαρία να την γδύσουν, ο Φωκίων πλησιάζει το γιο τους και την Ευτυχία και με κόπο προσπαθεί να κρατήσει τα δάκρυά του.

- Μπαμπά, τι έχει η Αθηνούλα μας;

- Εκάηκε, αφέντη μου. Έλα, μην κλαις. Θα ιδείς που όλα θα πάνε καλά.

- Εσύ όμως γιατί κλαις; λέει και του σκουπίζει τα μάτια έτσι όπως έχει σκύψει από πάνω του.

- Δεν κλαίω. Τα μάτια μου δακρύζουν απ' την κάπνα! Δεν εδάκρυζαν και τα δικά σου;
- Μπαμπάκα, από δω και πέρα θα είμαι ο καλύτερος αδερφός! Θα την προσέχω...
- Το ξέρω, αφέντη μου, το ξέρω!

Ο γιατρός τώρα με το ψαλίδι κόβει το φόρεμα της μικρής. Δεν μπορούν να της το βγάλουν διαφορετικά. Το χεράκι της έχει αρχίσει να παραμορφώνεται, όπως και το πόδι στο μηρό και να βγάζει υγρό. Με μεγάλη προσοχή τα καθαρίζει. Την ανασηκώνουν με περίσσεια φροντίδα μην την πονέσουν, μην την ακουμπήσουν στα εγκαύματα.

- Έλα τώρα, Αθηνούλα μου, να κάνεις τσίσα.

Όπως της σκίζουν το βρακάκι, βλέπουν δύο μικρές τρυπούλες στο εσώρουχο, ενώ η κοιλίτσα της είναι πιο ζεστή από το υπόλοιπο σώμα. Κάνουν να της σηκώσουν το φανελάκι και βγαίνει καπνός ενώ ξεκολλά και το δέρμα. Το παιδί καίγεται ακόμη. Τη βάζουν στο δοχείο και με μεγάλη προσοχή τη γδύνουν εντελώς. Την ψάχνουν παντού. Ευτυχώς δεν υπάρχει άλλο κρυφό κάψιμο.

- Εμείς εδώ κάναμε ό,τι έπρεπε, λέει μετά από λίγο ο γιατρός. Τώρα θα την πάτε στο ιατρείο του Ανάγνου, να σας πει τι θα κάνετε από δω και πέρα. Το παιδί πρέπει να μείνει αποστειρωμένο.

Της έχουν βάλει αλοιφή και γάζες στα καμένα σημεία και ο Φωκίων την παίρνει με μεγάλη προσοχή αγκαλιά. Ο Σαλβατόρε, που όλη αυτή την ώρα βρίσκεται στο πλευρό τους, τούς βοηθά να μπουν στο αυτοκίνητό του και πηγαίνουν στου Ανάγνου.

- Μάτια μου, τι έπαθες, παιδάκι μου; λέει μόλις τη βλέπει. Μου το 'λεγαν και δεν το πίστευα...

Χωρίς να χάσει λεπτό και με ιδιαίτερη σχολαστικότητα της καθαρίζει κι εκείνος με τη σειρά του τα εγκαύματα. Την τυλίγει σε ένα αποστειρωμένο πανί και απλώνει καινούρια αλοιφή σε όλα τα καμένα μέλη.

- Γιατρέ μου, μήπως πρέπει να την πάμε στο νοσοκομείο; ρωτά ο Φωκίων.

- Όχι, Φωκίων μου. Το νοσοκομείο είναι γεμάτο. Αντίθετα, θέλω να την πάτε σπίτι. Το παιδί δεν πρέπει να μολυνθεί. Τα εγκαύματά της είναι σε μεγάλη έκταση για το κορμάκι της και σε αρκετά σοβαρό βαθμό. Στο πρόσωπο πρέπει να είναι πρωτοβάθμιο, δευτέρου βαθμού στο κεφάλι και την κοιλιά, ενώ στο χέρι και το πόδι τρίτου. Γι' αυτό θέλω σχολαστική καθαριότητα. Η κουνουπιέρα δεν πρέπει να σηκώνεται καθόλου απ' το κρεβάτι της μέχρι να επουλωθούν εντελώς οι πληγές. Δεν πρέπει με κανέναν τρόπο να 'ρθει σ' επαφή με οτιδήποτε θα μπορούσε να επιδεινώσει την κατάστασή της. Ακόμη κι εσείς, όταν την ταΐζετε ή την αλλάζετε, θα πρέπει να πλένεστε καλά κι αν είναι δυνατόν να περνιέστε και με οινόπνευμα. Και θα μπαίνετε κάτω απ' την κουνουπιέρα...

Στο μεταξύ η Αθηνούλα αποκαμωμένη έχει αποκοιμηθεί, πριν προλάβει ο γιατρός να τελειώσει την περιποίησή του. Τους προμηθεύει με γάζες και αλοιφές.

- Φωκίων, θα ειδοποιήσω τον Αθανασιάδη να έρχεται ο ίδιος - τις πρώτες μέρες τουλάχιστον - να κάνει τις αλλαγές, μέχρι να δείτε κι εσείς και να μάθετε πώς πρέπει να γίνονται. Επίσης θα πρέπει να προμηθευτείς αλοιφές. Το λιγότερο που θα χρειάζεται το παιδί είναι τρία σωληνάρια την ημέρα. Βρες κανέναν στην Αντίς Αμπέμπτα να σου τις στέλνει, γιατί εδώ στο φαρμακείο δε νομίζω να υπάρχουν τόσες πολλές. Άλλωστε είναι τόσοι αυτοί που έχουν καεί. Και η μικρή δεν πρέπει να μείνει ούτε μέρα χωρίς αλοιφή...

- Ό,τι πεις, γιατρέ μου. Θα κινησω γη κι ουρανό για να 'χει ό,τι της χρειάζεται.

- Έχετε υπόψη σας - και στους δυο σας το λέω - πρέπει να οπλιστείτε με υπομονή. Πιστεύω πως όλα θα πάνε καλά, αλλά θα χρειαστεί χρόνος, πολύς χρόνος...

Ο Φωκίων παίρνει πάλι αγκαλιά την Αθηνούλα και μπαίνουν στο αυτοκίνητο του Αιθίοπα φίλου Σαλβατόρε. Σε όλη τη διαδρομή έχει καρφωμένα τα μάτια του στη μικρή και δεν μπορεί να πιστέψει ακόμη το κακό που τους έχει βρει. Αλλά και πάλι μουρμουρίζει διαρκώς:

- Σ' ευχαριστώ, Θε μου! Σ' ευχαριστώ, Παναγιά μου! Θα εμπόργιε (μπορούσε) να 'ταν και χειρότερα. Θα εμπόργιε και ναν την είχαμε χάσει! Όχι, Θε μου, ούτε ναν το σκεφτώ δεν μπορώ. Σ' ευχαριστώ!

Φτάνουν στο σπίτι όπου είναι μαζεμένοι τα αδέρφια της Μαρίας με τις οικογένειές τους και η κυρία Μαργαρίτα. Η πρώτη τους δουλειά είναι να ετοιμάσουν το κρεβατάκι της μικρής με τα αποστειρωμένα πανιά που τους έδωσε ο Ανάγνου. Εκεί πάνω ακουμπούν, όσο πιο απαλά μπορούν, την Αθηνούλα τους που εξακολουθεί να κοιμάται. Ο ύπνος της όμως είναι ανήσυχος.

Όταν βγαίνουν όλοι έξω, η Μαρία φωνάζει τη Φάτμα να πάει στο δωμάτιο της μικρής, κοντά της.

Η Φάτμα από ώρα είχε φτάσει αλαφιασμένη στο σπίτι και με αναφιλητά διηγήθηκε στη

μαγείρισσα και το νυχτοφύλακα όσα είχαν συμβεί. Στήθηκαν και οι τρεις με κομμένη την ανάσα στην πόρτα και περίμεναν κάποιον να έρθει, για να μάθουν για το παιδί.

- Σ' ευχαριστώ, Φάτμα! της ψιθυρίζει η Μαρία και την αγκαλιάζει. Ξέρεις πως εσύ έσωσες την Αθηνούλα μας. Εσύ που επέμενες και δεν άφησες να της φορέσουμε το νάιλον φορεματάκι. Φαντάζεσαι, αλήθεια, τι θα γινόταν το παιδί μας; Παρανάλωμα.... και ξεσπά σε λυγμούς, ανήμπορη πια να σταματήσει.

Είναι ο τρόμος που έχει περάσει, ο αβάσταχτος πόνος για το παιδί και η αγωνία για το μέλλον του.

- Όχι, μαντάμ! Όχι εγώ. Εκείνος από κει πάνω! ψελλίζει η Φάτμα με αναφιλητά, δείχνει τον ουρανό και λέει στη Μαρία το όνειρο που είδε. Την πυρκαγιά, όπως ακριβώς έγινε και το παιδί να καίγεται σαν λαμπάδα...

- Γι' αυτό, μαντάμ, δεν ήθελα να φορέσει το νάιλον φορεματάκι.

Κεφάλαιο 22

Ο Ελληνικός θίασος της Ντίρε Ντάουα.

ΟΛΟΚΛΗΡΗ η Ντίρε Ντάουα, συγγενείς, φίλοι, γνωστοί, άσπροι, μαύροι, ακόμα και οι γυρολόγοι, συμπαραστέκονται με περίσσεια αγάπη και ενδιαφέρον στον Φωκίωνα και στην Μαρία.

Ο άνθρωπος που δε φεύγει λεπτό πλάι από την Αθηνούλα είναι η Φάτμα. Εκτελεί κατά γράμμα και με μεγάλη σχολαστικότητα τις εντολές του γιατρού. Περνούν βραδιές, τον πρώτο καιρό ειδικά, που όλοι είναι στο πόδι από τον ανήσυχο ύπνο που κάνει η μικρή. Φωνάζει και απλώνει το δεξί καμένο χεράκι της, σαν να θέλει να προφυλαχτεί από κάτι, ενώ με το αριστερό κρατά το κεφάλι της.

- Μαμά! Μαμά! Μαμά μου! Το κεφαλάκι μου, το κεφαλάκι μου!

- Θα πρέπει το πρώτο χτύπημα να ήταν στο κεφάλι, εξηγεί ο γιατρός στους γονείς της, όταν εκείνοι θορυβημένοι του λένε για τους εφιάλτες της. Φαίνεται κάποιο δοκάρι ή κάτι άλλο που καιγόταν έπεσε στο κεφάλι της αριστερά, όταν απομακρύνθηκε από την Μαρία. Τότε μάλλον έπεσε κάτω, από την αριστερή πλευρά γι' αυτό και κάηκε όλη η δεξιά της, το χέρι, το πόδι και η κοιλιά. Αυτός ήταν και ο λόγος που σας είπα πως πρέπει να οπλιστείτε με τεράστια υπομονή...

Περνούν τρεις μήνες περίπου για να επουλωθούν οι πληγές στο σώμα της Αθηνούλας που αργά και δειλά αρχίζει να κυκλοφορεί μέσα στο σπίτι. Δεν πλησιάζει, όμως, την κουζίνα ή το πλυσταριό που είναι με κάρβουνα ή γκάζι. Την ώρα που η «Ατζούζα», όπως λένε την ηλικιωμένη γυναίκα που έχουν για τις δουλειές του σπιτιού, σιδερώνει με το σίδερο κάρβουνου, η μικρή παίρνει δρόμο. Όταν βλέπει φλόγα, ακόμα και σπίρτο να ανάβει, βάζει τα κλάματα και τις φωνές έντρομη. Ακόμη και στην εκκλησία φοβάται να μπει στη θέα των κεριών.

Η Μαρία και ο Φωκίων πέφτουν με τα μούτρα στη δουλειά για να αντιμετωπίσουν τα έξοδα. Το κάθε σωληνάριο αλοιφής, που τον πρώτο καιρό η Αθηνούλα χρειάζεται τρία την ημέρα,

στοιχίζει εκατό «μπίρ» όπως λέγονται τα δολάρια Αιθιοπίας. Μετά που επουλώνονται οι πληγές, χρειάζεται ένα σωληνάριο την ημέρα. Ο περήφανος Φωκίων επαναλαμβάνει κάθε τόσο:

- Κάλλιο να σε ζηλεύουνε, γυναίκα, παρά να σε λυπόνται, όταν η Μαρία απελπίζεται, για να της δίνει κουράγιο. Σε αυτή την πυρκαγιά του σχολείου της ελληνικής παροικίας στην

Ντίρε Ντάουα κήκε πολύς κόσμος, άλλος λιγότερο και άλλος περισσότερο. Γυναίκες με χέρια, πλάτες και στήθη σημαδεμένα. Πενήντα περίπου άτομα ταλαιπωρήθηκαν από πληγές και από εφιάλτες. Μα η Αθηνούλα, λόγω ηλικίας, είναι το σοβαρότερο θύμα.

Η Καλλιόπη, η γενναιοψυχη γυναίκα που έβγαλε τη μικρή από τις φλόγες, αργεί κι εκείνη να γίνει καλά. Όποτε τη συναντούν ο Φωκίων και η Μαρία που νοιώθουν μεγάλη ευγνωμοσύνη, πάντοτε δακρύζουν και δε σταματούν να της λένε πως χάρη σε κείνη σώθηκε το παιδί τους.

- Το ίδιο θα κάνατε κι εσείς στη θέση μου..., τους απαντούσε καλοσυνάτα.

- Μαντάμ! λέει μια μέρα η Φάτμα στη Μαρία, πρέπει να φύγω, μαντάμ!

- Γιατί πρέπει;

- Γιατί αν μείνω κι άλλο, δε θα μπορέσω να φύγω ποτέ από κοντά σας. Η Αθηνούλα είναι πια καλά. Ξέρεις, μαντάμ, πόσο την αγαπώ. Ο καιρός περνά και πρέπει να παντρευτώ, να κάνω δική μου οικογένεια, δικά μου παιδιά. Φοβάμαι πως αν μείνω λίγο ακόμα, δε θα μπορέσω πια να ζήσω μακριά της. Άλλωστε σε λίγο καιρό θα πάει σχολείο. Θα με ξεχάσει εύκολα. Γι' αυτό μαντάμ, πρέπει να φύγω!...

Η Μαρία την αγκαλιάζει και κλαίνει και οι δύο. Σιγά-σιγά προετοιμάζουν τη μικρή. Η Φάτμα δεν αργεί να παντρευτεί και φεύγει και από την Ντίρε Ντάουα, ο άντρας της ζει στο Τζιμπουτί. Ο Φωκίων και η Μαρία την προικίζουν, ενώ πάντοτε κάτι βρίσκουν να της στείλουν με τη θεία της, που τώρα εργάζεται στο σπίτι τους και παρηγορεί την Αθηνούλα όταν την αποζητά.

Η Φάτουμα, έτσι λένε τη θεία, κάνει ό,τι μπορεί για να αναπληρώσει την απουσία της ανιψιάς της. Τα βράδια κάθεται χάμω, μπρος στη είσοδο του σπιτιού, απλώνει το μακρύ πολύχρωμο και φαρδύ φόρεμά της, ξαπλώνει και ο Γεράσιμος ακουμπώντας το κεφάλι του στα πόδια της, παίρνει τη μικρή αγκαλιά και τους λέει ιστορίες. Παραμύθια του τόπου της που μιλούν για θηρία, για μάγους, μα και για το Θεό, μέχρι να αγκαλιάσει ο ύπνος το μυαλό και τα κορμάκια των δύο παιδιών. Μόλις νοιώσει ότι έχουν αποκοιμηθεί, με προσοχή βάζει το καθένα στο κρεβάτι τους, ξαπλώνει ανάμεσα κατάχαμα και περιμένει τα αφεντικά της.

Η ΖΩΗ κυλά στον κανονικό ρυθμό. Εκτός από τον Φωκίωνα που επισκέπτεται το παλάτι σαν κουρέας, τώρα πηγαίνει και η Μαρία. Χτενίζει τις κόρες του Χαϊλέ, τις νύφες και τις εγγονές του. Όποτε βρίσκεται η αυτοκρατορική οικογένεια στην Ντίρε Ντάουα, ο Φωκίων και η Μαρία ετοιμάζουν βαλιτσάκια με όλα τα απαραίτητα και περιμένουν να σταματήσει το γνωστό πια τζιπ έξω από το μαγαζί, για να πάει τον έναν ή την άλλη στο παλάτι.

Ο Φωκίων με τον γιο του, οι άντρες της οικογένειας, τις Κυριακές μετά το φαγητό τρέχουν με την μπουκιά στο στόμα στο γαλλικό ή το αιθιοπικό στάδιο. Οι γυναίκες, μανά και κόρη, περνούν κι εκείνες όμορφα, άλλοτε στα αδέρφια της Μαρίας και άλλοτε στο σπίτι κάποιας οικογενειακής φίλης.

Η Αθηνούλα δεν αργεί να πάει σχολείο. Είναι ενθουσιασμένη. Τώρα παίζει και με κορίτσια, αφού όλα αυτά τα χρόνια έπαιζε μόνο με τους φίλους και συμμαθητές του Γεράσιμου, ο οποίος από τότε που κήκε η αδερφή του δεν την αφήνει ποτέ μονάχη. Μαζί παίζουν κλέφτες κι αστυνόμους, καουμπόηδες και ινδιάνους, μπάσκετ, ποδόσφαιρο... Τώρα όμως η Αθηνούλα με τα κορίτσια μπορεί να παίζει κρυφτό, τη μέλισσα, τις κυρίες...

Όσο ήρεμο παιδί ήταν από μωρό, τόσο μεγαλώνοντας γίνεται υπερκινητική και νευρική, που οφείλεται - όπως λένε οι γιατροί - στη φοβερή εμπειρία που είχε από την πυρκαγιά.

Ο Φωκίων και η Μαρία καμαρώνουν για τα δύο παιδιά. Στις εκδρομές, στα καρναβάλια, σε όλες τις γιορτές είναι παρόντες. Εκείνος, όμως, πέρα από τη δουλειά του, έχει αναλάβει και τον αθλητικό τομέα του ελληνικού συλλόγου της Ντίρε Ντάουα. Οργανώνει την ποδοσφαιρική ομάδα, όχι μόνο με Έλληνες μα και με Αβησσυνούς, μιγάδες, Αρμένιους και Ιταλούς παίκτες. Συχνά διοργανώνει ποδοσφαιρικές συναντήσεις.

Δεν περνά καιρός και ο σύλλογος προσκαλεί από την Ελλάδα την ομάδα του Πανιώνιου. Μετά τον αγώνα ακολουθεί χοροεσπερίδα στο ξενοδοχείο του Μπολολάκου. Είναι τόσο ενθουσιασμένοι που διασκεδάζουν μαζί με τα αδέρφια τους από τη μητέρα Ελλάδα.

Ο Φωκίων οργανώνει συναντήσεις και με άλλες ομάδες από γειτονικές πόλεις. Σε μια τέτοια συνάντηση πηγαίνουν στο Τζιμπουτί. Στην επιστροφή τους που γυρίζουν και νικητές, γίνεται κάτι που θα το θυμούνται για χρόνια. Όλη η ομάδα και οι παράγοντες έχουν

ψωνίσει ποτά, υφάσματα, κινέζικα σερβίτσια και διάφορα άλλα. Είναι φθηνά στο Τζιμπουτί και αφορολόγητα. Ξέρουν, όμως, πως στα σύνορα θα περάσουν δύο Αιθίοπες τελωνειακοί από τα βαγόνια για να εισπράξουν το φόρο. Πρέπει, λοιπόν, να βρουν τρόπο να αποφύγουν αυτό το χαράτσι. Σαν αρχηγός της ομάδας ο Φωκίων έχει τη λύση. Σκαρφίζεται να εφοδιαστούν από το Τζιμπουτί αμπούλες που μυρίζουν απαίσια όταν σπάνε και σαν φθάνουν στα σύνορα βάζουν σε εφαρμογή το σχέδιο. Στο βαγόνι ταξιδεύει μόνο η ομάδα. Κουκουλώνονται και προσποιούνται τους κοιμισμένους.

- Ερέ, μίντινέου! Ιντέτ γιγκεμάλ! Καλέ, τι είναι αυτό! Πώς βρωμά! Σαν πεθαμένος, μυρίζει!... φωνάζουν οι τελωνειακοί που φεύγουν τρέχοντας και βρίζοντας τους «φερέντζ», τους Ευρωπαίους, που βρωμάνε σαν ύαινες!

Το τρένο ξεκινά μετά από πέντε λεπτά και αφού σιγουρεύονται ότι έχουν κατέβει οι τελωνειακοί, πετάγονται όλοι, ανοίγουν τα παράθυρα και βγαίνουν στο διάδρομο σκασμένοι στα γέλια, αλλά και από τη δυσάρεστη μυρωδιά.

- Γεια σου, αρχηγέ, με τις ιδέες σου! φωνάζει όλη η ομάδα και τον σηκώνουν στους ώμους. Ο Φωκίων δεν ασχολείται μόνο με τα αθλητικά πέρα από τη δουλειά του. Ο διευθυντής του σχολείου Μάρκος Λαζαρίδης προτείνει στο σύλλογο να ανεβάσουν ελληνικά θεατρικά έργα. Η ιδέα ενθουσιάζει όλη την ελληνική παροικία που παίρνει μέρος στο θίασο. Βασικά του στελέχη είναι ο δάσκαλος που αναλαμβάνει την επιλογή του έργου και τη σκηνοθεσία και ο Φωκίων τον πρωταγωνιστικό ρόλο. Ανεβάζουν τα: *Ένας βλάκας και μισός*, *Ο νευρικός κύριος* και *Σινδώνη Καθαρά*. Σημαντικούς ρόλους παίζουν η Ρηνούλα, η μελωδική φωνή της παροικίας, γυναίκα του Γιάννη, φίλου και συμπατριώτη του Φωκίωνα, ο Μεταξάς, που ειδοποίησε τον Φωκίωνα για την πυρκαγιά, ο Σιμάτος, Κεφαλλονίτης και αυτός, η Σαντίνα, γυναίκα του μοναδικού Έλληνα οδοντογιατρού στην πόλη, η Δανάη, κόρη του διευθυντή στην αιθιοπική εθνική τράπεζα στην Ντίρε Ντάουα, η Μαρίτσα, η Χαρίκλεια, ο Ντάντε, ο Γιάννης, ο Ασημάκης και άλλοι πολλοί.

Στις πρόβες, που κρατούν καιρό, τραβούν όλοι και περισσότερο ο δάσκαλος, των παθών τους τον τάραχο.

- Φωκίων, ή θα σταματήσεις να γελάς και να παρασύρεις και τους άλλους ή θα σε αλλάξω! επαναλαμβάνει ο Μάρκος σε ήπιο τόνο κάθε τόσο, με όση υπομονή και ευγένεια τον διακρίνει.

- Και φταίω εγώ; Ο Ψαθάς φταίει, δασκαλέ μου. Εκείος δεν το 'γραψε; Κι εσύ δεν τον εδιάλεξες; Τι τα βάνεις μαζί μου;

Σοβαρεύονται για λίγο μα ξαναρχίζουν πάλι όλοι μαζί τα γέλια. Κάποια γκριμάτσα, κάποια αυθόρμητη αντίδραση του Φωκίωνα φτάνει για να ξεσπάσουν σε ακράτητα γέλια. Οι πρόβες γίνονται βράδυ, μετά που τελειώνουν όλοι από τις δουλειές τους. Κι όχι καθημερινά. Και οι τρεις, όμως, παραστάσεις που δίνουν για κάθε έργο είναι υπέροχες. Άλλο ένα κοσμικό γεγονός σε αυτή τη μικρή αφρικανική πόλη.

Οι κυρίες πηγαίνουν με τα καλά τους. Οι περισσότερες οικογένειες έχουν και κάποιον δικό τους στο θίασο μα και όλοι είναι φίλοι και γνωστοί. Αυτοί οι ερασιτέχνες θεατρίνοι δεν έχουν τίποτα να ζηλέψουν από τους επαγγελματικούς θιάσους που κατά καιρούς φτάνουν από την Ελλάδα και μέχρι αυτήν την αβηρσυνέζικη κωμόπολη. Ορισμένοι από αυτούς είναι ο Χατζηχρήστος, οι αδελφές Καλουτά, το Θέατρο Τέχνης του Κουν και άλλοι πολλοί. Έρχονται και ακροβάτες, ζογκλέρ, θαυματοποιοί, ταχυδακτυλουργοί, διάφοροι καλλιτέχνες που φτάνουν μέχρι την Αντίς Αμπέμπα, την πρωτεύουσα και από κει τους καλούν και στην Ντίρε Ντάουα.

Η ζωή των Ελλήνων μεταναστών της τόσο φιλόξενης Αιθιοπίας κυλά πολύ όμορφα. Δουλεύουν μα και διασκεδάζουν. Οι περισσότεροι σπάνια νοσταλγούν την πατρίδα γιατί έχουν φτιάξει μια μικρή Ελλάδα, μια πολύ όμορφη και άνετη πατρίδα.

Η ΝΤΙΠΕ ΝΤΑΟΥΑ είναι μεγάλος εμπορικός κόμβος και το πιο εύφορο κομμάτι της χώρας, εφόσον ανήκει στην επαρχία του Χάραρ. Είναι η πιο κοντινή πόλη της Αιθιοπίας στο Τζιμπουτί - λιμάνι της γαλλικής Σομαλίας - όπου φτάνουν όλα τα εμπορεύματα από την Ευρώπη μα και όλο τον κόσμο με χαμηλότερο κόστος από οπουδήποτε αλλού και γι' αυτό και το εμπόριο μεσουρανάει.

Το κλίμα στην Ντίρε Ντάουα είναι τέτοιο, που σαν πλησιάζει το μεσημέρι τα πάντα παραλύουν. Η ζέστη είναι αποχαυνωτική. Οι ντόπιοι, συνήθως οι χαμάληδες ή κούληδες, όπως τους λένε, μόλις χτυπά η σειρήνα για μεσημέρι στις εντεκάμισι, σταματούν τη δουλειά τους. Οι ευρωπαίοι και γενικά όλοι οι επιχειρηματίες κλείνουν τα μαγαζιά, τις επιχειρήσεις τους, πηγαίνουν για φαγητό και απαραίτητα για το μεσημεριανό ύπνο.

Οι ιθαγενείς στο άκουσμα της σειρήνας, αφού πλένονται πρώτα, κάθονται σε κάποιο σκιερό μέρος, εκεί στο χώρο που εργάζονται, και πίνουν «μπουν», όπως λένε τον καφέ ή

«σσάι» το τσάι. Βγάζουν από τα πράγματά τους και ένα ματσάκι χόρτο που οι Έλληνες το αποκαλούν κουτόχορτο. Είναι το «κιάτ» ή «τσάτ» όπως λέγεται. Κόβουν από το ματσάκι τα πιο τρυφερά βλαστάρια, τις μύτες, και τα μπουκώνουν από τη μια μεριά στη στοματική τους κοιλότητα. Όταν πια δεν χωρά άλλο, αρχίζουν να μασάνε. Μασούν με τις ώρες, μέχρις ότου αυτό το υλικό γίνει μια μικρή μάζα τόση όση μία τσίχλα. Ο χυμός αυτού του χόρτου που είναι στυφός στην αρχή, έχει την ιδιότητα να τους καταπραΰνει, να τους ξεκουράζει και να τους ηρεμεί. Μένουν ακουμπισμένοι στον τοίχο με μάτια κλειστά και όταν ακούγεται ξανά η σειρήνα στις τρεις για να πιάσουν δουλειά, είναι τόσο ξεκούραστοι όσο και το πρωί. Το μυαλό τους ξεκάθαρο και το κορμί τους έτοιμο για την πιο σκληρή δουλειά.

Υπάρχουν πολλοί Έλληνες και άλλοι Ευρωπαίοι που κάνουν χρήση του «κιάτ». Με τον καφέ και το τσιγάρο και λίγο από αυτό το χόρτο τονώνονται, διεγείρονται. Οι ιθαγενείς αποφεύγουν τα οινοπνευματώδη ποτά, που υπάρχουν σε αφθονία, εκτός από την «Ττάλα», τοπικό ποτό, που πίνουν μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Πολλοί λευκοί υιοθετούν από τους ντόπιους και το «μαφάκια». Έτσι λέγεται το μακρύ ξυλαράκι που κόβουν από ένα συγκεκριμένο θάμνο. Μακρύ και λεπτό όσο ένα μολύβι. Το μασούν στη μία άκρη και το κάνουν βουρτσάκι. Με αυτό τρίβουν τα δόντια και τα ούλα τους. Ο χυμός που βγάζει έχει αντισηπτική ιδιότητα. Γι' αυτό και όλοι οι ιθαγενείς έχουν ολόλευκα, γερά δόντια, παρ' όλο που τα φαγητά τους, ειδικά το ωμό κρέας, συνοδεύονται από διάφορα καυτερά μπαχαρικά. Μα και όλα τα εξωτικά φρούτα είναι πολύ γλυκά, όπως το ζαχαροκάλαμο που τρώνε συνέχεια. Πολλοί ηλικιωμένοι έχουν σχεδόν όλα τα δόντια τους.

Οι ιθαγενείς, εκτός από τη δουλειά του χαμάλη, και περισσότερο οι μεγαλύτεροι σε ηλικία, είναι γυρολόγοι. Μαζί με τις «ναγιά» - που πουλούν τα οπωροκηπευτικά στα μεγάλα πανέρια – οι άντρες εμπορεύονται το κρέας και τα πουλερικά. Εκείνες φορούν πολύχρωμα αραχνοϋφαντα, λουλουδάτα διαφανή φορέματα σαν κελεμπίες, ενώ από μέσα έχουν σουρωτά σκούρα μεσοφόρια. Από το ίδιο ύφασμα της κελεμπίας έχουν μακριές εσάρπες, με τις οποίες καλύπτουν το κεφάλι τους, αλλά και τα μωρά, που τα έχουν ζωσμένα στην πλάτη, για να τα προφυλάσσουν από τα διάφορα έντομα και τον ήλιο. Οι ναγιά μέσα στα μεγάλα πανέρια τους έχουν ντομάτες, αγγούρια, πιπεριές, ενώ τις πατάτες και τα κρεμμύδια κουβαλούν σε μεγάλο ζεμπίλι που κρατούν στο χέρι. Σε άλλο πανέρι - συνήθως δε βγαίνει μία μονάχη, έχει και τη συνοδεία της που πότε είναι αδελφή, άλλοτε κουνιάδα ή μάννα - έχουν τα φρούτα. Παπάγιες, φρέσκους χουρμάδες, σταφύλια, πορτοκάλια, μανταρίνια, λεμόνια, μάγκο, καϊμάκια, ίσστες, φραγκόσκα, ζεϊτούνια, καρπούζια και πεπονάκια μικρά και πολλά άλλα, που τόσο η ονομασία όσο και η γεύση τους είναι άγνωστα στον υπόλοιπο κόσμο. Τις μπανάνες κουβαλούν σε τσαμπιά. Έχουν τα μόνιμα σπίτια, τις μόνιμες πελάτισσές τους η καθεμιά. Μόλις μπαίνουν στην αυλή – την ημέρα η αυλόπορτα είναι ορθάνοιχτη – κατεβάζουν το πανέρι από το κεφάλι, κάθονται στα κότσια τους και πίνουν πρώτα την κουβέντα με τους υπηρέτες του σπιτιού. Οι πελάτισσες που γνωρίζουν πάντα την οικογενειακή κατάσταση της καθεμιάς, και κυρίως για τα παιδιά, τις φιλεύουν ρούχα, παπούτσια και παιχνίδια. Όταν, όμως, φτάνει η ώρα για να ψωνίσουν, γίνεται μεγάλο παζάρι. Συνήθως δε συμφωνούν στην τιμή, τάχα απομακρύνονται για να φύγουν, ενώ ξέρουν πως με αυτό τον τρόπο οι τιμές θα πέσουν. Είναι ένα καθημερινό «παιχνίδι» που το απολαμβάνουν και οι δύο πλευρές. Οι ναγιά ξέρουν πως οι «μαντάμ» θα κάνουν το παζάρι τους, έτσι κι εκείνες ξεκινούν με άλλες τιμές για να καταλήξουν εκεί που θέλουν.

-Εντάξει, μαντάμ, εντάξει...

Οι άντρες γυρολόγοι – που τις περισσότερες φορές είναι συγγενείς των γυναικών αυτών – ακόμα και ασπρομάλληδες είναι λυγρόκορμοι και αρκετά όμορφοι. Έχουν ένα πλατύ πανέρι που το στηρίζουν κι εκείνοι στο κεφάλι, με διάφορα σφαχτάρια, σκεπασμένα με ένα αραχνοϋφαντο, σαν γάζα, πανί, για να τα προφυλάσσουν από τις μύγες κυρίως. Για όσες Ευρωπαίες ξέρουν πως έχουν μικρά παιδιά, γνωρίζουν πως θέλουν μοσχάρια κεφαλάκια και μυαλά, τα οποία κουβαλούν μέσα στα ζεμπίλια. Το πανέρι είναι πάντα ξέχειλο από φιλέτα, συκωταριές και πνευμόνια. Υπάρχει και ο αυγουλάς ή η αυγουλού. Αυτοί έχουν ένα μεγάλο ζεμπίλι γεμάτο αυγά. Μόλις εμφανίζονται, τρέχει η υπηρέτρια να φέρει έναν τσίγκινο κουβά γεμάτο νερό. Εκεί μέσα βάζουν τα αυγά και ξεδιαλέγουν τα φρέσκα. Οι αυγουλάδες, όμως, πέρα από το καλάθι, έχουν δεμένα από τα πόδια, κρεμασμένα ανάποδα σε ένα μπαστούνι, κοτόπουλα και κοκόρια, που το κακάρισμά τους είναι ο καλύτερος τελάλης. Πολλές φορές κουβαλούν σε ζεμπίλια και κλωσσόπουλα, που όσες έχουν μωρά τα αγοράζουν για να έχουν τη δική τους παραγωγή.

Οι ναγιά, πέρα από τα οπωροκηπευτικά, μοιράζουν κάθε πρωί, αχάραγα σχεδόν, το γάλα. Έρχονται δυο-τρεις με ένα μεγάλο τενεκεδένιο δοχείο η καθεμιά, ξέχειλο από φρέσκο γάλα

και ξέρουν πόσο γάλα παίρνει η κάθε μαντάμ. Εκείνη που την πληρώνει καλύτερα ή τη συμπαθεί περισσότερο για τους δικούς της λόγους, είναι η πρώτη τους στάση. Όσο αδειάζει το δοχείο, στέκονται κάπου παράμερα, κρύβοντας η μία την άλλη, και συμπληρώνουν τον τενεκέ τους με νερό που κουβαλούν σε μικρότερο δοχείο.

Ο Φωκίων και η Μαρία που βιώνουν όλη αυτή την ομορφιά, εκτός από εμπορεύματα φέρνουν τώρα στο μαγαζί τους και όλον τον ξένο τύπο. Εφημερίδες και περιοδικά, βιβλία, παραμύθια για παιδιά, εικονογραφημένα κλασσικά, στα ελληνικά, γαλλικά, ιταλικά, αγγλικά και γερμανικά, που καταφτάνουν μια φορά την εβδομάδα. Συνεργάζονται με τον Γιαννόπουλο, τον μοναδικό Έλληνα βιβλιοπώλη στην Αντίς Αμπέμπα που κάνει όλη τη διακίνηση του ξένου τύπου στην Ντίρε Ντάουα και στα περίχωρα, αφού σχεδόν όλοι οι μετανάστες είναι συνδρομητές.

Κεφάλαιο 23

Το παλάτι στη Ντίρε Ντάουα.

ΑΝΑΜΕΣΑ στα διάφορα αυτά βιβλία, για καιρό έχει ξεμείνει στα ράφια του Φωκίωνα ένας ελληνικός ονειροκρίτης. Του αλλάζει διαρκώς τη θέση, μήπως βρεθεί αγοραστής. Άδικος κόπος. Ο μόνος που ενδιαφέρεται είναι ένας πελάτης του κουρείου και συνδρομητής στο *Ρομάντζο*, τον *Οικογενειακό Θησαυρό* και την *Ακρόπολη*, που έρχεται καθημερινά και τάχα τυχαία βρίσκεται να τον ξεφυλλίζει. Διαβάζει αυτό που τον ενδιαφέρει και φεύγει. Πότε χαρούμενος σιγοτραγουδώντας και ομιλητικότατος, άλλοτε τόσο λυπημένος που δεν παίρνουν κουβέντα από τα χείλη του.

Η συμπεριφορά αυτή ενοχλεί τον Φωκίωνα που θέλει να ξεφορτωθεί τον ονειροκρίτη, μα δε θέλει και να προσβάλει τον πελάτη του. Μια μέρα τον βλέπει χαρούμενο να φεύγει και τον σταματά.

- Ό,τι εδιάβασες, διάβασες. Μου τον εγυρέψανε απ' το Χάραρ, του λέει.

- Αστειεύεσαι; Εγώ τον αγοράζω και αμέσως μάλιστα.

- Επιτέλους! σκέφτεται ο Φωκίων.

Από κείνη την ημέρα τον χάνει από το καθημερινό του πήγαινε-έλα στο μαγαζί. Δεν περνά πολύς καιρός, ένα πρωινό, μόλις έχει ανοίξει ο Φωκίων το μαγαζί, τον βλέπει να μπαίνει πολύ σκεπτικός. Κάτι κρατά στο χέρι του, τυλιγμένο σε μίαν εφημερίδα.

- Φωκίων μου, μου κάνεις μια χάρη;

- Αν μπορώ...

- Θέλω να πάρεις πίσω τον ονειροκρίτη. Κοντεύω να τρελαθώ. Η γυναίκα μου θα με χωρίσει. Ακόμη και στον ύπνο μου πετάγομαι και ανάβω τα φώτα να διαβάσω και ν' αναλύσω το όνειρο που μόλις έχω δει... Δεν αντέχω άλλο.

- Και τι ναν τότε κάνω 'γώ;

- Ό,τι θες. Θες να τον πουλήσεις εκεί που σου τον είχαν ζητήσει, θες να τον πετάξεις, κάνε ό,τι θέλεις...
 - Και γιατί δεν τότε πετάς του λόγου σου;
 - Εγώ δεν μπορώ. Δε μου πάει η καρδιά. Γι' αυτό και σου τον έφερα.
 - Πολύ καλά. Σίγουρα δεν τότε θέλεις πια; Μη μου πεις μετά γιατί τον έδωκα.
 - Έχεις το λόγο μου, και δίνει το δεματάκι με χέρια που τρέμουν.
- Δεν περνούν πολλές μέρες που τον βλέπει να έρχεται. Κάθεται στην καρέκλα για το κούρεμα και το ξύρισμά του και ευγνωμονεί τον Φωκίωνα που τον απάλλαξε από το «καταραμένο» βιβλίο.
- Αλήθεια, τι τον έκανες; ρωτά ψάχνοντας, τάχα αδιάφορα, με τη ματιά του στα ράφια.
 - Τον επούλησα, γιατί;
 - Έτσι, ρώτησα...
 - Μη θες να σου παραγγείλω άλλο να μου στείλουνε;
 - Αστείευσαι!

Ο ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ, ο γιος του Φωκίωνα και της Μαρίας, είναι πια δώδεκα χρονών και η Αθηνούλα έξι. Πηγαίνουν στο ελληνικό σχολείο, στη μικρή αυτή πόλη της Αιθιοπίας. Από την τρίτη τάξη είναι υποχρεωτικά τα αγγλικά, ενώ από την πέμπτη και τα αιθιοπικά.

Γυμνάσιο δεν υπάρχει στην Ντίρε Ντάουα. Όλοι οι συμμαθητές και οι συμμαθήτριές του θα πάνε στην πρωτεύουσα, στην Αντίς Αμπέμπα. Εκεί, για όλα τα Ελληνόπουλα της Αιθιοπίας, σε μία έκταση τριάντα στρεμμάτων περίπου υπάρχει οικοτροφείο, μαζί με γυμνάσιο, αλλά και δημοτικό και νηπιαγωγείο. Στον προαύλιο χώρο όλων αυτών των οικημάτων είναι το τεράστιο γήπεδο με τα πολύζυγα, το σκάμμα για τα άλματα και ο χώρος που χρησιμοποιούν και για τις γυμναστικές επιδείξεις.

Η ιδέα του οικοτροφείου δεν αρέσει καθόλου στον Φωκίωνα και τη Μαρία μα ούτε και στον Γεράσιμο. Έχουν σκεφτεί και μια δεύτερη λύση στην οποία και καταλήγουν. Πιστεύουν πως είναι καλύτερη. Να πάει ο γιος τους στην Ελλάδα, στην Κεφαλλονιά. Εκεί, στη Λακκήθρα, δε θα είναι μόνος του. Θα είναι με τη νόνα του τη σιόρα Ελένη, τον μπάρμπα του τον Κωστή και τη θειά του την Ακριβή, μα πιο πολύ με τα ξαδέρφια του, τα παιδιά της αδερφής του Φωκίωνα, της Αθηνάς. Βέβαια ούτε στη Λακκήθρα υπάρχει γυμνάσιο. Θα πηγαίνουν παρέα με τον ξάδερφό του στις Κεραμειές - που είναι μισή ώρα δρόμος με τα πόδια - μα και συντροφιά με τα άλλα παιδιά από το χωριό.

Σε όλους στοιχίζει αυτός ο χωρισμός και περισσότερο στον ίδιο τον Γεράσιμο. Είναι αλλιώς μαθημένος και δεμένος με την οικογένειά του. Αυτός είναι ο λόγος που δεν μπορεί και να προσαρμοστεί και αυτό φαίνεται από τον πρώτο καιρό που φτάνει στη Λακκήθρα και αρχίζουν τα σχολεία. Παρ' όλο που η νόνα του και οι υπόλοιποι τον αγκαλιάζουν με περίσσεια αγάπη, με το ζόρι περνά τη χρονιά. Στους γονείς του γράφει πως θέλει να γυρίσει πίσω, μα εκείνοι τον πείθουν να μείνει άλλον ένα χρόνο. Τώρα, όμως, τα πράγματα για τον Γεράσιμο είναι χειρότερα. Στενοχωριέται πολύ, δε μελετά και σαν τελειώνει η χρονιά, γυρίζει στην Ντίρε Ντάουα. Ίσως είναι η πιο τραυματική περίοδος για την ηλικία του.

Έχουν μάθει στο μεταξύ ο Φωκίων και η Μαρία από τα παιδιά που πηγαίνουν στο οικοτροφείο στην Αντίς Αμπέμπα, πως περνούν καλά. Άλλωστε στην πρωτεύουσα ζει και η αδερφή της Μαρίας η Φλώρα που έχει κι εκείνη τον Λάκη το γιο της, σχεδόν στην ηλικία του Γεράσιμου.

Στο οικοτροφείο αυτό φιλοξενούνται παιδιά από όλη την Αιθιοπία και από χώρες της ανατολικής Αφρικής. Ελληνόπουλα από τη Ναζαρέτ, το Ντέμπι Ντόλο, το Μπαχαρντάρ, το Σιντάμο, την Μπαντέσσα, το Αουάς, την Ασμάρα, μα και από το Τζιμπουτί, την Κένυα, την Τανγκανίκα και το Κονγκό. Υπάρχουν όμως και χωριά που δεν έχουν ούτε δημοτικό, έτσι στο οικοτροφείο είναι και παιδάκια των έξι χρονών.

Η Αθηνούλα στενοχωρήθηκε πολύ όταν έφυγε ο αδερφός της τόσο για την Ελλάδα την πρώτη φορά, όσο και τώρα για την Αντίς Αμπέμπα. Στα γράμματά της, γράφει στον αδερφό της πόσο της λείπει. Σε ένα από αυτά τού γράφει και για την ημέρα που πρόσφερε πάλι λουλούδια στον αυτοκράτορα, όταν κατέβηκε στην πόλη τους.

Η πρώτη φορά ήταν που ζήτησε από τη μητέρα της να προσφέρει κι εκείνη ανθοδέσμη. Χειρονομία που είχε δει πολλές φορές από διάφορους ξένους όταν ερχόταν ο Χαϊλέ Σελάσιε στην Ντίρε Ντάουα και της άρεσε πολύ. Η Μαρία δέχτηκε και έτσι βρέθηκαν ένα σούρουπο να περιμένουν μαζί με άλλους, που είχαν μαζευτεί στον κεντρικό δρόμο, έξω από το μαγαζί τους, τον ερχομό του αυτοκράτορα. Η Αθηνούλα είχε αρχίσει να κουράζεται και παραπονιόταν στη μητέρα της, όταν είδαν τις δύο μοτοσικλέτες που πάντα

προπορεύονταν, να πλησιάζουν.

Η Μαρία της είχε φορέσει ένα θαλασσί φορεματάκι και τα μακριά μαλλιά της ήταν πιασμένα με ένα φιόγκο από την ίδια κορδέλα που είχε για ζώνη το φόρεμα. Μόλις είδαν να πλησιάζει αργά το αυτοκίνητο, βγήκαν μπροστά η Μαρία με τη μικρή Αθηνούλα που κρατούσε επίσημη ανθοδέσμη από υπέροχα τριαντάφυλλα. Το αμάξι σταμάτησε. Ο Χαϊλέ που είδε τη μικρή να πλησιάζει, άνοιξε την πόρτα του να παραλάβει ο ίδιος τα λουλούδια. Της έδωσε το χέρι του και τη χαιρέτησε. Της χάιδεψε τα μαλλιά, την ευχαρίστησε κι έφυγε.

Την επόμενη φορά, μαθαίνουν πως η αυτοκρατορική πομπή - που θα φτάσουν όλοι με το τρένο - θα καταλήξει στο Χάραρ. Δε θα περάσουν από το μαγαζί, όπως άλλες φορές, αλλά μπροστά από το ελληνικό σχολείο. Έχει μαζευτεί και πάλι κόσμος πολύς. Μόλις η μικρή βλέπει τις μοτοσικλέτες να πλησιάζουν, διορθώνει το φόρεμά της, ένα κόκκινο σουρωτό φουστάνι και κατάλευκο φιόγκο για ζώνη. Αφήνει το χέρι της μητέρας της και βγαίνει στο δρόμο.

Οι ξένοι που έχουν μαζευτεί, κυρίως Αμερικανοί, την απαθανατίζουν με τις φωτογραφικές τους μηχανές. Σταματά το αυτοκίνητο, κατεβαίνει ο συνοδός και υπασπιστής του αυτοκράτορα να πάρει την ανθοδέσμη, κάτι του λέει εκείνος και ανοίγει την πίσω πόρτα. Στο μεταξύ κάποιος Αιθίοπας που βρίσκει την ευκαιρία, έχει πλησιάσει από την άλλη πλευρά το αυτοκίνητο, δίνει κάποιο χαρτί στον Χαϊλέ και κάτι κουβεντιάζουν. Η Αθηνούλα έχει στρογγυλοκαθίσει μέσα στο αυτοκίνητο και παίζει με το τρισχαριτωμένο μικροσκοπικό σκυλάκι του αυτοκράτορα, όσην ώρα εκείνος συζητά. Σαν τελειώνει, τη ρωτά στα γαλλικά:

- Πώς σε λένε;

- Με λένε Αθηνά! του απαντά εκείνη αιθιοπικά.

- Μιλάς αμαρενιά;

Λέγονται έτσι, μια και οι Αμάρα είναι η επικρατέστερη φυλή της χώρας.

- Μάλιστα.

- Αθηνά σαν την Αθήνα! Είναι ελληνικό όνομα. Είσαι Ελληνίδα;

- Μάλιστα.

- Η Ελλάδα είναι πολύ ωραία! Έχω πάει, εσύ;

- Το καλοκαίρι ήμουν εκεί. Από κει είναι και το φόρεμά μου!

- Και μιλάς και πολύ ωραία τα αιθιοπικά!

- Μιλώ και τα αραβικά. Τα αιθιοπικά τα μαθαίνουμε στο σχολείο. Εγώ όμως δεν ξέρω ακόμη να τα γράφω.

- Σε ποιο σχολείο πας;

- Σ' αυτό, και δείχνει το σχολείο που στέκονται απέξω. Στο ελληνικό.

- Σ' ευχαριστώ πολύ για τα λουλούδια. Είναι πολύ όμορφα!

- Είναι απ' τον κήπο μας. Μου τα έκοψε η μαμά μου. Νάτην, εκείνη είναι. Μα αργήσατε και μαράθηκαν λίγο.

- Όχι, μικρούλα μου! Είναι υπέροχα τα λουλούδια σου, όπως κι εσύ! και τη φιλά στο κεφάλι.

- Ευχαριστώ, μεγαλειότατε.

- Εγώ σ' ευχαριστώ. Χάρηκα πολύ που σε γνώρισα, και της απλώνει το χέρι του.

Η Αθηνούλα κατεβαίνει από το αυτοκίνητο που παίρνει το δρόμο για το Χάραρ. Είναι κατενθουσιασμένη.

- Μαμάκα μου, είναι πολύ καλός! λέει μόλις πηγαίνει κοντά της, ενώ κουνά το χέρι της και χαιρετά σαν να ήταν φίλοι από παλιά με τον Μεγαλειότατο.

- Ναι, κυρά μου, το ξέρω. Μα τι λέγατε τόσην ώρα και μάλιστα γύρισες και με κοίταξες;

Η μικρή διηγείται με κάθε λεπτομέρεια όλη τη στιχομυθία που είχε με τον αυτοκράτορα. Το ίδιο κάνει και με τον πατέρα της μόλις πηγαίνουν στο μαγαζί.

- Μπράβο, κυρούλα μου! Είμαι περήφανος για σένα! και τη γεμίζει φιλιά.

Όλα αυτά συμβαίνουν το Σάββατο. Τη Δευτέρα, την ώρα του μαθήματος ανοίγει η πόρτα και μπαίνει μέσα ο διευθυντής ο κύριος Λαζαρίδης. Ζητά συγγνώμη από το δάσκαλο για τη διακοπή και λέει της Αθηνούλας να τον ακολουθήσει.

Η μικρή ακολουθεί τον διευθυντή της στο γραφείο του. Σαν μπαίνουν, αναγνωρίζει και τον Αιθίοπα που βρίσκεται εκεί. Τον έχει δει πολλές φορές στο κουρείο του πατέρα της. Είναι ο υπασπιστής του αυτοκράτορα.

- Αθηνά, κάτι σε θέλει ο κύριος.

- Εμένα; Τι με θέλετε;

- Εσύ πρόσφερες λουλούδια στον Μεγαλειότατο το Σάββατο όταν ήρθε στην Ντίρε Ντάουα;

- Μάλιστα! Κακό ήταν;

- Όχι! γελά καλόκαρδα. Γι' αυτό σε θέλω. Όχι εγώ δηλαδή, εκείνος, ο Μεγαλειότατος. Γύρισε απ' το Χάραρ και θέλει να σ' ευχαριστήσει, αυτό είν' όλο.

Ο κύριος Λαζαρίδης τής κάνει νόημα κι εκείνη ακολουθεί τον υπασπιστή. Με το αυτοκίνητο περνούν μπροστά από το μαγαζί του πατέρα της που εκείνη την ώρα στέκεται απέξω. Η Αθηνούλα κάνει νοήματα μα κανείς δεν την προσέχει. Φτάνουν στο παλάτι. Την εντυπωσιάζουν πολύ τα φυτά και τα υπέροχα λουλούδια ολόγυρα. Ανεβαίνουν την πέτρινη σκάλα, περνούν από ένα διάδρομο και μπαίνουν σε ένα μεγάλο δωμάτιο.

Η Αθηνούλα μένει μόνη και περιεργάζεται το χώρο. Στους τοίχους υπάρχουν λιγοστοί πίνακες. Οι δύο τεράστιοι είναι προσωπογραφίες, μία του αυτοκράτορα και μία της γυναίκας του, της αυτοκράτειρας Μεννέν Ασφαουσέν. Ο Χαϊλέ φορά την επίσημη φορεσιά του με λιονταρίσια περικεφαλαία και κρατά στο χέρι του ριπίδι από την ουρά του θηρίου και η αυτοκράτειρα φορά έναν πανέμορφο μπουρνού με χρυσά σιρίπια, πάνω από λευκό χρυσοκέντητο χιτώνα. Υπάρχουν όμως και άλλοι τρεις μεγάλοι πίνακες. Στον ένα απεικονίζεται ο Χαϊλέ με την εθνική ενδυμασία, ολόσωμος, και στον άλλον η αυτοκράτειρα, ολόσωμη και κείνη, με την αιθιοπική φορεσιά και με τους μανδύες που δηλώνουν το αξίωμά τους. Στον τρίτο που βρίσκεται ανάμεσα στους δύο αυτούς είναι ο πίνακας με το έμβλημα της χώρας: ένα λιοντάρι με κορώνα στο κεφάλι του. Στο βάθος της αίθουσας στέκονται δύο θρόνοι που λαμπροκοπούν. Φαντάζουν χρυσοί. Όλη η σάλα είναι καλυμμένη απ' άκρη σ' άκρη με ένα βυσσινί παχύ χαλί. Υπάρχει και ένας διάδρομος στρωμένος σε πιο βαθύ χρώμα που οδηγεί στους θρόνους.

Η ώρα περνά και η Αθηνούλα αρχίζει να κουράζεται μα και να νοιώθει αμήχανη γιατί είναι ολομόναχη. Ακούγεται η σειρήνα. Έχει φτάσει πια μεσημέρι και πεινάει κιόλας. Τότε παρουσιάζεται ο υπασπιστής.

- Με συγχωρείς που σ' άφησα τόσην ώρα μόνη. Έλα μαζί μου. Ο Μεγαλειότατος δε θα μπορέσει να σε δει τώρα. Θα σε πάω στο σπίτι σου και θα ξανάρθεις το απόγεμα, εντάξει;
- Καλά, μα μη με πάτε σπίτι. Να με πάτε στο μαγαζί. Δε θα έχουν φύγει ακόμη οι γονείς μου. Εάν έχουν πάει σπίτι, μόνο τότε θα με πάτε, συμφωνοί;
- Συμφωνοί, χαμογελά και την παίρνει από το χέρι.

Ο Φωκίων και η Μαρία που τους έχει ειδοποιήσει ο διευθυντής του σχολείου, βρίσκονται στο μαγαζί και την περιμένουν.

- Να μου τη φέρεις πάλι στις πέντε, λέει ο υπασπιστής στον Φωκίωνα. Ο Μεγαλειότατος δεν μπόρεσε να τη δει το πρωί. Εάν δεν είμαι ο ίδιος στην πύλη, θα έχω δώσει διαταγή να σας αφήσουν να περάσετε. Φεύγω τώρα και καλή σας όρεξη.

Η Αθηνούλα στο δρόμο για το σπίτι, πάνω στο ποδήλατο του πατέρα της, ενθουσιασμένη, τούς περιγράφει την αυλή του παλατιού, τα πολλά φυτά που την έχουν εντυπωσιάσει με τις πολύχρωμες πεταλούδες να χορεύουν ολόγυρα και την αίθουσα που τόσην ώρα περίμενε. Μετά το φαγητό ετοιμάζει στα γρήγορα τα μαθήματά της, κάνει το μπάνιο της, φορά ένα γαλάζιο φόρεμα και βάζει έναν ωραίο φιόγκο στα μαλλιά. Το πρωί είχε πάει με την ποδιά του σχολείου, μα τώρα θέλει να είναι όμορφη.

- Μαμά, να πάρω μαζί μου αυτό το τσολιαδάκι να του το χαρίσω;
- Πάρ' το, κυρά μου.
- Μου είπε πως του αρέσει πολύ η Ελλάδα.

Πέντε ακριβώς και ο Φωκίων με την κόρη του στέκονται έξω από το παλάτι. Εκεί βρίσκεται και ο υπασπιστής που τους περιμένει.

Ο Φωκίων τη βλέπει να απομακρύνεται, κρατώντας το χέρι του υπασπιστή και κάτι κουβεντιάζουν. Ανεβαίνουν τις σκάλες, μπαίνουν στο διάδρομο και από κει την πηγαίνει στο ίδιο δωμάτιο που ήταν το πρωί και την αφήνει να περιμένει. Η Αθηνούλα τώρα κρατά το τσολιαδάκι, της το είχε καρφισώσει η Μαρία στο στήθος να μην το χάσει, όταν ακούει βήματα πίσω της.

- Γεια σου! τη χαιρετά αιθιοπικά ένα αγόρι που μπαίνει μέσα. Με λένε Ισκέντερ, εσύ ποια είσαι;
- Είμαι η Αθηνά. Δε μου λες, σε κάλεσαν και σένα να σ' ευχαριστήσουν; Έδωσες κι εσύ λουλούδια στον Χαϊλέ Σελάσσιε;
- Όχι..., απαντά ο μικρός που έχει σχεδόν την ίδια ηλικία με τη μικρή και βάζει τα γέλια. Εγώ είμαι εγγονός του, είμαι ο γιος του Λλούλ Μεκόννεν. Ο μπαμπάς μου σκοτώθηκε...
- Σοβαρά; Δε σου φαίνεται.
- Τι εννοείς;
- Ξέρω 'γώ;
- Από πού είσαι;
- Από την Ελλάδα.
- Κι αυτό που κρατάς, τι είναι;
- Είναι για τον αυτοκράτορα, τον παππού σου! Αλήθεια, Ισκέντερ, πώς είναι να έχεις

παππού;

- Γιατί, εσύ δεν έχεις;

- Όχι, έχω όμως δύο γιαγιάδες, μια που ήταν εδώ και μία στην Κεφαλλονιά. Τώρα και οι δυο τους είναι στην Ελλάδα.

- Μου δίνεις να δω το κουκλάκι που κρατάς;

- Όχι. Θα το δώσω στον παππού σου! Όταν ξανάρθω, τότε θα σου φέρω κι εσένα ένα. Και δεν είναι κουκλάκι. Είναι τσολιαδάκι, έτσι το λέμε στα ελληνικά.

Στο μεταξύ έχουν πάρει από ένα μπισκότο στο χέρι από ένα τραπεζάκι και στρογγυλοκάθονται στους θρόνους. Εκεί τους βρίσκει ο υπασπιστής. Μόλις τους βλέπει, αρχίζει να γελά.

- Ισκέντερ! Έχεις πολύ καιρό ακόμα για να μπορέσεις να καθίσεις εκεί. Ελάτε, σας έφερα και πορτοκαλάδες!

- Ο παππούς μου λέει πως όταν μεγαλώσω θα πάω στην Ελλάδα να σπουδάσω. Έχετε την πιο ωραία ιστορία! Ακόμη και το όνομά μου είναι αρχαίο ελληνικό. Ισκέντερ!

- Ναι, ξέρω. Αλέξανδρος. Τώρα όμως εμείς μαθαίνουμε στο σχολείο για τον Ηρακλή και τα κατορθώματά του. Τον ξέρεις τον Ηρακλή; Ξέρεις ποιος ήταν;

- Τον Έρκουλις εννοείς σίγουρα. Πώς! Τον ξέρω!

Ο Χαϊλέ που έχει μπει αθόρυβα στην αίθουσα, στέκεται στην πόρτα και τους παρατηρεί. Ο μικρός μόλις τον βλέπει, τρέχει αμέσως κοντά του.

- Καλησπέρα, δεσποινίς! χαιρετά ο αυτοκράτορας καλοσυνάτα την Αθηνούλα και της απλώνει το χέρι. Μπράβο, Ισκέντερ, και τον χαϊδεύει στο κεφάλι. Σ' ευχαριστώ που κράτησες συντροφιά στην...

- Αθηνά, παππού! Αθηνά τη λένε κι είναι απ' την Ελλάδα!

- Σωστά, στην Αθηνά.

- Αυτό, μεγαλειότατε, είναι για σας, επειδή σας αρέσει η Ελλάδα όπως είπατε, και προσφέρει το τσολιαδάκι.

- Σ' ευχαριστώ πολύ. Είσαι πολύ ευγενική.

- Μπορώ να το δω; και χωρίς να περιμένει ο Ισκέντερ το αρπάζει από τα χέρια του παππού του.

- Περάσατε ωραία; Σας άρεσαν τα μπισκότα;

- Όλα ήταν πολύ όμορφα, Μεγαλειότατε.

- Για πες μου τώρα. Ποιοι είν' αυτοί οι γονείς που έχουν ένα τόσο καλό κι ευγενικό παιδί;

- Ο πατέρας μου είναι ο Φωκίων, ο κουρέας σας, και η μητέρα μου είναι η κομμώτρια που έρχεται κι εκείνη στο παλάτι και τη λένε Μαρία. Έχω κι έναν αδερφό, τον Γεράσιμο, που είναι μεγαλύτερος από μένα και πάει σχολείο στην Αντίς Αμπέμπα.

- Χαίρομαι πολύ που είσαι η κόρη του Φωκίωνα. Τον εκτιμώ, μα και τη μητέρα σου!... Κι αυτό είναι για σένα, και της προσφέρει ένα χρυσό νόμισμα, όμοιο με κείνο που είχε δώσει και στον πατέρα της την πρώτη φορά που τον είχε κουρέψει.

Για την Αθηνούλα που δε γνωρίζει την αξία του νομίσματος, αξία έχει που της το χαρίζει ο ίδιος ο αυτοκράτορας, αλλά και θαμπώνεται από τη θωριά του γνήσιου χρυσού.

- Να δώσεις χαιρετισμούς στους γονείς σου και πάλι σ' ευχαριστώ για τα όμορφα λουλούδια σου και γι' αυτό το ενθύμιο από την Ελλάδα που είχες την καλοσύνη να μου φέρεις. Όπως βλέπεις, όμως, μου το πήρε ο Ισκέντερ. Χαιρέτησε τώρα την Αθηνά, αγόρι μου.

- Γεια σου, Αθηνά, και σ' ευχαριστώ, γελά ο μικρός και της κουνά το τσολιαδάκι που κρατά στα χέρια του.

- Έλα, πάμε τώρα. Είσαι έτοιμη; της απλώνει το χέρι ο υπασπιστής.

- Καληνύχτα σας, λέει και υποκλίνεται στον αυτοκράτορα, ενώ αφήνει το χέρι της στη χούφτα τού υπασπιστή.

Ο τρόπος που αντιμετωπίζει η Αθηνούλα το γεγονός δεν τους αρέσει διόλου. Την παίρνει ο Φωκίων παράμερα με τρόπο, την κρατά στην αγκαλιά και της εξηγεί πως η συμπεριφορά της δεν είναι σωστή.

Την άλλη μέρα που πηγαίνει στο σχολείο, όταν τη ρωτούν τα παιδιά όλο περιέργεια, εκείνη τους απαντά απλά:

- Μ' ευχαρίστησε για τα λουλούδια που του είχα προσφέρει. Γνώρισα και τον εγγονό του, τον Ισκέντερ, και γίναμε φίλοι. Πάμε τώρα να παίξουμε.

Κεφάλαιο 24

Λάκης Πυθαράς, Δημήτρης Καζάκος και Γεράσιμος Μαραβέγιας.

Ο ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ είναι πιο ευχαριστημένος στην Αντίς Αμπέμπα. Το καλοκαίρι του '60 που επέστρεψε από την Κεφαλλονιά, μέχρι να φύγει για το οικοτροφείο στην πρωτεύουσα, κάθε μέρα, όσες φορές κι αν έμπαινε στο κομμωτήριο, στεκόταν απέναντι από τον καθρέφτη που χτένιζε η Μαρία και της ψιθύριζε όλο παράπνοο.

- Μ' αγαπάς;

Και όταν η μητέρα του τον ρώτησε γιατί της έκανε αυτή την ερώτηση, της είπε πως πίστευε ότι τον είχαν στείλει στην Ελλάδα για να τον ξεφορτωθούν. Η Μαρία με τον Φωκίωνα προσπάθησαν να του εξηγήσουν πως ό,τι έκαναν έγινε γιατί πίστευαν πως ήταν το καλύτερο και ποτέ δεν έπαψαν να τον αγαπούν και να τον νοιάζονται.

Τα μόνα παιδιά που γνώριζε ο Γεράσιμος στην Κεφαλλονιά ήταν τα δύο ξαδέρφια του, τον Μιχάλη και την Ελενίτσα. Πέρασε καιρός για να κάνει παρέα και με άλλα παιδιά του χωριού, με συμμαθητές και συμμαθήτριές του. Παρ' όλα αυτά, όμως, δεν τους ένοιωθε φίλους όπως τούτους εδώ που μεγάλωσαν μαζί. Σαν τον Σταύρο, τον Παναγιώτη, τον Γιάννη, τον Κωστάκη, τον Αντώνη, τον Τόνυ και άλλους μικρότερους ή και μεγαλύτερους του. Τώρα με όλους αυτούς πηγαίνουν στο ίδιο σχολείο και μένουν όλοι μαζί στο οικοτροφείο.

Παίρνουν παρέα το τρένο για την πρωτεύουσα όταν ανοίγουν τα σχολεία και πάλι πίσω όλοι μαζί, όταν κλείνουν για διακοπές. Είναι όλοι μια μεγάλη συντροφιά και ο ένας υποστηρίζει τον άλλον. Ειδικά οι μεγαλύτεροι τους μικρότερους. Οι παλιοί συμμαθητές του Γεράσιμου δεν τον αφήνουν να νοιώσει άσχημα που έχασε στην Κεφαλλονιά μια τάξη.

Ένα μεσημέρι έχει κοπεί το νερό, κάτι που συμβαίνει ταχτικά στην Ντίρε Ντάουα. Ο ζαμπάνια φέρνει την ξύλινη σκάλα και ο Γεράσιμος σαν παιδί προθυμοποιείται να ανέβει στην ταράτσα που υπάρχει το ντεπόζιτο. Δε βλέπει, όμως, ότι κάτω από το καπάκι του και δίπλα ακριβώς στη βάνα που πρέπει να ανοίξει, υπάρχει μια σφηκοφωλιά. Δεν προλαβαίνει να απλώσει το χέρι του και ξεχύνονται οι σφήκες. Ένα ολόκληρο σμήνος πέφτει επάνω του. Αρχίζει να φωνάζει και να τρέχει προς τη σκάλα, ενώ η Μαρία ανάστατη την ανεβαίνει για να δει τι έχει συμβεί. Τον συγκρατεί με δυσκολία να μην πέσει κάτω με τη φόρα που έχει πάρει. Πονά πολύ από τα τσιμπήματα που έχει δεχτεί. Φορά ένα σορτσάκι και είναι γυμνός από τη μέση και πάνω. Το μόνο που πρόλαβε, μόλις τις είδε να ξεχύνονται

καταπάνω του, ήταν να προφυλάξει το πρόσωπό του.

Έντομα στην Αιθιοπία υπάρχουν πολλά και επικίνδυνα. Οι αράχνες, ορισμένες από αυτές είναι δηλητηριώδεις ή το υγρό που αφήνουν, όταν περνούν πάνω από το δέρμα, δημιουργεί μόλυνση με επώδυνα επακόλουθα. Οι σκορπιοί, λίγο πιο σπάνιοι μέσα στην πόλη, οι σιχαμερές κατσαρίδες που μαζεύονται μιλιούνια και μαυρίζει το πάτωμα. Αυτές υπάρχουν σε όλα τα μαγαζιά, γι αυτό κάθε βδομάδα περνούν τα τσιμεντένια ή και τα ξύλινα πατώματα με πετρέλαιο. Υπάρχουν και οι ακρίδες. Ο κόσμος καταλαβαίνει τον ερχομό τους στην πόλη, τόσο από τον ήλιο που κρύβεται με το σύννεφο που σχηματίζουν και τον σκεπάζει, μα και από το θόρυβο που κάνουν οι ιθαγενείς από μακριά. Χτυπούν ρυθμικά ξύλα ή τενεκέδες μεταξύ τους, να τις διώξουν και να ειδοποιήσουν για το κακό που πλησιάζει. Προξενούν μεγάλες ζημιές στις καλλιέργειες. Πολλοί από αυτούς πιάνουν αρκετές ζωντανές και όπως λένε, είναι ένας άριστος μεζές.

Όταν ακούν στην πόλη το θόρυβο που προμηνύει τη συμφορά που έρχεται, θόρυβο κάνει και το πέταγμά τους, μανταλώνουν αμέσως πόρτες και παράθυρα. Μπαίνουν μέσα στα σπίτια και περιμένουν να περάσει η θύελλα από τα αναρίθμητα αυτά έντομα που ξεχύνονται. Τις παρακολουθούν πίσω από τα τζάμια και τις σήτες που έχουν τα περισσότερα πορτοπαράθυρα. Σαν φεύγουν για να συνεχίσουν αλλού το καταστροφικό τους έργο, τα δέντρα και όλα τα φυτά απομένουν με τα κλαριά και τα κοτσάνια τους να θρηνούν για τη γύμνια τους.

Δεν έχουν στην πόλη μόνο τα έντομα, μα και τις ύαινες. Το μακρόσυρτο ουρλιαχτό τους που ακούγεται με το πρώτο σκοτάδι από τα μακρινά μονοπάτια, είναι τόσο ανατριχιαστικό. Παρέες-παρέες κατεβαίνουν στην πόλη από τις φωλιές τους και προχωρούν ανυπόμονες στις συνοικίες εκείνες που τις οδηγεί η δυνατή τους όσφρηση, σίγουρες πως θα βρουν κάτι να κατασπαράξουν. Και όσο πέφτει το βράδυ και το φως λιγοστεύει, τόσο πλησιάζει το κοπάδι στα πρώτα σπίτια. Ακούγεται τότε ένα μακρόσυρτο ουουουου, που μοιάζει με ανθρώπινο μα εξωπραγματικό θρήνο, γι αυτό και οι ιθαγενείς τις ονομάζουν ουράμπα. Πολλοί μετανάστες, στο πρώτο άκουσμα αυτού του ουρλιαχτού, έχουν νοιώσει έναν κόμπο να ανεβαίνει στο λαιμό τους. Και πόσες μητέρες, σαν ακούν αυτό το φρικαλέο σκούξιμο, τρέχουν στα δωμάτια των παιδιών τους να τα καθησυχάσουν, στο πρώτο τρομαγμένο τους κλάμα.

Αλίμονο σε κείνον που λησμονεί την εξώπορτά του ανοιχτή και έχει ζωντανά στην αυλή. Οι ουράμπες φτάνουν μέχρι τις πόρτες των σπιτιών, που τα περισσότερα έχουν κοτέτσια, σκυλιά και γατιά. Οι μετανάστες, μα και οι ιθαγενείς, στο άκουσμα του θρήνου της ουράμπα, κλειδαμπαρώνονται στα σπίτια. Και μόλις ακούσουν το κακαριστό και ανατριχιαστικό γέλιο τους, σαν να ξεκαρδίζονται σαρκαστικά πολλοί άνθρωποι μαζί, ψάχνουν να δουν αν όλα τα ζωντανά τους βρίσκονται στην αυλή. Το γέλιο αυτό δείχνει πως αυτά τα περίεργα θηλαστικά, που το τρίχωμά τους είναι σταχτί με καστανόμαυρες κηλίδες, τα πίσω πόδια τους είναι πιο κοντά από τα μπροστινά και μοιάζουν με κακάσχημα σκυλιά, βρήκαν τροφή. Μα δε φτάνει το κακό που κάνουν. Αφήνουν στο διάβα τους και απαίσια μυρωδιά, επειδή τρέφονται περισσότερο με ψοφίμια. Τα σκυλιά μόλις μυρίζονται την ουράμπα, αλυχτούν μέσα στις αυλές με τους πανύψηλους τοίχους. Τα σπίτια είναι έτσι φτιαγμένα, για να μην μπορούν τα απαίσια ζωντανά να πηδούν μέσα. Τα σκυλιά τρέχουν πέρα-δώθε τρομαγμένα και με λύσσα για να τις φοβερίσουν και να τις διώξουν.

Μια φορά η Σινία, το αγαπημένο σκυλάκι της Αθηνούλας και του Γεράσιμου, ξεχάστηκε έξω και παρ' ολίγο να πληρώσει με τη ζωή του αυτή του την αταξία. Είχε σκοτεινιάσει, είχαν πάει όλοι για ύπνο, όταν άκουσαν, μέσα σε ουρλιαχτά και κακαρίσματα, γαυγίσματα στην αρχή και μετά τα κλάματά της. Ο Φωκίων πετάχτηκε στην αυλή. Κατάλαβε ότι κάποιος ζωντανό είχε πιαστεί έξω από την μεγάλη σιδερένια εξώπορτα. Ψάχνει με τον ζαμπάνια και βλέπουν πως λείπει το κουτάβι. Με μεγάλη προσοχή, κρατώντας από ένα φακό ο καθένας - οι ουράμπες φοβούνται το φως γιατί τις τυφλώνει - ανοίγουν και τραβούν τη Σινία γρήγορα μέσα. Ο κίνδυνος να τρυπώσει και καμιά ύαινα είναι μεγάλος.

Την έχουν κατασπαράξει τα βρομερά θηλαστικά. Κείται μπροστά την πόρτα αιμόφυρτη και γλείφει τις πληγές που της έχουν καταφέρει με τις δαγκωματιές τους. Αυτό είναι πολύ άσχημο, γιατί ο κίνδυνος της λύσσας είναι μεγάλος. Μία αρρώστια που θερίζει τόσο τα τετράποδα, ειδικά τα άγρια όπως οι ύαινες και τα αδέσποτα, όσο και τους ανθρώπους, με όλα τα άσχημα επακόλουθα. Με τη φροντίδα, όμως, όλων το σκυλί καταφέρνει να ζήσει και να γίνει γρήγορα καλά. Από κείνη την ημέρα, πριν ακόμη βραδιάσει, η Σινία βρίσκεται μέσα στην αυλή και μάλιστα στη βεράντα, δίπλα στην Αθηνούλα. Μόλις ακούει το ουρλιαχτό της ουράμπα, τρέχει και τρυπώνει στο πλυσταριό.

ΤΟΝ ΜΑΗ ΤΟΥ '61 που ο Γεράσιμος για πρώτη χρονιά είναι στο οικοτροφείο στην Αντίς Αμπέμπα, η Μαρία μαθαίνει πως η μητέρα της, η κυρία Μαργαρίτα, δεν είναι καλά. Βρίσκεται ένα χρόνο περίπου στην Αθήνα με την κόρη της τη Ζενή που έχουν φύγει από την Αιθιοπία μετά που συνταξιοδοτήθηκε ο άντρας της Νικόλας.

Η Ζενή την μετέφερε σε κλινική και ειδοποίησε αμέσως τα αδέρφια της. Έτσι η Μαρία, που ήταν στο πρόγραμμα αυτό το καλοκαίρι να πάνε με την Αθηνούλα για διακοπές στην Κεφαλλονιά, αφού τόσο επίμονα το ζητούσε η σίόρα Ελένη στα γράμματά της, βιάστηκε να βρεθεί στο πλευρό της μητέρας της. Η Αθηνούλα αναγκαστικά θα συνεχίσει και θα τελειώσει τη σχολική της χρονιά στο νησί.

Όταν η Μαρία με την κόρη της φτάνουν στην Αθήνα, με τη Ζενή παρέα που τους περίμενε στο αεροδρόμιο, τρέχουν στην κλινική όπου βρίσκεται η γιαγιά Μαργαρίτα. Πόσο χάρηκε η δόλια μόλις τις είδε μπροστά της. Ήδη η κρίση είχε περάσει, όπως είπαν οι γιατροί. Η κατάσταση της υγείας της ομαλοποιείται και δεν αργεί να φύγει από την κλινική. Έτσι η Μαρία με την Αθηνούλα, ήσυχες πια, ταξιδεύουν για την Κεφαλλονιά.

Η Μαρία με την Αθηνούλα φεύγουν μετά το δεκαπενταύγουστο από την Κεφαλλονιά, να μείνουν λίγες μέρες και στην Αθήνα. Σ' αυτό τους το ταξίδι η Μαρία πηγαίνει την Αθηνούλα σε έναν από τους καλύτερους πλαστικούς χειρουργούς της Αθήνας, να δει τις ουλές που έχουν μείνει από τα εγκαύματα της πυρκαγιάς του σχολείου. Ο γιατρός εξετάζει τη μικρή και λέει πως για να γίνει οποιαδήποτε επέμβαση θα πρέπει να περάσει τα δώδεκά της χρόνια. Αυτή την επίσκεψη την αποφάσισε η Μαρία περισσότερο για να στηρίξει ψυχολογικά την Αθηνούλα που νοιώθει άβολα με τα σημάδια της. Την επιβεβαιώνει ο γιατρός, πως όταν θα γίνει δεσποινίς, θα μπορέσει κι εκείνη όπως και τα άλλα παιδιά, ειδικά τα κορίτσια της ηλικίας της, να είναι χωρίς τα ενοχλητικά σημάδια.

Μάνα και κόρη επιστρέφουν στην Ντίρε Ντάουα χαρούμενες. Στον Φωκίωνα κάνει μεγάλη εντύπωση που η μικρή έχει τόσο αφομοιώσει την κεφαλλονίτικη διάλεκτο. Μιλά τραγουδιστά και χρησιμοποιεί πολλές λέξεις με ενετικές ρίζες, όπως σε όλα τα Εφθάνησα. Στο μεταξύ ο Γεράσιμος νοιώθει πολύ σπουδαίος στην Ντίρε Ντάουα, μιας και ο πατέρας του έχει εμπιστευτεί και αναθέσει την ευθύνη για τα περιοδικά και τις εφημερίδες στο μαγαζί στις καλοκαιρινές του διακοπές.

ΠΡΙΝ φύγουν η Μαρία με την Αθηνούλα για την Ελλάδα έχει έρθει στην Ντίρε Ντάουα ο Ασφά Ουοσέν, ο διάδοχος του αυτοκρατορικού αιθιοπικού θρόνου με την οικογένειά του.

- Φωκίων, γιατί δεν έρχεστε στην Αντίς Αμπέμπα; Λέει μια μέρα η γυναίκα του διαδόχου, όταν τον βλέπει στο παλάτι. Η Ντίρε Ντάουα δεν είναι πια όπως ήταν. Τι κάθεστε και κάνετε εδώ; Ελάτε με τη Μαρία εκεί που έχουμε ανάγκη από καλές κομμωτρίες και κομμωτήρια, μα και ανθρώπους και επιχειρηματίες σαν εσένα.

Όταν το ίδιο βράδυ συζητούν με τη Μαρία, τους φαίνεται καλή η ιδέα. Πράγματι η Ντίρε Ντάουα έχει αρχίσει να χάνει τη ζωτικότητά της. Οι περισσότεροι Ευρωπαίοι έχουν φύγει για την πρωτεύουσα και άλλες πόλεις, για να διευρύνουν τους ορίζοντές τους. Αυτή η μικρή κωμόπολη δεν έχει πια τη δουλειά και τις προοπτικές που είχε παλιότερα.

Ο Φωκίων το διάστημα που η Μαρία λείπει με την κόρη τους στην Ελλάδα, αφού το κουβεντιάζει πρώτα με τον αδελφικό του φίλο Βασίλη, συμβουλευέται και τον μέντορά του, τον κύριο Σπύρο.

- Να πας, Φωκίων μου. Ναι, θα τα καταφέρεις. Ας φύγει πρώτα η Μαρία, όπως λες. Έτσι κι αλλιώς σε δύο χρόνια και η μικρή μας θα πάει γυμνάσιο. Τι τώρα λοιπόν, τι μετά. Η Ντίρε Ντάουα δεν έχει πια ψωμί. Και ό,τι χρειαστείς, εγώ εδώ είμαι... Αν πάλι δεις πως δεν τα καταφέρνετε επάνω, γυρίζει πίσω η Μαρία και έχετε στο μεταξύ και το μαγαζί εδώ. Κάνε, Φωκίων μου, το βήμα. Κάνε το και θα με θυμηθείς. Η Ντίρε Ντάουα είναι ωραία, μα το βλέπεις κι εσύ, δεν είναι όπως παλιά. Όλοι φεύγουν. Εσύ δεν είσαι για να θαφτείς εδώ. Έχεις ικανότητες που θα ήταν κρίμα να μην τις εκμεταλλευτείς...

Μετά από αυτή τη συζήτηση και αφού επέστρεψαν η γυναίκα και η κόρη του από την Κεφαλλονιά, ο Φωκίων τηλεφωνεί στο φίλο του τον Μανόλη. Εκείνος βρίσκεται ήδη στην Αντίς Αμπέμπα που τον έχει μεταθέσει και πάλι η «Αράμπιαν», η εταιρία στην οποία εργάζεται. Του ζητά να βολιδοσκοπήσει την κατάσταση. Να μάθει κατά πόσο ένα κομμωτήριο έχει προοπτική και ποια είναι η καλύτερη περιοχή. Σε λιγότερο από μια βδομάδα ο Μανόλης έχει νέα. Βρήκε και μαγαζί, όπως λέει, στον κεντρικότερο δρόμο της πρωτεύουσας, στο Αράτ Κιλό.

Λέγεται έτσι από το αράτ, που σημαίνει τέσσερα και κιλό που είναι τα χιλιόμετρα. Απέχει τέσσερα χιλιόμετρα από την κεντρική πλατεία την πόλης.

Μέσα σε ένα μήνα που είναι έτοιμο το κομμωτήριο στην Αντίς Αμπέμπα, η Μαρία

μετακομίζει και φιλοξενείται στο σπίτι του Μανόλη και της Τέτας. Σαν νέα στην πόλη αυτή, τους μόνους που γνωρίζει καλά είναι η αδελφή της Φλώρα, η οικογένεια του Μανόλη και της Τέτας και η αυτοκρατορική οικογένεια.

Το μαγαζί είναι ένας πολύ ζεστός χώρος με ολοκαίνουργια μοντέρνα έπιπλα. Προσλαμβάνει υπαλλήλους: μια κοπέλα για το λούσιμο, την Αλαμίτου, που γνωρίζει πολύ καλά ελληνικά – μεγάλωσε σε ελληνική οικογένεια – τον Νέγκα, ένα πανέξυπνο παιδαρέλι, Αιθίοπα. Τον είχε δει ο Φωκίων έξω στο πεζοδρόμιο, όταν ακόμα ετοιμαζόταν το κομμωτήριο. Τον συμπάθησε και έτσι όπως τον είδε, ρακένδυτο και ξυπόλυτο, αλλά πρόθυμο, του πρόσφερε δουλειά, να σκουπίζει και να προσέχει την «μαντάμ», να είναι ο φύλακας άγγελός της. Του αγόρασε ρούχα και παπούτσια, που μετά από λίγη ώρα τα έβγαλε ο δόλιος, γιατί είχαν πρηστεί και πληγώσει τα αμάθητα πόδια του. Την Λουάνα για να περιποιείται τα χέρια και τα πόδια των πελατισσών, μιγάδα, από Ιταλό πατέρα και Τιγρίνα μητέρα. Τιγκρέ λέγεται η φυλή που ζει στη βόρεια Αιθιοπία και που χρόνια τώρα ζητά την ανεξαρτησία της. Και τέλος, σημαντική συνεργάτης η Ιωάννα, Ελληνίδα κομμώτρια που έχει δική της πελατεία, αφού προηγούμενα εργαζόταν σε κάποιο άλλο ελληνικό κομμωτήριο. Είναι μικροκαμωμένη, μα πανέξυπνη γυναίκα και οι πελάτισσές της την ακολουθούν στην καινούρια της δουλειά.

Η Μαρία στον νέο αυτό χώρο κουβαλάει μαζί της την υπομονή, την καλοσύνη, την ευγένεια και την ευαισθησία που την διακρίνουν όλα αυτά τα χρόνια. Γνωρίζει άπταιστα τα γαλλικά, αρκετά ιταλικά και αγγλικά. Μέρα με τη μέρα και η δική της πελατεία αυξάνεται. Σε αυτό βοηθάει και το παλάτι. Από τον πρώτο κιόλας καιρό τη σύστησαν στις πρέσβειρες και τις γυναίκες των διπλωματικών υπαλλήλων που βρίσκονται στην Αντίς Αμπέμπα, μα και τις Αιθιοπίδες των υπουργών και των μεγαλοεπιχειρηματιών. Όμως συχνά πληγώνεται, όταν κάποιες από τις Ελληνίδες πελάτισσες της Ιωάννας μπαίνουν στο κομμωτήριο και την αγνοούν, αλλά ποτέ δεν αφήνει να το καταλάβουν.

Τώρα μένουν και τα δύο παιδιά στο οικοτροφείο. Και οι τρεις τους, όμως, στενοχωριούνται πολύ, μα πιο πολύ η Αθηνούλα που σε ηλικία εννέα ετών ζει μακριά από τους γονείς της. Η μόνη της παρηγοριά είναι που βρίσκεται με τον αδελφό της.

Ο Γεράσιμος είναι πια ολόκληρο παλικάρι και όμορφο, όπως λένε όλοι. Είναι καλό και αγαπητό παιδί και ποτέ δεν έχει δώσει δικαίωμα σε κανένα να τον προσβάλλει για άπρεπη συμπεριφορά. Η μικρή είναι καλή μαθήτρια, μα πολύ ατίθαση και άτακτη. Περνά καιρός να προσαρμοστεί στη νέα αυτή κατάσταση. Έχει αποκτήσει την εύνοια των παιδιών και των δασκάλων. Την έχουν αγκαλιάσει με αγάπη και φροντίδα, αφού όλοι γνωρίζουν και αγαπούν τον Γεράσιμο.

Τα παιδιά βλέπουν τη μητέρα τους κάθε Κυριακή μετά τον εκκλησιασμό, ενώ τον πατέρα τους στις διακοπές. Η μοναδική επαφή που έχουν στο υπόλοιπο διάστημα μαζί του είναι η τηλεφωνική.

Ο Φωκίων στην Ντίρε Ντάουα μονάχος τώρα στενοχωριέται πολύ. Σαν να άδειαζε ξαφνικά η μικρή πόλη. Το μαγαζί στην Ντίρε Ντάουα παραμένει όπως ήταν. Την άνοιξη που είχαν φύγει η Μαρία με την κόρη της στην Ελλάδα, για να μην κλείσει το κομμωτήριο, είχαν προσλάβει μια Γαλλίδα κομμώτρια. Η μαντάμ Μπουασονώ, όπως την έλεγαν, ήταν πολύ εντυπωσιακή γυναίκα. Κόλαζε και άγιο, που λένε.

Αυτή η γυναίκα, τώρα που η Μαρία βρίσκεται στην Αντίς Αμπέμπα, εξακολουθεί να εργάζεται στο κομμωτήριο. Όμως ο Φωκίων στέκεται βράχος ακλόνητος. Τη Μαρία του δεν την αλλάζει με καμία. Δίπλα στο κομοδίνο του, εκτός από τη φωτογραφία της μάνας του της σιόρα Ελένης, έχει και της Μαρίας. Το πρωί που σηκώνεται της λέει: «Καλή σου μέρα, κυρά μου» και το βράδυ που πηγαίνει για ύπνο, «Καλή σου νύχτα, Μαρία μου». Κάθε μέρα τηλεφωνούνται δύο και τρεις φορές.

ΤΡΙΑ ΟΛΟΚΛΗΡΑ χρόνια κρατά το μαρτύριο της σκορπισμένης οικογένειας, όπως συχνά λέει η Μαρία στην αδερφή της Φλώρα. Ο Γεράσιμος στις σχολικές διακοπές πηγαίνει στον πατέρα του στην Ντίρε Ντάουα, ενώ η μικρή μένει με τη Μαρία στην Αντίς Αμπέμπα.

Ο Γεράσιμος που από μικρός έλεγε πως το μάθημα που του αρέσει είναι η γυμναστική, στην τετάρτη γυμνασίου κατορθώνει να αναδειχτεί Παναιθίοπας στους αγώνες στίβου. Στο μεγάλο στάδιο της πρωτεύουσας παίρνουν μέρος όλα τα σχολεία της Αιθιοπίας από όλες τις παροικίες και τις εθνικότητες.

Μέχρι τότε γυμναστής στο ελληνικό σχολείο ήταν ο Παπαγεωργίου, που προετοίμασε τα παιδιά γι' αυτές τις αναμετρήσεις και τους έδωσε γερές βάσεις. Αντικαταστάτης του, μετά που έληξε η σύμβασή του, ήρθε ο Καζάκος που εκμεταλλεύεται τις ικανότητές τους. Αυτός πείθει και το γυμνασιάρχη, τον Δράκο, να λάβει μέρος στους Παναιθιοπικούς αγώνες το

ελληνικό σχολείο. Ο ανταγωνισμός είναι πολύ σκληρός. Οι Αιθίοπες, γνωστοί για τις αθλητικές τους ικανότητες και επιδόσεις, είναι και μεγαλύτεροι σε ηλικία και σαφώς πιο γυμνασμένοι.

Την τελευταία μέρα που είναι οι τελικοί στα περισσότερα αγωνίσματα, στο στάδιο βρίσκεται σύσσωμο το ελληνικό σχολείο και η ελληνική παροικία. Ο Γεράσιμος έχει καλύτερη επίδοση στο μήκος, ενώ ο Λάκης στο ύψος. Ο αγώνας είναι πολύ σκληρός. Κάθε φορά που περνά ο Αιθίοπας με επιτυχία κάποιο άλμα, σηκώνεται στο πόδι όλο το στάδιο. Μα και όταν έρχεται η ώρα της επιτυχίας των δύο Ελλήνων αθλητών, πάλι όλο το στάδιο είναι όρθιο και τους επευφημεί. Έτσι ο Γεράσιμος κερδίζει το χρυσό μετάλλιο στο μήκος και το ασημένιο στο ύψος. Ο Λάκης κερδίζει το χάλκινο στο ύψος.

Ο πανηγυρισμός είναι πολύ μεγάλος. Η Αθηνούλα στις κερκίδες κλαίει από χαρά. Την έχει αγκαλιάσει ο γυμνασιάρχης που είναι κι εκείνος πολύ συγκινημένος. Κανείς από τους γονείς του Γεράσιμου, ούτε ο Φωκίων μήτε η Μαρία κατορθώνουν να είναι παρόντες σε αυτή τη μεγάλη μέρα του γιου τους, του Φωστήρα τους. Όταν μαθαίνουν τα αποτελέσματα, η χαρά και η συγκίνησή τους είναι απεριγράπτες. Παίρνουν αμέσως τηλέφωνο να τον συγχαρούν.

- Μπράβο, Φωστήρα μου, μπράβο παιδί μου!... επαναλαμβάνει η Μαρία κλαίγοντας.

Όταν μετά από λίγο ξαναχτυπά το τηλέφωνο και τον φωνάζει ο γυμνασιάρχης, ξέρει πως είναι ο πατέρας του.

- Μπράβο, αφέντη μου! Μπράβο, Φωστηρόπουλέ μου! Κι εύχομαι και στα μαθήματα ναν τα καταφέρεις το ίδιο καλά!

- Γιατί μου το χαλές τώρα; λέει ο Γεράσιμος γελώντας.

- Δίκιο έχεις! Άσ' το λοιπόν γι' άλλη ώρα. Ανυπομονώ να ιδώ τα μετάλλιά σου! Μπράβο,, Μπεκίλα μου!

Τον λέει έτσι από το όνομα του γνωστού Αιθίοπα Ολυμπιονίκη Μαραθωνοδρόμου, Αμπέμπτε Μπεκίλα.

Ο Φωκίων είναι πολύ συγκινημένος και μετά που κλείνει το τηλέφωνο. Μένει εκεί, σκυμμένος και δάκρυα χαράς κυλούν από τα μάτια του.

-Απόψε κερνάω!, φωνάζει σε όσους βρίσκονται εκείνη την ώρα στο μαγαζί. Ο γιος μου σήμερα μ' έκανε πολύ περήφανο! Επήρε το χρυσό μετάλλιο. Είναι Παναιθίοπας! Ολυμπιονίκης!....

Τα σχολεία, το Διαμάντειο νηπιαγωγείο, το Ζέκειο δημοτικό, το Μίχειο γυμνάσιο και λύκειο, όπως και το οικοτροφείο, έχουν χτιστεί από δωρεές των ομώνυμων αυτών Ελλήνων μεταναστών, μα και τις συνδρομές της ελληνικής παροικίας, σε ένα λοφίσκο προς το αεροδρόμιο, σε μια έκταση γεμάτη πανύψηλους ευκαλύπτους. Λίγα μέτρα από το εκπαιδευτικό συγκρότημα υπάρχει μία άλλη μεγάλη έκταση με δύο γήπεδα. Ένα για τους ποδοσφαιρικούς αγώνες και ένα για το μπάσκετ. Εκεί βρίσκεται και ο σύλλογος Ελλήνων της Αντίς Αμπέμπτα. Το σπίτι του Έλληνα, ο Ολυμπιακός, που εκτός από τα γραφεία υπάρχει μεγάλη αίθουσα εκδηλώσεων, εντευκτήριο και εστιατόριο. Εκεί γίνονται διάφορες εκδηλώσεις για φιλανθρωπικό σκοπό, όπως χοροί, τσάι και διάφορα τυχερά παιχνίδια. Σε αυτή την αίθουσα προβάλλονται και οι ελληνικές ταινίες που έρχονται από τη μητέρα πατρίδα.

Καταφθάνουν κάθε βδομάδα και κάνουν τρεις προβολές. Η πρώτη γίνεται για να δουν αν το έργο είναι κατάλληλο και για τα παιδιά του σχολείου και ειδικότερα του οικοτροφείου. Την επόμενη μέρα κι εφόσον η ταινία κρίνεται κατάλληλη, γίνονται δύο προβολές, μία απογευματινή για τα παιδιά και μία βραδινή για τον υπόλοιπο κόσμο.

Τα παιδιά του οικοτροφείου, τα οικοτροφάκια όπως τα φωνάζουν, κατεβαίνουν στον Ολυμπιακό κάτω από το αυστηρό βλέμμα της υπεύθυνης των θαλάμων, μα και των δασκάλων και καθηγητών που μένουν στο οικοτροφείο.

Ο Ολυμπιακός έχει και την ομώνυμη ομάδα του στο ποδόσφαιρο, στο μπάσκετ, στο βόλεϊ και στο τένις, όπως και οι άλλες παροικίες με τις οποίες αγωνίζονται για το πρωτάθλημα της Αιθιοπίας. Κύριοι αντίπαλοί τους είναι η ομάδα της ιταλικής παροικίας, η Γιουβέντους. Οι ελληνικές ομάδες επανδρώνονται με αθλητές από την Ελλάδα, κάποιους Έλληνες της πρωτεύουσας, μα και με τα παιδιά του σχολείου. Ο Γεράσιμος είναι ένας από αυτούς, αφού είναι από τους καλύτερους αθλητές του σχολείου. Πέρα από τη διάκριση στους Παναιθιοπικούς αγώνες στίβου έχει πάρει μετάλλια σε όλα σχεδόν τα αγωνίσματα που γίνονται στο τέλος κάθε σχολικής χρονιάς στις γυμναστικές επιδείξεις. Χρυσό στο μήκος, αργυρό στο ύψος, μετάλλια για εκατό μέτρα, για πολύζυγα, σχοινιά και μονόζυγα. Το μάθημα που από μικρός αγαπούσε, τον αντάμειψε πλουσιοπάροχα.

ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΣ ΑΜΠΕΜΠΑ η Μαρία και τα παιδιά στενοχωριόνται. Τους λείπει ο ήσκιος του πατέρα. Όσο για τον Φωκίωνα που παραμένει στην Ντίρε Ντάουα, ναι, του λείπει η οικογένεια, αλλά και τον βολεύει η ελευθερία του εργένη... Τώρα μένει σε ένα μικρό διαμέρισμα που είναι κοντά στο ποτάμι. Το νοικοκυριό του το φροντίζει μια Χαραρίνα που πηγαίνει δύο φορές την εβδομάδα. Βλέπει περισσότερο τον Γεράσιμο που κατεβαίνει στις διακοπές των Χριστουγέννων, το Πάσχα και στις καλοκαιρινές διακοπές του σχολείου. Η Μαρία με την Αθηνούλα κατεβαίνουν μόνο στις αιθιοπικές εθνικές γιορτές αεροπορικώς, για μια-δύο μέρες. Αραιά και πού ανεβαίνει και ο Φωκίων στην Αντίς Αμπέμπα για μερικές ώρες ή και για μια ολόκληρη μέρα το πολύ.

Αυτός ο χωρισμός που κρατά τρία ολόκληρα χρόνια, έχει δυσάρεστα επακόλουθα στην υγεία της Μαρίας. Δε δείχνει τα συναισθήματα και την αγωνία της. Καταπίνει και σιωπά όσο που μια μέρα, την ώρα που χτενίζει μια πελάτισσα, χάνει τις αισθήσεις της και καταρρέει. Ο Μανόλης φωνάζει τον οικογενειακό του φίλο και Έλληνα γιατρό. Όσο την εξετάζει, τη μαλώνει.

- Γιατί, κυρία Μαρία, φτάσατε σε αυτό το σημείο; Να σας το πω εγώ. Επειδή καθετί που σας ενοχλεί και σας πληγώνει, το καταπίνετε. Από δω και πέρα αν θέλετε να συνέλθετε και να μην ξαναπάθετε τα ίδια και χειρότερα, θα πρέπει να μιλάτε. Στην ανάγκη και να βρίζετε. Όποιος κι αν είναι αυτός που σας στενοχωρεί, ακόμη και τον άντρα σας. Ο Φωκίων ανήσυχος παίρνει το επόμενο αεροπλάνο κι ανεβαίνει στην Αντίς Αμπέμπα. Ορμά στο δωμάτιο και την παίρνει στην αγκαλιά του με αγωνία.

- Μη στεναχωριέσαι, κυρά μου, κι όλα θα σιάξουν! Το πολύ-πολύ ναν τα ξεκάμουμε όλα απ' έδεπα και να ξανακατέβεις στην Ντίρε Ντάουα. Ό,τι θες εσύ θα γίνει. Φτάνει να μη στεναχωριέσαι.

Κεφάλαιο 25

Το κρατικό ξενοδοχείο της Φιλουόχα.

ΤΡΙΑ ΧΡΟΝΙΑ τώρα προσπαθεί η Μαρία να βρει τρόπο να ξανασμίξει η οικογένειά της. Δεν είναι η ώρα να κάνει πίσω. Δεν πρέπει. Όσο που παρουσιάζεται σαν από μηχανής Θεός η μεγάλη ευκαιρία που γίνεται ο μεγάλος στόχος της.

Κάποια μέρα βρίσκεται στο παλάτι να χτενίζει τη γυναίκα του διαδόχου Ασφά Οουοσσέν. Ανάμεσα στα άλλα εκείνη τη ρωτά τι κάνει ο Φωκίων.

- Είναι ακόμη στην Ντίρε Ντάουα. Μένουμε χωρισμένοι τρία ολόκληρα χρόνια και καταλαβαίνετε τι σημαίνει αυτό για μένα. Με στενοχωρεί πολύ. Γι' αυτό και αρρώστησα. Δεν ξέρω τι πρέπει να κάνω...

- Θα κανονίσουμε να 'ρθει κι εκείνος στην Αντίς Αμπέμπα.

- Και να κάνει τι, υψηλότη;

- Τον Φωκίωνα φοβάσαι; Εγώ καθόλου. Υπάρχει μια ευκαιρία, Μαρία. Σε ένα καινούργιο κρατικό ξενοδοχείο, στη Φιλουόχα, αν έχεις ακουστά, γίνεται δημοπρασία. Πες στον Φωκίωνα να έρθει εδώ να πάρει μέρος. Και μακάρι να 'ναι ο τυχερός.

Η Μαρία σαν επιστρέφει στο κομμωτήριο, παίρνει τηλέφωνο τον Φωκίωνα και του διηγείται την κουβέντα που είχε με τη γυναίκα του διαδόχου. Την άλλη μέρα, πρωί-πρωί, τρέχει

εκείνος αμέσως στο μέντορά του τον κύριο Σπύρο και ζητά τη γνώμη του.

- Ανέβα επάνω. Δες πώς είναι τα πράγματα κι εγώ εδώ είμαι για ό,τι χρειαστείς, τον προτρέπει εκείνος.

Δεν περνούν δύο μέρες και ο Φωκίων βρίσκεται στην Αντίς Αμπέμπα. Χωρίς να χάσουν ευκαιρία με τη Μαρία κάνουν μια βόλτα στο χώρο του ξενοδοχείου. Είναι μία τεράστια έκταση, περιτριγυρισμένη από διάσπαρτα κτίρια. Είναι τα μπάνια, τα ιαματικά λουτρά και μπροστά στην είσοδο ένα πολυτελέστατο διώροφο, το ξενοδοχείο. Ενθουσιάζονται και οι δύο. Την επόμενη μέρα ο Φωκίων καταθέτει την προσφορά του στην αρμόδια υπηρεσία, όπως την είχε ενημερώσει η γυναίκα του διαδόχου και με απερίγραπτη αγωνία περιμένει και περιμένει.

Η περιοχή εκεί παλιά λεγόταν «Φινφίνι Φιλουόχα». Αργότερα επικράτησε το «Φιλουόχα» σκέτο. Στα αιθιοπικά Φιλ σημαίνει κάθε τι θερμό, κοχλαστό και ουόχα είναι το νερό. Δηλαδή θερμό νερό. Είναι πηγή ιαματικών λουτρών.

Ο αυτοκράτορας Μενελίκ Β΄ με τη γυναίκα του αυτοκράτειρα Ταϊτού στα 1875 είχαν κτίσει τα ανάκτορά τους στο όρος Ιντότο, την υψηλότερη κορυφή του με υψόμετρο τρεις χιλιάδες μέτρα περίπου, σε ένα εξαιρετικά όμορφο τοπίο με πυκνή βλάστηση, δίπλα σε ποτάμι. Αργότερα προέκτειναν την πόλη στα πλαγία του βουνού και την ονόμασαν Αντίς Αμπέμπα που σημαίνει «Νέος Ανθός» και έγινε η πρωτεύουσα της χώρας. Μέχρι τότε πρωτεύουσα ήταν η πόλη του Αζούμ, που όπως λέγεται είναι η γενέτειρα της βασίλισσας του Σαββά. Ο επισκέπτης θαμπώνεται από τα μνημεία που έχουν σμιλευτεί σε γρανίτη, μα και από πανάρχαια κοσμήματα, όπως οι ολόχρυσες κορώνες που σώζονται δύο χιλιάδες χρόνια. Η κορυφή του Ιντότο σπάνια φαίνεται, γι' αυτό και είναι ένα από τα πρώτα μέρη που επισκέπτεται κάθε ξένος. Νοιώθει να χώνεται κυριολεκτικά στην πάχνη που δημιουργούν τα σύννεφα που το περιβάλλουν.

Τόσο ο Μενελίκ όσο και οι υπόλοιποι αυτοκράτορες και τιτλούχοι της αιθιοπικής αριστοκρατίας με τις οικογένειές τους, συχνά επισκέπτονταν στη Φιλουόχα τη θαυματουργή ιαματική πηγή, όπως πιστεύουν. Αυτό το έκαναν όχι για να πλυθούν, αφού δεν υπήρχαν τότε ακόμη υδροδοτικά έργα και τρεχούμενα νερά, όσο για να χαλαρώσουν και να ανακουφιστούν από τους πόνους που είχαν. Το νερό αυτής της πηγής γιάτρευε κάθε πόνο, τόσο από ρευματισμούς, που υποφέρει ο περισσότερος κόσμος, μα και διάφορες παθήσεις των άκρων που έχουν σαν αποτέλεσμα την παράλυση. Είναι εμπλουτισμένο με θειάφι και άλλα συστατικά που βοηθούν πολύ.

Ο Χαϊλέ Σελάσσιε Α΄ με την γυναίκα του αυτοκράτειρα Μεννέν Ασφαουοσέν έβλεπαν πόσο άσχημη ήταν η περιοχή της Φιλουόχα, όταν επισκέπτονταν την περιοχή. Ένας έρημος βαλτότοπος, μια επίπεδη συνοικία όπου κατέληγαν όλοι οι χείμαρροι της πόλης μετά τις νεροποντές. Εξαιτίας της μεγάλης ποσότητας από θειάφι και τα διάφορα άλατα που περιέχει το νερό της πηγής, η υγρασία και η μυρωδιά που αναδυόταν, έκαναν την περιοχή σχεδόν ακατοίκητη. Γι' αυτό κι εκεί γύρω βρίσκονταν μόνο χαμόσπιτα, παράγκες, οίκοι ανοχής και «τετζ μπετ», όπως λέγονται οι ταβέρνες που προσφέρουν το ποτό τους, το τετζ, το υδρόμελο ή ρακόμελο.

Στο μεταξύ η πόλη της Αντίς Αμπέμπα επεκτάθηκε και οι ξένοι επενδυτές πλήθυναν. Γίνονται πλατείες, φαρδιές λεωφόροι και πολυτελέστατα ξενοδοχεία. Ένα από τα πιο παλιά είναι και αυτό που βρίσκεται κοντά στο σπίτι του Μανόλη και της Τέτας, στο «Κάζα Ποπολάρε», το Γκενέτ. Με τον καιρό κτίζονται πιο μεγάλα και σύγχρονα. Το Γκιόν, Άφρικα, Χίλτον, Ουάμπι Σεμπέλε και άλλα πολυτελή μέγαρα.

Ο αυτοκράτορας Χαϊλέ Σελάσσιε έδωσε εντολή στον Αζάτζ Ουορκίνε και στους υπουργούς του να αξιοποιήσουν την περιοχή της Φιλουόχα. Τώρα πια έχει διαδοθεί πόσο αποτελεσματικά είναι αυτά τα ιαματικά νερά. Αποφασίζει να κτίσει σε μια τεράστια έκταση πίσω από το αμερικάνικο νοσοκομείο που βρίσκεται δίπλα στα ιαματικά λουτρά, τα νέα ανάκτορα του Ιωβηλαίου, όπως ονομάζονται. Λέγεται πως έχει διακόσια περίπου δωμάτια όλα στρωμένα με πανάκριβα χειροποίητα χαλιά. Στην πελώρια αυλή του παλατιού φιλοξενούνται λογιών-λογιών ζώα. Απέναντι σχεδόν από το παλάτι ορθώνεται και το μέγαρο των Ενωμένων Αφρικανικών Χωρών, το Άφρικα Χολ. Ένα αρχιτεκτονικό αριστούργημα. Ο σπουδαιότερος ζωγράφος της χώρας φιλοτέχνησε τη μακέτα και έγινε το βιτρό που αναπαριστά την ένωση όλων των Αφρικανικών κρατών.

Στα 1960 που ολοκληρώθηκαν οι μελέτες για τη Φιλουόχα - οπότε άρχισαν οι εργασίες και τελείωσαν σε τέσσερα χρόνια – και όλη η περιοχή αναβαθμίστηκε. Είναι από τις ωραιότερες συνοικίες της πρωτεύουσας που την κοσμούν επίσης το συγκρότημα της Όπερας, με το γλυπτό λιοντάρι από γρανίτη στεφανωμένο με το διάδημα του Αιθιοπικού θρόνου, το «Λέοντα του Ιούδα», κληρονομιά από τον Μενελίκ Α΄ και επαύλεις σύγχρονες

και μοντέρνες, διάσπαρτες με λουλουδιασμένα παρτέρια.

Το συγκρότημα των ιαματικών λουτρών της Φιλουόχα, ένα κομψοτέχνημα, στολίζει την πόλη. Διαμορφώνεται σε χώρο με καταπράσινη έκταση από γκαζόν και σπαρμένες τριανταφυλλίες σε διάφορα χρώματα και αρώματα. Όλα τα κτίσματα όπου στεγάζονται τα μπάνια, οι διάδρομοι που τα ενώνουν μα και το διώροφο κτίριο, το ξενοδοχείο, έχουν σαν αρχιτεκτονική βάση το εξάγωνο. Εκτός από τα μπάνια που έχουν τρεις θέσεις, είναι και το ιατρείο που επισκέπτονται άνθρωποι με βαριές παθήσεις και έχουν ανάγκη από ειδική ιατρική παρακολούθηση. Παράλυτοι, ακρωτηριασμένοι μα και όσοι κάνουν θεραπεία μετά από κάποιο σοβαρό τραυματισμό. Έχουν φέρει Γερμανό φυσικοθεραπευτή με το επιτελείο του από τη Γερμανία, με την υποχρέωση να εκπαιδεύσει Αιθίοπες. Εκείνος διαλέγει τυφλούς, οι οποίοι γίνονται άριστοι θεραπευτές.

Το διώροφο κτίριο, το ξενοδοχείο με τις πελώριες τζαμαρίες, τους μεγάλους τρούλους από τζάμι και τούβλα στο χρώμα του κεραμιδιού είναι ένα κομψοτέχνημα. Στο ισόγειο στεγάζεται η διεύθυνση και το λογιστήριο των λουτρών που εκμεταλλεύεται το κράτος. Εκεί βρίσκονται τα γραφεία της διεύθυνσης του ξενοδοχείου, κουρείο, μαγαζί με τουριστικά είδη και καφεζαχαροπλαστέιο που καλύπτει τις δύο πλευρές του εξαγώνου. Είναι ακριβώς απέναντι από την είσοδο. Στον πρώτο όροφο βρίσκεται το εστιατόριο που καταλαμβάνει τρεις πλευρές του εξαγώνου, η κουζίνα και το κομμωτήριο. Στον επάνω όροφο είναι έξι σουίτες, μία σε κάθε πλευρά.

Για να ανέβει κανείς στους δύο ορόφους υπάρχει στο κέντρο της αίθουσας, μπρος από το καφεζαχαροπλαστέιο, μαρμάρινη γυριστή σκάλα με σιδερένιες κουπαστές. Στηρίζεται πάνω σε δύο πελώριες κολώνες. Ακόμη και οι σκάλες που είναι στρωμένες με παχύ βυσσινί χαλί έχουν γωνίες, ενώ υπάρχουν μπαλκόνια τόσο από μέσα, όσο κι απ έξω. Όλο το κτίριο είναι άρτια επιπλωμένο. Κρεβάτια, καρέκλες, τραπέζια, μηχανές, ακόμη και κουρτίνες. Έτσι όποιος πλειοδοτήσει θα μπορεί να αρχίσει να δουλεύει από την πρώτη μέρα.

- Είναι πολύ ωραίο, κυρά μου, δε συμφωνείς; λέει ενθουσιασμένος ο Φωκίων στη Μαρία καθώς απομακρύνονται. Σα να βρίσκεσαι στο εξωτερικό. Καλότυχος εκείος που θαν το πάρει... και στο φινάλε, δεν είναι πια καιρός να μαζευτούμε όλοι μαζί;

- Αν το θέλεις εσύ μία, εγώ το θέλω εκατό! απαντά η Μαρία και σφίγγεται στην αγκαλιά του. Ο Φωκίων την επομένη μέρα που καταθέτει την προσφορά του επιστρέφει στην Ντίρε Ντάουα. Το βράδυ που βρίσκεται ολομόναχος στο σπίτι, έχει επισκεφτεί και τον κύριο Σπύρο τον μέντορά του, το ξανασκέφτεται και δειλιάζει.

Οι προσφορές που έχουν δοθεί για το ξενοδοχείο της Φιλουόχα είναι αρκετές. Ο υπουργός που τις εξετάζει, ανάμεσά τους διαβάζει και αυτή του Φωκίωνα και μένει έκπληκτος. Είναι μία προσφορά που έχει σοβαρή ιδιαιτερότητα. Αναφέρει πως βρίσκεται στην Αιθιοπία από το 1929, πως είναι έμπορος και κουρέας στο επάγγελμα και η γυναίκα του κομμώτρια. Ότι δε γνωρίζει από ξενοδοχειακές επιχειρήσεις και γι' αυτό, το ποσόν που αναφέρει ίσως να μην είναι πλειοδοτικό.

- Θα δώσουμε τη Φιλουόχα σ' αυτόν τον Έλληνα! λέει ο αυτοκράτορας όταν πηγαίνει ο υπουργός με όλες τις προσφορές, αφού πάντα χρειάζεται η υπογραφή και η έγκρισή του σε ό,τι αφορά τις κρατικές επιχειρήσεις όπως αυτή. Του έχω περισσότερη εμπιστοσύνη και τον γνωρίζω προσωπικά.

Την επόμενη κιόλας μέρα ο γραμματέας της γυναίκας του διαδόχου ανακοινώνει στη Μαρία την απόφαση που είχε παρθεί. Όλο χαρά εκείνη, τηλεφωνεί αμέσως στον Φωκίωνα της. Εκείνος που το είχε συζητήσει με τον Βεκιέτι, χρόνια συνεργάτη και φίλο του, μα και τον Βασίλη τον αδερφικό του φίλο και τον κύριο Σπύρο, τρέχει να τους πει τα νέα. Είναι όλοι πολύ χαρούμενοι.

- Δε θέλω να φανεί πως λείπω από την Ντίρε Ντάουα, λέει στον Βεκιέτι όταν του παραδίδει συγκινημένος το μαγαζί. Θέλω να δουλεύει όπως μέχρι τα τώρα...

- Μείνε ήσυχος, Φωκίων. Μην ξεχνάς πως είμαστε μαζί τόσα χρόνια. Τι κι αν είμαι υπάλληλος. Το μαγαζί το νοιώθω σα δικό μου. Το πονάω και το ξέρεις...

- Μα γι' αυτό και τ' αφήνω σε σένα...

Ο ΦΩΚΙΩΝ ΜΕ μπερδεμένα συναισθήματα ανεβαίνει στην Αντίς Αμπέμπα για την καινούργια του επιχείρηση. Το μόνο που προσθέτει είναι καθρέφτες παντού. Ειδικά στο μπαρ. Καθρέφτες σε διάφορα σχήματα και μεγέθη. Παράξενα, ακανόνιστα και ασύμμετρα, που δίνουν άλλη διάσταση και διακόσμηση στο χώρο.

Η Μαρία πολύ χαρούμενη τακτοποιεί το σπίτι τους, μια μεγάλη και άνετη μονοκατοικία που έχουν νοικιάσει κοντά στο σιδηροδρομικό σταθμό. Επιτέλους θα μαζευτεί η οικογένειά της.

Λάμπει ολόκληρη καθώς συγυρίζει τα καινούρια έπιπλα και τα πράγματά τους. Το ίδιο και τα παιδιά. Η χαρά όλων είναι απερίγραπτη.

Το κομμωτήριο στο Αράτ Κιλό το κρατά η Ιωάννα, ενώ στη Φιλουόχα προσλαμβάνουν τον άντρα της, τον Δημήτρη, σαν ταμιά και επιστάτη, όταν θα λείπει ο Φωκίων. Στο κουρείο καταλήγουν σε έναν Ιταλό τον Άλντο, που πιστεύουν πως είναι ο καλύτερος από όσους έχουν δει. Άλλωστε ο Φωκίων τους μόνους που κουρεύει πια είναι ο αυτοκράτορας και ο διάδοχος. Στο κομμωτήριο εκτός από τη Μαρία είναι η Αλμπίνα και η Λουάνα, η μία κομμώτρια, η άλλη μανικιουρίστα, που τις είχε και στο μαγαζί στο Αράτ Κιλό. Είναι και οι δυο από την Ασμάρα, μιγάδες, από πατέρα Ιταλό και μητέρα Τιγρίνα.

Η Αλμπίνα είναι πανέμορφη λυγερόκορμη κοπέλα, ενώ η Λουάνα χείμαρρος καλοσύνης, παχουλή με μέτριο ύψος. Προσπαθούν και οι δύο να μάθουν ελληνικά. Για βοηθό - να καθαρίζει και να λούζει - έχουν τώρα την Τεουάμπετς που ξέρει τα ελληνικά σαν μητρική της γλώσσα. Είναι ψυχοκόρη ενός φίλου του Φωκίωνα από την Ντίρε Ντάουα. Ο Νέγκα που είχαν στο κομμωτήριο στο Αράτ Κιλό, με τα πρώτα του κιόλας χρήματα φρόντισε να μορφωθεί και, μόλις η Μαρία πήγε στη Φιλουόχα, βρήκε δουλειά στην εθνική αεροπορική εταιρία.

Για το εστιατόριο έχουν προσλάβει έναν μικροκαμωμένο Ιταλό μάγειρα τον Πεπίνο, που βοηθό του έχει έναν τεράστιο Αβησσυνό, τον Μάμο. Όποτε εμφανίζονται μαζί, παρουσιάζουν πολύ αστεία εικόνα. Μοιάζουν σαν το Δαβίδ με το Γολιάθ. Προσλαμβάνουν επίσης δύο Τιγρίνους, τον Ταμένε και τον Ουόλντε για το μπαρ και πέντε γκαρσόνια για το ζαχαροπλαστείο και το εστιατόριο. Ένας από αυτούς, ο Σιφάρα, είναι ο πιο αγαπητός, ο πιο πρόθυμος και με τον καιρό ο πιο έμπιστος. Είναι ένας νεαρός Αιθίοπας με έντονα αφρικανικά χαρακτηριστικά, κάτι σπάνιο για τη χώρα αυτή. Αυτός αγαπά και σέβεται όλη την οικογένεια. Δεν αργεί να γίνει φίλος με τον Γεράσιμο που είναι σχεδόν συνομήλικοι, μα έχει αδυναμία στην Αθηνούλα. Δεν αφήνει κανέναν ξένο να την πλησιάσει. Τη βλέπει σαν τη μικρότερη αδερφή του, όπως λέει.

Η Μαρία εξακολουθεί να χτενίζει τη γυναίκα του διαδόχου που μένει στο Ιντότο, ενώ οι εγγονές και ανιψιές τού αυτοκράτορα, οι πριγκίπισσες, πηγαίνουν στο κομμωτήριο. Είναι απλές και πολύ καλοσυνάτες τόσο με τη Μαρία μα και με όλο το προσωπικό.

Όλα τα ψώνια και τις αγορές για το ξενοδοχείο αναλαμβάνει ο Φωκίων με τον Ταντέσε παρέα. Έτσι λέγεται ο οδηγός που έχει προσλάβει, αφού αγόρασε και αυτοκίνητο και δε γνωρίζει τόσο καλά τους δρόμους της Αντίς Αμπέμπα.

Την πρώτη μέρα που έπιασε δουλειά ο Ταντέσε, πήγε με στολή οδηγού.

- Τι είν' αυτό; ρώτησε ο Φωκίων μόλις τον είδε.

- Αυτή τη στολή έχω, γκετότς (κύριε)! Αν πάλι δε σας αρέσει, θα φορέσω ό,τι μου δώσετε, απάντησε με υποταγή.

- Δε θέλω στολές. Κι ούτε να σκεφτείς ποτέ να μου ανοίξεις την πόρτα, σύμφωνα; Χέρια έχω, είπα και κάθισε στη θέση του συνοδηγού.

Τον κοίταξε παραξενεμένος ο Ταντέσε. Δεν καταλάβαινε τι ήθελε να πει αυτός ο φερέντζ. Κάτι τέτοιο δεν του έχει ξανασυμβεί. Τόσα χρόνια δουλεύει σαν οδηγός σε ευρωπαίους και σε Αιθίοπες, και όλοι απαιτούν να φορά στολή και καπέλο, να ανοίγει και τις πόρτες.

Τα βράδια που κλείνουν τη Φιλουόχα, όταν τα παιδιά δεν έχουν σχολείο την άλλη μέρα, με τον Φωκίωνα οδηγό, όλη η οικογένεια πηγαίνουν βόλτα μέχρι το αεροδρόμιο πριν πάνε για ύπνο. Σ' αυτές τις βόλτες στη μεγάλη λεωφόρο - που περνά από τα ανάκτορα του Ιωβηλαίου - μαθαίνει ο Φωκίων στον Γεράσιμο να οδηγεί. Τις βόλτες συνοδεύουν πάντα με τραγούδι. Τέσσερις διαφορετικές φωνές. Λένε κεφαλλονίτικες καντάδες, τραγούδια του Χιώτη, του Γούναρη, της Βέμπο, του Θεοδωράκη, του Χατζηδάκη και άλλα πολλά που έχουν στο ρεπερτόριό τους.

Ο Φωκίων είναι ανυπόμονος και νευρικός δάσκαλος με τον Γεράσιμο. Του βάζει φωνές γιατί, όταν ο δρόμος είναι ελεύθερος, ο νεαρός πατά γκάζι. Όμως, μετά από λίγο τον καμαρώνει και προσπαθεί να τον πειράξει.

- Δε μου λες, Φωστήρα μου, βιαζόμαστε να προκάμουμε κάνα αερόπλανο και δεν το ξέρω; Μην πατάς πολύ, είναι επικίνδυνη η ταχύτητα...

Με τον Ταντέσε ο Φωκίων πηγαίνει στο Μερκάτο, όπως λέγεται η κεντρική αγορά. Το εργαστήριο από όπου προμηθεύεται πάστες και γλυκά ταψιού για το ζαχαροπλαστείο το έχει Κεφαλλονίτης. Ο προμηθευτής του καφέ είναι Έλληνας. Ποτά παίρνει από Ιταλούς, ενώ την μπακαλική από Αρμένιους. Λαχανικά και οπωροκηπευτικά τα αγοράζουν τις Κυριακές άλλοτε από το Σαμπάτα που βρίσκεται είκοσι χιλιόμετρα έξω απ' την πόλη και πότε-πότε απ' το Μπισόφτου που είναι πιο μακριά. Τα βρίσκουν φρέσκα και φτηνά μια και είναι οι τόποι παραγωγής. Πηγαίνουν η Μαρία με την Αθηνούλα και τον οδηγό. Έτσι

συνδυάζουν και την κυριακάτικη βόλτα τους.

Η Μαρία είναι πανταχού παρούσα και λάμπει από χαρά και ευτυχία. Όσο για τον Φωκίωνα, δεν αργούν να τον αγαπήσουν και να τον εκτιμήσουν οι πρωτευουσιάνοι. Άλλωστε πολλοί είναι εκείνοι που τους γνωρίζει από την Ντίρε Ντάουα και είναι πλέον τακτικοί πελάτες στη Φιλούχα.

Ένας απ' αυτούς – που είναι και φίλος αγαπητός κι ας έχουν μεγάλη διαφορά ηλικίας - είναι ο μαστρο-Βαγγέλης. Κεφαλλονίτης και πατέρας του Μεταξά, που ειδοποίησε τον Φωκίωνα για την πυρκαγιά στο σχολείο της Ντίρε Ντάουα. Ο μαστρο-Βαγγέλης έχει τέσσερα παιδιά, τρία αγόρια και ένα κορίτσι. Κάθε πρωί πριν πάει για δουλειά - είναι εργολάβος οικοδομών κι άριστος ζωγράφος αφού είναι το χόμπι του - περνά από τη Φιλούχα να πούν με τον Φωκίωνα παρέα καφεδάκι και «να την πουν», όπως λεν οι δυο τους. Τραγουδούν χαμηλόφωνα.

Ο ΦΩΚΙΩΝ και η Μαρία στην Αντίς Αμπέμπα δουλεύουν πολύ σκληρά. Φεύγουν χαράματα από το σπίτι και γυρίζουν περασμένα μεσάνυχτα. Οι επισκέψεις τους στο αυτοκρατορικό ανάκτορο όπου ζει μόνος ο Χαϊλέ και στα παλάτια του διαδόχου Ασφά Ουοσέν και της χήρας του Λλουλ Μεκόννεν είναι πολύ συχνές.

Στο επιβλητικό ανάκτορο του Ιωβηλαίου φιλοξενοούνται όσοι αρχηγοί κρατών επισκέπτονται επίσης την Αιθιοπία και η Μαρία αυτές τις μέρες πηγαиноέρχεται, μια και περιποιείται τις γυναίκες της ακολουθίας για τις δεξιώσεις που γίνονται με βάση το πρωτόκολλο. Ανάμεσα στις κυρίες που χτενίζει είναι η γυναίκα του στρατάρχη Τίτο της Γιουγκοσλαβίας, η ακολουθία της βασίλισσας της Αγγλίας Ελισάβετ, η γυναίκα του στρατηγού Νταγιάν του Ισραήλ και άλλες προσωπικότητες.

Το ανάκτορο αυτό στολίζουν σπάνια λουλούδια, φυτά και δέντρα, και ένας αξιοθαύμαστος ζωολογικός κήπος από ζώα της Αφρικής και όχι μόνο, με κυρίαρχο τον «Αμπέσσα», όπως λέγεται το λιοντάρι. Πολλά είναι δώρα από ηγέτες κρατών προς τον αυτοκράτορα. Μέχρι και αρκούδες υπάρχουν. Όλων αυτών την επίβλεψη έχει μια μικροκαμωμένη Αγγλίδα, κτηνίατρος και θηριοδαμάστρια, που μένει σε μια από τις σουίτες στη Φιλούχα και με την οποία η Αθηνούλα έχει αποκτήσει οικειότητα.

Γύρω από τον αυτοκράτορα Χαϊλέ βρίσκονται η Αυστριακή διαιτολόγος του, ο Έλληνας γιατρός του και ο Έλληνας κουρέας του - ο Φωκίων - μέχρι που σταματά να παρέχει τις υπηρεσίες του για λόγους υγείας. Δεν πάει πολύς καιρός που του παρουσιάστηκε καταρράκτης στα μάτια, με αποτέλεσμα να μην τολμά να πιάσει ψαλίδι ή ξυράφι. Και προτείνει στον αυτοκράτορα και στο διάδοχο τον Ιταλό κουρέα που έχει στη Φιλούχα, τον Άλντο, τον οποίο και συνοδεύει για μεγάλο χρονικό διάστημα ο ίδιος.

Αυτή την περίοδο η γιαγιά Μαργαρίτα πεθαίνει στην Αθήνα. Η Μαρία για μέρες είναι απαρνηγόρητη, όπως και η αδερφή της η Φλώρα. Θρηνούν για το χαμό της πολυαγαπημένης τους μητέρας, μα κι επειδή δεν μπόρεσαν να παρευρεθούν για το ύστατο χαίρε. Ο Φωκίων συμπαραστέκεται στον πόνο της γυναίκας του και για να μη μείνει μονάχη, συνοδεύουν την εγκατάστασή τους στο ξενοδοχείο. Είναι ένας τρόπος, όπως πιστεύει εκείνος, να απασχολεί διαρκώς το νου της στη δουλειά...

Εκτός από τον μαστρο-Βαγγέλη, άλλος καθημερινός πελάτης στη Φιλούχα είναι και ο Αντερκάτσιου. Είναι Αιθίοπας, συγγενής της αυτοκρατορικής οικογένειας, πολύ μορφωμένος, με σπουδές σε Αγγλία και Αμερική, που ο Φωκίων τον γνώρισε στην Αντίς Αμπέμπα. Εργάζεται στα Ηνωμένα Έθνη. Με τον καιρό δείχνει αγάπη και εκτίμηση σε όλη την οικογένεια του Φωκίωνα. Εκείνον τον φωνάζει «Αμπάμπα», πατέρα, και τη Μαρία «Μμάμα», μητέρα. Έρχεται πρωί, πριν πάει για δουλειά, παίρνει το πρωινό του, το μεσημέρι γευματίζει και το βραδάκι για το ποτό του. Είναι πότης και με τον καιρό έχει γίνει αλκοολικός. Ο Φωκίων που τον εκτιμά πολύ, δεν τον αφήνει να πίνει. Τον μαλώνει και τον κυνηγά.

Ένα βράδυ, περασμένες έντεκα, ο Αντερκάτσιου είναι τύφλα στο μεθύσι. Ξέφυγε από τον έλεγχο του Φωκίωνα που είχε δουλειά. Τα γκαρσόνια μαζεύουν τα πράγματα για να κλείσουν και ο Αντερκάτσιου βγάζει να πληρώσει.

- Και πού νομίζεις πως θα πας με τόσα λεφτά πάνω σου; λέει ο Φωκίων που έχει πλησιάσει το τραπέζι του.

Φωνάζει ο Φωκίων το αρχιγκαρσόνι, τον Σιφάρα, και αφού βεβαιώνεται πως την άλλη μέρα έχει πρωινή βάρδια, μετρούν και βάζουν στο σιδερένιο χρηματοκιβώτιο τα χρήματα του Αντερκάτσιου. Είναι τρεις χιλιάδες δολάρια Αιθιοπίας, «μπιρ» όπως λέγονται, και πέντε εκατοστοδολάρια Αμερικής. Ολόκληρη περιουσία. Του αφήνει μόνο κάποια ψηλά και παρακαλεί τον Σιφάρα να τον συνοδεύσει, να βρει ταξί.

Την άλλη μέρα το πρωί που έρχεται ο Αντερκάτσιου δε θυμάται τίποτα από την προηγούμενη βραδιά. Ο Φωκίων βεβαιώνεται πως είναι νηφάλιος και φωνάζει τον Σιφάρα. Του μετρούν τα χρήματα από το χρηματοκιβώτιο και του τα επιστρέφουν.

Δεν περνά καιρός. Ένα πρωί καθώς παίρνει νηφάλιος το πρωινό του παρέα με τον Φωκίωνα, τον ρωτά αν και τι έχει αποφασίσει να κάνει ο Γεράσιμος τώρα που τελειώνει το σχολείο του. Και χωρίς πολλές κουβέντες προτείνει, αν συμφωνεί και ο νεαρός, να φοιτήσει στην ανώτερη σχολή ξενοδοχειακών επιχειρήσεων, την Ecole Hôtelière της Λοζάννης, στην Ελβετία.

- Από εκεί, όταν τελειώσει, θα του βρουν οι ίδιοι δουλειά. Θα τον εξασφαλίσουν για όλη του τη ζωή. Θα τον στείλουν διευθυντή στα καλύτερα ξενοδοχεία του κόσμου. Σε κάποιο από τα Χίλτον ή τα Σέρατον. Και αν θέλει, μπορούμε να τον φέρουμε κι εδώ, στο Χίλτον της Αντίς Αμπέμπα.

Μόνο που πρέπει να γράψουν το συντομότερο. Ο αριθμός σπουδαστών σε αυτή τη σχολή είναι περιορισμένος και η ζήτηση μεγάλη. Ο Φωκίων με την πρώτη ευκαιρία το συζητά με το γιο του που συμφωνεί. Με τη βοήθεια του Αντερκάτσιου γράφουν στη σχολή. Η απάντηση δεν αργεί να έρθει. Γίνεται δεκτός για την επόμενη χρονιά, διότι είναι ήδη συμπληρωμένες οι θέσεις. Τον ένα χρόνο που μένει ο Γεράσιμος στην Αντίς Αμπέμπα βοηθά στη Φιλουόχα. Στις αρχές ο Φωκίων του γνωρίζει τους προμηθευτές και ύστερα από μέρες ο Γεράσιμος με τον Ταντέσε αναλαμβάνουν τα ψώνια. Άλλοτε πάλι κάθεται στο ταμείο, τόσο στο εστιατόριο ή στο μπαρ.

Η ΜΑΡΙΑ στο κομμωτήριο, δεν είναι καιρός που η Αλμπίνα παντρεύτηκε και έφυγε για την Ασμάρα, έχει τώρα προσλάβει τη Λίτσα. Μια όμορφη νεαρή Ελληνοπούλα από πατέρα Κεφαλλονίτη, ευγενική και ντροπαλή που έχει τελειώσει σχολή κομμωτικής στην Αθήνα. Ο Φωκίων και η Μαρία που γνωρίζουν τους γονείς της την συμπαθούν πολύ.

Η Κεφαλλονιτοπούλα δείχνει το σεβασμό και την αγάπη της στους γονείς και την αδερφή του Γεράσιμου, τον οποίο γνωρίζει περισσότερο, αφού ήταν συμμαθητές.

Ο καιρός κυλά και η ώρα να φύγει ο Γεράσιμος για την Ελβετία έχει φτάσει. Την παραμονή της αναχώρησης όλη η οικογένεια πέφτει σε μελαγχολία. Ακόμη και ο Αντερκάτσιου τον αποχαιρετά συγκινημένος.

- Αυτό είναι ένα δώρο από μένα για τα πρώτα σου έξοδα, και του δίνει εκατό δολάρια Αμερικής. Σε παρακαλώ να τα δεχτείς σαν μικρός μου αδερφός, συμπληρώνει και τον αγκαλιάζει.

Από όλους πιο πολύ πικραίνεται η Αθηνούλα. Τα σχολεία δεν έχουν ανοίξει ακόμα από τις καλοκαιρινές διακοπές. Ο Φωκίων και η Μαρία το βράδυ πριν πάνε για ύπνο, δίνουν τις τελευταίες συμβουλές στο γιο τους. Ο Γεράσιμος κλείνει τη βαλίτσα και τακτοποιεί στην τσάντα του τα απαραίτητα χαρτιά για το ταξίδι, ενώ η αδελφή του τον παρακολουθεί αμίλητη. Όταν είναι όλα έτοιμα σβήνουν το φως. Από το δρόμο φέγγει τόσο, όσο να βλέπουν ο ένας τον άλλον. Η μικρή καταλαβαίνει πως και ο Γεράσιμος είναι λυπημένος και αρχίζει να του παριστάνει το μεθυσμένο, το μάγκα, τον ηλίθιο, χακακάρη που έχει δει στις ελληνικές ταινίες. Μιμείται διάφορους γραφικούς τύπους από την Ντίρε Ντάουα και την Αντίς Αμπέμπα, μα προπάντων τους δασκάλους και τους καθηγητές τους. Έτσι αρχίζουν να γελούν τα δύο αδέλφια.

Κεφάλαιο 26

Το Ελληνικό κοινοτικό οικοτροφείο της Αντίς Αμπέμπα.

ΔΕΝ ΠΕΡΝΑ ο καιρός και η Λίτσα φεύγει με τους γονείς της για την Ελλάδα. Τη θέση της στο κομμωτήριο παίρνει ο Αντώνης. Είναι ο γιος της Καλλιόπης, της γυναίκας που είχε σώσει την Αθηνούλα από την πυρκαγιά στο σχολείο της Ντίρε Ντάουα. Έχει σπουδάσει κι εκείνος κομμωτής στην Αθήνα. Τόσο η Μαρία στο κομμωτήριο, όσο και ο Φωκίων στο υπόλοιπο ξενοδοχείο, του έχουν απόλυτη εμπιστοσύνη.

Τα σχολεία ανοίγουν και η Αθηνούλα επιστρέφει στο οικοτροφείο. Είναι στην πρώτη Λυκείου, όπως έχει μετονομαστεί η τετάρτη Γυμνασίου. Ο Δράκος, ο γυμνασιάρχης και διευθυντής του οικοτροφείου είναι ένας κοντόχοντρος μεσήλικας με βροντερή φωνή και όλοι τον τρέμουν.

Το οικοτροφείο είναι ένα τεράστιο ψηλοτάβανο και άνετο κτίριο. Στο υπόγειο στεγάζεται η κουζίνα με την τραπεζαρία και παραδίπλα το εργαστήριο για τη χημεία. Στο ισόγειο με τα πελώρια τζάμια είναι η είσοδος και δίπλα ακριβώς η αίθουσα εκδηλώσεων για τις σχολικές και εθνικές ελληνικές γιορτές, μα και για τις προβολές, μια φορά τη βδομάδα, του βωβού κινηματογράφου. Αυτή την αίθουσα χρησιμοποιούν και την περίοδο των διαγωνισμών, του πρώτου και δεύτερου εξαμήνου. Στην είσοδο υπάρχει το τηλέφωνο, ένα μαγνητόφωνο, ένα τραπεζάκι και τέσσερις καρέκλες όπου κάθεται κάθε βράδυ ο διευθυντής του οικοτροφείου και γυμνασιάρχης με κάποιον από τους εκπαιδευτικούς και στον μεγάλο τοίχο υπάρχει ζωγραφιά αρχαίου Έλληνα μέσα σε αμπελώνα, δημιουργήμα και αφιέρωμα από τον μαστρο-Βαγγέλη. Στο βάθος ανεβαίνουν δύο μαρμαρίνες σκάλες, μία για το θάλαμο των κοριτσιών, στον πρώτο όροφο, και η άλλη για τα αγόρια στο δεύτερο. Όλοι οι όροφοι μα και όλο το κτίριο έχουν τεράστια τζαμένια παράθυρα που τα καλύπτουν πελώριες κουρτίνες.

Ένα μεσημέρι την ώρα που κατεβαίνουν τα παιδιά με τους εκπαιδευτικούς για φαγητό, η Αθηνούλα γλιστρά, πέφτει και χτυπά στο κεφάλι. Μένει ακίνητη χωρίς αισθήσεις και την ανεβάζουν στο θάλαμό της στα χέρια. Πόσο τρομάζουν η κυρία Βέρα, υπεύθυνη του οικοτροφείου και ο Δράκος. Ειδοποιούν αμέσως το γιατρό.

- Έχει πάθει διάσειση, τους ενημερώνει. Εάν αργήσει να συνέλθει, πρέπει να ειδοποιηθούν οι γονείς και να μεταφερθεί σε νοσοκομείο.

Ο Δράκος χωρίς δεύτερη σκέψη σχηματίζει στο τηλέφωνο τον αριθμό της Φιλουόχα. Η Μαρία πανικόβλητη τρέχει στο προσκέφαλο της κόρης της μαζί με την κυρία Βέρα που τη φροντίζει, όπως κάνει με όλα τα παιδιά, σαν πραγματική μάνα.

Η ζωή της Αθηνούλας ξαναγυρνά στον κανονικό ρυθμό. Τις Κυριακές μετά το σχόλασμα της εκκλησίας φέρνει μαζί της στη Φιλουόχα και κάποιο κορίτσι, συμμαθήτριά της ή και μικρότερη σε ηλικία, εσώκλειστα παιδιά που οι γονείς τους ζουν στην επαρχία και δεν

έχουν συγγενή στην Αντίς Αμπέμπα. Ο Φωκίων και η Μαρία με προθυμία και χαρά φιλοξενούν αυτά τα κορίτσια, που τα αγκαλιάζουν σαν δικά τους παιδιά. Κι εκείνα με τη σειρά τους νοιώθουν ευγνωμοσύνη που βρίσκονται στην ατμόσφαιρα οικογενειακής θαλπωρής.

Την Κυριακή το βράδυ που επιστρέφουν στο οικοτροφείο, είναι φορτωμένες καλούδια. Πίτσες κι ό,τι άλλο έχει παρακαλέσει η Αθηνούλα το μάγειρα να ετοιμάσει για τα παιδιά και μάλιστα τα πολύ μικρότερα που επέστρεψαν μετά την εκκλησία στο οικοτροφείο χωρίς ένα γλυκό, εκτός από αυτό που τις περισσότερες φορές κερνά η κυρία Βέρα όταν τα πηγαίνει όλα μαζί στο ζαχαροπλαστείο.

Στη Φιλουόχα δεν έρχονται μόνο τα κορίτσια του οικοτροφείου με την Αθηνούλα τις Κυριακές. Αρκετά από τα αγόρια που οι οικογένειές τους βρίσκονται στην Ντίρε Ντάουα ή και σε άλλες πόλεις της χώρας επισκέπτονται το ξενοδοχείο, γιατί βρίσκουν στον «κύριο Φωκίωνα» έναν καλό φίλο που κάθεται μαζί τους και λέει διάφορες ιστορίες, συμβουλές κι ανέκδοτα. Τα μαθητούδια απολαμβάνουν τη συντροφιά αυτού του πενήνταχρονου, που τον νοιώθουν πολλές φορές συνομήλικό τους.

ΣΤΗ ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ έχει δημιουργηθεί ένας μικρός πανικός. Θα έρθει ο Φωκίων! Όλοι βρίσκονται στο αεροδρόμιο.

Ο κόσμος αρχίζει να βγαίνει από τον έλεγχο διαβατηρίων και η αγωνία τους κορυφώνεται. Πώς θα τους αναγνωρίσουν; Έχουν δει φωτογραφίες τους, όμως;

- Μπάρμπα! ακούγεται η φωνή του Αλέκου που τρέχει στην αγκαλιά του Σταύρου.

- Τι κάνεις εσύ εδώ, βωρέ; Πού 'ν' οι άλλοι; ρωτά με αγωνία ο Αντρέας.

- Ποιοι άλλοι, μπάρμπα μου; Ο μπάρμπα ο Φωκίος είν' έδεπα!

Πίσω από τον μικρό στέκεται ο Φωκίων φανερά συγκινημένος. Επιτέλους, ο αγαπημένος του αδερφός ο Φωκίος! Τον είχε αφήσει δεκαπέντε χρονών και τον ξαναβλέπει τώρα, άντρα πενήντα πέντε!

Αγκαλιάζονται. Σφιχταγκαλιάζονται. Χωρίς να λένε κουβέντα. Μονάχα οι ανάσες τους ακούγονται. Τα δάκρυα που τρέχουν λένε χιλιάδες λέξεις.

Η Άννα, η πρωτότοκη κόρη του Αντρέα που είναι η προσωποποίηση της καλοσύνης και του κεφιού, κάθε πρωί τον παίρνει τηλέφωνο στου πατέρα της.

- Πού θες να πάμε σήμερα, μπαρμπούλη μου;

Και πού δεν πηγαίνει ο Φωκίων με την Άννα... Στο Άγαλμα της Ελευθερίας και ανεβαίνουν μέχρι πάνω στη φλόγα, στον Πύργο της Νέας Υόρκης, στους δίδυμους ουρανοξύστες, στο τεράστιο Σέντραλ Παρκ με τον ζωολογικό κήπο και όχι μόνο, στην κεντρική πλατεία... και πού αλλού. Σε χίλια δυο μέρη. Τον πηγαίνει στα περίχωρα, Φιλαδέλφεια, Νέα Υερσέη, Ατλάντα... Και πάντα γυρίζουν γελώντας μετά τις πλάκες που κάνουν. Μέχρι και σε λούνα-παρκ πηγαίνουν. Υποτίθεται πως πήγαν να διασκεδάσουν τον Αλέκο, μα πιο πολύ διασκεδάζουν η Άννα με το μπάρμπα της. Ανεβαίνουν στη ρόδα, παίζουν στα διάφορα παιχνίδια, όπως σκοποβολή, που κανένας από τους δύο δεν έχει ιδέα, κρίκους και άλλα. Μαζεύουν πολλά δώρα για τον Αλέκο. Αλλά εκεί που τρελαίνονται από τα γέλια είναι στη στοά του τρόμου και στο λαβύρινθο με τους παραμορφωτικούς καθρέφτες.

Δεν προλαβαίνει ο Φωκίων να αναφέρει ποιον θέλει να δει και την άλλη μέρα βρίσκεται εκεί, όσο μακριά και αν είναι. Με την Άννα πηγαίνει να συναντήσει και έναν Αιθίοπα, τακτικό πελάτη και φίλο από τη Φιλουόχα. Εργάζεται στα Ενωμένα Έθνη και έχει έρθει κι εκείνος για διακοπές στην Νέα Υόρκη. Μένει στο Χίλτον της Αστόρια.

Ο Σταύρος πηγαίνει τον αδελφό του στον οφθαλμίατρο και αφού τον εξετάζει, του λέει πως ο καταρράκτης δεν είναι ακόμη ώριμος. Μπορεί να χειρουργηθεί σε τρεις μήνες.

- Περίμένε με, γελά ο Φωκίων μόλις βγαίνει από το ιατρείο.

Ο καιρός περνά γρήγορα και πρέπει να επιστρέψει στην Κεφαλονιά, να πάρει την κόρη του και να γυρίσουν στην Αντίς Αμπέμπα. Η μέρα του αποχωρισμού είναι πολύ δύσκολη.

Ο ΚΑΤΑΡΡΑΚΤΗΣ, η πάθηση των ματιών του Φωκίωνα, έχει ωριμάσει και πρέπει να χειρουργηθεί. Η όρασή του έχει μειωθεί. Τα βλέπει όλα πίσω από ένα πέπλο, που όσο περνά ο καιρός γίνεται πιο σκούρο. Η μόνη του πια απασχόληση είναι να κάθεται δίπλα στο ταμείο του εστιατορίου που βλέπει μπροστά στη σκάλα. Μόλις ακούει βήματα, γουρλώνει τα μάτια, ενώ καταβάλει προσπάθεια να διακρίνει ποιος ανεβαίνει. Πόσες φορές έχει σηκωθεί και χαιρετίσει κάποιο από τα γκαρσόνια...

-Εγώ είμαι γκετότς, του λένε εκείνα καλοσυνάτα.

Ο Σιφάρα, το αρχιγκαρσόνι, έχει ζητήσει από όλο το προσωπικό, μόλις φτάνουν στο πλατύσκαλο να λέει ο καθένας το όνομά του, πριν προλάβει ο γκετότς να σηκωθεί από την

καρέκλα του. Πολλές φορές στέκεται εκείνος δίπλα του και του ψιθυρίζει ποιος ανεβαίνει. Ένα πρωί ο Φωκίων επισκέπτεται για άλλη μια φορά τον Γερμανό οφθαλμίατρο που παρακολουθεί την πορεία της όρασής του και η επέμβαση προγραμματίζεται για το ίδιο απόγευμα. Ο Ταντέσε, ο οδηγός, τον άφησε στο νοσοκομείο και όπως του είπε το αφεντικό, πήγε στο οικοτροφείο και περίμενε την Αθηνούλα να σχολάσει. Είχε συνεννοηθεί από μέρες ο Φωκίων με το διευθυντή, πως την ημέρα της επέμβασης και για όσον καιρό θα μείνει στο νοσοκομείο, τη θέλει τα απογέματα κοντά του. Όταν βγαίνει από το χειρουργείο και με τα δύο μάτια κλειστά, η πρώτη του λέξη είναι το όνομά της.

Πόσες ιστορίες και πόσα γεγονότα της εξιστόρησε από τη ζωή του αυτές τις δέκα μέρες. Κι εκείνη όλο ρωτούσε. Στο κομμωτήριο η Μαρία έχει από καιρό μία όμορφη βοηθό, την Έστερ, μικροκαμωμένη εικοσάχρονη κοπέλα. Έχει σπουδάσει κι εκείνη κομμώτρια στην Αθήνα και ξέρει ελληνικά. Με την Αθηνούλα έχουν σχεδόν την ίδια κορμοστασιά. Μια μέρα αποφασίζει η κόρη του Φωκίωνα και της Μαρίας να πειράξει τον πατέρα της. Φορά τα μοντέρνα ρούχα της Έστερ, βάζει και ξανθιά περούκα που είχαν φέρει στο κομμωτήριο και πηγαίνει στον Φωκίωνα με άπταιστα αγγλικά και αλλαγμένη τη φωνή της να ζητήσει δωμάτιο.

- Παρακαλώ, περάστε να δείτε, και την οδηγεί σε μια σουίτα.

Της δείχνει όλους τους χώρους και κάθονται στο σαλονάκι. Η Αθηνούλα νοιώθει λίγο άβολα μα διασκεδάζει που δεν την κατάλαβε ο πατέρας της.

- Τι να σας προσφέρω; τη ρωτά.

- Μια πορτοκαλάδα θα την πιω.

- Ναι, κυρά μου!, ο Φωκίων στα ελληνικά.

- Είπατε τίποτα; ρωτά η Αθηνούλα και πάλι αγγλικά.

- Όχι. Στα ελληνικά είπα «αμέσως!».

Μόλις έρχεται το γκαρσόνι με την πορτοκαλάδα και την αναγνωρίζει, εκείνη δεν μπορεί να κρατηθεί και ξεσπά σε γέλια.

- Δεν ντρέπεσαι; λέει ο Φωκίων. Τον πατέρα σου επήγες να κοροϊδέψεις;

- Ένα αστείο ήταν, μπαμπά μου. Συγγνώμη!

Και του εξήγησε το λόγο που αποφάσισε να του κάνει αυτό το αστείο. Του θύμισε την ημέρα που μπήκε στο κομμωτήριο και τον είδε μπροστά από μια Αμερικανίδα πελάτισσα της Μαρίας, την ώρα που τη χτένιζε κι εκείνος της κρατούσε το χέρι και να της έλεγε, στα ελληνικά, λόγια κολακευτικά για τα καταπράσινα μάτια της, τις σκούρες βλεφαρίδες και το ηλιοκαμένο δέρμα της.

Ήταν μεσημέρι και η Μαρία βρισκόταν στο ταμείο του εστιατορίου, όταν μπήκαν να γευματίσουν ένα ταιριαστό ζευγάρι Αμερικάνων με το πανέμορφο κοριτσάκι τους στο καρότσι. Μετά που τους σέρβιρε το γκαρσόνι, πλησίασε ο Φωκίων.

- Ο κει, σερ; ρώτησε τον κύριο.

- Γιε, θενκ γιου!

- Κυρούλα μου, τι όμορφη που είσαι! έσκυψε ο Φωκίων στο μωρό που τον κοίταζε με τα καταγάλανα ματάκια του. Και τι όμορφη μάνα πο'χεις! Να χαίρεσαι τη μάνα σου, κυρά μου! Την ώρα που έφευγαν, η Μαρία εξακολουθούσε να βρίσκεται στο ταμείο και ο Φωκίων δίπλα της. Γυρίζει ο πατέρας της μικρής Αμερικανιδούλας με ένα πλατύ χαμόγελο.

- Σας ευχαριστούμε πολύ. Το γεύμα ήταν υπέροχο. Κι εσείς πολύ ευγενικός, του λέει σε άπταιστα ελληνικά.

Ο Φωκίων ένοιωσε να ανοίγει η γη κάτω από τα πόδια του. Μόλις το ζευγάρι με τη μικρή κατέβηκαν τα σκαλιά, είπε της Μαρίας την γκάφα που είχε κάνει.

Κι άλλα παρόμοια περιστατικά θυμήθηκαν ο Φωκίων με την κόρη του τις μέρες που εκείνος βρισκόταν στο νοσοκομείο και γελούσαν. Της εξιστόρησε τις πλάκες που έκανε στα νιάτα του, στην Ντίρε Ντάουα που συμμετείχε και η Μαρία...

ΕΧΕΙ ΠΕΤΥΧΕΙ απόλυτα η πρώτη επέμβαση και σε έξι μήνες κάνει εγχείρηση και στο δεύτερο μάτι. Μα δεν περνά καιρός από τη δεύτερη επέμβαση και ο Φωκίων με τη Μαρία αναστατώνονται.

Πλησιάζουν Χριστούγεννα και ένα πρωινό εκείνος επιστρέφει στο ξενοδοχείο κατάκοπος. Έχει πάει αποβραδís σε ξενύχτι παρηγοριάς, που ένας φίλος τους από την Ντίρε Ντάουα έχασε τη μητέρα του. Ο Ταμένο ο μπάρμαν και τα γκαρσόνια βρίσκονται από ώρα εκεί και όπως κάθε πρωί τον περιμένουν να τους ανοίξει. Δεν προλαβαίνουν να ζεστάνουν καλά-καλά τις μηχανές του καφέ, όταν μπαίνουν δύο καλοντυμένοι Αιθίοπες με έναν μικρό αλητάκο, ρακένδυτο λούστρο να τους ακολουθεί. Ζητούν τρεις καφέδες με γάλα και βουτήματα για τον μικρό. Την ώρα που απολαμβάνουν τους καφέδες τους και ο

λουστράκος καταβροχθίζει τα βουτήματα και το ρόφημα, κουβεντιάζουν μεταξύ τους αιθιοπικά.

- Ποτέ μου δε θα πιστέψω ξανά εφημερίδες και ραδιόφωνα, λέει ο ένας στον άλλο.

Ο μικρός που έχει τελειώσει, παίρνει το κασελάκι του και αντί να πάει στην έξοδο, ανεβαίνει τις σκάλες που οδηγούν στο εστιατόριο και τα δωμάτια.

- Έλα, αγόρι μου, από 'δώ είναι η έξοδος, από 'δώ..., τον πιάνει ο Φωκίων από το χέρι και τον οδηγεί στην έξοδο.

Βλέπει τους δύο Αιθίοπες, όταν γυρίζει, να βάζουν τα περίστροφα στις τσέπες τους που είχαν απροκάλυπτα ακουμπήσει πάνω στο μπαρ τη στιγμή που ο Φωκίων πλησίασε τον μικρό, να πληρώνουν, να χαιρετούν ευγενικά και να φεύγουν. Εκείνη την ώρα έρχεται ο Γκετάτσου, φίλος του Φωκίωνα από τα χρόνια της Ντίρε Ντάουα. Είναι ο γενικός διευθυντής της Πέπσι Κόλα στην Αιθιοπία. Φαίνεται ανήσυχος.

- Καλημέρα, Φωκίων...

- Καλή σου μέρα κι εσένα. Τι έχεις; Τι σου συμβαίνει; Στο σπίτι όλοι καλά;

- Όλοι καλά είναι. Δε διάβασες εφημερίδα;

- Όχι, γιατί;

- Ραδιόφωνο δεν άκουσες;

- Όχι. Μόλις πριν από λίγο ήρθα. Ήμουν σε ξενύχτι. Ξέρεις; Πέθανε η γριά Λαζαρίδαινα. Όμως, τι συμβαίνει;

- Άστα τώρα αυτά...

Ο Γκετάτσου στέλνει τον Σιφάρα να αγοράσει την αιθιοπική εφημερίδα και ζητά να τη διαβάσει μεγαλόφωνα μπροστά σε όλους. Όσοι ακούνε, μένουν εμβρόντητοι. Διαβάσει πως ο Φωκίων δε σερβίρει Αιθίοπες στο μαγαζί του, πως κάποιοι ζήτησαν ζάχαρη για τον καφέ τους, δεν τους έδωσαν και γενικά κακομεταχειρίζεται όλους τους ντόπιους όπως και το προσωπικό του. Ο Σιφάρα όσο διαβάζει τα μάτια του είναι έτοιμα να πεταχτούν από τις κόγχες. Έχει θυμώσει τόσο που φαίνεται πολύ άγριος. Το ίδιο έχουν θυμώσει και όσοι ακούνε τις αναλήθειες. Ο Φωκίων νοιώθει να ανεβαίνει το αίμα στο κεφάλι του και τον λούζει κρύος ιδρώτας. Τον βλέπει ο Γκετάτσου στην κατάσταση αυτή και τον παίρνει για μια βόλτα με το αυτοκίνητο. Τότε ξεσπά ο Φωκίων.

- Το ξέρω, Φωκίων μου. Το καταλαβαίνω και το βλέπω. Γι' αυτό και ήρθα. Να είμαι κοντά σου αυτή την ώρα. Μα μη στενοχωριέσαι. Όλοι ξέρουμε ποιος είσαι...

Με την επιστροφή τους στο ξενοδοχείο βρίσκουν τη Μαρία αναστατωμένη. Το μπαρ, το εστιατόριο, οι διάδρομοι, είναι κατάμεστοι από κόσμο με διάθεση για καβγά. Ανάμεσά τους είναι και ο γραμματέας της πριγκίπισσας Σάρα, χήρας του αδικοχαμένου γιου του αυτοκράτορα πρίγκιπα Λλούλ Μεκόννεν και δίνει στον Φωκίωνα ένα σημείωμα.

- Σας παραγγέλλει η υψηλοτάτη να επικοινωνήσετε μαζί της. Να πάτε αμέσως που σας θέλει.

Το ίδιο γράφει και το σημείωμα με την υπογραφή της. Εκείνη την ώρα καταφτάνει ο Αντερκάτσου και άλλος ένας φίλος του Φωκίωνα από την Ντίρε Ντάουα, Αβησσυνός και αυτός, ο Σολομών. Όλοι έτρεξαν στο πλευρό του σαν άκουσαν ή διάβασαν τα απαίσια αυτά νέα. Συζητούν και συμβουλεύουν τον φίλο τους να καλέσει τους δημοσιογράφους να δώσει απάντηση. Και πράγματι, σε λιγότερο από μισή ώρα οι δημοσιογράφοι βρίσκονται στο γραφείο του Φωκίωνα, όπου είναι παρών και ο Αιθίοπας γραμματέας του που έχει φτάσει φανερά αναστατωμένος. Ανάμεσα στα άλλα που λέει ο Φωκίων πολύ ενοχλημένος και πικραμένος είναι, γιατί δεν έψαξαν να βρουν τον ίδιο και να του ζητήσουν εξηγήσεις όταν έγινε το περιστατικό και πως το προσωπικό του ποτέ δε θα έκανε τέτοιο. Στο μεταξύ ο γραμματέας παραδίνει ένα γράμμα που έχει συντάξει ο ίδιος και έχουν υπογράψει όλοι οι εργαζόμενοι και όπου αναφέρεται πως όλοι εργάζονται στη Φιλούχα από την ημέρα που άνοιξε και τα αφεντικά τους φέρονται πολύ καλά.

Μετά τη συνάντηση με τους δημοσιογράφους ο Φωκίων επικοινωνεί τηλεφωνικά με την πριγκίπισσα, η οποία του ζητά να πάει το συντομότερο σπίτι της. Μόλις τον βλέπουν στην πύλη ανοίγουν διάπλατα την πόρτα και ο υπασπιστής τον συνοδεύει στο μεγάλο σαλόνι. Εκεί τον περιμένει η ίδια με δύο δικηγόρους. Ο Φωκίων δείχνει αμέσως τις εφημερίδες στην πριγκίπισσα.

- Το ξέρω. Γι' αυτό και σε φώναξα. Πρώτον, ήθελα ν' ακούσω από σένα τον ίδιο τι έχει συμβεί και δεύτερον, δεν πίστεψα λέξη απ' αυτά που λέγονται και γράφονται. Φωκίων, άκου προσεχτικά. Ούτε που να σκεφτείς να εγκαταλείψεις τη δουλειά σου. Μην κάνεις τίποτα. Εγώ θα καλέσω τους υπεύθυνους της εφημερίδας και του ραδιόφωνου, για να εξακριβώσω τι πράγματι έχει γίνει. Σύμφωνοι;

- Μάλιστα, υψηλοτάτη. Μα πρέπει να ξέρετε πως κάλεσα τους δημοσιογράφους και τους

μίλησα...

Και της αφηγείται όσα είπε στη συνέντευξη.

- Πολύ καλά έκανες. Σωστή ενέργεια. Πήγαινε τώρα στη δουλειά σου και μη στενοχωριέσαι. Οι Αιθίοπες φίλοι και πελάτες του, ειδικά όσοι τον γνωρίζουν από την Ντίρε Ντάουα και πριν, βρίσκονται στο πλάι του και του συμπαραστέκονται.

- Φωκίων, μη φοβάσαι τίποτα. Είμαστε μαζί σου. Ξέρουμε τι έχεις κάνει για τους Αιθίοπες και πόσους έχεις σώσει από σίγουρο θάνατο στον πόλεμο. Μη φοβάσαι τίποτα. Νομίζεις πως ο Χαϊλέ δεν ξέρει ποιος είσαι; Και οι γύρω του;

Η Μαρία πάντα στο πλευρό του, φύλακας άγγελος. Έχει παραμελήσει το κομμωτήριο, χωρίς να γίνεται αισθητή η απουσία της, για να είναι στο πλάι του Φωκίωνά της και να παρακολουθεί το καθετί.

Ο Φωκίων όλο το βράδυ ανάβει το ένα τσιγάρο μετά το άλλο. Εκεί βρίσκεται και η κόρη τους και βλέπει τον πατέρα της πόσο πικραμένος είναι και τη μητέρα της που με κόπο κρατά τα δάκρυά της. Φοβάται μην αρρωστήσουν οι γονείς της και στην προσευχή της δίνει λόγο να πάει στο Κολούμπι, στον Αρχάγγελο Γαβριήλ, «Κντους Γκαμπριέλ», όπως αποκαλούν οι Αιθίοπες. Πιστεύει πως όσο πιο δύσκολο είναι το τάμα της, τόσο πιο αποτελεσματική θα είναι η βοήθεια του Αγίου και υπόσχεται πως θα πάει με τα πόδια, όπως πολύς κόσμος.

Η τρίτη μέρα των Χριστουγέννων και με βάση το αιθιοπικό εορτολόγιο, είναι η γιορτή του Γκαμπριέλ και η Αθηνά κινά να εκπληρώσει το τάμα της από την προηγούμενη. Θα πάει με τη θεία της Φλώρα από την Αντίς Αμπέμπα αεροπορικώς μέχρι την Ντίρε Ντάουα. Εκεί τις περιμένει η Μαρίκα και με το αυτοκίνητό της και φτάνουν στο Χάραρ από όπου ξεκινούν οι προσκυνητές το απόγεμα με τα πόδια για να αποφύγουν το λιοπύρι και θα περπατήσουν όλη νύχτα.

Κεφάλαιο 27

Η συγγράφειας Αθηνά Μαραβέγια χαιρετά τον αυτοκράτορα Χαϊλέ Σελάσσιε.

ΛΙΓΕΣ ΜΕΡΕΣ μετά τη συκοφαντική δυσφήμιση καλεί τον Φωκίωνα ο διάδοχος του αιθιοπικού θρόνου Ασφά Ουοσσέν, που έχει πάρει εντολή από τον αυτοκράτορα να μάθει τι συνέβη και πώς ξεκίνησε όλη αυτή η ιστορία.

- Φωκίων, του λέει, ένα πράμα να ξέρεις, μόλις τελειώνει ο Φωκίων την ιστόρηση των γεγονότων. Όλη αυτή η κατάσταση, η κατάπτυστη συκοφαντία δεν ξεκίνησε από Αιθίοπες. Ψάξε και βρες ποιος είν' αυτός, και μάλιστα Ευρωπαίος, που θα ήθελε να έχει τη Φιλουόχα

στα χέρια του... Δεν έχω τίποτα άλλο να σου πω. Και να ξέρεις πως δεν πρόκειται να σε πειράξει κανείς από την επιχείρησή σου.

Επιστρέφει ο Φωκίων στο ξενοδοχείο που στο μεταξύ έχει βρει τον παλιό του ρυθμό.

- Μα, βωρέ κυρά μου, ποιόνα έχουμε πειράξει που να θέλει να μας κάμει τόσο κακό; Λέει στη γυναίκα του και της αφηγείται όσα του είπε ο διάδοχος.

Δεν περνά καιρός, όταν ένα πρωί ξυπνούν από τις φωνές τού νυχτοφύλακα. Πάντα πριν σχολάσει κάνει την τελευταία του βόλτα τόσο μέσα - στους δύο ορόφους - μα και έξω, για να δει αν όλα είναι εντάξει.

- Γκετότς! Γκετότς, σηκωθείτε! Ανοίξτε!, φωνάζει και χτυπά με όλη τη δύναμη την πόρτα.

Ο Φωκίων και η Μαρία βγαίνουν από το δωμάτιο κι εκείνος έντρομος τους ζητά να τον ακολουθήσουν στο εστιατόριο. Κατεβαίνουν και τι να δουν. Μία από τις σιδερένιες τζαμόπορτες στο εξωτερικό μπαλκόνι είναι παραβιασμένη και ορθάνοιχτη. Τραπεζομάντιλα, μαχαιροπίρουνα, τασάκια, όλα πεταμένα κάτω, το σιδερένιο χρηματοκιβώτιο παραβιασμένο μα όχι ανοιχτό. Ειδοποιούν αμέσως την αστυνομία.

Οι επίδοξοι κλέφτες δεν μπόρεσαν να πάρουν πολλά πράγματα, παρά ποτά και μερικά μαχαιροπίρουνα. Η ασφάλεια που γεμίζει όλο το χώρο με αυτή την απαίσια σκόνη για τα αποτυπώματα, δεν καταφέρνει να βρει ποιος μπορεί να το έκανε.

ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ του '69 η Μαρία με την αδερφή της τη Φλώρα φεύγουν για την Ελλάδα. Η αδερφή τους η Ζενή που ζούσε στην Αθήνα, λίγο μετά το θάνατο του συζύγου της Νικόλα, αρρώστησε. Έτσι πήραν την απόφαση και οι δύο να συμπαρασταθούν στη μεγαλύτερη αδερφή τους.

Η κατάσταση της Ζενής είναι άσχημη. Οι γιατροί συστήνουν να αλλάξει περιβάλλον, όπως της είχε προτείνει και ο Φωκίων. Έτσι βρίσκονται οι τρεις αδερφές να τριγυρίζουν τη Ρόδο με ποδήλατα και να θυμούνται τα νεανικά τους χρόνια στην Ντίρε Ντάουα. Επισκέπτονται όλα τα αξιοθέατα του νησιού, όπως τις Πεταλούδες, τη λίμνη με τα νούφαρα, το κάστρο.

Η ΣΧΟΛΙΚΗ χρονιά τελειώνει και η Αθηνούλα είναι έτοιμη να αποχαιρετήσει τα θρανία του Λυκείου, μα και το αγαπημένο της οικοτροφείο. Η γιορτή απονομής των απολυτηρίων στους τελειόφοιτους γίνεται μια βδομάδα μετά που κλείνουν τα σχολεία. Η Αθηνούλα βρίσκεται πια στη Φιλούχα μαζί με τους γονείς της. Η χαρά και η συγκίνησή της που σε λίγες ώρες θα πάρει το απολυτήριο, της έχει δημιουργήσει έντονη νευρική κατάσταση. Από ώρα ντύνεται στα ναυτικά της - τη γιορτινή στολή του σχολείου που τη φορά για τελευταία φορά - χτενίζεται, στολίζεται, βάφεται ελαφρά και μοιάζει με σωστή δεσποινίδα.

Ο Φωκίων μόλις έχει σηκωθεί από τη μεσημεριανή του ανάπαυση και της ζητά να του φέρει ένα ποτήρι νερό. Η κόρη, απορροφημένη στον καθρέφτη της, δεν τον άκουσε. Ο Φωκίων έξαλλος δημιούργησε επεισόδιο.

Με σκυφτό το κεφάλι ο Φωκίων και χωρίς να πει λέξη βγαίνει από το δωμάτιο. Στενοχωρήθηκε τόσο που δεν μπόρεσε να συγκρατήσει τον δικό του εκνευρισμό.

Η Μαρία προσπαθεί να την ηρεμήσει, να δικαιολογήσει τον Φωκίων, μα η κόρη εξαγριώνεται πιο πολύ. Θυμώνει και με τη μητέρα της και ζητά από τον Ταντέσε να την οδηγήσει στο σχολείο. Η ατμόσφαιρα εκεί, στην αίθουσα εκδηλώσεων του οικοτροφείου, είναι φορτισμένη. Εκτός από τους τελειόφοιτους είναι και η τελευταία χρονιά του γυμνασιάρχη Δράκου που συνταξιοδοτείται. Φεύγει κι εκείνος από την Αιθιοπία. Βαθιά συγκινημένος έχει από μία καλή κουβέντα να πει σε κάθε τελειόφοιτο.

Αποφασίζουν να φύγει η Αθηνούλα για την Ελλάδα, στο αεροδρόμιο τη συνοδεύουν η μητέρα της με τη Φλώρα.

Ο Φωκίων έμεινε στη Φιλούχα. Δεν άντεχε να την δει να μπαίνει στο αεροπλάνο...

Συνταξιοδότη με τον Γιώργο και κάθονται σε πλαϊνά καθίσματα. Είναι ένας από τους πολύ αγαπημένους της συμμαθητές. Από τα πρώτα χρόνια που ήρθε εκείνος από την Τανζανία στο σχολείο και στο οικοτροφείο της Αντίς Αμπέμπα, ανέπτυξαν έναν δικό τους κώδικα επικοινωνίας και συνεννόησης.

Η Αθηνούλα δεν έχει αποφασίσει τι και αν θέλει να σπουδάσει, τι θέλει να κάνει στη ζωή της, σε αντίθεση με τον Γιώργο που από νωρίς της είχε αποκαλύψει το όνειρό του, να σπουδάσει Ιατρική. Αυτές τις ανησυχίες της μοιράζεται μαζί του στο αεροπλάνο.

Ο ΦΩΚΙΩΝ και η Μαρία έχουν απομείνει μόνοι στη Φιλούχα. Το βράδυ που κλείνουν, μένουν στο κρεβάτι αμίλητοι και απορροφημένοι στη σκέψη για τα παιδιά τους που βρίσκονται στην Αθήνα. Η Μαρία χώνεται στην αγκαλιά του.

- Και τώρα τι κάνουμε; της λέει εκείνος ξεφυσώντας. Το ξέρεις πως εμείναμε κούτσουρα;

- Θα σου πω κάτι, μα δε θέλω να νευριάσεις...

- Λέγε, σ' ακούω...

- Να φύγουμε κι εμείς. Να πάμε στην Κεφαλλονιά. Δόξα να 'χει ο Θεός, και τα δυο μας παιδιά μεγάλωσαν. Να ζήσουμε κι εμείς στην πατρίδα. Να είμαστε και κοντά τους. Να μαζευτούμε όλοι μαζί.

- Και πώς, βωρέ κυρά μου, θαν τους στέρνουμε παράδες άμα φύγουμε εδεπάθενε; Τι θα κάνουμε στην Κεφαλλονιά;

- Κάτι θα κάνουμε, Φωκίων μου.

- Νομίζεις πως δεν το σκέφτομαι κι εγώ; Τα πράγματα δεν είναι πια και τόσο καλά. Ο Γκετάτσου, ο Σολομών κι ο Αντερκάτσιου, τώρα που θα έφευγε η, αυτό μου είπαν. Να φύγουμε. Ακούγονται έντονες φήμες για πραξικόπημα και την ανατροπή του αυτοκράτορα. Το καζάνι βράζει. Καλό θα είναι να μην είμαστε έδεπα όταν θα σκάσει. Άσε, κυρά μου, άσε και θα δούμε...

- Δεν ξέρω αν με καταλαβαίνεις, Φωκίων μου. Μα να, θέλω να χαρώ τα παιδιά μας. Μεγάλωσαν χωρίς να καταλάβω πώς. Δεν τα χάρηκα. Τ' αποχωρίστηκα νωρίς. Η δουλειά έτρωγε τις ώρες μου και την έννοια μου γι' αυτά.

- Ναι, κυρά μου. Κάμε υπομονή. Κάτι θα γένει. Δε θα μείνουμε με τα χέρια σταυρωμένα. Έλα, κοιμήσου τώρα..., και την αγκαλιάζει πιο σφιχτά.

Ο Φωκίων δε μένει στα λόγια. Δεν αργεί να του δοθεί και η αιτία να ζητήσει ακρόαση από τον ίδιο τον αυτοκράτορα Χαϊλέ Σελάσσιε.

Είχε πάει, όπως κάθε χρόνο - ήθελε να είναι εντάξει στις υποχρεώσεις του απέναντι στο κράτος - να τακτοποιήσει τις οφειλές του στην εφορία και του υπολογίζουν ένα τεράστιο χρέος. Το πρόβλημα βρίσκεται στο μαγαζί της Ντίρε Ντάουα. Του ζητούν να πληρώσει την εφορία του από την ημέρα που το άνοιξε! Έχουν περάσει χρόνια από τότε που το παραχώρησε ολοκληρωτικά στον Βεκίετι και είχε τακτοποιήσει όλες τις οικονομικές εκκρεμότητες και όλα τα απαραίτητα έγγραφα είχε καταθέσει ο ίδιος στις αρμόδιες υπηρεσίες.

Ο αυτοκράτορας με χαρά δέχεται τον Φωκίωνα που τα τελευταία χρόνια έχει πάψει να είναι ο προσωπικός του κουρέας.

- Χαίρομαι που σε ξαναβλέπω, αγαπητέ Φωκίων!, του λέει στα γκάλικα και του απλώνει το χέρι μόλις τον βλέπει.

- Η χαρά είναι δική μου, τζανό!, υποκλίνεται ο Φωκίων και ανταποδίδει τη χειραψία.

- Η οικογένειά σου τι κάνει; Για τη Μαρία μαθαίνω από τις νύφες, τις εγγονές και την κόρη μου.

- Ο γιος κι η κόρη μου βρίσκονται στην Ελλάδα για σπουδές.

- Μπράβο τους, χαίρομαι. Κι ο Ισκέντερ το ίδιο. Σπουδάζει στη σχολή Ικάρων, στην αεροπορία. Πολύ χάρηκα όταν είδα την κόρη σου στην τελευταία επέτειο των γενεθλίων μου. Θα σου είπα ότι έγινε μεγάλη τελετή. Ήταν μια μέρα πολύ συγκινητική. Πήραν μέρος όλες οι παροικίες με χορούς παραδοσιακούς απ' τον τόπο τους η καθεμιά. Και μου επεφύλαξαν μια ευχάριστη έκπληξη. Την τελετή έκλεισε η κόρη σου. Καταλαβαίνεις τη χαρά όλων μας σαν την είδαμε να στέκεται εκεί, στο τέλος. Μαθαίνω ότι βαδίζει στα χνάρια της μητέρας της. Οι εγγονές μου είναι ενθουσιασμένες μαζί της. Να της μεταβιβάσεις τους χαιρετισμούς μου σε παρακαλώ.

- Ευχαριστώ, μεγαλειότατε...

- Ξέρω, όμως, πως δεν ήρθες να με δεις μόνο για να κουβεντιάσουμε για την Αθηνά, καλά δε θυμάμαι;

- Μάλιστα, μεγαλειότατε...

- Πες μου λοιπόν τι συμβαίνει. Μήπως καμιά ιστορία όπως εκείνη που τάχα δεν εξυπηρέτησες Αιθίοπες; Μήπως έγινε κάτι καινούριο και δεν έπεσε στην αντίληψή μας;

- Όχι, μεγαλειότατε. Πήγα στην εφορία να τακτοποιήσω - όπως κάθε χρόνο τέτοια εποχή - τις οφειλές μου και μου ζήτησαν της Παναγιάς τα μάτια, όπως λέμε στην Ελλάδα. Τους πήγα όλα τα χαρτιά που αποδεικνύουν ότι κάπου έχουν κάνει λάθος, μα δεν ακούνε τίποτα και με έστειλαν στον υπουργό των οικονομικών. Εγώ, όμως, προτίμησα να δω εσάς και ζητώ συγγνώμη για την ενόχληση.

- Πολύ καλά έκανες. Τα χαρτιά να τα πας στον υπουργό Οικονομικών όπως σου είπαν, μ' ένα δικό μου σημείωμα.

Και ξέρεις κάτι; τον τράβηξε παράμερα από το χέρι, χαμηλώνοντας τη φωνή του. Μήπως τώρα που έφυγαν τα παιδιά σου θα 'πρεπε να πάρεις κι εσύ τη γυναίκα σου να πάτε κοντά τους και να ξεκουραστείτε; Καταλαβαίνεις τι λέω. Είσαι έξυπνος άνθρωπος και θα τα καταφέρεις. Θα ξεπεράσεις κάθε εμπόδιο.

- Μάλιστα, μεγαλειότατε, ευχαριστώ ολόψυχα.
- Να πας στο καλό, Φωκίων! Εύχομαι να έχεις καλή τύχη με την οικογένειά σου..., τον χαιρετά ο Χαϊλέ φανερά συγκινημένος.

ΤΟ ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ του '70 στην Αντίς Αμπέμπα ο Φωκίων παίρνει τη μεγάλη απόφαση να γυρίσει στην πατρίδα, στην Ελλάδα. Έχει τακτοποιήσει όλες τις υποχρεώσεις του και παραδίδει τη Φιλουόχα. Το προσωπικό του ξενοδοχείου αποχαιρετά τον Φωκίωνα και τη Μαρία και είναι όλοι βαθιά συγκινημένοι. Εκείνος θα φύγει μόνος για την Ελλάδα και η Μαρία θα κατέβει στην Ντίρε Ντάουα.

Στο αεροδρόμιο συνοδεύουν τον Φωκίωνα και τη Μαρία, που ταξιδεύουν την ίδια μέρα, οι δύο Αιθίοπες αδελφικοί φίλοι τους, ο Γκετάτσου και ο Σολομών.

Ο Γκετάτσου πριν από χρόνια, όσο ζούσε ακόμα η σιόρα Ελένη, είχε ταξιδέψει στην Ελλάδα και είχε επισκεφτεί την οικογένεια του Φωκίωνα στην Κεφαλλονιά. Η συγκίνηση όλων ήταν πολύ μεγάλη. Ήξερε και λίγα ελληνικά και μπορούσε να συνεννοηθεί μαζί τους. Ήταν φιλέλληνας σαν τους περισσότερους Αιθίοπες. Μα είχε και έναν άλλο δεσμό με την Ελλάδα. Ήταν μεγάλος θαυμαστής της Μαρίας Κάλας, της οποίας είχε όλους τους δίσκους, εφόσον ήταν λάτρης της κλασσικής μουσικής.

Μα και ο Σολομών, που η κουλούρα και η μόρφωσή του δεν είναι στα ίδια επίπεδα με του Γκετάτσου, έχει μεγάλο δεσμό με τον Φωκίωνα από τα πρώτα σχεδόν χρόνια στην Ντίρε Ντάουα.

Ο ΦΩΚΙΩΝ, μόνος τώρα στο αεροπλάνο, αφήνει τη σκέψη και τη θύμησή του να πετάξει στη μακρινή εποχή που αμούστακο παιδί είχε φτάσει στην Αβησσυνία, μα και τα χρόνια που πέρασαν. Του φαίνεται σαν ψέματα που πήρε την απόφαση, μετά από πενήντα χρόνια περίπου, να ξαναζήσει στην πατρίδα και μάλιστα στην Κεφαλλονιά, όπως είναι και το όνειρο της Μαρίας του.

Εκείνη από την Αντίς Αμπέμπα φτάνει στην Ντίρε Ντάουα για να μείνει κοντά στην ετοιμοθάνατη αδερφή της. Εκεί βρίσκονται όλα τα αδέρφια, εκτός από τον Κώστα που τα τελευταία χρόνια ζει με την οικογένειά του στη Νότιο Αφρική.

Η κατάσταση στην Αιθιοπία μέρα με τη μέρα γίνεται και πιο επικίνδυνη. Η Μαρία, όπως και πολὺς κόσμος, φοβάται για το άμεσο μέλλον, μήπως αποκλειστεί και δεν της επιτρέψουν να φύγει. Δέκα μέρες μετά παίρνει τη μεγάλη απόφαση. Με πόνο καρδιάς αποχαιρετά τη Ζενή και τα αδέρφια της και φεύγει για την Κεφαλλονιά. Σε όλο το ταξίδι είναι απαρηγόρητη. Ξέρει πολύ καλά πως δε θα ξαναδεί τη Ζενή της...

Μένει δυο μέρες στην Αθήνα και από κει κατευθείαν για τη Λακήθρα. Πέφτει στην αγκαλιά του Φωκίωνα γεμάτη πόνο μα και ανακούφιση, που επιτέλους βρίσκονται όλοι μαζί στην πατρίδα...

Στο βιβλίο θα βρείτε την συνέχεια της ζωής του μετανάστη. Τώρα ζει στην Ελλάδα και εκεί πάλι δημιουργεί.

